Poradnik
wojewódzkie plany gospodarki odpadami

Warszawa 2002

Opracowanie
Ramboll/COWI Joint Venture, Dania,
we współpracy
z COWI Polska Sp. z.o.o., Warszawa
Piotr Manczarski, Politechnika Warszawska
piotr.manczarski@is.pw.edu.pl
Kierownik zespołu: Jan Skajaa
tel:+45 40 70 37 00
e-mail: ska@cowi.dk

Poradnik wykonano na zamówienie
Ministerstwa Środowiska
Wawelska 52/54
00-922 Warszawa

Poradnik został sfinansowany przez DANCEE, Duńską Pomoc w Dziedzinie Ochrony Środowiska dla Europy Wschodniej w ramach projektu "Siedem projektów środowiskowych, Grupa II, Polska", podprojekt 3: "Opracowanie wytycznych dla planów gospodarki odpadami na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym"
Kontakt w DANCEE: Lars Lindemann
tel: +45 32 66 01 00 e-mail: ll@mst.dk

Tytuł
Planowanie Gospodarki Odpadami w Polsce
Poradnik - wojewódzkie plany gospodarki odpadami

Rok wydania: 2002

Streszczenie
Poradnik stanowi wprowadzenie do podstaw i wymogów prawnych w dziedzinie gospodarki odpadami w Polsce. Znajdują się tu wskazówki, jak opracować plan gospodarki odpadami na poziomie wojewódzkim. Poradnik zawiera również referencje do prawodawstwa Unii Europejskiej, dodatkowe źródła informacji i praktyczne porady dla personelu biorącego udział w opracowaniu planów.

Słowa kluczowe
Plany gospodarki odpadami, poradnik, województwo.

Wydanie: wydanie pierwsze 1
Ukończono: 15 września, 2002
Liczba stron: 136
Format: A4
Liczba kopii: 100
Cena: Publikacja bezpłatna

Wersja elektroniczna
Do egzemplarza drukowanego została dołączona płyta z plikiem w formacie PDF. Plik ten jest również dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska:
www.mos.gov.pl

Projekt okładki
Monika Stefanicka, Warszawa
tel: +48 22 846 49 95, +48 608 33 28 06

Projekt graficzny
Mamastudio
ul. Gen. Zajączka 28
01-510 Warszawa
tel: +48 22 839 99 65,
e-mail: studio@mamastudio.biz

Skład, łamanie
Wojtek Kijkowski, Warszawa
tel: +48 22 839 99 65, +48 601 631 662

Wydawca
MIKOM Sp z o.o.
ul. Andrzejowska 3, 02-312 Warszawa
tel: +48 22 823 7077,
e-mail: mikom@mikom.com.pl

Druk
A-Z Druk
ul. Słowikowskiego 21, 05-090 Raszyn

ISBN 83-7279-226-6

© Copyright
Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2002

Wrzesień 2002

Szanowni Państwo !

Sektor gospodarki odpadami podlega w ostatnich latach dynamicznym zmianom. Jednym z najistotniejszych czynników stymulujących te zmiany jest wzrost świadomości społecznej w zakresie poszczególnych komponentów gospodarki odpadami i wynikająca z tego akceptacja wprowadzania zmian i modernizacji istniejących systemów: zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Sytuacja w sektorze gospodarki odpadami zmienia się również, dostosowując się do obowiązujących i nowo wprowadzanych przepisów prawnych. Szereg nowo uchwalonych ustaw i wydanych aktów wykonawczych dostosowuje krajowe wymagania w zakresie ochrony środowiska przed odpadami do wymagań Unii Europejskiej. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach ustanawia obowiązek sporządzania i uchwalania przez wszystkie poziomy władz samorządowych planów gospodarki odpadami. W tzw. ustawie wprowadzającej określony został jednocześnie bardzo ambitny harmonogram ich realizacji.

Szeroki zakres planów gospodarki odpadami sprawia, że ich przygotowanie jest zadaniem trudnym i odpowiedzialnym. W celu rozpropagowania metodyki ich sporządzania opracowane zostały dwa poradniki: „Wojewódzkie plany gospodarki odpadami" oraz „Powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami". Są one przeznaczone dla przedstawicieli wszystkich szczebli administracji w Polsce. Zaproponowaną w poradnikach metodykę przygotowywania planów Ministerstwo Środowiska proponuje traktować jako jedno z możliwych do zastosowania rozwiązań przy opracowywaniu wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami.

Mamy nadzieję, że poradnik będzie pomocnym dla Państwa narzędziem i ułatwi przygotowywanie planów gospodarki odpadami.

Przewodniczący Komitetu Sterującego

Stanisław Kamiński

Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Ekologicznej Ministerstwa Środowiska

Spis treści ogólny

1. Plany gospodarki odpadami 13
2. Proces planowania w zakresie gospodarki odpadami 29
3. Założenia i dane podstawowe 39
4. Analiza - stan istniejący w sektorze gospodarki odpadami 43
5. Przewidywane zmiany - założenia 55
6. Ustalanie polityki, celów i zadań 59
7. Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych 65
8. Długoterminowy program strategiczny (12 lat) 83
9. Krótkoterminowy plan działania (4 lata) 91
10. Analiza oddziaływania 99
11. Plan jako dokument. 103
12. Wdrożenie 105
13. Ocena 111
14. Załączniki 117

Spis treści szczegółowy:

1 Plany gospodarki odpadami 13
1.1 Cel planów gospodarki odpadami 14
1.2 Prawodawstwo Polskie 14
1.2.1 Wprowadzenie 14
1.2.2 Poziomy planów gospodarki odpadami 15
1.2.3 Wymagania prawne dotyczące planów gospodarki odpadami 16
1.2.4 Wojewódzkie plany gospodarki odpadami 18
1.2.5 Rodzaje odpadów objęte planami gospodarki odpadami 20
1.2.6 Uchwalanie planów gospodarki odpadami 21
1.2.7 Terminy przygotowywania planów gospodarki odpadami 21
1.2.8 Oceny i modyfikacje 23
1.3 Odniesienia do planów zagospodarowania przestrzennego 23
1.3.1 System planowania przestrzennego 23
1.3.2 Plan gospodarki odpadami a inne dokumenty planistyczne 25
1.3.3 Wnioski 26
1.4 Odniesienia do innych dziedzin 27
1.4.1 Środowisko pracy 27
1.4.2 Planowanie wykorzystania energii 27
1.4.3 Wpływ na zdrowie 28
2 Proces planowania w zakresie gospodarki odpadami 29
2.1 Ogólne założenia planowania w zakresie gospodarki odpadami 31
2.2 Uczestnicy procesu planowania 31
2.3 Zespół roboczy 32
2.4 Organizacja procesu planowania 34
2.5 Podstawowe wyzwania w procesie planowania gospodarki odpadami 34
2.6 Wprowadzenie do poradnika 38
3 Założenia i dane podstawowe 39
3.1 Wstęp 40
3.2 Obszary geograficzne 40
3.3 Ludność, gospodarstwa domowe 40
3.4 Działalność przemysłowa i handlowa 41
4 Analiza - stan istniejący w sektorze gospodarki odpadami 43
4.1 Oszacowanie obecnie wytwarzanej ilości odpadów 44
4.1.1 Źródła danych 45
4.1.2 Dane dotyczące wytwarzania odpadów komunalnych 46
4.1.3 Dane dotyczące wytwarzania odpadów w sektorze handlowym i publicznym 47
4.1.4 Odpady medyczne i weterynaryjne 47
4.1.5 Odpady przemysłowe 47
4.1.6 Odpady z sektora budowlanego 48
4.1.7 Wraki samochodowe, opony 48
4.1.8 Odpady z oczyszczalni ścieków 49
4.1.9 Odpady z innych źródeł 49
4.1.10 Import i eksport odpadów 49
4.1.11 Skład odpadów 49
4.2 Stan istniejący w zakresie świadczenia usług 50

	4.3	Transport i przeładunek odpadów	50
	4.4	Instalacje do segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów	51
	4.5	Schemat przepływu odpadów	52
	4.6	Wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami	52
	4.7	Obecna struktura organizacyjna i współpraca z innymi podmiotami	53
	4.8	Koszty i opłaty	53
	4.9	Uwagi końcowe dotyczące stanu obecnego systemu gospodarki odpadami i identyfikacji problemów	54
5	**Przewidywane zmiany - założenia**		**55**
	5.1	Zmiany demograficzne	56
	5.2	Rozwój wybranych czynników gospodarczych	56
	5.3	Prognozy ilości wytwarzanych odpadów	57
	5.4	Zmiany przepisów prawnych	57
6	**Ustalanie polityki, celów i zadań**		**59**
	6.1	Polityka, cele i zadania krajowego planu gospodarki odpadami	61
	6.2	Polityka i cele na szczeblu wojewódzkim	61
	6.3	Zadania na szczeblu wojewódzkim	63
7	**Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych**		**65**
	7.1	Analiza przyszłej sieci instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów	66
	7.2	Identyfikacja potencjalnych lokalizacji dla instalacji gospodarki odpadami	79
	7.3	Analiza przepływu odpadów	80
	7.4	Wstępna analiza oddziaływania na środowisko	81
	7.5	Wstępna analiza finansowa	81
	7.6	Dostępność finansowa	82
8	**Długoterminowy program strategiczny (12 lat)**		**83**
	8.1	Założenia ogólne	84
	8.2	Zmiana struktury organizacyjnej	85
	8.3	Systemy zbierania odpadów	85
	8.4	Nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów	86
	8.5	Lokalizacja instalacji	86
	8.6	Przykład: Regionalne instalacje przetwarzania odpadów niebezpiecznych	87
	8.7	Zamykanie istniejących instalacji	89
	8.8	Finansowanie, zwrot nakładów	89
	8.9	Harmonogram działań	90
9	**Krótkoterminowy plan działania (4 lata)**		**91**
	9.1	Założenia ogólne	92
	9.2	Zapobieganie powstawaniu i ograniczenie wytwarzania odpadów	92
	9.3	Instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów	93
	9.4	Przykład: Odpady niebezpieczne	94
	9.5	Organizacja	94
	9.6	Finansowanie, zwrot nakładów i kredyty	95
	9.7	Ewidencja i monitoring odpadów	96
	9.8	Informacja, edukacja i konsultacje	96
	9.9	Doskonalenie kadr	97
	9.10	Harmonogram działań	97
10	**Analiza oddziaływania**		**99**
	10.1	Uwagi ogólne	100

10.2 Analiza przepływu odpadów 100
10.3 Wstępna analiza oddziaływania na środowisko 100
10.4 Analiza kosztów 101
10.5 Ocena opłat (dostępności finansowej) 101
11 Plan jako dokument 103
12 Wdrożenie 105
13 Ocena 111
13.1 Procedury oceniania 112
13.2 Sprawozdawczość 113
13.3 Monitoring, kontrola, egzekwowanie 114
14 Załączniki 117

Załączniki

Załącznik 1 Regulacje prawne Unii Europejskiej 118

Załącznik 2 Prawodawstwo polskie (stan na 15 września 2002 r.) 126

Załącznik 3 Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do opublikowania do końca 2002 r. (stan na 15 września 2002 r.) 131

Załącznik 4 Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do wydania w 2003 r. (stan na 15 września 2002 r.) 133

Załącznik 5 Prawodawstwo Unii Europejskiej (stan na 15 września 2002 r.) 134

Spis rysunków

Rysunek 1 Sugerowana kolejność planowania w zakresie gospodarki odpadami w województwach, powiatach i gminach 22

Rysunek 2 Podstawowe etapy procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami 30

Rysunek 3 Łączne koszty inwestycji (koszty kapitałowe) i koszty eksploatacji oraz utrzymania na tonę odpadów jako funkcja ilości odpadów przetwarzanych rocznie w kompostowni polowej 72

Rysunek 4 Funkcja kosztu transportu odpadów jako funkcja odległości (szacowana) 72

Rysunek 5 Koszty jednostkowe – wynikowa rocznej zdolności przerobowej instalacji przy założeniu korelacji rocznych zdolności przerobowych i odległości 73

Rysunek 6 Przykładowy harmonogram działań długoterminowych 90

Rysunek 7 Struktura prawodawstwa UE dotyczącego gospodarki odpadami 119

Rysunek 8 Europejska hierarchia postępowania z odpadami 120

Rysunek 9 Harmonogram wdrażania nowej dyrektywy w sprawie spalania odpadów (2000/76/WE) 121

Spis tabel

Tabela 2-1 Zaangażowanie poszczególnych uczestników w różnych etapach procesu planowania gospodarki odpadami 32

Tabela 7-1 Przykład: Docelowe wielkości redukcji OKB (odpadów komunalnych ulegających biodegradacji) wywożonych na składowiska zgodnie z Dyrektywą Rady 99/31/WE w sprawie składowania odpadów 67

Tabela 7-2 Scenariusze technologiczne pozwalające na ograniczenie odprowadzania odpadów ulegających biodegradacji na składowiska 68

Tabela 7-3 Cele dla odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych zgodnie z projektem [COM (2001) 729 final] zmian dyrektywy UE 69

Tabela 7-4 Szacunkowe funkcje kosztowe dla różnych instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów w Europie 73

Przedmowa

Niniejszy poradnik został opracowany, aby ułatwić przygotowanie dobrze zaplanowanego, systematycznego i kontrolowanego systemu gospodarki odpadami, ustalonego, jak w każdym innym sektorze polskiej gospodarki, na podstawie odpowiednio przygotowanych planów i mającego na celu wybór najskuteczniejszych i najbardziej realnych opcji dla gospodarki odpadami zapewniających zapobieganie powstawaniu odpadów, poddawanie odpadów procesowi odzysku i bezpieczne ich unieszkodliwianie. Należy przywiązywać najwyższą uwagę do konsekwencji w planowaniu na wszystkich czterech szczeblach - krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Ponieważ kompleksowe planowanie gospodarki odpadami jest w Polsce procesem nowym, niniejszy poradnik ma za zadanie ułatwić działania planistów pracujących w jednostkach administracji publicznej zobowiązanych prawem do sporządzenia planów gospodarki odpadami.

Poradnik jest jednym z dwóch przygotowanych dla organów zajmujących się planami gospodarki odpadami i przeznaczony jest dla planistów szczebla wojewódzkiego. Drugi poradnik przeznaczony jest dla planistów i władz samorządowych gmin i powiatów. Oba poradniki są do siebie podobne, jednak różnią się od siebie. Różnica głównie polega na tym, że poradnik dla powiatów i gmin zawiera bardziej szczegółowe opisy i przykłady, a struktura niniejszego dokumentu jest bardziej ogólna, ze wskazówkami dotyczącymi ogólnych, całościowych planów gospodarki odpadami, za które odpowiedzialni są planiści na szczeblu wojewódzkim. Oba poradniki uzupełniają się wzajemnie, a czytelnik znajdzie użyteczne informacje w każdym z nich.

Na pierwszą część poradnika składa się przegląd prawodawstwa określającego wymogi dotyczące planowania gospodarki odpadami w Polsce. Ponadto znajdują się tu wskazówki dotyczące organizacji działań związanych z planowaniem gospodarki odpadami i przeprowadzania analiz najpoważniejszych wyzwań procesu planowania na szczeblu wojewódzkim.

W głównej części poradnika znajdują się szczegółowe wytyczne do przeprowadzenia procesu planowania, którego wynikiem stanie się plan gospodarki odpadami, w tym przypadku plan wojewódzki. Ponadto znajduje się tu zalecana struktura planu gospodarki odpadami, zgodna z wymogami uwzględnienia wszystkich danych i informacji koniecznych do zidentyfikowania realistycznych trendów rozwojowych i najwłaściwszych opcji technologicznych.

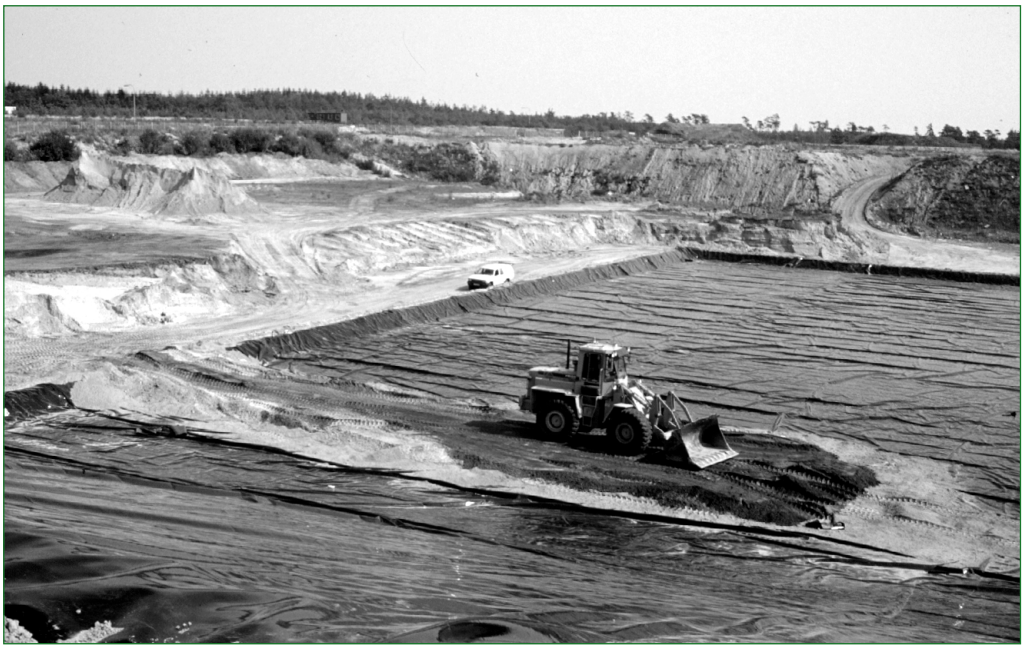
Struktura poradnika odzwierciedla proponowaną strukturę dokumentu stanowiącego plan gospodarki odpadami, który jest jednym z efektów procesu planowania.

Poniższe zestawienie pokazuje jeden z możliwych układów planu gospodarki odpadami z odniesieniami do odpowiednich rozdziałów poradnika:

Punkt planu gospodarki odpadami		Nr rozdziału w poradniku
0.	Wstęp, streszczenie	(1-2)
1.	Założenia i dane podstawowe	3
2.	Analiza stanu istniejącego w sektorze gospodarki odpadami	4
3.	Przewidywane zmiany - założenia	5
4.	Polityka, cele i zadania	6
5.	Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych	7
6.	Długoterminowy program strategiczny	8
7.	Krótkoterminowy plan działania	9
8.	Analiza oddziaływania	10

9. Wdrożenie 12
10. Ocena (ocena, sprawozdawczość, monitoring, uaktualnienia) 13

Autorzy mają nadzieję, że niniejszy poradnik ułatwi skomplikowaną pracę planistów, stając się swoistą „książką kucharską" do opracowywania planów gospodarki odpadami, które zapewnią przewidywalny i zrównoważony rozwój gospodarki odpadami w Polsce. Należy jednak pamiętać, że ani poradnik, ani plan gospodarki odpadami nie ułatwią rozwiązania problemów takich jak brak personelu potrzebnego do sporządzenia planu czy brak środków potrzebnych do realizacji planu w odpowiednich instytucjach. Te i inne problemy powinny być rozwiązane na poziomie krajowym, ponieważ jakość planów gospodarki odpadami w dużym stopniu będzie miała wpływ na ich udane wdrożenie.

1. Plany gospodarki odpadami

1. Plany gospodarki odpadami

1.1 Cel planów gospodarki odpadami

Podobnie jak w przypadku innych planów, przygotowanie planu gospodarki odpadami jest formą podejmowania decyzji strategicznych umożliwiającą przewidywanie kierunków rozwoju i wyników jakiejś określonej działalności w ciągu określonego czasu. Wynikiem procesu planowania jest dokument zawierający wizję rozwoju systemu i określający opcje i warunki rozwiązań. Jest on także bardzo ważnym źródłem informacji, narzędziem kontroli i materiałem wykorzystywanym do rozwoju systemu w przyszłości.

Dlatego też właściwa gospodarka odpadami musi opierać się na strategicznych wnioskach dotyczących rozwoju systemu gospodarki odpadami, które są przedstawiane w postaci dokumentu. Możliwe jest także uzyskiwanie innych, pośrednich wniosków wynikających z procesu planowania. Biorąc pod uwagę całość gospodarki odpadami, uwarunkowania lokalne, regionalne i inne, wnioski te mogą być bardzo różne i dotyczyć np.:

- wzmożonej współpracy wytwórców odpadów, posiadaczy odpadów (jednostek zajmujących się gospodarowaniem odpadami) i wzmacniania organizacji działających w zakresie gospodarki odpadami na szczeblu lokalnym,
- konieczności zwiększenia świadomości ekologicznej na szczeblu lokalnym/regionalnym.

Plan gospodarki odpadami jest dokumentem, który pozwala uporządkować działania władz lokalnych lub regionalnych, określając ramy dla planów bardziej szczegółowych.

Przygotowanie planu gospodarki odpadami jest procesem, w którym władze lokalne/regionalne określają najważniejsze problemy związane z gospodarowaniem odpadami na zarządzanym terenie i sposoby rozwiązywania tych problemów.

Ponadto plan gospodarki odpadami pozwala na bardziej precyzyjne określenie kosztów systemu gospodarki odpadami i tworzy podstawy do prowadzenia analiz i ocen inwestycji niezbędnych dla potrzeb systemu.

Powody opracowywania planów gospodarki odpadami

Plan gospodarki odpadami pozwala na:

- uzyskanie ogólnych informacji, uzgadnianych przez wszystkie strony uczestniczące w procesie, dotyczących ilości odpadów, metod zbierania, odzysku i unieszkodliwiania, stanu technicznego i zdolności przerobowych istniejących instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, a także aspektów finansowych związanych z gospodarowaniem odpadami,
- określenie najważniejszych problemów związanych z gospodarowaniem odpadami i ich systematyczne rozwiązywanie,
- określenie sposobu współpracy różnych instytucji i organizacji w zakresie gospodarki odpadami,
- dokonywanie uzgodnień dotyczących sposobu rozwiązania problemów,
- podejmowanie decyzji co do działań, które powinny być podejmowane natychmiast, a także działań, które powinny być podjęte w bliższej i dalszej przyszłości,
- wzrost świadomości ekologicznej,
- tworzenie programów ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami przy jednoczesnej optymalizacji nakładów finansowych,
- spełnianie podstawowych wymagań niezbędnych przy występowaniu o wsparcie finansowe potrzebne do realizacji projektów w zakresie gospodarki odpadami,
- wprowadzenie procesu planowania/ podejmowania decyzji, który może być także wykorzystywany dla potrzeb innych sektorów.

Ponieważ rozwiązywanie problemów dotyczących gospodarki odpadami wymaga udziału wielu uczestników, istnieje potrzeba przygotowywania spójnych planów, dzięki którym wszyscy uczestnicy będą mogli współpracować, unikając powielania wysiłków i prac.

1.2 Prawodawstwo Polskie

1.2.1 Wprowadzenie

W dniu 1 października 2001 r. weszły w życie nowe regulacje dotyczące ochrony środowiska. Wśród

najważniejszych aktów rangi ustawowej należy wymienić:

- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229 oraz z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 113, poz. 984),
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 365 i Nr 113, poz. 984),
- ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (tzw. ustawa wprowadzająca – Dz. U. Nr 100, poz. 1085 i z 2002 r. Nr 143, poz. 1196),
- ustawę z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638),
- ustawę z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639 i z 2002 r. Nr 113, poz. 984).

Te akty prawne, wraz z wydanymi na ich podstawie rozporządzeniami wykonawczymi oraz wcześniejszymi regulacjami prawnymi, tworzą nowy system prawny w zakresie ochrony środowiska przed odpadami.

System ten zgodny jest z wymaganiami stawianymi przez odpowiednie dyrektywy Unii Europejskiej.

W załącznikach do poradnika przedstawiono szczegółowy wykaz aktów prawnych obowiązujących w Polsce i w Unii Europejskiej (stan na dzień 15 września 2002 r.).

W poradniku uwzględniono zmiany w obowiązujących przepisach prawnych wprowadzone ustawą z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984) wchodzące w życie w dniu 27 października 2002 r.

1.2.2 Poziomy planów gospodarki odpadami

Ustawa o odpadach nakłada na ministra właściwego do spraw środowiska oraz organy wykonawcze województw, powiatów i gmin (tj. zarządy województw, zarządy powiatów, wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast) obowiązek opracowania krajowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami (art. 14 ust. 1, 3, 4, 5, 6 ustawy o odpadach). Ustawa ta stanowi, że wszystkie plany gospodarki odpadami powinny być opracowywane zgodnie z polityką ekologiczną państwa, zaś wojewódzki, powiatowy i gminny plan gospodarki odpadami powinien być opracowany zgodnie z planami wyższego szczebla.

Prawo ochrony środowiska nakłada na Radę Ministrów obowiązek opracowania polityki ekologicznej państwa raz na cztery lata. Polityka ta uchwalana jest przez sejm. W polityce ekologicznej państwa określa się cele ekologiczne, priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Plany gospodarki odpadami stanowią część programów ochrony środowiska (określonych w ustawie – Prawo ochrony środowiska) i są uchwalane w trybie określonym zapisami ustawy.

Plany gospodarki odpadami sporządzane przez władze samorządowe

Niezależnie od konieczności zachowania zgodności z planami wyższego szczebla należy pamiętać, że plany te uchwalane są przez jednostki samorządowe realizujące zadania wynikające zarówno z ustaw ustrojowych[1], jak i prawa materialnego.

Stworzenie planu gospodarki odpadami, pomimo wymogu ustawowego zgodności z planami przygotowywanymi na wyższym szczeblu, nie narusza podstaw funkcjonowania samorządu lokalnego. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego mają swobodę w zakresie tworzenia planów jeśli chodzi o ich formę, zakres planowanych działań a także środki na ich finansowanie i realizację, pod warunkiem że plany

[1] Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 oraz z 2002 r. nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984), ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984).

te są zgodne z planami przygotowywanymi na wyższym szczeblu.

W ustawie o odpadach zawarte jest ogólne sformułowanie zobowiązujące jednostki niższego szczebla do postępowania zgodnie z politykami, celami i metodami realizacji zawartymi w planach gospodarki odpadami przygotowywanych na wyższych szczeblach.

Status prawny planów gospodarki odpadami

Plany wojewódzkie, powiatowe i gminne są uchwalane jako element programów ochrony środowiska przez odpowiednie organy samorządowe (tj. sejmik województwa, radę powiatu, radę gminy). Nie stanowią one jednak aktów prawa miejscowego. Uchwała może by traktowana jako taki akt jedynie wtedy, jeśli jest to jednoznacznie stwierdzone w ustawie, jak na przykład w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym.

Oznacza to, że nie są one źródłem bezpośrednich obowiązków czy praw dla przedsiębiorców czy innych podmiotów będących „na zewnątrz" administracji (nie wywołują bezpośrednich skutków prawnych w sferze ich praw i obowiązków).

W zasadzie plany te obowiązują jedynie „wewnątrz" administracji, adresowane są do jej odpowiednich organów.

Z drugiej strony nie oznacza to jednak, że zawartość planów nie wpływa na sytuację obywateli i jednostek w odniesieniu do gospodarki odpadami:

- treść planów powinna w istotny sposób wpływać na treść wydawanych przez organy administracji decyzji związanych z gospodarowaniem odpadami (wymaganych od posiadaczy odpadów) – wydana decyzja musi być zgodna, z planem gospodarki odpadami,
- plan stanowi podstawę dla realizacji kolejnych projektów, które mogą wpływać na wszystkich wytwórców odpadów,
- brak zgodności z planem wyklucza możliwość finansowania projektu w zakresie unieszkodliwiania odpadów ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Po stworzeniu systemu gospodarki odpadami podstawowym celem organu administracji publicznej

jest zmobilizowanie wytwórcó odpadów do wykorzystania elementów systemu.

Cel ten w przypadku odpadów komunalnych osiąga się poprzez przygotowywanie prawa miejscowego (regulamin) w zakresie utrzymywania czystości i porządku (w tym gospodarki odpadami komunalnymi), które ułatwia realizację zapisów planu gospodarki odpadami, m.in. poprzez zapewnienie wytwórcom odpadów niezbędnych środków do zbierania i transportu odpadów, wykorzystywania odpowiednich metod ich sortowania, odzysku i unieszkodliwiania itp.

W przypadku odpadów wytwarzanych przez przemysł zezwolenia na korzystanie ze środowiska (w części dotyczącej gospodarki odpadami) lub wydawane decyzje czy składane informacje w zakresie gospodarki odpadami zawierają informacje określające sposób prowadzenia gospodarki odpadami (m.in. zapewniając, że producent przekaże określone odpady do właściwych instalacji gospodarki odpadami, a procedura przekazania będzie przedmiotem określonych wymagań, np. określających warunki przekazania).

1.2.3 Wymagania prawne dotyczące planów gospodarki odpadami

Zakres planów gospodarki odpadami określony jest w art. 14 i 15 ustawy o odpadach. Plany te powinny określać:

- aktualny stan gospodarki odpadami,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Krajowe, wojewódzkie, powiatowe lub gminne plany gospodarki odpadami powinny obejmować wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych na terenie danej jednostki administracyjnej, w tym także odpady przywożone na ten teren.

Szeroki zakres różnego rodzaju odpadów objętych planem gospodarki odpadami ma odzwierciedlić sytuację istniejącą w zakresie gospodarki odpadami na terenie danej jednostki administracyjnej, a jednocześnie ma pozwolić na określenie działań prowadzących do zapobiegania powstawaniu odpadów i przygotowania strategii odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Elementy planów gospodarki odpadami

Wszystkie plany gospodarki odpadami muszą zawierać następujące elementy:

- rodzaj, ilość i źródło pochodzenia odpadów, które mają być poddane procesom odzysku lub unieszkodliwiania,
- rozmieszczenie istniejących instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- listę działań prowadzących do zapobiegania powstawaniu odpadów lub do ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów,
- listę działań prowadzących do ograniczenia negatywnego wpływu odpadów na środowisko,
- listę działań określających właściwe postępowanie z odpadami wytwarzanymi na danym terenie, w tym – przede wszystkim – redukcje ilości odpadów ulegających biodegradacji w odpadach komunalnych przekazywanych na składowiska,
- planowany system gospodarki odpadami.

Ponadto gminny plan gospodarki odpadami powinien zawierać:

- rodzaje i harmonogram realizacji przedsięwzięć,
- harmonogram uruchamiania środków, finansowych i ich źródła.

Plany gospodarki odpadami muszą być aktualizowane nie rzadziej, niż co cztery lata.

Opis aktualnego stanu gospodarki odpadami powinien określać rodzaj, ilość i źródła wytwarzanych odpadów poddawanych odzyskowi lub unieszkodliwianych, miejsca istniejących instalacji i obiektów do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów i listę jednostek zaangażowanych w tę działalność.

Działania podejmowane w celu poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami powinny obejmować te jednostki, które będą zapobiegać powstawaniu odpadów lub prowadzić do zmniejszania ich ilości i wpływu na środowisko oraz odpowiedzialnych za właściwe postępowanie z odpadami.

Podstawowym instrumentem finansowym wykorzystywanym do finansowania działań określonych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych planach gospodarki odpadami będą odpowiednie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Artykuł 16 ustawy o odpadach stwierdza, że fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej mogą być wykorzystywane jedynie do finansowania tych działań dotyczących unieszkodliwiania odpadów, które zostały ujęte w planie gospodarki odpadami.

Zasady ogólne

W rozdziale 2 ustawy o odpadach określone zostały ogólne zasady gospodarki odpadami (zgodne z zasadami gospodarki odpadami obowiązującymi w Unii Europejskiej). Artykuł 5 brzmi:

„Kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstawanie odpadów powinien je planować, projektować i prowadzić w taki sposób, aby:

- zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na środowisko przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użytkowania,
- zapewniać zgodny z zasadami ochrony środowiska odzysk, jeżeli nie udało się zapobiec ich powstaniu,
- zapewniać zgodne z zasadami ochrony środowiska unieszkodliwianie odpadów, których powstaniu nie udało się zapobiec lub których nie udało się poddać odzyskowi”.

1.2.4 Wojewódzkie plany gospodarki odpadami

Zakres wojewódzkich (jak i powiatowych i gminnych) planów gospodarki odpadami omawiany w ustawie o odpadach należy rozpatrywać wspólnie z innymi obowiązkami i zadaniami wojewódzkich (powiatowych i gminnych) jednostek samorządowych.

Wojewoda

Wojewoda jest organem pierwszej instancji w sprawach dotyczących przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko wynika z przepisów prawa[2], a także w sprawach dotyczących korzystania z instalacji zlokalizowanych na terenie zakładów zaliczanych do tych przedsięwzięć w zakresie:

- udzielania pozwoleń na wytwarzanie odpadów, jeżeli wytwarzający wytwarza powyżej 1 Mg/r odpadów niebezpiecznych lub powyżej 5 tys. Mg/r odpadów innych niż niebezpieczne,
- zatwierdzania w drodze decyzji programów gospodarowania odpadami niebezpiecznymi,
- wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- zatwierdzania instrukcji eksploatacji składowiska odpadów,
- zgody na zamknięcie składowiska odpadów lub jego wydzielonej części.

Wojewoda jest organem właściwym również do przyjmowania informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami.

Samorząd wojewódzki

Zgodnie z ustawą o samorządzie wojewódzkim, wojewódzka administracja samorządowa powinna określić strategię rozwoju i wdrażać zgodną z nią politykę. Ustawa o samorządzie wojewódzkim określa między innymi następujące elementy polityki rozwojowej:

- tworzenie warunków rozwoju gospodarczego,
- utrzymanie i rozbudowę infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim,
- pozyskiwanie i łączenie publicznych i prywatnych środków finansowych w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej,
- racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Polityka rozwoju na szczeblu wojewódzkim jest realizowana poprzez programy wojewódzkie, w tym wojewódzki plan gospodarki odpadami.

Jednym z głównych postanowień ustawy o samorządzie wojewódzkim jest to, że sejmik województwa określa zasady, metody i harmonogramy przygotowania wojewódzkiej strategii rozwoju i programów rozwoju województwa. Zasada ta została także zawarta w Prawie ochrony środowiska, które zobowiązuje sejmik województwa do uchwalania wojewódzkich programów ochrony środowiska, których częścią są wojewódzkie plany gospodarki odpadami.

Projekt planu jest przygotowywany przez zarząd województwa i opiniowany przez ministra właściwego do spraw środowiska, zarządy powiatów i organy wykonawcze gmin (tj. wójtów burmistrzów i prezydentów miast) z terenu województwa.

Zakres wojewódzkich planów gospodarki odpadami wynika w dużym stopniu z zakresu działania administracji samorządowej i rządowej na tym szczeblu.

Nie należy mylić planów gospodarki odpadami z programami gospodarki odpadami niebezpiecznymi, przygotowywanymi przez wytwórców odpadów niebezpiecznych i zatwierdzanych w drodze decyzji administracyjnej.

Marszałek województwa prowadzi wojewódzką bazę o wytwarzaniu i o gospodarowaniu odpadami wraz

[2] Wojewoda jest organem właściwym we wszystkich sprawach dotyczących obiektów i zakładów (oraz znajdujących się na terenach tych zakładów instalacji) zaliczanych poprzednio do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska bądź zdrowia ludzi, a według nomenklatury przyjętej przez Prawo ochrony środowiska do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających obowiązkowego sporządzenia i przedłożenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.

z rejestrem wydanych zezwoleń na wytwarzanie i gospodarowanie odpadami. Zbiera również informacje na temat opłat za korzystanie ze środowiska oraz informacje dotyczące wykonania obowiązków wynikających z ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639 i z 2002 r. Nr 113, poz. 984).

Marszałek województwa może, w drodze wydania decyzji, zobowiązać posiadaczy odpadów do dostarczenia ewidencji odpadów. Jest to także kompetentny organ w przypadku odraczania, redukowania i znoszenia opłat i ustalania terminów opłat za składowanie odpadów.

Prognoza oddziaływania na środowisko

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów jest regulowane zapisami ustawy z 27 kwietnia 2001 – Prawo ochrony środowiska (patrz załącznik do poradnika) – Dział VI (Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko), rozdział 1, art. 40–45.

Przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wymagają:

- projekt koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, projekty planów zagospodarowania przestrzennego oraz projekty strategii rozwoju regionalnego,
- projekty polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, których opracowywanie przez centralne lub wojewódzkie organy administracji przewidziane jest w ustawach.

W przypadku procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami procedurze postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko podlegają projekty krajowego i wojewódzkich planów gospodarki odpadami (nie są nią objęte projekty planów powiatowych i gminnych). Przeprowadzenie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wymagane jest też w przypadku wprowadzania zmian do przyjętych dokumentów.

Organ administracji opracowujący projekty ww. dokumentów lub wprowadzający zmiany do tych dokumentów może, w porozumieniu z organem ochrony środowiska oraz z Głównym Inspektorem Sanitarnym w przypadku, gdy postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko przeprowadza centralny organ administracji rządowej, np. krajowy plan gospodarki odpadami, odstąpić od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, gdy uzna (biorąc pod uwagę w szczególności charakter działań przewidzianych w tych dokumentach oraz rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, a także cechy obszaru objętego tym oddziaływaniem), iż realizacja tych dokumentów nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko.

Prognozę oddziaływania na środowisko sporządza organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu.

Prognoza oddziaływania na środowisko powinna:

- zawierać informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- określać, analizować i oceniać stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów chronionych,
- określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym albo krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,

- określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko,
- przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu,
- przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, w tym także wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy,
- zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- zawierać informacje o przewidywanych metodach analizy realizacji projektowanego dokumentu,
- zawierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Ustawa zobowiązuje ministra właściwego do spraw środowiska do określenia w drodze rozporządzenia (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej) szczegółowych warunków (m.in.: forma sporządzenia prognozy, zakres zagadnień, które powinny zostać określone i ocenione w prognozie, zakres terytorialny prognozy, rodzaje dokumentów, z których informacje powinny być uwzględnione w prognozie), jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu[3] uzgadnia z organem ochrony środowiska oraz z Głównym Inspektorem Sanitarnym w przypadku dokumentu sporządzanego przez centralny organ administracji rządowej zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

[3] Obowiązku nie stosuje się do sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu poddaje go, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, opiniowaniu przez organ ochrony środowiska oraz Głównego Inspektora Sanitarnego w przypadku dokumentu sporządzanego przez centralny organ administracji rządowej.

Organ administracji zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektów dokumentów[4].

Organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu bierze pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinię organu ochrony środowiska oraz Głównego Inspektora Sanitarnego w przypadku dokumentu sporządzanego przez centralny organ administracji rządowej, a także rozpatruje uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

1.2.5 Rodzaje odpadów objęte planami gospodarki odpadami

Można stwierdzić, że plany gospodarki odpadami powinny uwzględniać wszystkie rodzaje i grupy obecnie wytwarzanych odpadów, a także te odpady, których wytwarzanie jest przewidywane na szczeblu województwa, powiatu lub gminy.

Plany gospodarki odpadami powinny obejmować wszystkie odpady wytwarzane na danym terenie lub też na ten teren sprowadzane, w tym odpady ulegające biodegradacji, odpady opakowaniowe, odpady budowlane, wraki samochodowe, opony, odpady niebezpieczne, w tym odpady medyczne

[4] Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wojewódzkiego planu gospodarki odpadami odbywa się, zgodnie z art. 34 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, z udziałem społeczeństwa. Oznacza to, że organ opracowujący wojewódzki plan gospodarki odpadami musi podać do publicznej wiadomości informację o zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych oraz o możliwości składania uwag i wniosków w terminie 21 dni od daty podania do publicznej wiadomości, wskazując jednocześnie miejsce ich składania, oraz obowiązany jest rozpatrzyć zgłoszone uwagi i wnioski. Zasady wnoszenia uwag i wniosków oraz opiniowania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego określają przepisy ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139, Nr 41, poz. 412 i Nr 111, poz. 1279, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 109, poz. 1157 i Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 5, poz. 42 i Nr 14, poz. 124).

i weterynaryjne, zużyte oleje, baterie i akumulatory.

Władze lokalne i regionalne są odpowiedzialne za prawidłową gospodarkę wszystkimi odpadami wytwarzanymi na ich terenie, z wyłączeniem tych odpadów, gospodarka którymi jest określona w pozwoleniach na wprowadzanie do środowiska substancji i energii (pozwolenia na wytwarzanie odpadów) i zezwoleniach na gospodarowanie odpadami. Zakład przemysłowy może podejmować działania w stosunku do takich odpadów samodzielnie, zawracając je do procesu przemysłowego, poddając je odzyskowi lub unieszkodliwianiu, lub przekazując je innym przedsiębiorstwom przemysłowym lub jednostkom zajmującym się odzyskiem lub unieszkodliwianiem odpadów innych niż komunalne. Dlatego proces planowania gospodarki odpadami powinien obejmować określone grupy odpadów, które mają być przewożone na składowiska komunalne, lub unieszkodliwiane w innych instalacjach. Plan gospodarki odpadami powinien zakładać taki system gospodarki odpadami, który zapewni zbieranie, odzysk i unieszkodliwianie wszystkich odpadów wytwarzanych na obszarze województwa, gminy lub powiatu.

Z drugiej strony, gminne systemy gospodarki odpadami nie są systemami zamkniętymi. W przyszłości, w związku z realizacją regionalnych systemów gospodarki odpadami, staną się one jeszcze bardziej otwarte. Dlatego plan gospodarki odpadami powinien zawierać szacunek ilości odpadów, które zostaną przywiezione z dowolnego miejsca.

1.2.6 *Uchwalanie planów gospodarki odpadami*

Krajowy plan gospodarki odpadami jest opracowywany przez ministra właściwego do spraw środowiska, a uchwalany przez Radę Ministrów. Projekty planów wojewódzkich, powiatowych i gminnych są opracowywane odpowiednio przez organy wykonawcze województw, powiatów i gmin, a uchwalane jako część programów ochrony środowiska przez sejmiki województw, rady powiatów i gmin (art. 14 ust. 4 i 5 ustawy o odpadach).

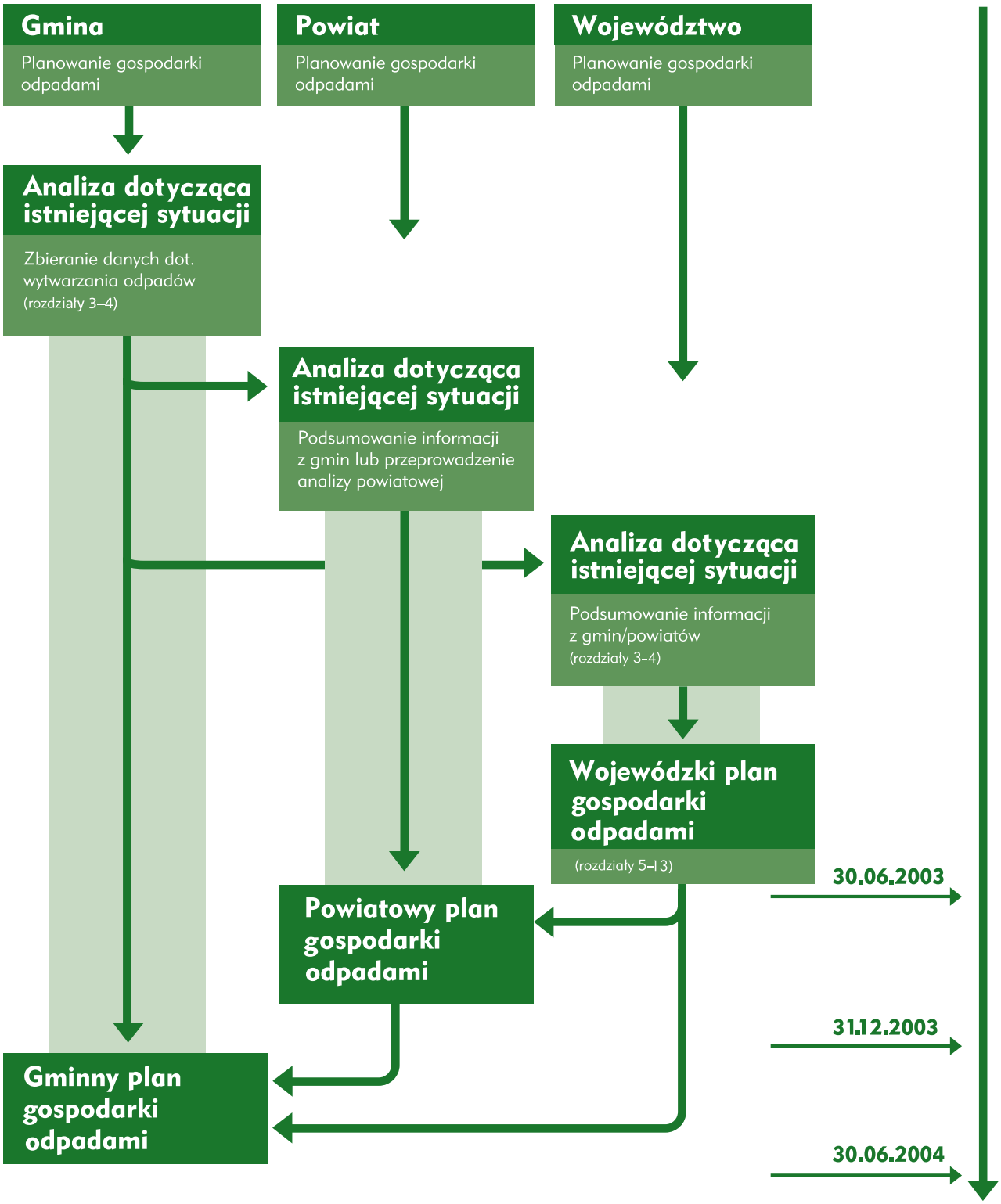
1.2.7 *Terminy przygotowywania planów gospodarki odpadami*

Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (tzw. ustawy wprowadzającej) dotychczasowe programy zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska opracowane przez sejmiki województw oraz rady powiatów i gmin stają się odpowiednio wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi programami ochrony środowiska, o których mowa w ustawie – Prawo ochrony środowiska. Nowe wojewódzkie programy ochrony środowiska mają zostać uchwalone przez sejmiki województw do dnia **30 czerwca 2003 r.**, powiatowe programy ochrony środowiska – przez rady powiatów do dnia **31 grudnia 2003 r.**, a gminne programy ochrony środowiska – przez rady gmin do dnia **30 czerwca 2004 r**.

Jest wewnętrzną sprawą województw, powiatów i gmin, z jakim wyprzedzeniem w stosunku do tych dat powinny być przygotowane i uchwalone plany gospodarki odpadami. Przypomnieć jedynie należy, że przy ustalaniu harmonogramu trzeba uwzględnić 2-miesięczny termin niezbędny na zaopiniowanie projektów planów przez właściwe organy oraz czas niezbędny na rozpatrzenie ewentualnych wniosków zgłoszonych przez społeczeństwo. Dodatkowo, w przypadku wojewódzkich planów gospodarki odpadami, niezbędne jest uwzględnienie czasu niezbędnego na przeprowadzenie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, w tym przygotowanie prognozy oddziaływania na środowisko.

Krajowy plan gospodarki odpadami ma zostać przyjęty nie później niż do dnia 31 października 2002 r. (art. 31 ustawy wprowadzającej).

Rysunek 1. Sugerowana kolejność planowania w zakresie gospodarki odpadami w województwach, powiatach i gminach.

Wczesne rozpoczęcie planowania na poziomie powiatu/gminy

W związku z wymaganym harmonogramem przygotowywania planów gospodarki odpadami na różnych szczeblach, gminy/powiaty powinny ze znacznym wyprzedzeniem zbierać i analizować dane opisujące stan istniejący w zakresie gospodarki odpadami (patrz rozdziały 3–4), aby przekazać informacje dotyczące wytwarzania i gospodarowania odpadami na swoim terenie już na etapie przygotowywania planu wojewódzkiego.

Nie tylko nie będzie możliwe przygotowanie wojewódzkich planów gospodarki odpadami bez wkładu wniesionego z poziomu gminy/powiatu; w interesie gmin i powiatów leży również dostarczenie tych informacji do województwa po to, aby w planie przygotowywanym na wyższym szczeblu mogły być także uwzględnione aspekty lokalne. Oznacza to, że gminy/powiaty powinny rozpocząć proces planowania natychmiast; szczególnie dotyczy to zbierania danych i opracowywania analiz istniejącej sytuacji. Na schemacie na stronie obok przedstawiono sugerowaną, możliwą do zastosowania procedurę postępowania.

1.2.8 Oceny i modyfikacje

Ustawa o odpadach (art. 14 ust. 13) wymaga, aby organy wykonawcze województw, powiatów i gmin co dwa lata przygotowywały sprawozdania z realizacji planów gospodarki odpadami. Sprawozdania te są odpowiednio przechowywane przez sejmik wojewódzki, radę powiatu i radę gminy.

Art. 14 ust. 14 ustawy o odpadach wymaga, aby plany gospodarki odpadami były aktualizowane nie rzadziej niż raz na 4 lata. Szczegółowe informacje przedstawiono w rozdziale 13 niniejszego poradnika.

1.3 Odniesienia do planów zagospodarowania przestrzennego

1.3.1 System planowania przestrzennego

System planowania przestrzennego jest regulowany ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym[5]. Ustawa – Prawo ochrony środowiska[6] określa procedury ocen oddziaływania na środowisko w odniesieniu między innymi do planowania przestrzennego. Ustawy kompetencyjne[7] wprowadzają w zakresie zagospodarowania i planowania przestrzennego uszczegółowienie zakresu obowiązków oraz kompetencji organów administracji rządowej i samorządowej.

Polityka przestrzenna jest kształtowana na trzech poziomach: krajowym, wojewódzkim i gminnym. Tylko na ostatnim, gminnym poziomie polityka przestrzenna jest realizowana poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, będące prawem miejscowym. System planowania przestrzennego nie jest hierarchiczny, co oznacza, że rozwiązania i ustalenia przestrzenne poszczególnych planów nie są w sposób bezpośredni obligatoryjne dla kolejnych poziomów planistycznych.
W odróżnieniu od planów gospodarki odpadami, w których zakłada się hierarchiczność w odniesieniu do planów niższego szczebla.

Poziom krajowy

Opracowania w zakresie kształtowania polityki przestrzennej:

- Strategia rozwoju kraju określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju.
- Koncepcja polityki zagospodarowania przestrzennego kraju ma charakter programowo–planistyczny o ogólnym odniesieniu do przestrzeni, określa uwarunkowania, cele oraz kierunki polityki zagospodarowania przestrzennego państwa.
- Program zadań rządowych, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Warunkiem realizacji zadania jest jego wprowadzenie (w drodze negocjacji województwa z gminą) do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- Okresowe raporty o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju.

[5] Z dnia 7 lipca 1994 roku (tekst jednolity z 1999 roku, Dz. U. nr 15, poz. 139 wraz z późniejszymi zmianami).
[6] z 27 kwietnia 2001 (Dz. U. nr 62, poz.627 z późniejszymi zmianami).
[7] Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 oraz z 2002 r. nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984), ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984).

1. Plany gospodarki odpadami

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych projektów strategii, koncepcji oraz programów. Elementem tej oceny jest prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana dla koncepcji polityki przestrzennej kraju.

Kompetencje

Powyżej wymienione opracowania sporządza Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych, przedstawiciel administracji rządowej.

Programy zawierające zadania rządowe sporządzają ministrowie i centralne organy administracji rządowej, centralny rejestr programów rządowych prowadzi Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych.

Polityka zagospodarowania przestrzennego kraju jest prowadzona na poziomie wojewódzkim, poprzez wprowadzanie zadań rządowych do planu zagospodarowania województwa w wyniku uzgodnień, a następnie negocjowania z gminą ich wprowadzenia do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Procedury

Na podstawie koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju jest uzgadniana spójność programu zadań rządowych z planem zagospodarowania przestrzennego województw i uchwalonymi programami wojewódzkimi.

Zakres i ustalenia dokumentów

W trybie prac nad strategią rozwoju kraju jest sporządzana i aktualizowana koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, w której określa się zwłaszcza przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele i kierunki tej polityki.

Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej zagospodarowania kraju w zakresie struktury przestrzeni, strategicznych celów rozwojowych i głównych kierunków rozwoju. Określa się w niej podstawowe systemy przestrzenne, m.in. osadnicze czy infrastruktury technicznej. W koncepcji tej określa się ogólne odniesienia do przestrzeni województw lub obszarów problemowych polityki przestrzennej.

Poziom wojewódzki

Opracowania w zakresie kształtowania polityki przestrzennej:

- Strategia rozwoju województwa. W strategii określa się uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa. Opracowanie ma charakter planistyczny z odniesieniem do przestrzeni województwa. Zawiera zasady organizacji struktury przestrzennej.
- Program wojewódzki, służący realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych.
- Okresowa aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji projektu strategii, planu oraz programów, która związana jest z zaangażowaniem społeczeństwa. Częścią tej procedury jest prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana dla projektu planu zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego

Kompetencje

Powyżej wymienione dokumenty planistyczne sporządza administracja samorządowa (zarząd województwa).

Wojewoda, będący przedstawicielem administracji rządowej, odpowiada za realizację na poziomie regionalnym, polityki przestrzennej państwa określonej w programie zadań rządowych i w koncepcji polityki zagospodarowania kraju. Jest również organem ochrony środowiska na szczeblu wojewódzkim, z którym ustalany jest zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko skutków realizacji programów i planów oraz organem ochrony środowiska opiniującym projekty dokumentów wraz z ich prognozami oddziaływania na środowisko.

Procedury

Podjęcie uchwały o przystąpieniu do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz uchwalenie planu należą do kompetencji sejmiku województwa. Projekt planu

jest uzgadniany przez prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast w zakresie programów zawierających zadania rządowe, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, natomiast opiniowany w pozostałym zakresie. Zgodność projektu planu z prawem bada wojewoda.

Do sporządzenia i prowadzenia rejestru zadań służących realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych zobowiązany jest wojewoda.

Sporządzenie planu zagospodarowania przestrzennego województwa wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

Zakres dokumentu i jego ustalenia

W strategii rozwoju województwa uwzględnia się m.in. zasady utrzymania i rozbudowy infrastruktury technicznej o znaczeniu wojewódzkim.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa określa się zasady organizacji struktury przestrzennej, uwzględnia się szczególnie strukturę osadnictwa, rozmieszczenie infrastruktury technicznej i społecznej, określa się wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i dóbr kultury.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa, określając strukturę przestrzeni województwa, wskazuje się obszary, na których przewiduje się realizację zadań rządowych i zadań samorządowych województwa, służących realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych, zawartych w programach wojewódzkich.

W programach wojewódzkich są zawarte zadania samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych. Warunkiem uchwalenia tych programów jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych niezbędnych do realizacji zobowiązań, które wynikają z konieczności opracowania i uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla tych zadań oraz skutków prawnych z tym związanych. Koszty sporządzenia miejscowego planu lub jego zmiany obciążają budżet województwa lub inwestora w zależności od tego, z czyjej przyczyny te koszty wystąpiły.

Natomiast instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów w zakresie gospodarki odpadami określane są w planach gospodarki odpadami.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest aktem prawa miejscowego i nie narusza uprawnień gmin. Jednak plan regionalny (plan zagospodarowania województwa) jest merytoryczną podstawą planowania przestrzennego na poziomie lokalnym. Służy konkretyzacji i określeniu przestrzeni, obszarów przybliżonej lokalizacji, w tym w zakresie obiektów gospodarki odpadami i innej infrastruktury technicznej (skala opracowania zwykle 1:200 000 lub 1:300 000).

1.3.2 Plan gospodarki odpadami a inne dokumenty planistyczne

Plany gospodarki odpadami mogą stanowić wytyczne dla wykonywanych na poziomie wojewódzkim i gminnym planów zagospodarowania przestrzennego. Brakuje niestety bezpośredniego przełożenia ustaleń planu gospodarki odpadami na przestrzenne ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego. Przepisy legislacyjne (ustawa – Prawo ochrony środowiska i ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym) nie określają takiego obowiązku bezpośredniego przeniesienia ustaleń planu gospodarki odpadami do projektów planów zagospodarowania przestrzennego.

Obowiązek uwzględnienia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa ustaleń programu wojewódzkiego dotyczy zadań rządowych i samorządowych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Zadania uchwalone w planach zagospodarowania przestrzennego województwa powinny zostać uwzględnione w planach miejscowych na poziomie gminy (w drodze negocjacji z gminą).

Procedura wprowadzenia zadania inwestycyjnego do miejscowego planu zagospodarowania jest następująca:

- zapewnienie środków finansowych w budżecie,

- zatwierdzenie programów rządowych i samorządowych województwa,
- określenie w planach zagospodarowania województwa obszarów odpowiednich do realizacji inwestycji w zakresie gospodarki odpadami,
- negocjacje z gminą w celu wprowadzenia zadania do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub zmiany w miejscowym planie oraz jego uchwalenie przez radę gminy,
- wypłacenie odszkodowań finansowych związanych z przejęciem terenu.

Obecnie, kiedy większość planów zagospodarowania województw znajduje się w fazie uzgadniania i opiniowania, realizacja planów gospodarki odpadami, jest związana z koniecznością wykonania dodatkowych analiz przestrzennych. Praca ta może być częścią okresowo wykonywanej aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Poziom wojewódzki

Ustawy nie określają obowiązku włączania zapisów planu gospodarki odpadami do planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Nie ma więc bezpośredniego przełożenia treści planu gospodarki odpadami na plan zagospodarowania przestrzennego.

Plan gospodarki odpadami może jednak stanowić wytyczne dla treści planów zagospodarowania przestrzennego. Wtedy przestrzenne odniesienie w planie zagospodarowania przestrzennego dla obiektów gospodarki odpadami ustalane jest na podstawie wniosków z tego planu.

Wprowadzenie obiektów gospodarki odpadami do programu zadań samorządowych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych jest prowadzone na podstawie planu gospodarki odpadami. Zadania rządowe i samorządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych umieszczane są w programach wojewódzkich służących realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych. Uchwalenie programu jest możliwe jedynie w sytuacji zapewnienia środków finansowych na ich realizację. Uchwalenie planu zagospodarowania przestrzennego województwa powoduje wprowadzenie tych zadań do rejestru oraz wiąże się ze wskazaniem w planie zagospodarowania województwa terenów do ich realizacji. Zadania umieszczone w rejestrze programów wojewódzkich obligują niższe szczeble administracyjne do ich uwzględnienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Wprowadzenie tych zadań do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego odbywa się w drodze negocjacji z właściwą gminą. W przypadku zadania wojewódzkiego negocjacje prowadzi marszałek województwa. W sytuacji konfliktowej spór rozstrzyga Rada Ministrów na wniosek marszałka województwa.

Warunkiem realizacji zadań rządowych i wojewódzkich jest wprowadzenie ich do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

1.3.3 Wnioski

Pomimo braku przepisów obligujących do bezpośredniego przestrzennego odniesienia planu gospodarki odpadami, poszczególne etapy planu gospodarki odpadami powinny być odniesione do przestrzeni. Plan gospodarki odpadami jest częścią programu ochrony środowiska, który ma odniesienie do uwarunkowań przyrodniczych obszaru. Plany gospodarki odpadami są hierarchiczne, powinny więc być obligatoryjne dla planów niższego szczebla.

Prawdopodobnie znaczna część nowych lokalizacji obiektów gospodarki odpadami będzie uzgadniana w trybie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Wtedy nie występuje element wariantowania lokalizacji inwestycji, co może również powodować utrudnienie procesu lokalizacji obiektu.

Plan gospodarki odpadami powinien zawierać elementy konsultacji i negocjacji społecznych, zanim zostaną rozpoczęte procedury lokalizacyjne. Wczesne zaangażowanie społeczeństwa w procedury lokalizacji obiektów unieszkodliwiania czy ogólniej gospodarki odpadami może usprawnić proces ich planowania przestrzennego. Proces konsultacji i negocjacji społecznych można rozpocząć w chwili

rozpoczęcia opracowywania poszczególnych dokumentów w terminie wcześniejszym niż określają to przepisy.

Kwestię sprawności procedur uważa się za jeden z istotnych problemów w zakresie realizacji obiektów gospodarki odpadami.

Poziom wojewódzki

Odpowiednie zaangażowanie społeczne przy sporządzaniu planów w zakresie zagospodarowania przestrzennego, szczególnie zaś miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego minimalizuje konflikty związane z lokalizacją obiektu gospodarki odpadami oraz z późniejszym uchwaleniem planu.

Inwestycję wprowadza się na listę wojewódzkich zadań samorządowych do programu wojewódzkiego. Taki status inwestycji obliguje władze województwa do podjęcia negocjacji z gminą dotyczących poszukiwania obszaru do lokalizacji obiektu. Zadanie rządowe jest przedmiotem negocjacji i uzgodnień z Prezesem Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast oraz sejmikami.

Na szczeblu województwa istnieje więcej możliwości proceduralnych rozmieszczania obiektów gospodarki odpadami jako systemu, w wyniku większych możliwości wariantowania w planie.

Plany zagospodarowania przestrzennego województw są obecnie w większości przypadków w fazie uchwalania i opiniowania. Realizacja planu gospodarki odpadami będzie prowadzona w trybie okresowej aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa, wykonywanych przez zarządy województw i uchwalanych przez sejmiki województw.

Planowanie dotyczące odpadów musi stanowić integralną część całego systemu planowania, zarówno jako szersze podejście do ustawicznego rozwoju, jak i możliwienie uzyskania ogólnych celów określonych w planach gospodarki odpadami. Planowanie w zakresie gospodarki odpadami jest ściśle powiązane z szeregiem innych procedur planowania; należy je rozważyć w momencie podejmowania decyzji o zakresie planu gospodarki odpadami.

1.4 Odniesienia do innych dziedzin

Planowanie gospodarki odpadami musi być integralną częścią całościowego systemu planowania zarówno z szerszego punktu widzenia – podejścia do rozwoju zrównoważonego, a także w celu osiągnięcia ogólnych celów wytyczonych w planach gospodarki odpadami. Szereg różnych dziedzin jest związanych bezpośrednio z gospodarką odpadami i powinny być one uwzględnione przy opracowywaniu zakresu planu gospodarki odpadami.

Również inne dokumenty planistyczne, np. krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (wykonanie którego wymagane jest zapisami ustawy z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne – Dz.U. Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami) czy wynikający z niego plan gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi, powinny zostać uwzględnione przy opracowywaniu planów gospodarki odpadami.

1.4.1 Środowisko pracy

Zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów mogą w znacznym stopniu wpływać na powstawanie chorób zawodowych i dlatego, we wczesnych fazach planowania, należy zwrócić uwagę na unikanie negatywnych oddziaływań na pracowników. W przypadku planowania systemów zbierania odpadów należy zwracać uwagę np. na unikanie podnoszenia ciężarów (ręczny załadunek pojemników). Należy także poświęcić dużo uwagi warunkom pracy i jej bezpieczeństwu oraz zdrowiu pracowników zatrudnionych w spalarniach, kompostowniach i na składowiskach.

1.4.2 Planowanie wykorzystania energii

Zakładami odzysku lub unieszkodliwiania odpadów mogą być także elektrownie, spalarnie, instalacje do fermentacji odpadów (wytwarzanie biogazu) i inne zakłady przemysłowe wykorzystujące odpady jako paliwo. W celu wykorzystania energii wytwarzanej przez niektóre z tych zakładów muszą one zostać włączone do ogólnego systemu planowania energii.

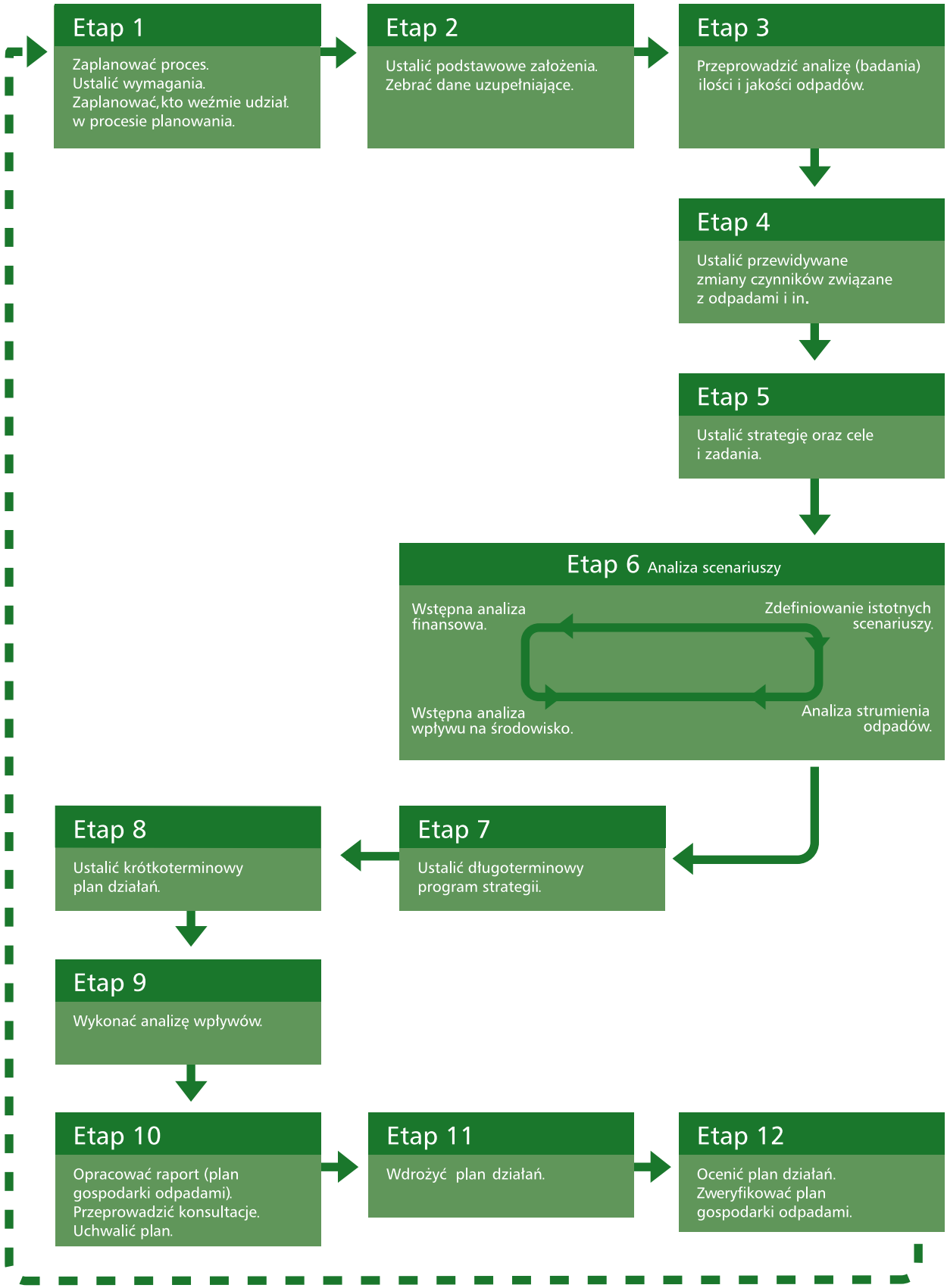
1.4.3 Wpływ na zdrowie

Odpady często zawierają substancje chemiczne, które mogą zagrażać ludzkiemu zdrowiu. Przykładem mogą być: odpady niebezpieczne, odpady z gospodarstw domowych, odpady pochodzące z produkcji energii i z rolnictwa. Niektóre substancje mogą być ukryte lub zgromadzone w produktach lub frakcjach odpadów. Zagadnienia związane z ochroną zdrowia powinny być uwzględniane zarówno w planowaniu ochrony zdrowia, jak też w planowaniu gospodarki odpadami.

2. Proces planowania w zakresie gospodarki odpadami

Rysunek 2. Podstawowe etapy procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami.

2.1 Ogólne założenia planowania w zakresie gospodarki odpadami

Na rysunku 2 przedstawiono podstawowe etapy procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami, które zostaną omówione w niniejszym poradniku.

2.2 Uczestnicy procesu planowania

Wszystkie projekty planów gospodarki odpadami, przed ich przyjęciem, muszą być dostarczone na inne szczeble administracji w celu zebrania opinii.

Artykuł 14 ust. 7 ustawy o odpadach stwierdza, że projekty planów wojewódzkich podlegają opiniowaniu przez ministra właściwego do spraw środowiska oraz organy wykonawcze powiatów i gmin wchodzących w skład województwa; projekty planów powiatowych podlegają opiniowaniu przez zarząd województwa i organy wykonawcze gmin wchodzących w skład powiatu, a projekty planów gminnych podlegają opiniowaniu przez zarząd województwa i zarząd powiatu.

Ustawa o odpadach (art. 14 ust. 8) zobowiązuje organy wydające opinie do wydania opinii nie później niż 2 miesiące od otrzymania projektu planu. Niewydanie opinii w tym czasie jest uważane za wydanie opinii pozytywnej.

Projekty planów przygotowane przez organy wykonawcze gmin, które są członkami związków gminnych, podlegają opiniowaniu przez zarządy województw i powiatów, w których zlokalizowane są te gminy. Projekty planów, które są przygotowane przez zarządy powiatów, będących członkami związków powiatów, są przedmiotem opinii wydawanej przez zarządy województw, w których zlokalizowane są te powiaty i organy wykonawcze gmin zlokalizowanych w tych powiatach.

Akceptacja społeczna

Proces planowania powinien zapewniać uzyskanie akceptacji społecznej dla ogólnej polityki w zakresie odpadów, a w szczególności w odniesieniu do lokalizowania zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Z tego powodu przygotowanie planów jest realizowane na różnych poziomach administracji, odzwierciedlając lokalne oczekiwania kulturowe i organizację polityczną.

W ramach prac przygotowawczych należy jasno określić, kto będzie zaangażowany w realizację różnych etapów procesu planowania, a w szczególności, jak i kiedy administracja/decydenci zamierzają do tego procesu włączyć społeczeństwo i innych uczestników.

Zaangażowanie społeczeństwa pozostaje w zgodzie z konwencją z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących ochrony środowiska. Konwencja była podpisana w czerwcu 1998 roku przez 34 kraje i teraz w każdym z krajów sygnatariuszy jest transponowana do prawa krajowego. W Unii Europejskiej dyskutowana jest propozycja uzupełnienia dyrektywy o publicznym dostępie do informacji o środowisku naturalnym. Jednym z celów takiej dyrektywy jest przeniesienie konwencji z Aarhus do prawodawstwa europejskiego[8].

Zgodnie z zapisami ustawy – Prawo ochrony środowiska procedury dotyczące oceny oddziaływania na środowisko wojewódzkiego (ale i krajowego) planu gospodarki odpadami powinny odbywać się z udziałem społeczeństwa. Oznacza to, że organ przygotowujący wojewódzki (krajowy) program gospodarki odpadami musi publicznie udostępnić informacje i zapewnić możliwość zbierania uwag i zapytań przez co najmniej 21 dni. Organ ten jest zobligowany do analizowania tych uwag i zapytań[9].

[8] Rzeczpospolita Polska podpisała (25.06.1998 r.) i ratyfikowała (15.02.2002 r.) Konwencję z Aarhus.

[9] Art. 34 ust. 1 ustawy – Prawo ochrony środowiska wymaga, aby minister środowiska/zarząd województwa zapewnił możliwość udziału społeczeństwa poprzedzającego przyjęcie krajowego/wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Zgodnie z ustawowo określoną procedurą minister/zarząd województwa podaje do publicznej wiadomości (pojęcie to zostało zdefiniowane w art. 3 pkt 19 ustawy, czyli np. w siedzibie organu, ale również na stronie internetowej – art. 32 ust. 3) informację o zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych o projekcie planu oraz o możliwości składania uwag i wniosków w terminie 21 dni od daty podania do publicznej wiadomości, wskazując jednocześnie miejsce ich składania, a po upływie wyznaczonego terminu rozpatruje zgłoszone uwagi i wnioski (art. 32 ust. 1 pkt 1 i 3). Do krajowego/wojewódzkiego planu załącza się informacje o zgłoszonych uwagach, wnioskach oraz sposobie ich wykorzystania. Minister Środowiska/zarząd województwa podaje do publicznej wiadomości informację o zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych o krajowym/wojewódzkim planie gospodarki odpadami (art. 34 ust. 1 i art. 32 ust. 2).

Uczestnicy procesu

Uczestnikami procesu planowania gospodarki odpadami powinni być przedstawiciele władz politycznych i administracji, mogą nimi także być przedstawiciele uczestników systemu gospodarki odpadami, jak na przykład wytwórców odpadów (stowarzyszenia reprezentujące gospodarstwa domowe, np. spółdzielnie mieszkaniowe, stowarzyszenia właścicieli nieruchomości, stowarzyszenia firm handlowych itp.), przemysłu, organizacji pozarządowych czy przedsiębiorców (lub organizacji ich reprezentujących) zajmujących się gospodarką odpadami.

W tabeli poniżej przedstawiono możliwe sposoby zaangażowania decydentów politycznych, administracji, społeczeństwa i pozostałych uczestników systemu gospodarki odpadami. Udział społeczeństwa nie powinien być ograniczany w trakcie całego procesu planowania. Jednak etapy przedstawione w tabeli są etapami uważanymi za najważniejsze z punktu widzenia angażowania społeczeństwa i innych zainteresowanych stron.

Tabela 2-1. Zaangażowanie poszczególnych uczestników w różnych etapach procesu planowania gospodarki odpadami.

Decydenci polityczni	Administracja	Społeczeństwo i inni zainteresowani
Zdefiniowanie zakresu	Zdefiniowanie zakresu	Identyfikacja problemu
Identyfikacja problemu	Analiza aktualnej sytuacji	Określenie celów strategicznych
Określenie celów strategicznych	Identyfikacja problemu	Sformułowanie strategi
Sformułowanie strategi	Identyfikacja i ocena rozwiązań opcjonalnych	Harmonogram wdrożenia strategii
Harmonogram wdrożenia strategii	Harmonogram wdrożenia strategii	

Istnieje szereg sposobów angażowania uczestników w realizację procesu. Najpopularniejszy z nich polega na dostarczeniu projektu planu gospodarki odpadami do konsultacji. Projekt planu gospodarki odpadami może być udostępniany w ratuszu, urzędach wojewódzkich, powiatowych lub gminnych, w bibliotekach publicznych i za pośrednictwem mediów elektronicznych (Internetu).

2.3 Zespół roboczy

Przygotowanie planu gospodarki odpadami wymaga udziału wykwalifikowanego personelu o zdolnościach analitycznych, doświadczeniu w zakresie planowania strategicznego, posiadającego wiedzę na temat istniejących systemów gospodarki odpadami i opcjonalnych rozwiązań technicznych dotyczących gospodarki odpadami.

Planowanie gospodarki odpadami jest procesem długotrwałym. Czas przeznaczony na przygotowanie pierwszych planów gospodarki odpadami w dużym stopniu zależy od zasobów pracowniczych (liczebności i kwalifikacji zespołu przygotowującego plan) i może trwać od 12 do 18 miesięcy. Proces planowania wstępnego rozpoczyna się w momencie, kiedy organ odpowiedzialny za planowanie podejmuje decyzję o przygotowaniu planu gospodarki odpadami, a kończy, gdy sejmik województwa, rada powiatu/gminy plan ten zatwierdza (uchwala). Potem następuje okres wdrażania planu, okres jego kolejnych modyfikacji, po czym następuje powtarzanie procesu planowania.

Wielkość zespołu roboczego niezbędnego dla przygotowania planu gospodarki odpadami zależy od wielkości obszaru objętego planem, złożoności problemów i dostępnych opcji umożliwiających rozwiązywanie występujących problemów. W typowym przypadku duże, uprzemysłowione województwo musi przeznaczyć większe zasoby od województwa mniejszego.

Plan gospodarki odpadami powinien być przygotowany przez zespół projektowy/grupę roboczą, kierowaną przez kierownika projektu. Członkami grupy roboczej mogą być zarówno specjaliści pochodzący z organu zajmującego się planowaniem i konsultanci wynajmowani przez jednostkę przygotowującą plan. Niezwykle ważne jest, aby członkowie zespołu projektowego posiadali niezbędne kwalifikacje. Większość samorządów regionalnych/lokalnych będzie musiała przeszkolić personel i/lub zatrudnić nowych specjalistów, którzy

będą mogli przygotować plan gospodarki odpadami. Innym rozwiązaniem może być podpisanie umowy z doświadczonymi konsultantami, jednak i w tym przypadku zaangażowanie grupy roboczej w proces planowania będzie nieodzowne.

Kwalifikacje, wiedza i doświadczenie członków grupy roboczej z konieczności są często ograniczone do wąskiego pola specjalizacji zawodowej, a zaangażowanie specjalistów zewnętrznych o zróżnicowanym poziomie kwalifikacji, specjalizacji i doświadczeniu może stwarzać możliwość przeprowadzenia szkoleń praktycznych dla członków zespołu o niższych kwalifikacjach. Ogólnie mówiąc, kwalifikacje członków zespołu projektowego powinny obejmować doświadczenie w procesach planowania, wiedzę w zakresie wytwarzania, zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, kalkulowania kosztów, prawa i strategii odnoszących się do gospodarki odpadami, a ponadto umiejętność pracy zespołowej, zdolność do stawiania ważnych pytań, które staną się przedmiotem dyskusji politycznych, angażowania obywateli na odpowiednich etapach planowania.

Tak szeroki zakres umiejętności i wiedzy nie oznacza, że planowanie w zakresie gospodarki odpadami jest możliwe jedynie wówczas, gdy zaangażuje się wielu specjalistów, posiadających wykształcenie w odpowiednich obszarach, jednak odpowiednie doświadczenie i wiedza, a także indywidualne kwalifikacje poszczególnych członków zespołu wpływają jednoznacznie na efekt końcowy pracy.

W typowym województwie w procesie planowania w zakresie gospodarki odpadami powinien brać udział przynajmniej specjalista z wydziału ochrony środowiska, a także specjalista z wydziału gospodarczego/finansowego i/lub wydziału usług komunalnych. W rozwiązaniu modelowym wojewódzki zespół roboczy będzie współpracował z zewnętrznymi specjalistami w zakresie planowania, ponieważ samodzielne opracowanie planu gospodarki odpadami przez pracowników województwa może (i najczęściej będzie) oznaczać ich kilkumiesięczne zwolnienie z właściwych im, i przypisanych na co dzień, obowiązków administracyjnych.

Każdorazowo szczególnie istotne jest zaangażowanie w proces planowania przedstawicieli władz wojewódzkich (zarówno administracyjnych, jak i politycznych). Zapewni to ich współodpowiedzialność za przygotowanie planów i poczucie „własności" (autorstwa) planu. Zespół planowania powinien prowadzić otwarty dialog na forum politycznym województwa. Oddzielne części lub elementy planu powinny być dostarczone do dyskusji, na przykład do komisji ochrony środowiska sejmiku województwa.

Kierownik projektu powinien, w rozwiązaniu modelowym, być osobą z zewnątrz jednostki administracyjnej, ponieważ będzie on najbardziej obciążony pracą. Kierownik projektu musi mieć analityczne podejście do realizacji zadań, może być doświadczonym planistą w innym sektorze lub specjalistą z zakresu gospodarki odpadami i charakteryzować się zdolnościami organizacyjnymi.

Kierownik projektu jest odpowiedzialny za proces planowania i za treść planu gospodarki odpadami. Członkowie zespołu roboczego mogą być odpowiedzialni za przygotowanie w procesie planowania poszczególnych dokumentów roboczych i/lub za części planu gospodarki odpadami. Alternatywnie: grupa może działać jako grupa dyskusyjna, która przekazuje kierownikowi projektu pomysły i wsparcie w swojej pracy.

Zadania kierownika projektu

Ogólne zadania kierownika projektu obejmują:

- organizowanie działań planistycznych,
- stałe prowadzenie analizy projektu dotyczącego planowania,
- sprawdzanie co dwa tygodnie/co miesiąc, czy zadanie jest realizowane zgodnie z harmonogramem czasowym; jeśli nie – podejmowanie odpowiednich działań, na przykład analizowanie treści określonych działań, przeznaczanie większych zasobów lub modyfikowanie harmonogramów,
- angażowanie w proces planowania odpowiednich polityków na poszczególnych etapach tego procesu,
- angażowanie odpowiednich osób (ekspertów spoza zespołu projektowego, przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie zbierania/unieszkodliwiania odpadów, innych samorządów regionalnych/lokalnych i społeczeństwa) we właściwym czasie,
- sprawdzanie, czy każdy członek grupy

projektowej zna swoje zadania i czas ich realizacji,
- stała ocena zgodności kwalifikacji i zainteresowań członków zespołu z zadaniami przypisanymi im do realizacji oraz sprawdzenie, czy każdy członek zespołu projektowego efektywnie wykorzystuje czas pracy,
- zapewnianie odpowiedniej jakości dokumentów roboczych i wniosków przygotowywanych w czasie procesu planowania,
- organizowanie i prowadzenie częstych dyskusji między kierownikiem projektu i członkami zespołu oraz w ramach grupy projektowej,
- identyfikowanie trudnych do realizacji etapów projektu wraz ze wskazywaniem możliwych rozwiązań,
- rozważanie, co może interesować innych uczestników procesu planowania (grupy zainteresowane procesem planistycznym i/lub przygotowaniem planu gospodarki odpadami), jakie są ich motywy i w jaki sposób mogą wpływać na realizację projektu.

2.4 Organizacja procesu planowania

Aby rozpocząć proces planowania, zarząd województwa powinien najpierw wyznaczyć kierownika projektu i wybrać grupę roboczą. Organizacja procesu planowania jest priorytetowym zadaniem w ramach projektu, w szczególności dla kierownika projektu. Kierownik projektu powinien:
- przygotować harmonogram czasowy i plan działań realizowanych w ramach przygotowania planu gospodarki odpadami,
- zapewnić uczestnictwo polityków w procesie planistycznym, uczestnictwo zainteresowanych stron i społeczeństwa,
- zaplanować liczbę i daty spotkań zespołu projektowego,
- podzielić projekt mający na celu przygotowanie planu gospodarki odpadami na działania główne i podrzędne (pomocnicze),
- rozdzielić zadania zgodnie z kwalifikacjami członków zespołu,
- zapewnić, by każdy zaangażowany w realizację projektu znał zadania stawiane zespołowi i spodziewany czas ich realizacji.

Właściwa organizacja działań we wstępnej fazie procesu przygotowania planu pozwala zwykle zapewnić właściwą realizację działań w czasie trwania całego projektu. Jednak w związku z często występującymi nieprzewidzianymi okolicznościami może zaistnieć potrzeba ponownego podziału zadań, zredukowania/powiększenia zaangażowania przypisanego do poszczególnych zadań, przeanalizowania harmonogramów czasowych lub zaangażowania dodatkowych konsultantów. Bardzo efektywnym narzędziem, które można wykorzystać do wczesnego identyfikowania i eliminowania problemów organizacyjnych, są spotkania grupy roboczej. Częstość spotkań grupy roboczej w dużym stopniu zależy od wybranej metody prowadzenia prac planistycznych, przygotowywania projektów dokumentów roboczych i indywidualnych części planu gospodarki odpadami przez poszczególnych członków zespołu, lub prezentacja informacji dotyczących projektu kierownikowi projektu w formie dyskusji (lub przyjęcia obu tych form). W miarę potrzeb można organizować nadzwyczajne (nie ujęte w harmonogramie) spotkania grupy roboczej.

2.5 Podstawowe wyzwania w procesie planowania gospodarki odpadami[10]

Rola władz regionalnych (wojewódzkich) w kontekście gospodarki odpadami jest istotna z dwóch powodów. Po pierwsze, niektóre uprawnienia są przekazywane do szczebla regionalnego. Po drugie, wytwarzanie i unieszkodliwianie odpadów ma miejsce na poziomie regionalnym i lokalnym, co z kolei wymaga narzędzi planistycznych, regulacji i monitoringu. W ramach strategii gospodarki odpadami odpowiedzialność za gospodarkę odpadami jest przekazywana na ręce władz lokalnych i regionalnych. Obowiązki władz lokalnych obejmują m.in. zatwierdzanie lokalizacji dla instalacji gospodarki odpadami oraz dostarczanie niektórych usług.

W Polsce istnieje wiele małych jednostek administracyjnych (gmin), z których każda jest odpowiedzialna za gospodarkę odpadami

[10] Na podstawie poradnika do wdrażania prawodawstwa środowiskowego UE. Przegląd: gospodarka odpadami. (http://europa.eu.int/com/environment/waste/facts_en.htm.).

komunalnymi. Jednostki te są często zbyt małe, by w ramach dostępnych im funduszy móc zbudować instalacje gospodarki odpadami spełniające surowe wymogi prawodawstwa UE. W takich przypadkach współpraca pomiędzy jednostkami może być bardzo korzystna, ponieważ podejście regionalne (współpraca gmin czy powiatów) umożliwi optymalizację ilościową i jakościową odpadów poddawanych odzyskowi i/lub unieszkodliwianiu oraz zagwarantuje środki wystarczające do zbudowania instalacji.

Podejście regionalne jest również wysoce zalecane w przypadku unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych. Jednakże w tym przypadku regiony są zwykle większe (województwa, współpraca między województwami czy systemy ogólnokrajowe) z uwagi na relatywnie mniejsze ilości poszczególnych rodzajów odpadów i wynikające z tego wymogi technologiczne i ekonomiczne dla systemów gospodarki odpadami niebezpiecznymi.

Jeśli chcemy promować podejście regionalne, trzeba zweryfikować istniejącą politykę oraz jej prawne i administracyjne ramy, tak aby zapewnić wystarczającą podstawę do współpracy pomiędzy jednostkami, a także uważnie przeanalizować charakterystykę wszelkich form współpracy regionalnej (umów dobrowolnych, przedsięwzięć joint venture, związków pomiędzy władzami lokalnymi itp.).

Zaangażowanie sektora prywatnego

Obserwowane jest coraz większe zainteresowanie firm prywatnych zagadnieniami związanymi z gospodarką odpadami (np. wytwórców odpadów, dostawców usług w dziedzinie gospodarki odpadami, inwestorów w instalacje gospodarki odpadami, jednostek opracowujących nowe metody i technologie oraz doradców technicznych).

W niektórych dziedzinach sektor prywatny już odgrywa główną rolę w gospodarowaniu (poszczególnymi rodzajami) odpadów.

Sektor prywatny może być źródłem finansowania systemów gospodarki odpadami i spowodować znaczną poprawę wydajności/jakości świadczonych usług, jednakże jego zaangażowanie nie zawsze pozwala na rozwiązanie wszystkich problemów. Jeśli monopol sektora publicznego zostanie przeniesiony do sektora prywatnego, to nieskuteczność może się jedynie zamienić na czerpanie nieuczciwych (czy nieuzasadnionych) zysków.

Komunikacja i konsultacje

Planowanie i wdrażanie nowych systemów gospodarki odpadami będzie wymagać współpracy administracji rządowej i samorządowej, jak i innych zaangażowanych stron, i co z tym związane, właściwej komunikacji/konsultacji pomiędzy uczestnikami procesu.

W trakcie przygotowywania planu gospodarki odpadami należy opracować program komunikacji/konsultacji, w ramach którego personel odpowiedzialny za planowanie przekaże informacje oraz zbierze opinie i poglądy zainteresowanych stron i na ich podstawie oceni akceptowalność poszczególnych aspektów proponowanego systemu gospodarki odpadami i propozycji jego wdrożenia.

Strony, z którymi należy przeprowadzić konsultacje, to:

- ministerstwo środowiska,
- władze samorządowe (powiaty, gminy),
- wytwórcy odpadów przemysłowych,
- społeczeństwo, (m.in. jako wytwórca odpadów komunalnych),
- przedsiębiorcy prowadzący działalność w dziedzinie gospodarki odpadami,
- ekologiczne organizacje pozarządowe.

Władze wojewódzkie powinny również rozpowszechniać informacje o istniejącej lub nowej polityce i prawodawstwie w dziedzinie gospodarki odpadami.

Osiągnięcie zgodności z obowiązującymi w Polsce zasadami gospodarki odpadami (spełniającymi wymagania UE w tym zakresie) będzie wymagało zasadniczych zmian w wartościach i podejściu do środowiska na wszystkich szczeblach administracji, przemysłu i konsumentów (wytwórców i posiadaczy odpadów). Należy opracować program kształcenia i podnoszenia świadomości społeczeństwa. Na przykład organizacje pozarządowe mogą i powinny wnieść pozytywny wkład do publicznej dyskusji na temat ograniczania powstawania odpadów, oraz ich odzysku (w tym recyklingu) czy unieszkodliwiania.

Rozwój instytucjonalny

Wdrożenie obowiązujących przepisów prawa w zakresie gospodarki odpadami wymaga przeszkolenia personelu. Bez odpowiedniej liczby właściwie przeszkolonego personelu niemożliwe będzie również wdrożenie i egzekwowanie planowanych systemów gospodarki odpadami. Należy zatem dokonać oceny potrzeb szkoleniowych, aby zapewnić ustawiczne doskonalenie kadr.

Zasoby ludzkie są potrzebne do następujących czynności:

- opracowywania i ustalania norm i wytycznych środowiskowych i technicznych,
- opracowania strategii gospodarki odpadami oraz wdrażania planów na poziomach centralnym regionalnym i lokalnym,
- wydawania pozwoleń i zezwoleń,
- nadzoru, monitoringu oraz kontroli instalacji gospodarki odpadami i działalności w zakresie gospodarki odpadami,
- egzekwowania przepisów,
- zbierania i analizy danych, raportowania.

Instalacje

Konieczna będzie modernizacja i ograniczenie oddziaływania na środowisko istniejących instalacji gospodarki odpadami, jak i zapewnienie, że nowe instalacje spełniają obowiązujące wymagania środowiskowe.

Środki finansowe będą potrzebne na: zamknięcie (w tym rekultywację) instalacji nie spełniających wymagań, modernizację istniejących instalacji, budowę nowych instalacji (nakłady inwestycyjne) oraz na pokrycie kosztów materiałowych i stałych ponoszonych w trakcie eksploatacji instalacji. Całkowity koszt zamknięcia, modernizacji, budowy i eksploatacji instalacji gospodarki odpadami powinien zostać odzyskany od wytwórców odpadów.

Koszty poniesione na budowę nowych instalacji będą zależeć m.in. od ich liczby, rodzaju i zdolności przerobowych (ekonomii skali), wyboru technologii, warunków lokalnych i (zwłaszcza w przypadku składowisk) od kosztu nabycia terenu, dla którego będzie można uzyskać odpowiednie decyzje administracyjne.

Środki finansowe powinny, w miarę możliwości, pochodzić od sektora prywatnego. Jednak nie można oczekiwać, że sektor prywatny czy publiczny dostarczą te środki bez wcześniejszego ustanowienia odpowiedniego systemu zwrotu nakładów i systemu kontrolnego, który nie będzie zezwalał na prowadzenie działalności o zaniżonym standardzie (nie spełniającej wymogów technicznych czy środowiskowych).

Środki potrzebne na instalacje gospodarki odpadami mogą również pochodzić (częściowo lub w całości) z budżetów władz regionalnych/lokalnych i/lub instytucji finansowych (np. funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej).

Unia Europejska i rządy poszczególnych państw udostępniają pomoc finansową na projekty inwestycyjne w dziedzinie gospodarki odpadami i rozwój odpowiednich ram instytucjonalnych. Przykładami tego są fundusze ISPA i Phare. Podczas opracowywania planów gospodarki odpadami władze regionalne powinny zbadać możliwości uzyskania pomocy finansowej z tych źródeł.

Zwrot nakładów

W każdej strategii gospodarki odpadami i planie jej wdrożenia należy rozważyć dwa podstawowe aspekty finansowania:

- jak sfinansować nakłady inwestycyjne (niezbędne do wybudowania nowych instalacji gospodarki odpadami i zakupu potrzebnego sprzętu),
- jak finansować powtarzające się koszty ponoszone podczas eksploatacji instalacji/urządzeń.

Tym samym polityka zwrotu nakładów w zakresie gospodarowania odpadami powinna ustalić całkowitą roczną kwotę ponoszonych kosztów oraz to jak tę kwotę uzyskać.

Minimalna kwota wymaganych rocznych funduszy to kwota potrzebna do pokrycia bezpośrednich wydatków związanych z eksploatacją oraz innych zobowiązań zaciągniętych podczas budowy instalacji lub świadczenia usług.

W przypadku pełnego samofinansowania instalacji lub usługi trzeba będzie również wygenerować i odłożyć środki wystarczające do utrzymania

wartości majątku (amortyzacja) i finansowania zobowiązań długoterminowych.

Zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci" jednostki bezpośrednio odpowiedzialne za budowę instalacji gospodarki odpadami i świadczenie usług w tej dziedzinie są zobowiązane do pokrywania wszystkich kosztów z opłat za świadczenie tych usług[11] (należy ograniczać wszelkie formy dotowania gospodarki odpadami).

Rząd może również odzyskać koszty związane z gospodarką odpadami, stosując wyznaczone opłaty pobierane na przykład od określonego produktu (np. obowiązujące opłaty produktowe czy depozytowe) lub rodzaju działalności. Przychody z takich opłat mogą być wydatkowane na cele związane z gospodarką odpadami, jak np. sfinansowanie budowy instalacji recyklingu odpadów.

Opłaty

Pobieranie opłat od wytwórców odpadów (za wywóz i zagospodarowanie odpadów), czy to stałych, czy też zróżnicowanych w zależności od ilości lub jakości (rodzaju) wytworzonych odpadów[12] jest powszechnie stosowaną praktyką w krajach Unii Europejskiej.

Sposoby pobierania opłat zróżnicowanych są różne – od ustalenia opłaty za pojemniki (worki) na odpady lub etykiety, do zaawansowanych systemów, w ramach których mikroprocesory wmontowane w pojemniki na odpady pozwalają pobierać zróżnicowane opłaty od właściciela pojemnika. Niezależnie od zastosowanej metody, stopniowe podnoszenie opłat uiszczanych przez użytkowników za świadczone usługi gospodarowania odpadami do poziomu odzwierciedlającego rzeczywisty długoterminowy koszt gospodarowania odpadami w sposób zgodny z wymogami prawa i przyjazny środowisku jest najprawdopodobniej jedyną, najskuteczniejszą metodą, która ograniczy ilości odpadów wymagających unieszkodliwienia i jednocześnie zapewni eksploatację instalacji oraz świadczenie odpowiednich usług.

Należy pamiętać, że oznacza to nie tylko odzyskiwanie wszystkich kosztów (eksploatacji instalacji i świadczonych usług), lecz także ustalenie opłat na poziomie umożliwiającym pokrycie kosztów budowy nowych instalacji i podnoszenie jakości świadczonych usług do poziomu spełniającego wymogi obecnego i przyszłego prawodawstwa środowiskowego UE.

Choć jest to pożądane, wprowadzenie takiej polityki w życie nie jest łatwe. Należy pamiętać o uwzględnieniu następujących czynników:

- stan gospodarki,
- akceptacja społeczeństwa,
- dostępność finansowa, zwłaszcza dla uboższej części społeczeństwa,
- zdolność egzekwowania przepisów.

Niemniej polityka stopniowego podnoszenia cen realnych (tzn. ponad ogólną stopę inflacji) za usługi w zakresie gospodarowania odpadami i wyeliminowanie „zniekształceń" rynkowych jest nieuniknione, jeśli Polska chce osiągnąć pełną zgodność z prawodawstwem UE dotyczącym odpadów.

Podsumowanie najważniejszych tematów

Spełnianie wymogów obowiązującego w Polsce prawa w zakresie ochrony środowiska przed odpadami (zgodnego z polityką i prawodawstwem UE) stanowi poważne wyzwanie dla wojewódzkich planistów w dziedzinie gospodarki odpadami. Aby zminimalizować obciążenie administracyjne i finansowe, system musi być zarządzany systematycznie i oszczędnie. Mając to na uwadze, planiści wojewódzcy powinni skoncentrować wysiłki i działania na podstawowych sprawach i wymogach pozwalających osiągnąć zgodność planowanego systemu gospodarki odpadami z obowiązującymi wymogami:

- wszystkie przyjęte polityki (jak i przygotowana strategia czy szczegółowy plan gospodarki odpadami) powinny spełniać cele i wymogi wytyczone przez prawodawstwo krajowe, politykę ekologiczna państwa i krajowy plan gospodarki odpadami,

[11] Dla jednostek zajmujących się gospodarką odpadami właściwie tylko jeden sposób refundacji kosztów prowadzenia działalności. Jest to wprowadzenie opłat (pośrednich lub bezpośrednich), w ramach których użytkownik uiszcza opłatę za określone usługi, jak np. zbieranie, transport, odzysk lub unieszkodliwianie odpadów.

[12] Zwykle od mieszkańców pobiera się opłatę stałą, natomiast od przedsiębiorstw pobiera się opłaty zróżnicowane (w zależności od objętości/masy i jakości odpadów). Jednakże jednostki administracyjne odpowiedzialne za gospodarkę odpadami w krajach UE coraz częściej przechodzą na system opłat zróżnicowanych (lub na system łączony opłat stałych i zróżnicowanych) za gospodarowanie odpadami komunalnymi powstającymi w gospodarstwach domowych.

- ustalenia pozwalające na skuteczne zaangażowanie i uczestnictwo zainteresowanych stron mogących odegrać kluczową rolę lub zająć istotne stanowisko w związku z gospodarowaniem odpadami,
- wystarczające zasoby ludzkie i techniczne pozwalające na prawidłowe wykonanie wszystkich funkcji i zadań związanych z wprowadzeniem i egzekwowaniem przepisów,
- zasoby i doświadczenie sektora prywatnego zostaną zmobilizowane i wykorzystane w odpowiedni sposób.

Dobrze przygotowana, zintegrowana strategia stanowi narzędzie, przy pomocy którego wszystkie te i inne istotne problemy związane z gospodarowaniem odpadami można systematycznie rozpoznać i rozwiązać.

Lista kluczowych pytań, na które należy odpowiedzieć podczas przygotowywania i wdrażania takiej strategii została opisana i przeanalizowana w niniejszym poradniku.

2.6 Wprowadzenie do poradnika

Celem tej części poradnika jest przedstawienie szeregu praktycznych wskazówek odnoszących się do głównych etapów, z jakich składa się proces przygotowania planu gospodarki odpadami.

Poradnik jest przygotowany jako praktyczne narzędzie dla personelu administracyjnego wyznaczonego do przygotowania wojewódzkich planów gospodarki odpadami dla danego rejonu.

Drugą grupą, do której adresowany jest niniejszy poradnik, są konsultanci, którzy przygotowują takie plany gospodarki odpadami w imieniu wyżej wymienionych władz.

Z konieczności dokonano pewnej selekcji. Nie każdy etap omówiono z jednakową szczegółowością. Przedyskutowano tylko etapy główne. Kryteria selekcji uwzględniały warunki występujące w Polsce, m.in. aktualny stan rozwiązań organizacyjnych w sektorze gospodarki odpadami i istniejące możliwości zmian w tym zakresie.

Ponieważ poradnik jest przeznaczony dla planistów praktyków, z konieczności wprowadzono szereg ograniczeń, limitowanych objętością wydawnictwa. Intencją autorów było stworzenie poradnika, który można śledzić krok po kroku i który zawiera wystarczająco dużo informacji potrzebnych w procesie planowania. Oznacza to, że nie opisano wielu szczegółów potrzebnych do opracowania planu. Aby zrekompensować te niedobory, poradnik (patrz załączniki) zawiera listę odniesień, w których można znaleźć informacje uzupełniające.

Każdy element poradnika był przygotowany z wykorzystaniem takiej samej struktury, a mianowicie rozdziałów zawierających odniesienia do aktów prawnych, podstawowe wskazówki i komentarze. Następnie zamieszczone są przykłady lub bardziej szczegółowe opisy wybranych elementów lub zamieszcza się pytania.

Przykłady często odnoszą się do abstrakcyjnej jednostki przygotowującej plan (województwo xx) i zawierają tekst, który mógłby być zawarty w rzeczywiście opracowywanym planie. Przykłady zebrane razem nie tworzą jednak kompletnego planu gospodarki odpadami.

Poradnik składa się z 11 głównych części (z wyłączeniem dwóch pierwszych rozdziałów) o następujących tytułach:

3 Założenia i dane podstawowe
4 Analiza stanu istniejącego w sektorze gospodarki odpadami
5 Przewidywane zmiany – założenia
6 Ustalanie polityki, celów i zadań
7 Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych
8 Długoterminowy program strategiczny (12 lat)
9 Krótkoterminowy plan działania (4 lata)
10 Analiza oddziaływania
11 Plan jako dokument (raport: plan gospodarki odpadami)
12 Wdrażanie
13 Ocena

Każdy z wyżej wymienionych rozdziałów odnosi się do ważnego etapu procesu planowania. W kolejnych rozdziałach przedstawiono komentarze ułatwiające korzystanie z niniejszego opracowania.

3. Założenia i dane podstawowe

Streszczenie:

Określić obszar geograficzny (i ewentualnie rejony pomocnicze: powiaty, gminy czy strefy przemysłowe), który ma być objęty planowaniem gospodarki odpadami.

Nanieść na mapę topograficzną podstawowe dane: rejony objęte gospodarką odpadami, tereny zabudowane, główne elementy infrastruktury oraz sposób wykorzystania terenu (kategorie podstawowe).

Przygotować zestawienie danych dotyczących liczby mieszkańców, liczby i rozmieszczenia gospodarstw domowych itp.

Przygotować zestawienie danych o działalności przemysłowej (liczby podmiotów wraz z rodzajem ich produkcji/działalności i z liczbą zatrudnionych pracowników) w badanym rejonie.

3. Założenia i dane podstawowe

3.1 Wstęp

Plany gospodarki odpadami wymagają zebrania podstawowych danych i dokonania pewnych założeń. Dane te posłużą później do sporządzenia planu.

Założenia podstawowe to m.in. informacje dotyczące obszaru geograficznego (obszaru obsługi), dla którego przygotowywany jest plan gospodarki odpadami.

Dane podstawowe dotyczą m.in. informacji o ilości i rozmieszczeniu ludności, rodzaju i zakresie działalności, wskutek której wytwarzane są odpady (oprócz gospodarstw domowych), infrastruktury i hydrogeologicznej charakterystyki danego rejonu (w szczególności terenów planowanych pod lokalizację obiektów gospodarki odpadami).

Ponadto dla przygotowania planu gospodarki odpadami istotne jest uwzględnienie istniejących dokumentacji i planów dotyczących planowania przestrzennego, środowiskowego i infrastruktury.

Osoby przygotowujące plan często życzą sobie danych kompleksowych tak dokładnych „jak to tylko możliwe", aby go jak najlepiej przygotować. Należy jednak podkreślić, że szczegółowość zbierania danych powinna być dostosowana do aktualnych potrzeb planu.

Największą uwagę należy przywiązywać do podstawowych elementów procesu planowania (zadania, cele i strategie), a nie do zbierania danych. Plan gospodarki odpadami pierwszej „edycji" może opierać się na mniej dokładnych danych i liczbach.

3.2 Obszary geograficzne

Podstawy prawne

Artykuł 14 ustawy o odpadach przewiduje, że wojewódzkie plany gospodarki odpadami będą przygotowywać zarządy województw. Rozumie się, że poszczególne plany będą obejmować całość obszaru geograficznego danej jednostki administracyjnej.

Wytyczne

Wojewódzki plan gospodarki odpadami powinien obejmować cały obszar jednostki administracyjnej, włącznie z terenami miejskimi, wiejskimi i przemysłowymi.

Zaleca się, aby dany obszar podzielić na mniejsze, zgodnie z granicami jednostek administracyjnych (powiaty, gminy) lub w inny, podobny sposób (np. wg stref przemysłowych).

Zaleca się przygotować mapę topograficzną obszaru z naniesionymi informacjami dotyczącymi lokalizacji miast, wsi, infrastruktury, stref przemysłowych i innych istotnych elementów. Tak sporządzona mapa posłuży za narzędzie, na które będzie można nanieść, lub z którego będzie można uzyskać informacje istotne dla gospodarowania odpadami (np. składowiska czy inne instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, oczyszczalnie ścieków itp.).

Uwagi

Obecnie w wielu krajach szerokie zastosowanie w administracji publicznej (zwłaszcza w przypadku usług dla ludności) znajdują Geograficzne Systemy Informacyjne (GIS). Zastosowanie takiego systemu w gospodarce odpadami może być bardzo użytecznym (choć wymagającym dużych zasobów) narzędziem do planowania. Pomimo atrakcyjności nowoczesnego systemu GIS (elektroniczna forma przedstawiania i archiwizowania danych) zaleca się sporządzać mapy służące do przygotowania planów gospodarki odpadami przy pomocy prostszych tradycyjnych narzędzi (graficzna forma przedstawiania danych).

3.3 Ludność, gospodarstwa domowe

Podstawy prawne

Artykuł 15 ustawy o odpadach stwierdza, że plany gospodarki odpadami mają opisywać rodzaje, ilości i pochodzenie odpadów. Jeśli jednak brak dokładnych danych określających obecny i przyszły stan w zakresie wytwarzania odpadów, należy oprzeć się na danych szacunkowych.

Wytyczne

Wojewódzki plan gospodarki odpadami powinien zawierać zestawienie danych zawartych w gminnych/powiatowych planach gospodarki odpadami (lub podobnych informacji z tego szczebla) dotyczących liczby mieszkańców, liczby i rozmieszczenia gospodarstw domowych itp. Informacje te zostaną wykorzystane do oceny istniejącego systemu gospodarki odpadami w gminach/powiatach i do zaplanowania odpowiedniej liczby instalacji przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów.

Podstawowe dane mogą obejmować:

- całkowitą liczbę mieszkańców i gospodarstw domowych w danym rejonie,
- rozmieszczenie mieszkańców według miejsca zamieszkania (np. duże miasto, małe miasto, wieś),
- rozmieszczenie gospodarstw domowych według lokalizacji (np. duże miasto, małe miasto, wieś),
- rozmieszczenie gospodarstw domowych według typu zabudowy (jednorodzinna, wielorodzinna).

Uwagi

Zwykle powyższe dane będą dostępne w ramach badań statystyki publicznej (w Głównym Urzędzie Statystycznym lub w wojewódzkich urzędach statystycznych). Dane uzupełniające będzie można uzyskać od gmin/powiatów, które z kolei uzyskają je w ramach wstępnych przygotowań do sporządzenia planów gospodarki odpadami.

Władze wojewódzkie winny zwrócić uwagę, czy w swoich planach gminy/powiaty uwzględniły możliwość występowania nieewidencjonowanych grup ludności lub grup osób mieszkających poza miejscem zameldowania.

3.4 Działalność przemysłowa i handlowa

Podstawy prawne

Artykuł 15 ustawy o odpadach stanowi, że wojewódzkie plany gospodarki odpadami winny opisywać rodzaje, ilości i źródło pochodzenia odpadów oraz obejmować wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych w danym rejonie.

Wytyczne

W celu przygotowania informacji opisującej stan istniejący i prognozę w zakresie wytwarzania odpadów z wyżej wymienionych źródeł zaleca się oszacowanie liczby podmiotów wraz z rodzajem ich produkcji (działalności) i z liczbą pracowników zatrudnionych w badanym rejonie.

Informacje dotyczące wytwarzania odpadów w przemysłowych przedsiębiorstwach produkcyjnych można uzyskać z pozwoleń i zezwoleń środowiskowych (np. decyzje administracyjne oraz informacje dotyczące wytwarzanych odpadów) czy też bezpośrednio z baz danych o odpadach[13].

Uwagi

Władze wojewódzkie nadzorują gospodarowanie odpadami przemysłowymi w ramach procedur wydawania pozwoleń i zezwoleń środowiskowych. Znaczna część tych odpadów może być ostatecznie przekazana do systemów publicznych (komunalnych) do odzysku lub unieszkodliwienia. Należy zatem uważnie przeanalizować wszystkie przemysłowe źródła wytwarzania odpadów i ocenić ilość odpadów komunalnych i przemysłowych, które potencjalnie mogłyby być dostarczone do publicznych (komunalnych) instalacji lub urządzeń gospodarki odpadami.

[13] Informacje o wytwarzanych odpadach można uzyskać z wielu różnych źródeł, np. z baz danych prowadzonych przez urzędy marszałkowskie poszczególnych województw, wojewódzkich urzędów statystycznych, Państwowego Monitoringu Środowiska, SIGOP, i z innych źródeł publicznych. Jeśli zajdzie taka potrzeba, dodatkowe informacje niezbędne dla planowania gospodarki odpadami można starać się uzyskać bezpośrednio od prywatnych i publicznych przedsiębiorstw (np. poprzez ankietyzację).

4. Analiza stan istniejący – w sektorze gospodarki odpadami

Streszczenie:

Opracować analizę stanu istniejącego w zakresie wytwarzania odpadów według rejonów i według głównych rodzajów wytwórców odpadów.

Oszacować skład (charakterystykę jakościową) odpadów na podstawie dostępnych danych lub na podstawie analogii.

Opisać i ocenić wszystkie instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Przygotować schemat przepływu odpadów ukazujący obecne ilości odpadów wytwarzanych w głównych źródłach oraz kierunki ich unieszkodliwiania, włącznie z instalacjami odzysku.

Nanieść na mapę lokalizacje wszystkich instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (włączając w to wszystkie istniejące obiekty, w których unieszkodliwiane są odpady, w tym np. „dzikie" wysypiska).

Przygotować wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami.

Opisać obecną strukturę organizacyjną gospodarki odpadami, włącznie z istniejącymi formami współpracy i organizacjami obejmującymi kilka jednostek administracyjnych.

Opisać bieżące koszty związane z gospodarowaniem odpadami oraz typowe opłaty dla głównych rodzajów odpadów i głównych wytwórców odpadów.

Przygotować listę kluczowych zagadnień, które powinny zostać uwzględnione w planie gospodarki odpadami – podsumowanie analizy problemów.

4. Analiza – stan istniejący w sektorze gospodarki...

Podstawy prawne

Artykuły 14 i 15 ustawy o odpadach stanowią, że plany gospodarki odpadami powinny zawierać opis istniejącej sytuacji w zakresie gospodarki odpadami, włącznie z danymi dotyczącymi obecnych ilości wytwarzanych, poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu odpadów. Plan powinien również zawierać opisy lokalizacji istniejących instalacji, a także wykaz podmiotów prowadzących działalność w tych dziedzinach.

Natychmiastowe rozpoczęcie procesu planowania przez gminy/powiaty

Ze względu na terminy przygotowania planów gospodarki odpadami na poszczególnych szczeblach, gminy/powiaty powinny zebrać dane i dokonać przeglądu istniejącej sytuacji (patrz rozdział 1) tak, aby dostarczyć niezbędnych do planowania na poziomie wojewódzkim informacji o wytwarzaniu odpadów i systemach gospodarki odpadami na terenie gmin/powiatów.

Przygotowanie wojewódzkich planów gospodarki odpadami nie będzie możliwe (lub będzie bardzo utrudnione) bez wkładu ze strony gmin/powiatów. Poza tym w interesie gmin/powiatów leży dostarczenie informacji województwom, aby aspekty miejscowe zostały uwzględnione w planach wyższego szczebla.

Zawartość rozdziału:

W skład niniejszego rozdziału wchodzą następujące punkty:

4.1 Oszacowanie obecnie wytwarzanej ilości odpadów
- 4.1.1 Źródła danych
- 4.1.2 Dane dotyczące wytwarzania odpadów komunalnych
- 4.1.3 Dane dotyczące wytwarzania odpadów w sektorze handlowym i publicznym
- 4.1.4 Odpady medyczne i weterynaryjne
- 4.1.5 Odpady z przemysłu
- 4.1.6 Odpady z sektora budowlanego
- 4.1.7 Wraki samochodowe i opony
- 4.1.8 Odpady z oczyszczalni ścieków
- 4.1.9 Odpady z innych źródeł
- 4.1.10 Import i eksport odpadów
- 4.1.11 Skład odpadów

4.2 Stan istniejący w zakresie świadczenia usług
4.3 Transport i przeładunek odpadów
4.4 Instalacje do segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów
4.5 Schemat przepływu odpadów
4.6 Wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami
4.7 Obecna struktura organizacyjna i współpraca z innymi podmiotami
4.8 Koszty i opłaty
4.9 Uwagi końcowe

4.1 Oszacowanie obecnie wytwarzanej ilości odpadów

Podstawy prawne

Artykuł 15 ustawy o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny w szczególności opisywać rodzaje, ilości i źródła odpadów podlegających odzyskowi i unieszkodliwianiu.

Wytyczne

Czynnością konieczną i jednocześnie rozpoczynającą planowanie jest opracowanie analizy dotyczącej obecnego stanu wytwarzania odpadów. Analiza będzie podstawowym źródłem informacji, na podstawie której województwo sporządzi plan gospodarki odpadami.

Zadaniem analizy jest:

- uzyskanie ogólnych informacji o ilości wytwarzanych odpadów na terenie całego województwa,
- zapewnienie, że plan gospodarki odpadami uwzględni wszystkie znaczące źródła powstawania odpadów,
- stworzenie podstaw do prognozowania ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości, co z kolei pozwoli na planowanie przyszłych systemów i instalacji.

Analiza powinna być przygotowana zgodnie z zapisami i klasyfikacją zawartymi w rozporządzeniu ministra środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206), które uwzględnia zapisy Europejskiego Katalogu Odpadów.

4.1.1 *Źródła danych*

Wytyczne

Istnieje kilka możliwości uzyskania danych o odpadach (patrz poniżej). Aby jednak przygotować pierwszą, roboczą wersję planu gospodarki odpadami, zaleca się stosowanie pragmatycznego podejścia do oszacowania ilości obecnie wytwarzanych odpadów.

W przypadku braku dokładnych danych o masie wytwarzanych odpadów zaleca się zastosować prostą technikę modelowania (określania) ilości wytwarzanych odpadów na podstawie danych ogólnych i szacunków strumieni odpadów skierowanych do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Dane te można uzyskać stosunkowo łatwo, korzystając z wymienionych poniżej baz danych o odpadach.

Analiza powinna zawierać podsumowanie obecnych ilości wytwarzanych odpadów, sklasyfikowanych według głównych źródeł wytwarzania i według głównych grup klasyfikacyjnych. Źródła wytwarzania obejmują m.in.:

- gospodarstwa domowe,
- sektor handlowy,
- sektor usług,
- biura (prywatne i publiczne),
- instytucje prywatne i publiczne oraz ośrodki rekreacyjne,
- zakłady opieki zdrowotnej i ośrodki zdrowia,
- przemysł,
- sektor budowlany,
- inne źródła, w tym oczyszczalnie ścieków i elektrownie.

Zgodnie z ustawą o odpadach, analiza powinna w zasadzie obejmować wszystkie rodzaje odpadów (patrz poniżej).

Przykład – publiczny system informacji o odpadach

Podstawowym systemem informacyjnym zawierającym dane dotyczące ilości i rodzajów wytworzonych, poddanych odzyskowi i unieszkodliwionych odpadów (w tym odpadów medycznych, komunalnych, przemysłowych), a także informacje o ilości składowisk odpadów komunalnych (innych niż niebezpieczne i obojętne – czynnych i zorganizowanych), jest system statystyki publicznej (dane składane są na formularzu OS-6).

Formularz obejmuje jednak jedynie dużych wytwórców odpadów, czego skutkiem jest nieuwzględnienie w bilansie krajowym i regionalnym znacznych ilości odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, pochodzących z małych jednostek prowadzących działalność gospodarczą (zakłady lakiernicze, warsztaty samochodowe itp.).

Zebrane dane są udostępniane w formie publikowanych co roku roczników statystycznych w części „ochrona środowiska".

Państwowy Monitoring Środowiska

Informacje o ilości wytwarzanych odpadów oraz ich zagospodarowaniu są również gromadzone w podsystemie „odpady" Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzonego przez Inspekcję Ochrony Środowiska. Zawarte tu informacje obejmują w szczególności:

- ilość odpadów wytwarzanych oraz poddawanych odzyskowi lub unieszkodliwieniu,
- ewidencję składowisk wraz ze stopniem i sposobem ich zabezpieczenia,
- obrót odpadami niebezpiecznymi.

System SIGOP

Innym systemem zbierania danych o gospodarce odpadami jest system SIGOP (System Informatyczny Gospodarki Odpadami w Polsce). System prowadzi Instytut Gospodarki Odpadami w Katowicach. Bazy danych systemu są opracowywane od 1984 r. Zawierają informacje o rodzajach odpadów, źródłach wytwarzania odpadów i metodach gospodarowania odpadami.

SIGOP składa się z następujących baz danych:

- odpad,
- producent,
- wysypisko (składowisko),
- technologie krajowe (baza danych dostępna w Internecie),
- technologie zagraniczne (baza danych dostępna w Internecie),
- firma,
- urządzenia,
- giełda odpadów (częściowo dostępna w Internecie),
- bibliografie (w Internecie),
- przepisy prawne (w Internecie),
- SIGOM.

Gospodarka odpadami – pierwszy element systemu SIGOP został wdrożony w 1988 r. Zawierał następujące bazy danych: odpad, producent, wysypisko (składowisko) i technologie. Podsystem ten gromadził informacje o charakterystyce fizykochemicznej odpadów, miejscu ich powstawania i składowania oraz technologiach zagospodarowania i unieszkodliwiania.

W 1992 r. na potrzeby Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska została zaadoptowana część systemu SIGOP pod nazwą Monitoring Gospodarki Odpadami. Aktualnie funkcjonuje on w 16 Wojewódzkich Inspektoratach Ochrony Środowiska.

Monitoring Gospodarki Odpadami obejmuje bazy tematyczne „odpad", „producent", „składowisko". Pozwala na inwentaryzację odpadów, wytwórców i składowisk. Podsystem ten został wyposażony dodatkowo w moduł Badania Odcieków umożliwiający rejestrację i analizę wyników badań kontrolnych odcieków ze składowisk.

Dla potrzeb gmin z ogólnych baz danych typu „odpad", „producent", „składowisko" wydzielono informacje obejmujące odpady, wytwórców i składowiska z określonych gmin w celu stworzenia systemu pod nazwą System Gospodarki Odpadami w Gminie – SGO. Stanowi on odrębną całość i może być uzupełniany informacjami, jakimi dysponują gminy.

SIGOM

W 1995 r. w celu gromadzenia informacji o odpadach mineralnych, ich własnościach, wielkości produkcji, kierunkach wykorzystania i ilości umieszczonych na składowiskach odpadów został z kolei opracowany System Informatyczny Gospodarki Odpadami Mineralnymi – SIGOM.

Wszystkie podsystemy SIGOP są otwarte, tzn. w miarę potrzeb można w nich instalować nowe moduły.

Nowa baza danych o odpadach

Ustawa o odpadach (art. 37)[14] definiuje nowy system monitoringu (baz danych) o odpadach prowadzony przez urzędy marszałkowskie.

System ten powinien być podstawowym źródłem informacji o odpadach wykorzystywanym przy opracowywaniu planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zbiorczych zestawień danych uzyskanych od posiadaczy odpadów i informacji uzyskanych od wojewodów i starostów, marszałek województwa będzie prowadził wojewódzką bazę danych dotyczącą wytwarzania odpadów i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem zezwoleń udzielonych w zakresie wytwarzania odpadów i gospodarki odpadami. Marszałek przygotuje też raport wojewódzki i przekaże go właściwemu ministrowi środowiska.

4.1.2 Dane dotyczące wytwarzania odpadów komunalnych

Definicja

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych, pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów komunalnych obecnie wytwarzanych w gminach i powiatach leżących na terenie województwa.

Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie

[14] Art. 36 ustawy o odpadach zobowiązuje posiadacza odpadów do prowadzenia ich ilościowej i jakościowej ewidencji zgodnie z przyjętym katalogiem odpadów i listą odpadów niebezpiecznych; ewidencja ta w przypadku posiadacza odpadów, który prowadzi działalność w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, powinna obejmować sposoby gospodarowania odpadami, a także dane o ich pochodzeniu i miejscu przeznaczenia. Obowiązek prowadzenia ewidencji odpadów nie dotyczy osób fizycznych i jednostek organizacyjnych nie będących przedsiębiorcami, które wykorzystują odpady na własne potrzeby. Natomiast Art. 37 ustawy o odpadach zobowiązuje posiadacza odpadów prowadzącego ewidencję odpadów do sporządzania na formularzu zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku i unieszkodliwiania tych odpadów.

ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować. Dla każdej gminy/powiatu ilość wytwarzanych odpadów komunalnych może być oszacowana za pomocą wskaźników nagromadzenia.

Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów dobrze jest porównać z ilościami odpadów dostarczanymi do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

4.1.3 *Dane dotyczące wytwarzania odpadów w sektorze handlowym i publicznym*

Definicja

Odpady z sektora handlowego i publicznego są podobne do odpadów powstających w zabudowie mieszkaniowej, jednakże charakteryzują się innym składem morfologicznym (więcej odpadów opakowaniowych – papieru, tektury, tworzyw sztucznych). Poszczególni wytwórcy często wytwarzają większe ilości odpadów.

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów obecnie wytwarzanych przez sektor handlowy i publiczny w gminach i powiatach leżących na terenie województwa. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie gminnych/powiatowych planów gospodarki odpadami i na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Ilość odpadów wytwarzanych w tych obiektach (instytucjach handlowych i publicznych) może być oszacowana za pomocą wskaźników nagromadzenia.

Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów dobrze jest porównać z ilościami odpadów dostarczanymi do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

4.1.4 *Odpady medyczne i weterynaryjne*

Definicja

Odpady medyczne są to odpady pochodzące z zakładów opieki zdrowotnej i z ośrodków zdrowia (szpitali, klinik, domów opieki). Odpady z zakładów opieki zdrowotnej składają się z dwóch podstawowych strumieni: odpadów komunalnych i niebezpiecznych odpadów medycznych. Niebezpieczne odpady medyczne to m.in. igły do strzykawek, części ciała i organy ludzkie, odpady zakaźne oraz zużyte substancje chemiczne i leki. Odpady weterynaryjne pochodzą głównie z lecznic weterynaryjnych i również stanowią zagrożenie sanitarne (są zaliczane do odpadów niebezpiecznych).

Wytyczne

Należy ustalić ilość odpadów obecnie wytwarzanych w zakładach opieki zdrowotnej i lecznicach weterynaryjnych zlokalizowanych w gminach i powiatach leżących na terenie województwa. Jeżeli od gmin/powiatów nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów czy bezpośrednio od wytwórców odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów dobrze jest porównać z ilościami odpadów dostarczanymi do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

4.1.5 *Odpady z przemysłu*

Definicja

Na odpady z przemysłu składają się odpady komunalne oraz odpady z przemysłowych procesów produkcyjnych, tzw. odpady technologiczne. Na te ostatnie składa się wiele substancji o różnych właściwościach.

Wytyczne

Należy ustalić ilość odpadów obecnie wytwarzanych przez przemysł zlokalizowany w gminach i powiatach leżących na terenie województwa. Jeżeli z wojewódzkich baz danych o odpadach lub od gmin/powiatów nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie informacji o wytworzonych odpadach czy ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów lub bezpośrednio od wytwórców odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych może być ustalona w różny sposób. Jednym ze sposobów jest zastosowanie jednostkowych wskaźników nagromadzenia z poszczególnych, najważniejszych gałęzi przemysłu. Informacje o wielkości wskaźników są trudne do uzyskania i dodatkowo bardzo zmienne (w znacznym stopniu zależne od stosowanej technologii produkcji). W związku z tym ta część analizy powinna się opierać na informacjach uzyskanych z baz danych o odpadach lub bezpośrednio z przedsiębiorstw.

4.1.6 Odpady z sektora budowlanego

Definicja

Na odpady z sektora budowlanego składają się głównie odpady obojętne z rozbiórek obiektów, jak np. gruz ceglany, materiały ceramiczne, beton, panele i inne elementy gipsowe. Są też inne rodzaje odpadów, jak np. drewno, stal, odpady opakowaniowe, odpady niebezpieczne (w tym odpady elektryczne i elektroniczne) oraz odpady z obróbki powierzchni.

Wytyczne

Należy ustalić ilość odpadów obecnie wytwarzanych przez sektor budowlany w województwie. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (z bazy danych o odpadach, z gmin i powiatów oraz na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów lub bezpośrednio od wytwórców odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Określenie wskaźników nagromadzenia odpadów budowlanych jest często trudne i dlatego zaleca się korzystanie z danych uzyskanych z instalacji odzysku i unieszkodliwiania tych odpadów. W większości przypadków dostępne dane będą w miarę dokładne.

4.1.7 Wraki samochodowe, opony

Definicja

Wraki samochodowe składają się z wielu elementów i zawierają szereg substancji, z których niektóre są niebezpieczne, jak np. oleje, płyn hamulcowy i akumulatory kwasowo-ołowiowe. Jednak większość stanowią metale i tworzywa sztuczne, nadające się do recyklingu. Opony są wykonane ze (sztucznej) gumy i kordu (siatka stalowa).

Wytyczne

Należy oszacować obecnie wytwarzaną ilość odpadów. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (z bazy danych o odpadach, z gmin i powiatów, np. informacji z wydziałów komunikacji urzędów gmin dotyczących liczby wyrejestrowanych pojazdów czy na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się odzyskiem i unieszkodliwianiem, a od 1.01.2004 r. z Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Dane dotyczące liczby wraków samochodowych mogą być trudne do uzyskania bez precyzyjnych informacji uzyskanych z instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów. W większości przypadków dostępne dane będą w miarę dokładne.

4.1.8 Odpady z oczyszczalni ścieków

Wytyczne

Dla każdego obszaru obsługi (miasta, gminy, powiatu) roboczą wersję informacji o ilości odpadów wytwarzanych przez oczyszczalnie ścieków można uzyskać bezpośrednio od odpowiednich władz lub od służb eksploatacyjnych oczyszczalni. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez służby eksploatacyjne – posiadacza odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować za pomocą wskaźników nagromadzenia.

4.1.9 Odpady z innych źródeł

Definicja

Inne rodzaje odpadów pochodzą np. z elektrowni lub innych źródeł.

Ilości odpadów wytwarzanych z tych źródeł nie można określać bez uzyskania szczegółowych informacji.

Wytyczne

Należy ustalić ilość odpadów obecnie wytwarzanych z innych źródeł na terenie województwa. Bardzo trudno jest oszacować ilość odpadów wytwarzanych z tych źródeł na podstawie wskaźników nagromadzenia, ponieważ wytwarzanie odpadów zależy od stosowanej technologii. Dane o odpadach wytwarzanych z tych źródeł należy uzyskać bezpośrednio od wytwórcy (na podstawie ewidencji prowadzonej przez wytwórców lub posiadaczy zajmujących się odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów) czy np. z branżowych stowarzyszeń lub izb gospodarczych.

4.1.10 Import i eksport odpadów

Podstawy prawne

Zgodnie z art. 15 ustawy o odpadach plany gospodarki odpadami powinny uwzględniać wszystkie odpady wytwarzane na terenie objętym planem (z których część może trafić do odzysku lub unieszkodliwiania w instalacjach zlokalizowanych poza terenem jednostki administracyjnej, dla której przygotowywany jest plan), jak i odpady przywożone na ten teren w celu odzysku lub unieszkodliwiania. Ponadto ustawa stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny zawierać wykaz podmiotów prowadzących działalność w tej dziedzinie. Rozumie się przez to również podmioty importujące lub eksportujące odpady do lub poza granice obszaru administracyjnego objętego planem.

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów obecnie importowanych i eksportowanych z terenu objętego planem.

Władze odpowiedzialne za sporządzenie planu w województwie powinny zwrócić się do przedsiębiorstw zajmujących się gospodarką odpadami oraz do głównych wytwórców odpadów z prośbą o informacje o obecnym stanie eksportu odpadów. Uzyskane informacje powinny zostać uwzględnione w wojewódzkim planie gospodarki odpadami.

Powyższe informacje powinny również obejmować transport odpadów pomiędzy jednostkami administracyjnymi oraz import i eksport transgraniczny.

Należy zwrócić szczególną uwagę na możliwy import i eksport odpadów niebezpiecznych przeznaczonych do odzysku lub unieszkodliwiania.

Dodatkowe informacje można uzyskać od Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, który prowadzi rejestr decyzji wydanych w związku z transgranicznym przemieszczaniem odpadów.

Uwagi

Dopóki danych nie będzie można uzyskiwać z centralnej i wojewódzkich baz danych o odpadach, ilość odpadów należy oceniać na podstawie danych szacunkowych. Dotyczy to także analizy obecnego stanu importu i eksportu odpadów.

4.1.11 Skład odpadów

Podstawy prawne

Artykuł 15 ustawy o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny w szczególności opisywać rodzaje, ilości i źródła odpadów podlegających odzyskowi i unieszkodliwianiu.

Wytyczne

Po uzyskaniu informacji na temat ilości obecnie wytwarzanych odpadów będzie możliwe określenie (często oszacowanie) ich jakości (składu)[15].

Skład obecnie wytwarzanych odpadów należy ustalić na podstawie informacji przekazywanych bezpośrednio od wytwórców odpadów lub zawartych w planach gminnych/powiatowych.

4.2 Stan istniejący w zakresie świadczenia usług

Podstawy prawne

Zgodnie z artykułem 14 ustawy o odpadach plany gospodarki odpadami powinny opisywać obecny stan gospodarki odpadami i środki podejmowane w celu jego poprawy. Taki opis wymaga przeprowadzenia analizy i oceny usług świadczonych obecnie dla wszystkich grup wytwórców odpadów.

Wytyczne

Należy sporządzić opis wszystkich systemów i usług obecnie świadczonych na terenie województwa (np. w oparciu o podział administracyjny na gminy i powiaty).

Analiza stanu istniejącego w zakresie świadczenia usług w sektorze gospodarki odpadami ma na celu ocenić, czy zaspokajane są wszystkie obecne potrzeby i dostarczyć informacji pozwalającej zidentyfikować przyszłe cele i zadania związane ze zmianami w usługach (np. nowe inwestycje w zakresie zbierania odpadów, świadczenie usług na nowych terenach itp.).

Analiza powinna objąć wszystkie systemy dla wszystkich odpadów zmieszanych, jak i odpadów segregowanych u źródła.

Analiza powinna rozróżniać pomiędzy systemami zbierania formalnie zarządzanymi przez władze lokalne a systemami, w ramach których wytwórcy odpadów są zobowiązani stosować się do wymogów prawa lokalnego (gminne regulaminy utrzymania czystości i porządku), ale dla których władze nie zapewniają sprzętu ani usług (systemy obsługiwane przez firmy prywatne).

Opis każdego systemu usług w poszczególnych gminach/powiatach powinien zawierać następujące informacje:

- obszar, na którym są świadczone usługi i wytwórcy odpadów objęci systemem (tzn. czy na całym obszarze i wobec wszystkich wytwórców odpadów są świadczone regularne usługi odpadowe),
- czy obowiązują przepisy prawa lokalnego (np. regulamin utrzymania czystości i porządku w gminie),
- stan systemu gromadzenia i zbierania odpadów (włącznie z pojemnością i ilością pojemników, częstotliwość zbierania odpadów),
- ogólna ocena jakości świadczonych usług i spełnianie wymogów (np. normy sanitarne),
- zakres kosztów prowadzenia działalności/kosztów związanych z realizacją umów,
- rodzaje systemów zwrotu nakładów, stopień odzyskiwania kosztów.

Uwagi

Celem analizy jest uzyskanie poglądu na zakres i jakość istniejących usług w dziedzinie gospodarki odpadami, a nie szczegółowa ocena każdego systemu. Dlatego nakład pracy związany ze zbieraniem danych oraz ich szczegółowość należy dostosować do zakładanego efektu.

4.3 Transport i przeładunek odpadów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plan gospodarki odpadami powinien określać aktualny stan gospodarki odpadami, w tym lokalizację istniejących instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz wykaz podmiotów prowadzących działalność w tym zakresie.

[15] Znajomość składu odpadów pozwoli na określenie (dla każdego rodzaju odpadów osobno) możliwości ich segregacji, odzysku (w tym recyklingu) i unieszkodliwiania.

Wytyczne

Należy ustalić ilość istniejących instalacji przeładunkowych (np. stacja przeładunkowa) zlokalizowanych w województwie. Dokument ten powinien zawierać następujące informacje:

- lokalizacja (adres, oznaczenie na mapie),
- nazwa prowadzącego instalację (włącznie ze wskazaniem osób odpowiedzialnych),
- rodzaj instalacji (krótki opis techniczny),
- wydajność rzeczywista i projektowana,
- rzeczywista roczna ilość odpadów dostarczanych i wywożonych z instalacji,
- ilości odpadów rocznie, podzielone na poszczególne grupy,
- liczba pojazdów rocznie, tygodniowo, szczytowe wartości dzienne,
- inne informacje, np. dotyczące zezwoleń/pozwoleń.

Na podstawie informacji o istniejących systemach transportowych i przeładunkowych uzyskanych bezpośrednio od przedsiębiorców lub z gmin/powiatów należy ocenić wydajność oraz stopień spełniania wymogów przez eksploatujące je przedsiębiorstwa. Celem analizy jest uzyskanie danych, które później zostaną wykorzystane w przygotowaniu strategii i zadań dla sektora gospodarki odpadami.

4.4 *Instalacje do segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów*

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny określać aktualny stan gospodarki odpadami, włącznie z danymi dotyczącymi istniejących instalacji, segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wytyczne

Należy sporządzić opis istniejących instalacji segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów w województwie. Opis będzie stanowił istotny element analizy określającej stan aktualny.

Instalacje segregacji odpadów obejmują sortownie i zakłady odzysku surowców wtórnych (instalacje segregacji materiałów do recyklingu – sortownie mechaniczne itp.).

Instalacje odzysku obejmują kompostownie tlenowe i beztlenowe (zakłady fermentacji metanowej odpadów ulegających biodegradacji), instalacje recyklingu (odzysku materiałowego, np. baterii, sprzętu elektrycznego i elektronicznego, wraków samochodowych, opon itp.) i inne instalacje odzysku (np. odzysk energii).

Instalacje unieszkodliwiania odpadów obejmują składowiska (składowiska odpadów niebezpiecznych, składowiska odpadów obojętnych i składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne), również składowiska legalne nie spełniające wymagań technicznych, spalarnie (spalarnie odpadów niebezpiecznych, spalarnie odpadów komunalnych, spalarnie odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne) oraz inne instalacje unieszkodliwiania odpadów, w tym niebezpiecznych (np. metodami fizycznymi czy chemicznymi).

W opisie powinny być uwzględnione nie będące instalacjami „dzikie" wysypiska odpadów (nielegalne miejsca składowania odpadów).

Celem opisu jest ocena obecnej wydajności instalacji, pozwalająca określić zapotrzebowanie na nowe instalacje w przyszłości. Jednocześnie zostanie dokonana ocena jakości usług świadczonych przez te instalacje (np. czy spełniają wymogi środowiskowe).

Analiza powinna zawierać ogólny opis instalacji segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów działających w terenie objętym przez plan. Analiza powinna także zawierać informacje o rzeczywistej rocznej ilości odpadów dostarczanych do każdej instalacji i o ilości, którą dana gmina/powiat lub inny wytwórca odpadów ma prawo dostarczyć do danej instalacji w ramach zawartej umowy. Opis powinien także obejmować instalacje nie zlokalizowane w granicach województwa, lecz do których mogą zostać dostarczone odpady, które powstały na terenie objętym planem wojewódzkim.

W opisie powinny się znaleźć następujące informacje:

- nazwa instalacji, właściciel, prowadzący,
- adres, oznaczenie lokalizacji na mapie,
- krótki opis rodzaju instalacji i sposobu eksploatacji,
- obecne i przyszłe plany rozbudowy lub zamknięcia instalacji,
- zgodność z pozwoleniami na wprowadzanie

do środowiska substancji lub energii (aktualne wymogi) i zezwoleniami,
- wydajność projektowana i wykorzystywana dla każdego rodzaju odpadów,
- roczna ilość odpadów dostarczanych i przetwarzanych według rejonów,
- wynikające z umowy zobowiązania dotyczące ilości odpadów według rejonów,
- inne uwagi.

Uwagi

Rzeczywista wydajność instalacji jest niezbędną informacją przy sporządzaniu planów dotyczących segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wynikające z umowy zobowiązania dotyczące ilości odpadów można zapisać we współpracy z prowadzącymi i właścicielami instalacji.

Informacje dotyczące istniejących instalacji należy zamieścić na mapie wraz z informacjami o innych instalacjach i z innymi istotnymi informacjami, np. o terenach chronionych lub szczególnie zanieczyszczonych.

4.5 Schemat przepływu odpadów

Wytyczne

Należy opracować schemat przepływu obejmujący większość odpadów wytwarzanych w województwie na podstawie informacji z bazy danych o odpadach gmin/powiatów oraz innych informacji uzyskanych przez planistów wojewódzkich.

Celem schematu jest ustalenie obecnego przepływu odpadów i stworzenie podstawy do oszacowania niezbędnej wydajności poszczególnych instalacji systemu gospodarki odpadami w przyszłości.

Schemat przepływu strumienia odpadów (model „wejście-wyjście") powinien uwzględniać wszystkie główne strumienie odpadów, w tym import i eksport odpadów i wszystkie kierunki zagospodarowania (odzysk/unieszkodliwianie) odpadów, wraz z wcześniej uzyskanymi informacjami dotyczącymi ilości obecnie wytwarzanych odpadów.

Szacunkowe ilości odpadów dostarczanych do różnych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów można uzyskać od służb eksploatujących te instalacje (posiadaczy odpadów). Jeśli w określonych przypadkach informacji nie można uzyskać, ilość należy oszacować na podstawie prostych symulacji lub stosując pomiary bezpośrednie.

W ten sposób otrzymane szacunki ilości odpadów przyjmowanych przez instalacje można teraz porównać z danymi uzyskanymi z szacunków dotyczących ilości wytwarzanych odpadów (patrz rozdziały 4.1 do 4.4). Podczas porównywania danych z tych źródeł mogą występować rozbieżności (różnice pomiędzy ilością wytworzonych i odzyskanych/unieszkodliwionych odpadów) wynikające m.in. z nielegalnego wywozu i składowania odpadów, jak i niedokładności symulacji w zakresie ilości wytwarzanych odpadów.

4.6 Wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plan gospodarki odpadami powinien określać aktualny stan systemu gospodarki odpadami, w tym lokalizację istniejących instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz wykaz podmiotów prowadzących działalność w tej dziedzinie.

Wytyczne

Należy sporządzić aktualny wykaz podmiotów (posiadaczy odpadów) prowadzących działalność w dziedzinie gospodarki odpadami na objętym planem terenie. Wykaz należy sporządzić na podstawie informacji przekazanych przez gminy/powiaty (przygotowujące takie wykazy dla potrzeb własnych planów gospodarki odpadami) lub informacji z bazy danych o odpadach etc.

Przykładowo wykaz może zawierać następujące pozycje:
- nazwa podmiotu,
- adres,
- adres siedziby,
- wskazanie osób odpowiedzialnych

(nazwisko kierownika lokalnego działu, dyrektora),
- opis działalności,
- rzeczywista roczna ilość odpadów dostarczanych do odzysku/unieszkodliwiania i wytworzonych odpadów technologicznych,
- roczna ilość odpadów poddawanych odzyskowi/unieszkodliwianych według ich rodzajów,
- pozwolenia/zezwolenia.

Opis działalności podmiotu może uwzględniać następujące zagadnienia:
- zbieranie odpadów (odpady komunalne),
- zbieranie odpadów (inne rodzaje odpadów),
- transport odpadów,
- eksploatacja stacji przeładunkowej,
- eksploatacja instalacji odzysku,
- eksploatacja instalacji unieszkodliwiania odpadów.

4.7 Obecna struktura organizacyjna i współpraca z innymi podmiotami

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny określać aktualny stan gospodarki odpadami i w szczególności powinny określać wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami.

Wytyczne

Należy sporządzić opis istniejącej sytuacji w gospodarce odpadami na terenie województwa. Opis powinien zawierać ogólną ocenę istniejących struktur organizacyjnych, która umożliwi zaplanowanie przyszłych zmian organizacyjnych, uwzględniając nowe instalacje i nowe metody gospodarowania odpadami.

Opis powinien zawierać informacje o strukturze organizacyjnej i rodzajach współpracy w zakresie gospodarki odpadami, czyli opis obowiązków i podziału zadań pomiędzy poszczególne podmioty. To samo będzie dotyczyło poszczególnych wydziałów i sekcji administracji województwa, ale i gmin/powiatów (np. planowanie, prowadzenie działalności, przetargi itp.) oraz opisu współpracy pomiędzy sąsiadującymi gminami lub powiatami.

W opisie powinna też zostać uwzględniona obecna struktura i podział obowiązków pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym, tzn. liczba wykonawców prywatnych świadczących usługi w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów wraz z określeniem ich obowiązków.

Uwagi

Współpraca w sektorze gospodarki odpadami jest niezmiernie istotna, zwłaszcza przy planowaniu przyszłego systemu i nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów (składowisk, spalarni itp.). Na tym etapie przygotowywania planu wystarczy jednak prosty opis stanu istniejącego. W rozdziałach 8.2 i 9.4 poradnika przeprowadzona zostanie szczegółowa analiza tych zagadnień.

4.8 Koszty i opłaty

Podstawy prawne

Plany gospodarki odpadami powinny określać aktualny stan gospodarki odpadami.

Wytyczne

Wojewódzki plan gospodarki odpadami powinien zawierać opis stanu aktualnego w sektorze gospodarki odpadami na terenie województwa (w podziale na gminy/powiaty) w zakresie obecnych kosztów gospodarowania odpadami i obecnego poziomu zwrotu nakładów.

Celem jest uzyskanie informacji na temat obecnych kosztów, opłat i ich struktury, aby móc zidentyfikować ewentualne potrzeby rozwojowe sektora.

Informacje te zostaną wykorzystane przy sporządzaniu analizy oddziaływań finansowych proponowanych w przygotowywanym planie gospodarki odpadami, działań oraz analizy dostępności finansowej planowanego systemu gospodarki odpadami.

Analiza powinna uwzględniać publiczne i prywatne wydatki oraz wszystkie koszty związane z działalnością w dziedzinie gospodarki odpadami.

4.9 Uwagi końcowe dotyczące stanu obecnego systemu gospodarki odpadami i identyfikacji problemów[16]

Omawiana analiza pozwoli zaangażowanym stronom uzyskać pogląd na temat stanu istniejącego systemu gospodarki odpadami.

Ilość pracy jest dość znaczna, niezależnie czy jest to weryfikacja istniejących danych, czy zbieranie danych po raz pierwszy.

Analiza powinna odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Czy obecny system gospodarki odpadami spełnia zadania polityki w zakresie:
   - zapobiegania i minimalizacji wytwarzania odpadów,
   - recyklingu/odzysku,
   - bezpiecznych instalacji unieszkodliwiania odpadów?
2. Czy obecny system gospodarki odpadami uwzględnia problemy środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa istotne dla terenu objętego przez plan gospodarki odpadami?
3. Czy obecny system gospodarki odpadami jest wystarczająco wydolny, aby spełniał obecne i przyszłe wymagania (na podstawie znanych prognoz)?
4. Czy obecny system gospodarki odpadami jest administracyjnie i organizacyjnie wystarczający (z punktu widzenia jakości usług oraz obszaru objętego świadczonymi usługami w stosunku do całego terenu objętego planem)?
5. Jakie są (wstępnie) zdefiniowane obszary niezbędnych działań w dziedzinie:
   - potencjalnych zmian koniecznych do osiągnięcia wytyczonych celów,
   - potencjalnych zmian w celu poprawienia efektów środowiskowych, zdrowotnych i bezpieczeństwa osiąganych przez obecny system,
   - potencjalnych zmian w wydajności i eksploatacji (sprzęt do zbierania odpadów, pojazdy, dostęp do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów) systemu gospodarki odpadami jako całości i w ramach spełniania zasady bliskości i samowystarczalności,
   - potencjalnych zmian potrzebnych do poprawienia skuteczności i struktury organizacyjnej systemu?

[16] Na podstawie wydawnictwa „Guidelines for Preparing a Waste Management Plan", przygotowanego na zlecenie Komisji Europejskiej przez European Topic Centre on Waste and Material Flows.

5. Przewidywane zmiany – założenia

Streszczenie:

Zdobyć (lub przygotować) prognozę zmian demograficznych, w miarę możliwości według rejonów, rodzaju terenu i rodzaju zabudowy mieszkalnej.

Omówić i sporządzić prognozę zmian innych czynników wpływających na wytwarzanie odpadów w przyszłości (np. zmiany w PKB).

Na tej podstawie sporządzić prognozę ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości według głównych wytwórców odpadów, głównych rodzajów odpadów i rejonów. Prognoza powinna się opierać na przewidywanych zmianach ogólnego wskaźnika wytwarzania odpadów. Prognoza dotyczy wytwarzania, a nie zbierania odpadów.

Omówić przewidywane zmiany przepisów prawnych i innych, które wpłyną lub mogą wpłynąć na zapotrzebowanie na instalacje gospodarki odpadami lub na przyszły strumień odpadów.

5. Przewidywane zmiany – założenia

5.1 Zmiany demograficzne

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny znajdować się opisy przewidywanego rozwoju, np. zmiany demograficzne, aby móc przewidzieć ilość odpadów wytwarzanych w przyszłości.

Wytyczne

Należy przygotować (najczęściej skorzystać z istniejących opracowań demograficznych) prognozę zmian demograficznych (w tym zmianę liczby mieszkańców i inne dane demograficzne). Na ich podstawie będzie można oszacować ilość odpadów wytwarzanych w przyszłości i ich podział na różne kategorie i rejony geograficzne.

Prognozy dotyczące ludności dla miasta lub innego rejonu geograficznego (rejonu obsługi) można sporządzić na podstawie danych demograficznych (liczba urodzeń, śmiertelność, długość życia i migracja). Dane te są zwykle dostępne w istniejących źródłach statystycznych. Jeśli prognozy nie są tworzone corocznie, wystarczą tylko dwie wielkości umożliwiające określenie zmian liczby mieszkańców: jedna w połowie okresu, który obejmuje plan, a druga na koniec. Dane dla pozostałych lat można interpolować (np. przyjmując interpolację liniową).

Informacje na temat wzrostu liczby gospodarstw można także uzyskać na podstawie istniejących danych statystycznych. Schemat rozmieszczenia (liczby) gospodarstw należy także stworzyć dla każdego podrejonu pokrywającego się ze schematami gospodarowania odpadami (np. gmin czy powiatów).

Uwagi

Zależność pomiędzy ilością odpadów komunalnych a liczbą mieszkańców jest oczywista. Z pewnymi ograniczeniami można założyć, że zmiana w liczbie mieszkańców będzie wprost proporcjonalna do ilości wytwarzanych odpadów. Na ilość wytwarzanych odpadów wpływają jednak także inne czynniki, jak zamożność, styl życia i zmiany w wielkości rodziny.

Na ilość innych rodzajów odpadów (np. odpadów handlowych i przemysłowych) wpływają podobne czynniki, zwłaszcza rozwój ekonomiczny i wydajność produkcji.

Liczba mieszkańców na wielu obszarach wiejskich maleje ze względu na migrację, a liczba mieszkańców w okolicznych miastach rośnie. Na niektórych obszarach widać także spadek ludności spowodowany wysoką śmiertelnością i niską liczbą urodzeń spowodowanych kryzysem gospodarczym.

5.2 Rozwój wybranych czynników gospodarczych

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny znajdować się opisy spodziewanego rozwoju, np. czynników gospodarczych, aby móc przewidzieć przyszły strumień odpadów.

Wytyczne

Należy przygotować prognozę rozwoju wybranych czynników gospodarczych na podstawie prognoz ogólnokrajowych uzupełnionych własnymi prognozami województwa i/lub informacjami z poszczególnych gmin/powiatów.

Prognozy zmian czynników gospodarczych powinny być uwzględniane w procesie planowania gospodarki odpadami, aby móc stworzyć podstawę, na której będzie można oszacować ilość odpadów wytwarzanych w przyszłości i ich podział na różne rodzaje i regiony geograficzne.

Uwagi

Do istotnych czynników ekonomicznych mogących mieć wpływ na wytwarzanie odpadów w przyszłości należy PKB (Produkt Krajowy Brutto), który z kolei

zależy od różnych czynników, takich jak bezrobocie, siła nabywcza konsumentów, inflacja i zmiany (bieżące i przewidywane) w kluczowych sektorach gospodarki.

Z drugiej strony, rozwój gospodarczy w kluczowych sektorach gospodarki często opiera się na oszczędnych i wydajnych technologiach z dużym potencjałem zmniejszania ilości wytwarzanych odpadów. Trendy te do pewnego stopnia równoważą skutki wzrostu ilości wytwarzanych odpadów.

Podstawowe dane gospodarcze są zwykle dostępne w istniejących źródłach statystycznych (GUS, WUS). Prognozy zmian mogą być jednak trudniejsze do zdobycia. W takich przypadkach należy dokonywać szacunku zmian.

5.3 Prognozy ilości wytwarzanych odpadów

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny znajdować się informacje określające spodziewaną zmianę ilości wytwarzanych odpadów. Informacje te umożliwią określenie zapotrzebowania na poszczególne instalacje gospodarki odpadami.

Wytyczne

Należy przygotować prognozę ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości dla całego województwa (np. z podziałem na poszczególne gminy i powiaty lub obszary obsługi poszczególnych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów).

Szacunki ilości i rozmieszczenia według obszarów geograficznych poszczególnych rodzajów odpadów wytwarzanych w przyszłości pozwolą przewidzieć potrzebę stworzenia nowych systemów gospodarowania odpadami i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Prognozy te są także konieczne w celu analizowania skutków podjętych działań w sektorze gospodarki odpadami.

Jak wspomniano wcześniej, prognozy dotyczące odpadów powinny się raczej opierać na kwalifikowanych szacunkach czynników rozwoju mogących mieć wpływ na wytwarzanie odpadów (wskaźniki nagromadzenia etc.), a nie na prostej ekstrapolacji wynikającej z danych historycznych.

Prognozy dotyczące odpadów powinny zostać wykonane dla każdego znaczącego strumienia odpadów, a suma prognoz złoży się na całkowitą ilość wytwarzanych w przyszłości odpadów. Należy też wziąć pod uwagę skutki ewentualnych działań mających na celu zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów.

Przewidziane ilości wytwarzanych odpadów zostaną skonfrontowane z planowanymi instalacjami do odzysku i unieszkodliwiania tak, aby prognoza się spełniła. Pozwoli to przewidzieć zapotrzebowanie na takie instalacje.

Można opracować dwie prognozy – jedną odpowiadającą wariantowi „status quo" (prognozowanie strumienia odpadów bez uwzględniania działań i zmian w systemie gospodarki odpadami) oraz drugą uwzględniającą działania, które zostaną wprowadzone w przyszłości i które wynikają z procesu planowania. Ta druga opcja będzie opisana w jednym z następnych rozdziałów niniejszego poradnika.

5.4 Zmiany przepisów prawnych

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny zostać uwzględnione przewidywane zmiany przepisów prawnych.

Wytyczne

Aby stworzyć odpowiednie podstawy do opracowania planu gospodarki odpadami, osoby odpowiedzialne za planowanie powinny posiadać informacje na temat nowych i planowanych do wprowadzenia przepisów prawa.

5. Przewidywane zmiany – założenia

Istotne do uwzględnienia przepisy prawa obejmują ustawy i rozporządzenia dotyczące ochrony środowiska (w szczególności gospodarki odpadami), jak np. ewidencja, zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów w kategoriach ogólnych lub szczegółowych (np. odpady komunalne, odpady niebezpieczne, tworzywa sztuczne, odpady opakowaniowe i wraki samochodowe). Mogą to również być postanowienia dotyczące recyklingu pewnych materiałów, obowiązkowych systemów zbierania odpadów, ustalonych metod odzysku lub unieszkodliwiania i innych.

Istotne dla planowania gospodarki odpadami są również przepisy finansowe (np. wprowadzenie podatków lub opłat od pewnych metod odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, ulgi podatkowe itp.).

Omawiane informacje można uzyskać w odpowiednich ministerstwach, np. w Ministerstwie Środowiska i Ministerstwie Finansów.

Informacje dotyczące nowego prawodawstwa itp. powinny zostać uwzględnione w długoterminowym programie strategii i krótkoterminowym programie działań związanych z planem gospodarki odpadami.

Uwagi

Dyrektywy UE są transponowane do prawa polskiego w ramach procesu akcesji. Szereg rozporządzeń dotyczących gospodarki odpadami jest w trakcie przygotowywania przez właściwych ministrów, niektóre z nich wkrótce zostaną opublikowane (patrz załączniki 3 i 4). Istotne jest również uwzględnienie ciągłej ewolucji prawodawstwa UE dotyczącego ochrony środowiska, a w szczególności gospodarki odpadami.

6. Ustalanie polityki, celów i zadań

Streszczenie:

Zapoznać się z politykami, celami i zadaniami wyznaczonymi w krajowym planie gospodarki odpadami.

Ustalić politykę, cele i zadania dla przyszłego systemu gospodarki odpadami dla danego regionu w zgodności z hierarchią gospodarki odpadami.

Wyznaczyć mierzalne zadania – ilościowe i jakościowe.

6. Ustalanie polityki, celów i zadań

Należy wyznaczyć konkretne zadania dotyczące systemu gospodarki odpadami w ogóle i poszczególnych jego obszarów w szczególe (np. dla konkretnych rodzajów odpadów).

Na podstawie wcześniejszej pracy i analiz wykonanych podczas określania aktualnego stanu gospodarki odpadami, powinno być możliwe przedstawienie:

- polityki oraz jej celów i zadań dla przyszłego systemu gospodarki odpadami,
- przyszłych zmian umożliwiających poprawę warunków środowiskowych, zdrowotnych i bezpieczeństwa systemu obecnie eksploatowanego i planowanego,
- przyszłych zmian związanych ze zdolnością przerobową oraz zasięgiem terytorialnym systemu gospodarki odpadami,
- przyszłych zmian umożliwiających poprawę wydajności i struktury organizacyjnej systemu.

Kluczowym elementem niniejszego rozdziału jest pomoc w jak najskuteczniejszym, całościowym opracowaniu strategii gospodarowania odpadami i planu jej wdrożenia przy uwzględnieniu wszystkich aspektów (politycznych, prawnych, organizacyjnych, środowiskowych, technicznych, społecznych, ekonomicznych itp.) istotnych dla przyszłych ustaleń w zakresie gospodarowania i kontrolowania odpadów w danym rejonie[17].

Strategię gospodarowania odpadami można opracować jedną z dwóch metod: „zintegrowaną" lub „tradycyjną" różniących się zakresem i użytą metodologią.

Podejście „zintegrowane" obejmuje następujące kroki:

- przygotowanie analizy istniejących warunków, ustaleń i praktyk związanych z gospodarką odpadami w danym rejonie,
- rozpoznanie istotnych problemów/braków związanych z istniejącymi systemami,
- zdefiniowanie celów strategicznych dla gospodarki odpadami w przyszłości,
- zidentyfikowanie i ocena dostępnych opcji pozwalających na osiągnięcie celów strategicznych,
- wybór najlepszych opcji na podstawie kompleksowej oceny (uwzględniającej między innymi możliwości finansowe),
- sformułowanie zintegrowanej strategii gospodarki odpadami,
- przygotowanie szczegółowego planu wdrożenia strategii.

Podejście „tradycyjne" obejmuje następujące kroki:

- zidentyfikowanie i charakterystyka istniejących i przyszłych źródeł i ilości poszczególnych strumieni odpadów,
- zidentyfikowanie funkcji i działań koniecznych do unieszkodliwienia tych odpadów,
- ustalenie, jakie instalacje, systemy i inne zasoby są potrzebne do wykonania tych funkcji i działań,
- sformułowanie strategii gospodarki tymi odpadami na podstawie elementów wymienionych powyżej,
- przygotowanie szczegółowego planu wdrożenia strategii.

W podejściu zintegrowanym systematycznie badamy i rozważamy wszystkie istniejące polityki gospodarowania odpadami, instytucje, działania, praktyki i instalacje w danym rejonie, a następnie odpowiadamy na strategiczne pytanie: „Jakie zmiany lub usprawnienia są konieczne, aby osiągnąć nasz ogólny cel gospodarowania odpadami?". Takie szerokie i całościowe podejście ostatecznie ma na celu ustalenie w pełni zintegrowanej strategii gospodarowania odpadami.

W podejściu tradycyjnym zaczynamy od zbadania rodzajów i ilości odpadów wytwarzanych (lub które będą wytwarzane) w kraju lub rejonie, po czym staramy się znaleźć odpowiedź na pytanie: „Jakie instalacje, systemy i zasoby będą potrzebne do gospodarowania tymi odpadami w przyszłości?". Podejście tradycyjne stosuje się przy ograniczonych zasobach lub w wyniku decyzji politycznej. Takie podejście koncentruje się na wąskim zakresie tematów, głównie na rodzajach strumieni odpadów. Jego wynikiem są często „usprawnienia techniczne" systemów gospodarowania danymi rodzajami odpadów.

[17] Na podstawie podręcznika wdrażania prawodawstwa środowiskowego Wspólnoty Europejskiej „Gospodarka Odpadami".

Tradycyjny sposób opracowania strategii gospodarowania odpadami posiada jednak szereg wad i ograniczeń, np.:

- przygotowana strategia/plan może nie uwzględnić podstawowych przyczyn istniejących problemów i niedociągnięć w gospodarowaniu odpadami,
- nie rozpoznano wszystkich czynników decydujących o ostatecznym powodzeniu lub porażce strategii i nie rozpoznano (lub nie uwzględniono) dynamicznych zależności pomiędzy tymi czynnikami,
- nie rozpoznano (lub nie w pełni przeanalizowano) wszystkich założeń podstawowych, na podstawie których została opracowana strategia,
- nie uwzględniono wszystkich potencjalnych czynników ryzyka i konsekwencji niespełnienia założeń podstawowych lub uwarunkowań, od których zależy powodzenie strategii,
- próbując rozwiązać lub ograniczyć problemy środowiskowe związane z danym strumieniem odpadów, strategia może „niechcący" stworzyć problemy lub ujemnie wpłynąć na inne elementy środowiska,
- wadliwa logika lub nieprzejrzysty sposób sformułowania strategii może wywołać protesty tych, na których strategia oddziaływuje.

Z drugiej strony, podejście zintegrowane, zorientowane na wyznaczenie celów stanowi szerszą, logiczniejszą i bardziej konsekwentną strukturę, na podstawie której można opracować i następnie wdrożyć strategię. Również w bardziej przejrzysty sposób przedstawia proces, przy pomocy którego ostateczna strategia została sformułowana. Zmniejsza to szansę na jej błędną interpretację lub krytykę. Opracowanie zintegrowanej strategii gospodarowania odpadami i planu jej wdrożenia generalnie wymaga dużo czasu i wysiłku, więc będzie prawdopodobnie wymagało znacznie więcej nakładów (w tym finansowych) niż w przypadku wykorzystania podejścia tradycyjnego.
Z doświadczenia jednak wynika, że opracowana strategia będzie spójniejsza, solidniejsza i oszczędniejsza, a przez to ma większą szansę odnieść powodzenie. Czas i fundusze włożone w przygotowanie zintegrowanej strategii gospodarowania odpadami będą stanowiły lepszą inwestycję, jeśli pozwoli ona uniknąć w przyszłości kosztownych błędów, modyfikacji lub opóźnień spowodowanych protestami i oporem społeczeństwa i innych zainteresowanych stron.

6.1 Polityka, cele i zadania krajowego planu gospodarki odpadami

Podstawy prawne

Wojewódzkie plany gospodarki odpadami muszą być opracowane zgodnie z polityką, celami i zadaniami krajowego planu gospodarki odpadami oraz z polityką ekologiczną państwa.

Wytyczne

Przed ustaleniem własnej polityki, celów i zadań, wojewódzki plan gospodarki odpadami powinien uwzględnić i dostosować się do polityki, celów i zadań planu krajowego.

Uwagi

Dostosowanie się do planu krajowego nie oznacza, że cele i zadania mają być skopiowane w planach szczebla niższego. Nie zawsze jest to możliwe, ani pożądane. Władze na różnych szczeblach mają różne zakresy odpowiedzialności i obowiązków, więc zakresy poszczególnych planów też będą się różniły. Oznacza to, że plan krajowy może uwzględniać problemy nie związane bezpośrednio z działalnością władz szczebla wojewódzkiego, które mogą te problemy ze swojego planu wykluczyć, co z kolei wcale nie spowoduje, że plany będą niezgodne.

6.2 Polityka i cele na szczeblu wojewódzkim

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny zawierać opis działań mających poprawić stan istniejący gospodarki odpadami. Wymaga to ustalenia polityki, celów i zadań systemu gospodarki odpadami na poziomie województwa, biorąego pod uwagę politykę, cele i zadania planu wyższego szczebla.

6. Ustalanie polityki, celów i zadań

Wytyczne

Wojewódzki plan gospodarki odpadami ustala politykę i wyznacza cele w zakresie gospodarki odpadami na terenie województwa.

Polityka ta powinna być dostosowana do zadań gospodarki odpadami na danym obszarze (administracyjnym), powinna zobowiązywać województwo (ale i należące do niego gminy/powiaty) do poprawy stanu gospodarki odpadami na swoim terenie oraz stanowić ramy dla celów, zadań i programów strategicznych.

Polityka powinna być zgodna z ogólnymi zasadami hierarchii w zakresie gospodarki odpadami obowiązującymi w Polsce i UE:

- zapobieganie powstawaniu odpadów,
- odzysk, w tym recykling (materiałowy i organiczny, np. kompostowanie),
- spalanie połączone z odzyskiem energii (termiczne przekształcanie odpadów),
- unieszkodliwianie (np. poprzez składowanie).

Hierarchia ta opiera się na czynnikach środowiskowych i ochronie zasobów naturalnych. Decyzje określające sposoby zagospodarowania odpadów w województwie należy podejmować na podstawie analizy czynników środowiskowych, energetycznych i ochrony zasobów naturalnych, przeciwstawionych możliwościom ekonomicznym i finansowym. Z tego powodu nie zawsze będzie można w planowanym systemie zastosować wszystkie z przedstawionych elementów hierarchii gospodarki odpadami.

Uwagi

Polityka, cele, zadania i strategie są powiązane ze sobą, stanowiąc hierarchiczne ramy programów krótko- i długoterminowych sektora odpadowego.

Poniżej opisane zostały niektóre cele ogólne na poziomie makro:

Instytucjonalne

Ustanowić efektywną strukturę instytucjonalną dla sektora gospodarki odpadami, będącą w stanie zapewnić rozwój systemu gospodarki odpadami wydajnego pod względem środowiskowym i ekonomicznym oraz odpowiednie usługi dla ludności, przemysłu i innych organizacji. Sprawić, żeby obowiązki i zadania poszczególnych instytucji miejskich i prywatnych oraz firm prowadzących działalność związaną z gospodarką odpadami zostały jasno określone i skoordynowane. Poprawić efektywność zbierania i wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami w sektorze gospodarki odpadami w celu usprawnienia procesu decyzyjnego.

Ekonomiczne

Zaplanować system gospodarki odpadami w taki sposób, żeby niepotrzebnie nie obciążał finansowo władz regionalnych, lokalnych (budżetu) oraz mieszkańców. System gospodarki odpadami powinien być opracowany tak, aby pozostawał w równowadze z zasobami ekonomicznymi województwa (powiatu czy gminy). Poprawić efektywność eksploatacyjną, zwłaszcza w sektorze publicznym, lecz również w sektorze prywatnym. Zwiększyć inwestycje prywatnego sektora i zaangażowanie eksploatacyjne w sektorze gospodarki odpadami, jeśli przyczyni się to do osiągnięcia wyżej wymienionego celu zwiększonej efektywności i samowystarczalności finansowej.

Społeczne

Zapewnić, aby wszyscy uczestnicy systemu gospodarki odpadami zaakceptowali wybraną strategię i wszystkie jej składniki (w zakresie struktury instytucjonalnej, prawnej i finansowej), włączając w to akceptację lokalizacji szeregu instalacji systemu gospodarki odpadami oraz zaakceptowanie bezpośrednich opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów, a także zaostrzenie lokalnych przepisów w zakresie gospodarki odpadami mających wpływ na postawę uczestników systemu. Określić i egzekwować eksploatację systemów zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów w sposób umożliwiający uzyskanie pożądanego poziomu bezpieczeństwa sanitarnego i estetyki, biorąc jednocześnie pod uwagę możliwości ekonomiczne poszczególnych uczestników systemu.

Środowiskowe

Zagwarantować, aby osiągnięcie powyższych celów było zgodne z ogólną, krajową strategią ochrony środowiska, która powinna bazować na zintegrowanym podejściu samoregulacji, regulacji i kontroli. Należy unikać przesuwania problemów z jednego komponentu środowiska (powietrze, ziemia, woda) na inny. Akceptacja opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów powinna być

powiązana z zastosowaniem zasady „zanieczyszczający płaci".

6.3 Zadania na szczeblu wojewódzkim

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami określą rodzaje projektów oraz harmonogramy ich realizacji. Przed przygotowaniem takich projektów należy określić konkretne zadania dotyczące systemu gospodarki odpadami w ogóle i poszczególnych jego obszarów w szczególe.

Wytyczne

Plan gospodarki odpadami wyznaczy jakościowe i ilościowe zadania dla systemu gospodarki odpadami oraz poszczególnych jego obszarów (np. dla wybranych rodzajów odpadów).

Przy określaniu zadań województwo powinno się odnieść do zadań na poziomie ogólnokrajowym, wymienionych w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami opublikowanym przez Ministerstwo Środowiska.

Powinny zostać określone zadania dla następujących rodzajów odpadów:

- odpady komunalne,
- odpady przemysłowe,
- odpady niebezpieczne (w tym odpady niebezpieczne ze strumienia odpadów komunalnych), włącznie z olejami odpadowymi i odpadami zawierającymi PCB,
- baterie i akumulatory (ogniwa galwaniczne i akumulatorowe),
- odpady opakowaniowe, włącznie z opakowaniami wykonanymi z metali, szkła, tektury i tworzyw sztucznych,
- komunalne i przemysłowe odpady ulegające biodegradacji,
- odpady medyczne i weterynaryjne,
- odpady elektryczne i elektroniczne, włącznie z lodówkami zawierającymi freon (CFC),
- wraki samochodowe i opony,
- odpady z sektora budowlanego.

Sposób postępowania z niektórymi wyżej wymienionymi grupami odpadów jest określony w krajowych przepisach prawnych (jak i w obowiązujących lub przygotowywanych dyrektywach UE).

Uzupełniająco można przygotować zadania dla następujących grup odpadów:

- odpady po produktach wykonanych z papieru, tektury i tworzyw sztucznych (inne niż materiały opakowaniowe),
- wielkogabarytowe odpady komunalne,
- odpady z ogrodów i z parków (tzw. odpady „zielone") oraz z oczyszczania ulic i placów (tzw. zmiotki),
- osady z oczyszczania ścieków (oczyszczalnie miejskie i przemysłowe),
- odpady z procesów odzysku/unieszkodliwiania odpadów.

Ponadto należy wyznaczyć zadania określające poziom usług w zakresie gospodarki odpadami i innych, związanych:

- minimalny poziom usług w zakresie zbierania odpadów w danym rejonie geograficznym (rejonie obsługi),
- efektywność i częstotliwość usług zbierania odpadów,
- kształcenie i zwiększanie potencjału jednostki planującej,
- kształcenie społeczeństwa i konsultacje.

Uwagi

Generalnie nie jest możliwe stosowanie krajowych zadań ilościowych bezpośrednio na szczeblu regionalnym (a tym bardziej lokalnym). Jednak zakres zadań dotyczących poszczególnych rodzajów odpadów określony na szczeblu krajowym powinien być odzwierciedlony w zadaniach na szczeblu wojewódzkim.

Cele ogólne dla województw mogą być uwzględnione w strategicznych dokumentach państwowych, jak np. selektywna zbiórka surowców wtórnych.

To, że województwo wyznaczy zadanie, nie oznacza, że musi podejmować działania w tym obszarze. Dane zadanie może wymagać mniejszych lub

większych (a nawet żadnych) zmian w bieżącej sytuacji. Wszystko zależy od politycznej woli i ambicji.

6. Ustalanie polityki, celów i zadań

Punktem wyjścia przy wyznaczaniu zadań będzie ocena bieżących ilości odpadów przygotowana według zasad opisanych w rozdziale 4 niniejszego poradnika.

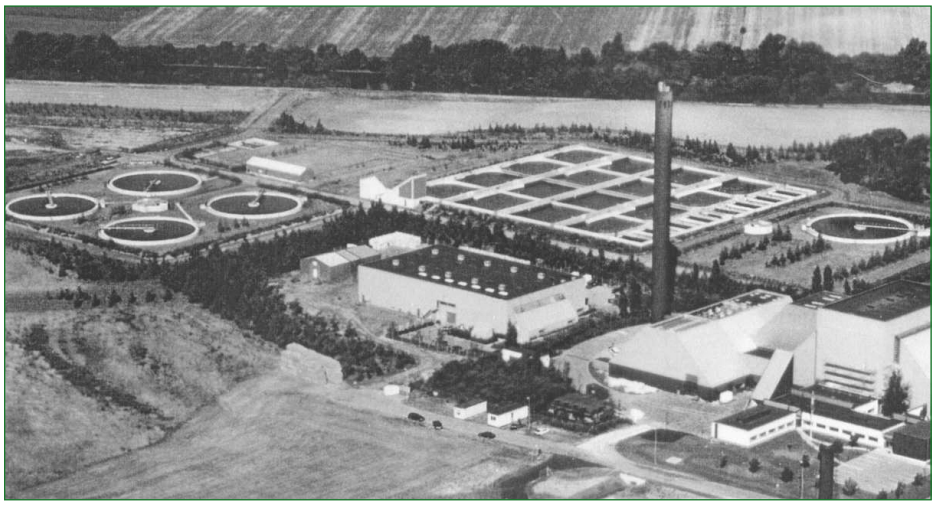
Realizacja zadań dla każdej grupy odpadów jest procesem powtarzającym się, wymagającym uwzględnienia szeregu czynników, np.:

- praktyczna możliwość wdrożenia,
- zadania dla innych grup odpadów,
- umiejętności i możliwości instytucji wdrażającej zadanie,
- dostępne urządzenia do unieszkodliwiania/ składowania odpadów,
- dostępne opcje (metody techniczne i sposoby organizacji) recyklingu,
- względy ekonomiczne (w tym m.in., czy użytkownik może sobie na to pozwolić?),
- mechanizmy kontrolne,
- zadania na poziomie regionalnym, krajowym i UE,
- inne.

Proces może zawierać procedurę „prób i błędów" składającą się z następujących etapów:

1. ustalenie wstępnego zadania dla danej grupy odpadów, biorące pod uwagę zadania państwowe i ponadpaństwowe oraz ambicje polityczne na poziomie regionalnym,
2. analiza wymogów i konsekwencji,
3. wyniki analiz mogą spowodować weryfikację zadania wstępnego.

Zadania są często wyznaczane jako ilościowe, ale równie ważne jest wyznaczanie zadań jakościowych, mających na celu poprawę jakości systemów gospodarki odpadami. Zadania powinny być określane jak najbardziej precyzyjnie wraz z podaniem harmonogramu ich realizacji.

7. Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych

Streszczenie:

Punktem wyjścia do analizy powinny być obecne oraz przewidywane wymogi dotyczące gospodarki odpadami (np. zadania związane z ograniczaniem ilości składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji czy gospodarką odpadami opakowaniowymi określone w krajowym planie gospodarki odpadami).

Na tej podstawie należy wyznaczyć optymalną ilość i wielkość zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w oparciu o przewidywany przyszły strumień odpadów. Analiza ta powinna być oparta zarówno na analizie kosztów inwestycyjnych jak też kosztów eksploatacyjnych przedmiotowych zakładów.
W przypadku gdy brak jest dokładnych danych, analiza może zostać wykonana w oparciu o uniwersalne funkcje kosztów.

Analiza powinna uwzględniać decyzje o charakterze strategicznym (np. dotyczące budowy obiektów regionalnych lub lokalnych, rodzaju technologii czy możliwości lokalizacji poszczególnych zakładów).

Należy zidentyfikować możliwe lokalizacje nowych obiektów gospodarki odpadami w oparciu o wcześniejsze analizy oraz wymagania zagospodarowania przestrzennego.

Przygotować dwa lub więcej scenariuszy opisujących przyszłą sytuację w dziedzinie gospodarki odpadami.

Przeprowadzić analizę każdego scenariusza pod kątem przepływu odpadów, wstępnej analizy oddziaływania na środowisko, wstępnej analizy kosztów i skutków ekonomicznych (dostępności finansowej).

Przeprowadzić konsultacje z przedstawicielami władz politycznych w związku z wyborem scenariusza do dalszej analizy.

7.1 Analiza przyszłej sieci instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach, plany gospodarki odpadami powinny określać działania zmierzające do poprawy sytuacji gospodarki odpadami oraz instrumenty finansowe wykorzystane do osiągnięcia wytyczonych celów. Plan gospodarki odpadami powinien zawierać opis proponowanego systemu gospodarki odpadami.

Aby osoby tworzące plan gospodarki odpadami mogły zaproponować realny środowiskowo, technologicznie i finansowo system gospodarki odpadami, muszą zbadać i porównać szereg możliwych do zastosowania opcji.

Wytyczne

W ramach wymogów prawnych, ustalonej polityki i wyznaczonych zadań dla województw należy ustalić optymalną liczbę i rozmiary (zdolności przerobowe) dla głównych rodzajów instalacji gospodarki odpadami i zbadać je pod kątem konsekwencji ekonomicznych, realności rozwiązań technologicznych, harmonogramu wdrażania i innych istotnych aspektów.

Celem jest przedstawienie alternatywnych rozwiązań do określonych zadań w zakresie gospodarki odpadami oraz alternatywnych sposobów wykonania zadań, zapewniając jednocześnie, że proces planowania zaowocuje kompleksowym planem, odpowiednim dla danego rejonu.

Zaleca się uwzględnienie tylko niektórych (regionalnych) instalacji gospodarki odpadami, np.:

- składowiska,
- regionalne instalacje do recyklingu organicznego odpadów (kompostownie, zakłady fermentacji metanowej),
- instalacje do termicznego przekształcania odpadów (przemysłowych i komunalnych),
- instalacje do unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- regionalne instalacje do odzysku materiałowego (recyklingu) odpadów.

Analizę przyszłych instalacji gospodarki odpadami należy wykonać pod kątem ich optymalnej wielkości (zdolności przerobowej), z uwzględnieniem zagadnień transportowych. Analiza pozwoli na określenie optymalnej liczby każdego rodzaju instalacji.

Analiza powinna także zawierać ocenę wpływu proponowanych działań na wynikowy strumień odpadów, wstępną analizę oddziaływania na środowisko, ocenę wstępnych wymagań i skutków finansowych (dostępność finansową).

Na tym etapie procesu planowania przydatne mogą okazać się konsultacje z przedstawicielami władz politycznych.

Poszczególne elementy analizy zostaną omówione w kolejnych rozdziałach niniejszego poradnika.

Przykłady

Jednym z możliwych punktów wyjścia do wykonania analizy przyszłej sieci instalacji gospodarki odpadami na szczeblu wojewódzkim mogą być (transponowane do prawa polskiego[18]) wymogi dyrektyw UE w sprawie: składowania odpadów (1999/31/WE) oraz opakowań i odpadów opakowaniowych (1994/62/WE). (Patrz załącznik nr 1 do poradnika).

Dyrektywa w sprawie składowania odpadów

Dyrektywa w sprawie składowania odpadów stawia wysokie wymagania co do zmniejszenia w latach 2010 – 2020 wywożonych na składowiska ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (OKB).
Ilustruje to tabelka na następnej stronie:

[18] Ustawa o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 365), ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638), ustawa o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi do ustaw (patrz rozdział 1.3.).

Tabela 7-1. Przykład: Docelowe wielkości redukcji OKB (odpadów komunalnych ulegających biodegradacji) wywożonych na składowiska zgodnie z dyrektywą Rady 99/31/WE w sprawie składowania odpadów.

Zadania mierzalne	
2010 r.	Ilość OKB wywożonych na składowiska musi zostać zredukowana do 75% całkowitej ilości (masy) OKB wytworzonych w 1995 r. lub w pierwszym roku przed 1995 r., dla którego istnieją standardowe dane o odpadach (zgodne z Eurostat)
2013 r.	redukcja do 50%
2020 r.	redukcja do 35%

Docelowe wielkości w powyższej tabelce uwzględniają fakt, że w 1995 r. w Polsce na składowiska wywożono ponad 80% odpadów komunalnych.

Do technologii pozwalających na zredukowanie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji wywożonych na składowiska należy zaliczyć: przekształcanie termiczne (spalanie), kompostowanie/wytwarzanie biogazu (recykling organiczny) oraz odzysk materiałowy (np. recykling papieru/tektury).

Poniżej przedstawiono analizę przykładowych scenariuszy (działań technologicznych) pozwalających na wypełnienie postanowień dyrektywy (przykłady nie wyczerpują wszystkich możliwości):

A. Kompostowanie/fermentacja (wytwarzanie biogazu) (części) odpadów kuchennych i „zielonych"; recykling (części) papieru/tektury; przekształcanie termiczne (spalanie) pozostałej frakcji ulegającej biodegradacji (do 65% OKB w 2020 r.).
B. Kompostowanie/wytwarzanie biogazu (części) odpadów kuchennych i „zielonych"; recykling (części) papieru/tektury (do 65% OKB w 2020 r.).
C. Przekształcanie termiczne (spalanie) i recykling (części) papieru/tektury (do 65% OKB w 2020 r.).
D. Kompostowanie/wytwarzanie biogazu (części) odpadów kuchennych i „zielonych"; przekształcanie termiczne (spalanie) pozostałej frakcji ulegającej biodegradacji (do 65% OKB w 2020 r.).
E. Przekształcanie termiczne (spalanie) 65% OKB do 2020r., pozostały strumień odpadów (OKB) będzie unieszkodliwiany poprzez składowanie.

Scenariusze te przedstawiono również w tabeli na następnej stronie.

Tabela 7-2. Scenariusze technologiczne pozwalające na ograniczenie odprowadzania odpadów ulegających biodegradacji na składowiska.

Scenariusz	Technologie	Frakcja OKB	Udział*	Wydajność segregacji**	Odpady OKB składowane	Odpady OKB poddane odzyskowi
A	kompostowanie/wytwarzanie biogazu	80%	0,5	60%		24%
	recykling	20%	0,8	60%		10%
	przekształcanie termiczne (spalanie)		0,5	100%		33%
	całkowita ilość OKB poddana odzyskowi					**67%**
	całkowita ilość OKB unieszkodliwiana na składowiskach				**33%**	
B	kompostowanie/wytwarzanie biogazu	80%	0,8	80%		51%
	recykling	20%	0,8	80%		13%
	całkowita ilość OKB poddana odzyskowi					**64%**
	całkowita ilość OKB unieszkodliwiana na składowiskach				**36%**	
C	recykling	20%	0,8	60%		10%
	przekształcanie termiczne (spalanie)	80%	0,7	100%		56%
	całkowita ilość OKB poddana odzyskowi					**66%**
	całkowita ilość OKB unieszkodliwiana na składowiskach				**34%**	
D	kompostowanie/wytwarzanie biogazu	80%	0,5	60%		24%
	przekształcanie termiczne (spalanie)		0,42	100%		42%
	całkowita ilość OKB poddana odzyskowi					**66%**
	całkowita ilość OKB unieszkodliwiana na składowiskach				**34%**	
E	przekształcanie termiczne (spalanie)	65%	1,0	100%		65%
	całkowita ilość OKB poddana odzyskowi					**65%**
	całkowita ilość OKB unieszkodliwiana na składowiskach				**35%**	

* - „Udział" oznacza liczbę gospodarstw domowych/wytwórców odpadów w danym rejonie biorących udział w konkretnym programie.
** - „Wydajność segregacji" oznacza średnią wydajność zbierania danej frakcji odpadów.
Uwaga: Tabela dotyczy jedynie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji[19].

[19] Aby lepiej zrozumieć tabelkę, przyjrzyjmy się schematowi A. 80% OKB nadaje się do kompostowania. W podanym przykładzie 50% mieszkańców bierze udział w sortowaniu odpadów (udział wynosi 50%=0,5). W wyniku sortowania „przechwycone" zostaje 60% z 80% odpadów, co oznacza, że 24% całkowitej ilości OKB jest przekazywane do kompostowania. W przypadku recyklingu jest to technologia odpowiednia dla 20% OKB. Zastosowanie tych dwóch technologii razem pozwoli na poddanie odzyskowi 34% odpadów. Pozostałe 66% OKB zostanie podzielone na dwie kategorie: spalanie (50%) i unieszkodliwianie na składowiskach (50%). Wydajność tych technologii wynosi 100%. Całkowita ilość odzyskanych OKB wynosi zatem (34%+33%) 67%, a unieszkodliwianych poprzez składowanie 33%.

Uważa się za nierealne osiągnięcie długoterminowego celu (redukcja 65%) przy wykorzystaniu jedynie kompostowania i recyklingu (scenariusz B). Przede wszystkim dlatego, że te technologie wymagają sortowania odpadów domowych u źródła (selektywna zbiórka) o wydajności większej, niż jest praktycznie osiągalna. Aby osiągnąć takie wyniki, wymagana byłaby wydajność 80% przy udziale ok. 80% gospodarstw (na terenach miejskich i wiejskich). Szczególnym utrudnieniem jest także to, że potrzebne byłyby przynajmniej dwa osobne systemy zbierania odpadów – jeden dla odpadów kuchennych i im podobnych, a drugi dla papieru i tektury. Oba systemy wymagają wysokiej wydajności i udziału mieszkańców. Takie wyniki można osiągnąć przy pomocy systemów zbierania odpadów typu „zbiórka przy krawężniku" (w odróżnieniu od mniej wydajnych systemów, w których odpady są odnoszone do punktów gromadzenia).

Sam recykling odpadów „suchych" (papieru i tektury) nie jest w stanie sprostać wymogom (nie wystarczy do osiągnięcia wyznaczonego celu), ponieważ duża część odpadów ulegających biodegradacji jest „mokra" (np. odpady kuchenne).

Schematy A, C, D i E uważa się za wykonalne pod względem technicznym (choć może mniej pod względem ekonomicznym/finansowym). Schemat A uwzględnia także podwójny system selektywnego gromadzenia i zbierania (części odpadów) metodą „przy krawężniku".

Należy także pamiętać, że powyższe obliczenia będą stosowane do ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości, a nie obecnie. Generalnie można się spodziewać, że ilość wytwarzanych odpadów wzrośnie, a ich skład ulegnie zmianie, co tylko skomplikuje całą sytuację.

Dyrektywa w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych

Podobnie dyrektywa w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych stawia wysokie wymagania wobec ich odzysku i recyklingu. Zgodnie z zapisami dyrektywy ogólny poziom odzysku powinien wynosić co najmniej 50% do maksimum 65% (masy). Natomiast ogólny poziom recyklingu powinien wynosić od 25% do 45% materiałów[20]. Projekt zmieniający obowiązującą dyrektywę stawia jeszcze wyższe wymagania w tym zakresie (ogólny poziom odzysku powinien od 2008 r[21]. wynosić co najmniej 60%, a ogólny poziom recyklingu powinien wynosić 55% do 80% materiałów).

Odzysk stanowi łączną wartość recyklingu (odzysku materiałowego) i odzysku energii. W przypadku większości odpadów opakowaniowych recykling jest metodą bardziej przyjazną środowisku i uzasadnioną z punktu widzenia kosztów i korzyści (w stosunku do odzysku energii). Odzysk energii powinien być jedynie uzupełnieniem recyklingu odpadów opakowaniowych.

Cele dotyczące odzysku i recyklingu określone w projekcie zmieniającym (od 2008 r.) wymagania obowiązującej dyrektywy opakowaniowej przedstawiono w poniższej tabelce:

Tabela 7-3. Cele dla odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych zgodnie z projektem [COM (2001) 729 final] zmian dyrektywy UE.

Cel	Odzysk		Recykling	
	Minimum	Maksimum	Minimum	Maksimum
odpady opakowaniowe	60%		55%	80%
szkło			60%	
papier /tektura			60%	
metale			50%	
tworzywa sztuczne			22,5%	
drewno			15%	
inne			brak celów	

Aby osiągnąć cele wytyczone w dyrektywie, można zastosować szereg określonych technologii:

- recykling materiałów (osobne zbieranie odpadów „suchych", jak np. papier, tektura, szkło, puszki metalowe, lub zbieranie kilku frakcji razem w połączeniu z instalacjami recyklingu materiałów),
- przekształcanie termiczne (spalanie).

[20] Stawiane są również wymagania dotyczące poszczególnych materiałów.
[21] Przewidywane jest wprowadzenie okresu przejściowego dla Polski.

Z powyższej tabelki wynika, że wymagany jest recykling co najmniej 55% wszystkich materiałów opakowaniowych, co oznacza, że samo spalanie (odzysk energetyczny) nie wystarczy, należy również zastosować system odzysku materiałowego (recyklingu).

Z drugiej strony, przynajmniej teoretycznie, cele dyrektywy można osiągnąć, stosując jedynie recykling, jeśli recyklingowi poddawane jest 60–80% wszystkich odpadów.

Połączenie dyrektywy w sprawie składowania odpadów z dyrektywą w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych

Po połączeniu wymogów obu dyrektyw widać, że rozwiązanie całościowe wymaga zastosowania technologii przekształcania termicznego (spalania) w połączeniu z recyklingiem (odzyskiem materiałowym). Technologie te można również (choć nie jest to wymagane) połączyć z recyklingiem organicznym (przetwarzaniem biotechnologicznym).

Osiągnięcie wymaganego poziomu odprowadzania odpadów na składowiska i odzysku/recyklingu jedynie przy pomocy recyklingu organicznego i recyklingu materiałów bez udziału spalania może być bardzo trudne, lub wręcz niemożliwe[22].

Pytania podstawowe

Po wstępnych ustaleniach, w planie gospodarki odpadami można postawić sobie szereg pytań:

- Ile składowisk będzie potrzebnych (dla danego regionu) w okresie trwania planu, aby osiągnąć wytyczony poziom odprowadzania odpadów ulegających biodegradacji?
- Czy istnieją ograniczenia co do liczby składowisk, tzn. czy sieć składowisk powinna być scentralizowana, czy rozproszona? (Jedno składowisko na powiat? Więcej? Mniej?).
- Jakie inne instalacje odzysku/unieszkodliwiania odpadów należy zaplanować (spalarnie, kompostownie/zakłady fermentacji)? Czy sieć powinna być scentralizowana, czy rozproszona?
- Które z instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów będą najwłaściwsze (technologicznie) dla danego regionu? (wybór technologii instalacji).
- Inne.

Pojemność składowisk

Po ustaleniu stanu istniejącego w zakresie gospodarki odpadami i uwzględnieniu prognozy ilości odpadów wytworzonych podczas okresu planowania (patrz rozdział 5 niniejszego poradnika), w miarę łatwo (i dokładnie) będzie można ustalić ilość odpadów, które zostaną wywiezione na składowiska w każdym roku okresu planowania.

Zakładając, że względy strategiczne i wytyczone cele planu gospodarki odpadami nie zawierają żadnych ograniczeń w stosunku do rzeczywistej liczby składowisk (tzn. kwestia sieci scentralizowanej lub rozproszonej nie jest w tym momencie istotna), następnym krokiem będzie określenie liczby składowisk potrzebnych w przyszłości w danym regionie.

Aby ustalić liczbę składowisk (spełniających wymagania techniczne) niezbędnych dla danego województwa na koniec okresu planowania (np. po 12 latach) wraz z ich pojemnością i określonym czasem eksploatacji, należy uwzględnić szereg czynników, np.:

- Jakie są możliwości (dostępne środki) inwestycyjne, kiedy będą dostępne i jaka ma być (projektowana) pojemność składowisk?
- Jaki jest jednostkowy koszt unieszkodliwiania w funkcji rocznej pojemności (chłonności) instalacji?
- Jaki jest jednostkowy koszt unieszkodliwiania w funkcji rocznej pojemności instalacji z uwzględnieniem transportu odpadów (odległości do instalacji)?
- Czy jest możliwe znalezienie lokalizacji dla wszystkich potrzebnych składowisk?
- Jakie są pojemności (zdolności przerobowe) innych (niż składowiska) instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów na terenie województwa; jak wygląda porównanie kosztów jednostkowych unieszkodliwiania odpadów, w tych instalacjiach (w porównaniu ze składowiskami)?

Odpowiedzi na te pytania pozwolą wstępnie zidentyfikować sieć potrzebnych instalacji

[22] Należy pamiętać, że powyższe rozważania dotyczą jedynie względnie dużych regionów, jak województwo lub cały obszar kraju.

odzysku/unieszkodliwiania odpadów na terenie województwa.

Poniższy schemat ilustruje jeden ze sposobów uzyskania potrzebnych informacji.

Oszacowanie optymalnej sieci instalacji w regionie

Koszty jednostkowe małych i dużych instalacji unieszkodliwiania odpadów różnią się, więc wybór rozmiaru instalacji jest istotny przy określaniu kosztów jednostkowych unieszkodliwiania odpadów. Z drugiej strony, im większa instalacja, tym większa ilość odpadów potrzebna, aby instalacja działała wydajnie. Odpady są wytwarzane na obszarze otaczającym instalację. Im większa instalacja, tym większy obszar, z którego będą do niej dowożone odpady, a tym samym dłuższa droga transportu odpadów.

Koszt transportu wzrasta proporcjonalnie do odległości. Czy jest to czynnik istotny, zależy od rodzaju i charakterystyki odpadów. Wąsko wyspecjalizowane instalacje unieszkodliwiania odpadów przetwarzające małe ilości odpadów (np. baterie lub inne odpady niebezpieczne) zwykle wymagają znacznie większych nakładów inwestycyjnych, a wysokie koszty eksploatacji i utrzymania powodują, że koszty transportu nie odgrywają bardzo istotnej roli.

W przypadku odpadów o stosunkowo dużej objętości, jak np. odpady komunalne przeznaczone do wywozu na składowisko lub do spalarni, koszt ich transportu będzie stanowił większą część kosztów całkowitych.

Przykładowy sposób na określenie optymalnej liczby instalacji może wyglądać następująco:

- określić funkcje kosztów (kosztu inwestycji, eksploatacji i utrzymania) dla danego typu instalacji w określonym przedziale jej wielkości,
- określić koszt transportu jako funkcję odległości,
- określić najodpowiedniejszy ekonomicznie rozmiar instalacji, równoważąc obie funkcje kosztów,
- oszacować całkowitą ilość odpadów przewożonych i unieszkodliwianych przez dany rodzaj instalacji,
- obliczyć w przybliżeniu całkowitą liczbę instalacji, dzieląc ilość odpadów (w tonach na rok) przez optymalny rozmiar instalacji (w tonach odpadów rocznie przetwarzanych przez instalację).

Wynik obliczenia może w przybliżeniu określić pożądaną strukturę. Jeśli wynik będzie w przybliżeniu wynosił 1 lub 2, to ostateczna struktura nie powinna się opierać na optymalizacji ekonomicznej, tylko na innych czynnikach.

Inne czynniki, które można uwzględnić:

- kwestia „centralizacji i rozproszenia" instalacji (być może sformułowana w celach ogólnych dotyczących jakości usług świadczonych w ramach systemu gospodarki odpadami),
- zapotrzebowanie na systemy awaryjne w przypadku awarii instalacji (wymogi techniczne),
- inne.

Z drugiej strony, jeśli z obliczeń wynika, że optymalnie powinna być wybudowana i eksploatowana większa liczba instalacji, może to stanowić punkt wyjścia do przeprowadzenia dalszych badań:

- wyznaczenie odpowiednich lokalizacji instalacji,
- przygotowanie bardziej szczegółowych szacunków opartych na aktualnych kosztach, włącznie z kosztem nabycia terenu,
- bardziej szczegółowa analiza kosztów rozwiązań transportowych.

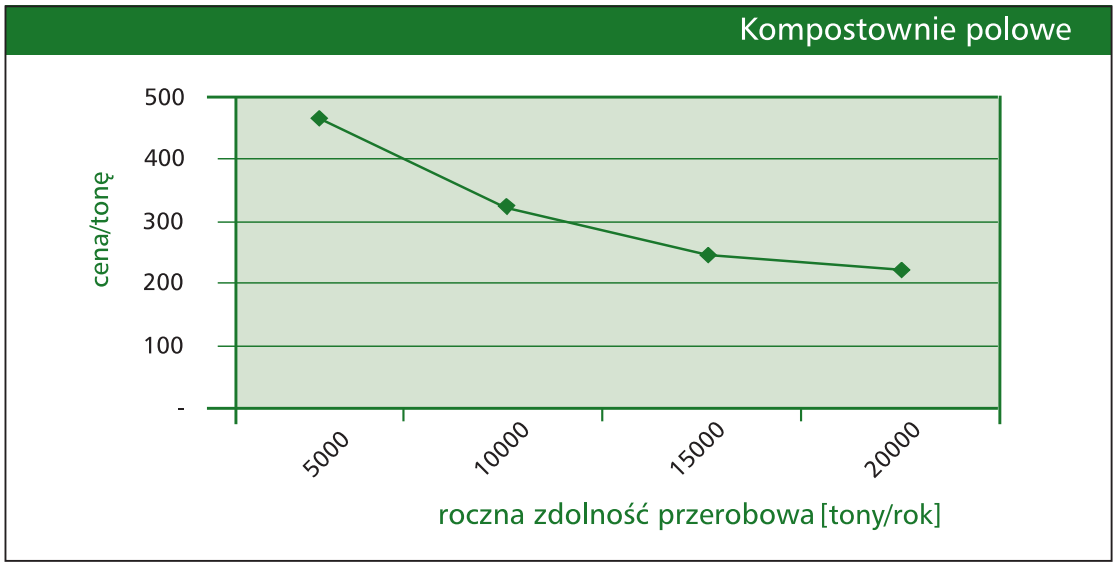
Jak szacować koszty?

Przy szacowaniu nakładów inwestycyjnych i kosztów eksploatacji można stosować średnie funkcje kosztowe uzyskane na podstawie nabytego doświadczenia. Modelowe narzędzie[23] zakłada, że koszty inwestycji stanowią funkcję zaprojektowanych mocy przerobowych, a koszty eksploatacji i utrzymania stanowią funkcję ilości odpadów przetwarzanych przez instalację rocznie.

Wykres poniżej obrazuje połączone koszty inwestycji oraz koszty eksploatacji i utrzymania kompostowni polowej (kompostowanie w pryzmach na otwartym powietrzu). Przyjęto koszty kapitałowe oparte na stałych odsetkach i długim terminie (30 lat) spłacenia kwoty podstawowej.

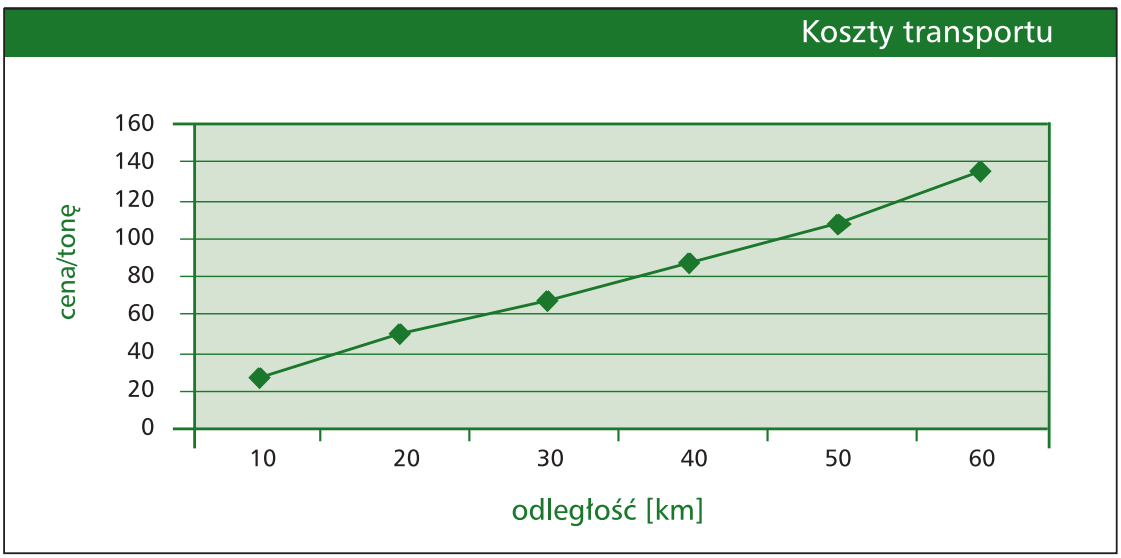
[23] Opracowane w ramach projektu finansowanego przez DANCEE: "Koszty gospodarki odpadami komunalnymi - Rozszerzenie narzędzia wspierającego proces decyzyjny". Projekt w trakcie realizacji COWI A/S Dania (2002) - patrz www. mst.dk.

Rysunek 3. Łączne koszty inwestycji (koszty kapitałowe) oraz koszty eksploatacji i utrzymania na tonę odpadów jako funkcja ilości odpadów przetwarzanych rocznie w kompostowni polowej[24]. Ceny są podane dla przykładu i nie odzwierciedlają wartości rzeczywistych.

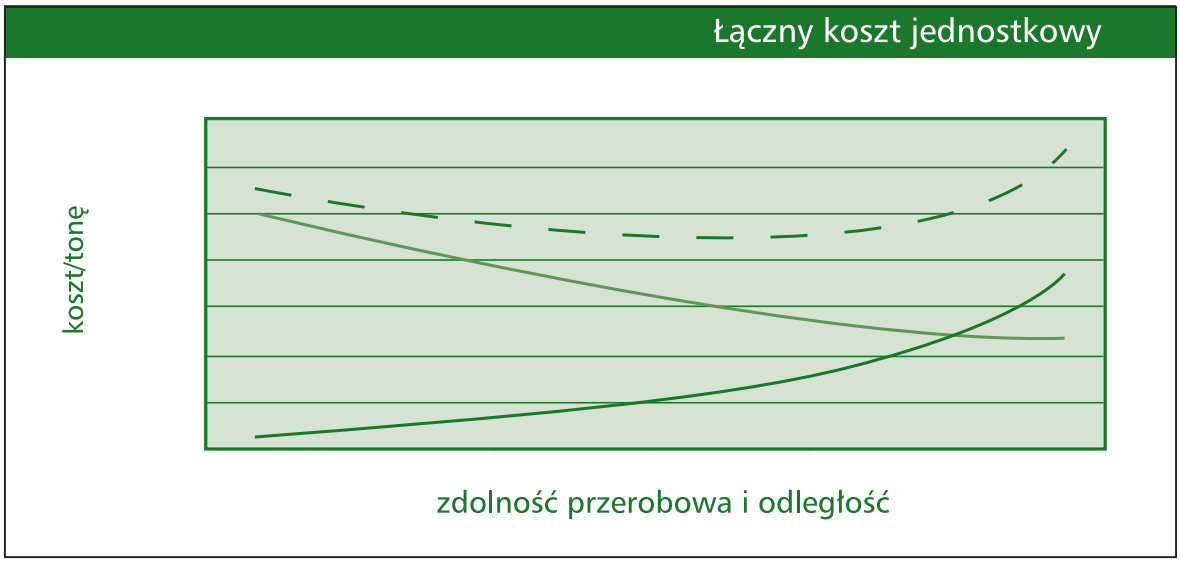
Podobnie szacunek kosztów transportu jako funkcja odległości od centralnie położonej stacji przeładunkowej do instalacji unieszkodliwiania. Funkcja ta zależy w dużej mierze od stosowanej technologii. Koszty transportu oparte są na kosztach transportu samochodem specjalistycznym (śmieciarką) na krótką odległość, na podstawie szacunków kosztów dla stacji przeładunkowych różnych pojemności i różnych odległości dla drugiego etapu transportu (specjalistyczne samochody wielkopojemnościowe). Funkcja kosztu pokazana jest na poniższym wykresie.

Rysunek 4. Funkcja kosztu transportu odpadów jako funkcja odległości (szacowana). Ceny są podane dla przykładu i nie odzwierciedlają wartości rzeczywistych.

[24] Wartości uzyskane na podstawie doświadczeń COWI A/S, Dania. Wartości opierają się na informacjach uzyskanych z różnych instalacji.

Rysunek 5. Koszty jednostkowe – wynikowa rocznej zdolności przerobowej instalacji, zakładająca korelację rocznych zdolności przerobowych i odległości. Ceny są podane dla przykładu i nie odzwierciedlają wartości rzeczywistych.

Funkcje kosztów

Poniższa tabela przedstawia szacunkowe funkcje kosztowe dla szeregu różnych instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów w zależności od ich zdolności przerobowych.

W poniższej tabeli spalarnie A i B oznaczają nowe instalacje odzyskujące ciepło/energię elektryczną (A) oraz nowe instalacje odzyskujące wyłącznie energię cieplną (B). Zakłada się, że składowiska zostały zbudowane zgodnie z wymogami UE (spełniają wymagania techniczne).

Funkcje kosztów są przedstawione w postaci wzoru $y = m(x_i)^b$, gdzie y oznacza całkowity koszt inwestycji lub eksploatacji i utrzymania (wyrażonych w EUR), m i b są stałymi, x_1 jest projektowaną zdolnością przerobową instalacji,

Tabela 7.4. Szacunkowe funkcje kosztowe dla różnych instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów w Europie*.

Instalacja	Funkcje kosztowe		Graniczne wartości zdolności przerobowej instalacji (x) [tys. ton/ rok]
	Inwestycja (y)	eksploatacja i utrzymanie (y)	
Kompostownia polowa	$y = 11427(x_1)^{0,5494}$	$y = 12643(x_2)^{-0,6701}$	5–20
Kompostownia komorowa	$y = 42160(x_1)^{0,5207}$	$y = 8965(x_2)^{-0,5962}$	5–30
Instalacja do wytwarzania biogazu	$y = 27470(x_1)^{0,5854}$	$y = 10650(x_2)^{-0,5313}$	5–30
Zakład odzysku surowców wtórnych (sortownia odpadów zmieszanych i zmieszanych surowców wtórnych)	$y = 11411(x_1)^{0,6226}$	$y = 7160(x_2)^{-0,5418}$	2,5–20
Zakład odzysku surowców wtórnych (sortownia – doczyszczanie – surowców wtórnych segregowanych u źródła)	$y = 33322(x_1)^{0,4734}$	$y = 4681(x_2)^{-0,4804}$	2,5–20
Zakład recyklingu odpadów z sektora budowlanego	$y = 624(x_1)^{0,7668}$	$y = 834(x_2)^{-0,4249}$	25–200
Spalanie A	$y = 9346(x_1)^{0,754}$	$y = 1372(x_2)^{-0,333}$	120–380
Spalanie B	$y = 17778(x_1)^{0,6757}$	$y = 1572(x_2)^{-0,3605}$	120–380
Składowisko	$y = 3863(x_1)^{0,5719}$	$y = 1121(x_2)^{-0,4399}$	10–300

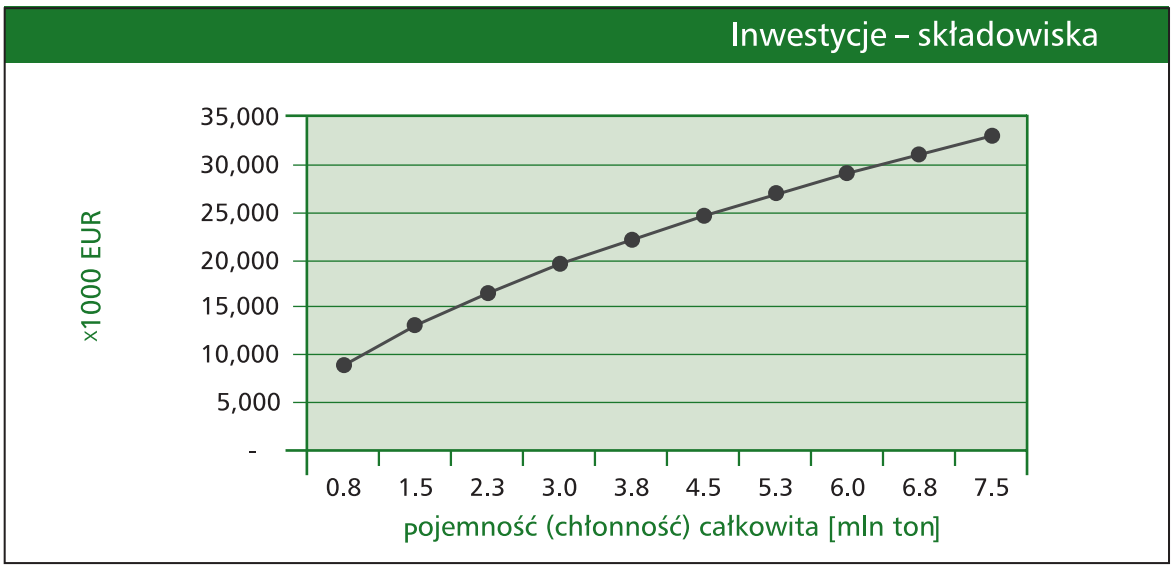
*Ceny podane w EURO. Informacje zebrane przez COWI A/S, Dania.

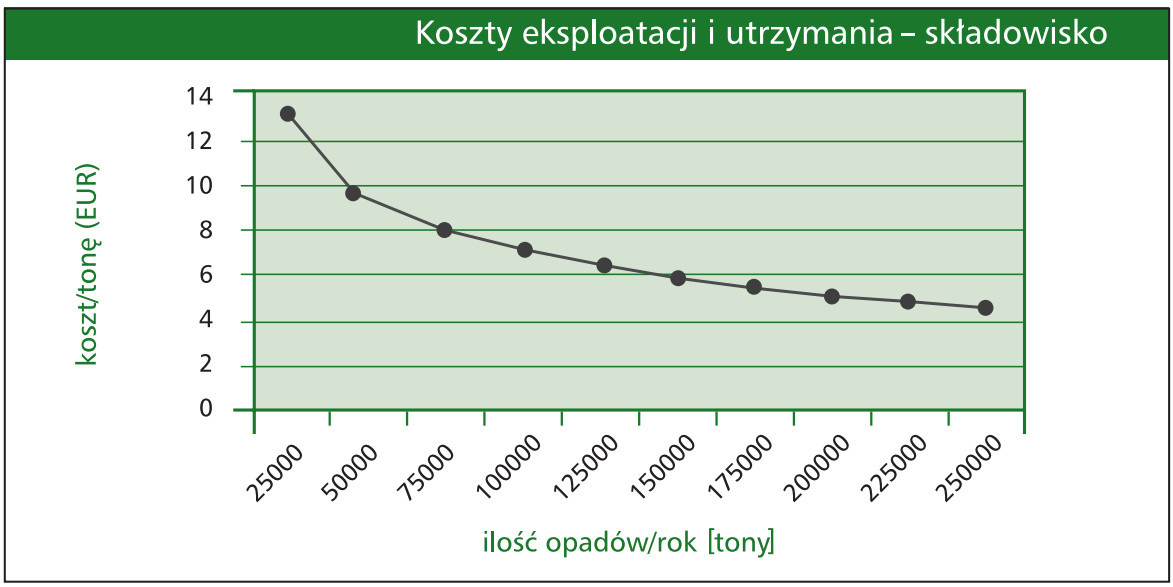
a x_2 jest rzeczywistą ilością odpadów dostarczoną do instalacji w ciągu danego roku [w tonach/rok].

W przypadku składowisk x_1 jest całkowitą pojemnością (chłonnością) składowiska w [tonach/rok], a koszty eksploatacji i utrzymania określono dla średniej (uznanej jako reprezentatywna dla wszystkich) kwatery składowania.

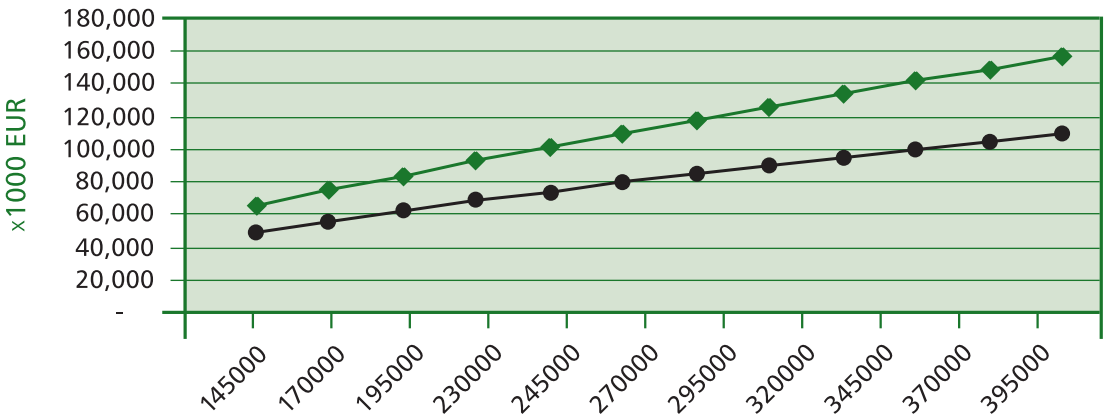
Przykłady funkcji kosztów

Wykresy poniżej pokazują przykłady funkcji kosztów dla wymienionych wyżej instalacji. Koszty inwestycji i koszty eksploatacji i utrzymania każdej instalacji zostały przedstawione osobno.

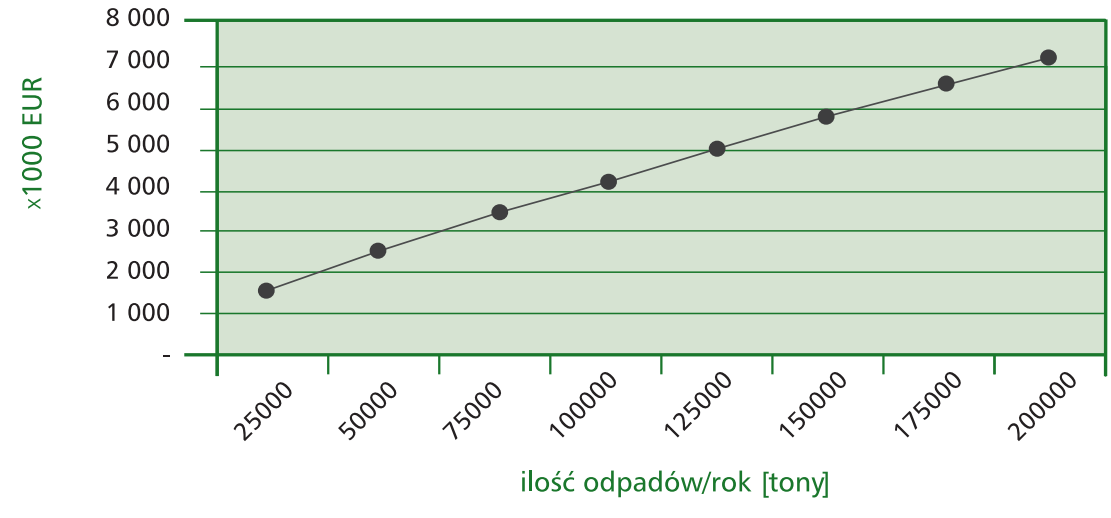
Inwestycje – spalarnia A i B

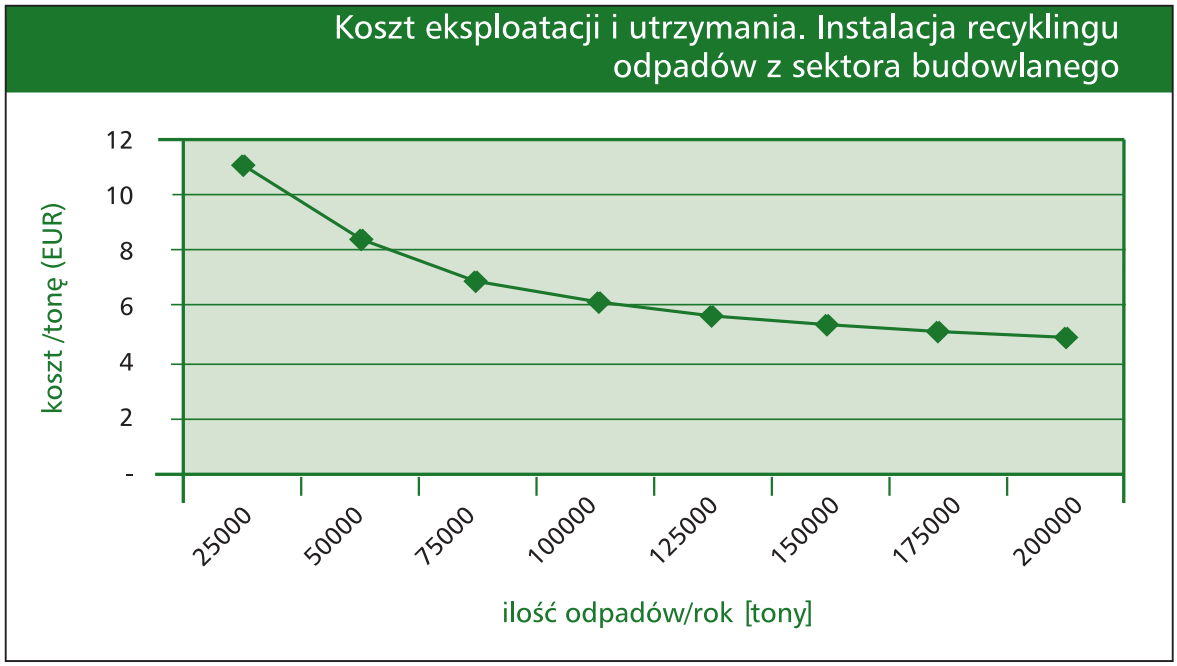

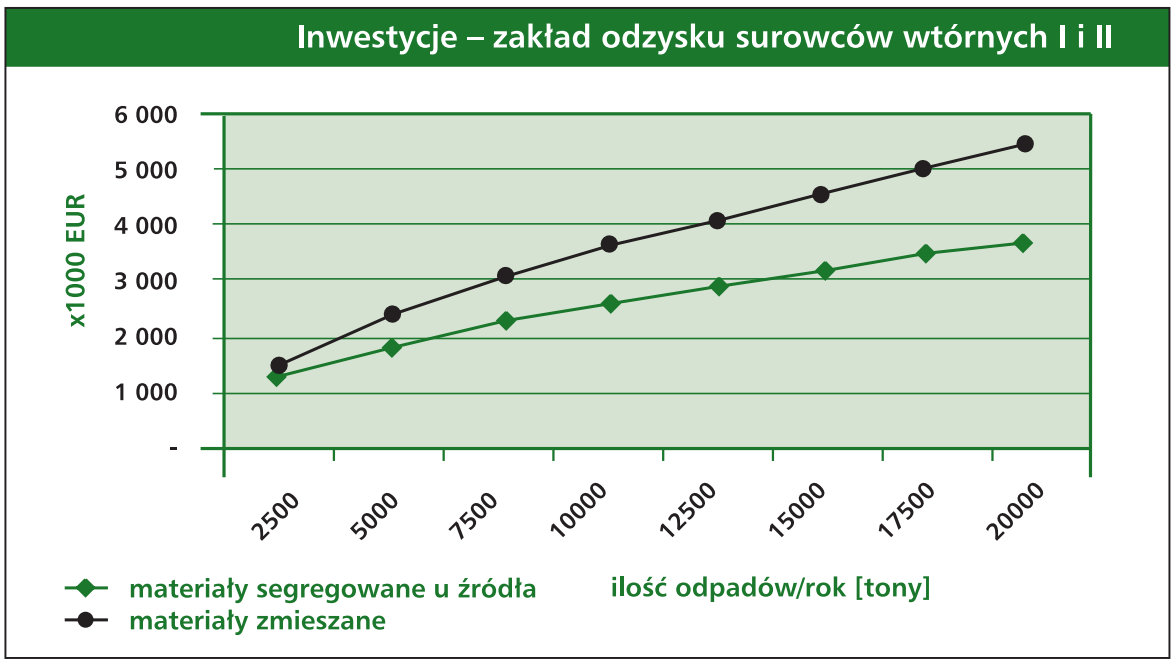
Koszt eksploatacji i utrzymania. Spalarnia A i B

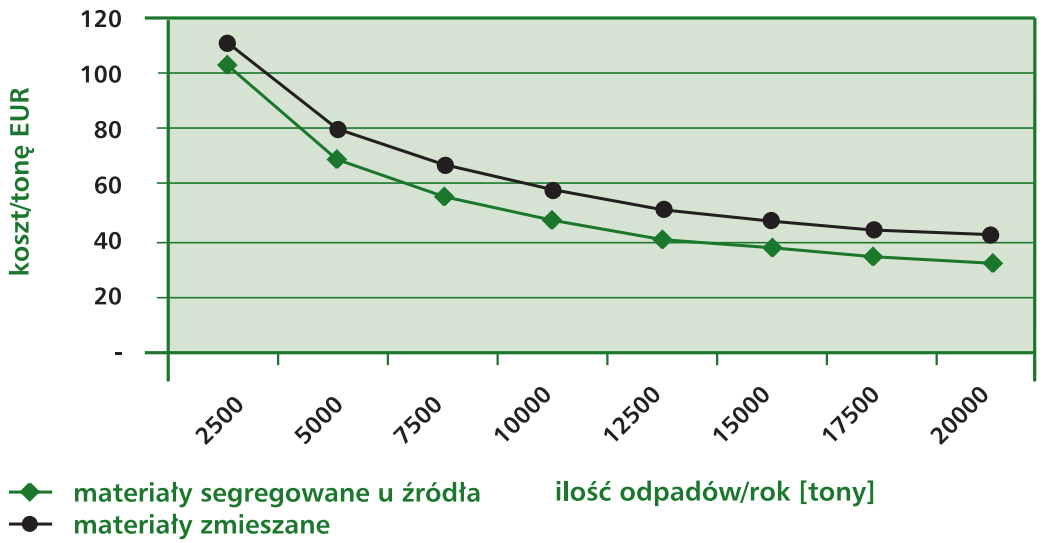
Inwestycje – instalacja recyklingu odpadów z sektora budowlanego

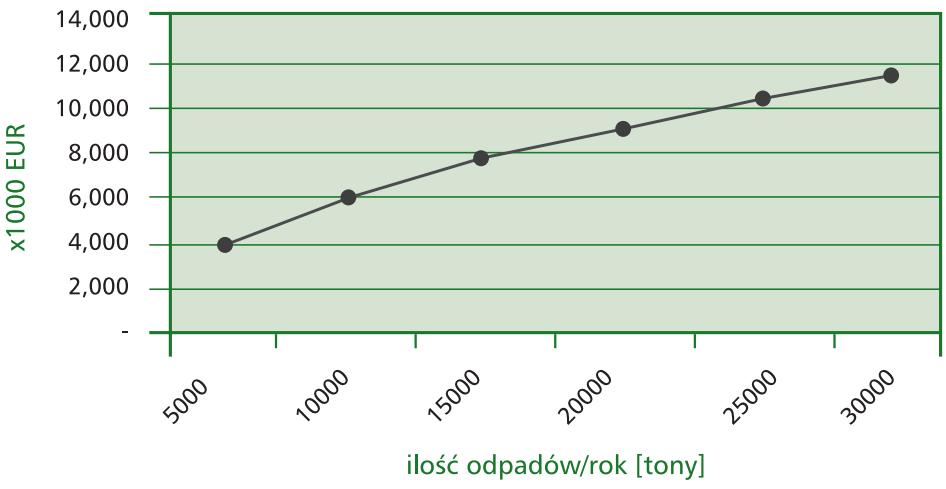

Koszt eksploatacji i utrzymania. Instalacja recyklingu odpadów z sektora budowlanego
koszt /tonę (EUR)
12
10
8
6
4
2
-
25000
50000
75000
100000
125000
150000
175000
200000
ilość odpadów/rok [tony]

Inwestycje – zakład odzysku surowców wtórnych I i II
x1000 EUR
6 000
5 000
4 000
3 000
2 000
1 000
-
2500
5000
7500
10000
12500
15000
17500
20000
ilość odpadów/rok [tony]
materiały segregowane u źródła
materiały zmieszane

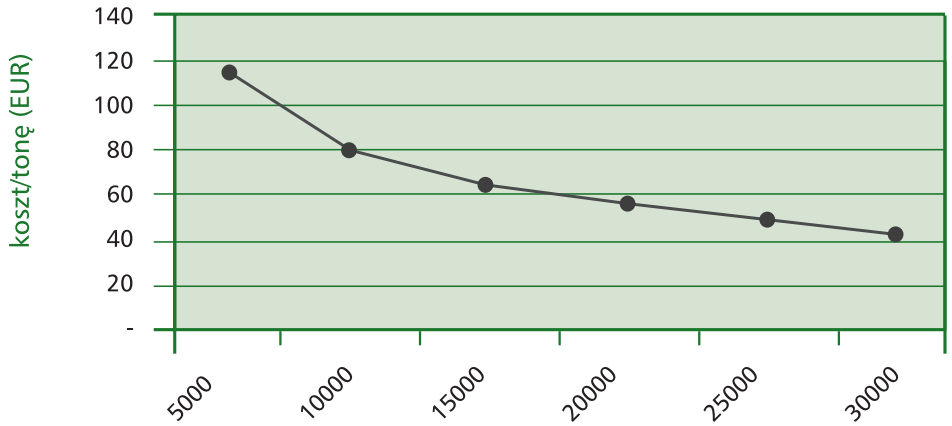
Koszt eksploatacji i utrzymania – zakład odzysku surowców wtórnych I i II

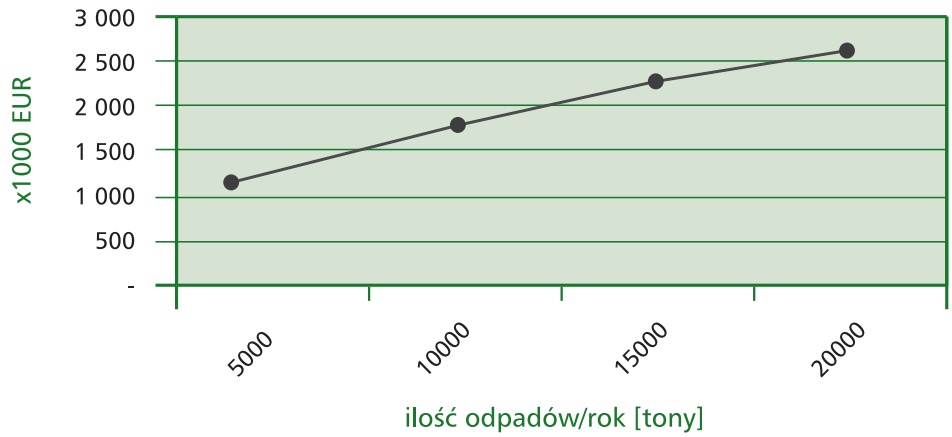
Inwestycje – instalacja do wytwarzania biogazu

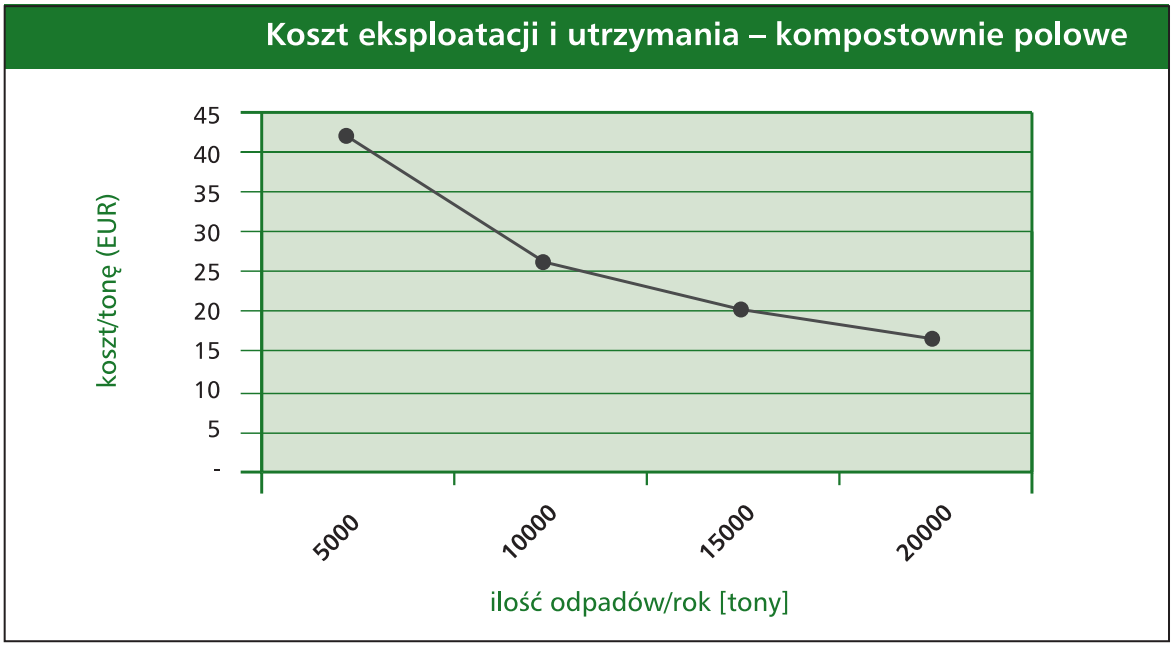

Koszt eksploatacji i utrzymania. Instalacja do wytwarzania biogazu

Inwestycje – kompostownie polowe

Inne koszty

Należy pamiętać, że wytwarzanie „produktów" przez większość instalacji gospodarki odpadami jest związane z kosztami (inwestycyjnymi, eksploatacji i utrzymania opisanymi w niniejszym punkcie) oraz przychodami (sprzedaż produktów).

Do produktów należą materiały nadające się do recyklingu, takie jak: papier, tektura, szkło, metal i tworzywa sztuczne, które można sprzedać po cenach rynkowych. W innych przypadkach, jeśli na dany materiał nie ma ryneku zbytu (brak zdolności przerobowych w kraju), jego recykling może oznaczać koszt (np. materiał trzeba będzie wyeksportować).

Niektóre instalacje wytwarzają inne produkty, jak biogaz, nawozy pofermentacyjne czy kompost. Takie produkty można sprzedać bez dodatkowych kosztów (np. dostarczając kompost rolnikom lub wykorzystując go do kształtowania terenu itp).

Innych produktów ubocznych (odpadów technologicznych) nie można sprzedać, więc ich zagospodarowanie będzie generowało dodatkowe koszty.

W spalarniach powstają popioły i żużel, które zostają wykorzystane w budownictwie lub są składowane na składowiskach. Pozostałości (odpady) powstające przy oczyszczaniu gazów odlotowych (np. popioły lotne) również trzeba wywieźć i składować na specjalnym składowisku (składowisko odpadów niebezpiecznych nie zostało uwzględnione w przedstawionym modelu), ponieważ są one klasyfikowane jako odpady niebezpieczne.

Wreszcie, ze spalania odpadów w spalarniach i ze spalania biogazu można odzyskać energię w postaci ciepła lub elektryczności. Odzyskaną energię można wykorzystać w samej instalacji lub sprzedać krajowej sieci energetycznej, klientom lokalnym lub okręgowej sieci ciepłowniczej.

7.2 Identyfikacja potencjalnych lokalizacji dla instalacji gospodarki odpadami

Wytyczne

W ramach wymogów prawnych, zdefiniowanej polityki i zadań dla województwa, należy określić

lokalizacje głównych rodzajów instalacji gospodarki odpadami (patrz rozdział 1.3).

Celem tych działań jest ustalenie ram w zakresie planowania gospodarki odpadami dla powiatów/gmin pozwalających na realizację wyznaczonych w planie wojewódzkim priorytetów inwestycyjnych, co powinno sprawić, że proces planistyczny zaowocuje kompleksowym i jak najbardziej odpowiednim planem dla danego rejonu.

Wybór lokalizacji instalacji gospodarki odpadami

Wybór lokalizacji dla nowych instalacji gospodarki odpadami jest bardzo istotnym problemem. Nowoczesne technologie takich instalacji pozwalają na zapewnienie odpowiednich wymagań w zakresie ochrony środowiska i zdrowia ludzi, ale wdrożenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych wymaga dużych zasobów, materiałów i sprzętu. W związku z tym priorytetem będzie ustalenie właściwej (i akceptowalnej społecznie) lokalizacji dla nowych instalacji.

Składowiska

Oprócz ograniczeń w wykorzystaniu terenu, najważniejszą kwestią przy wyborze lokalizacji dla składowiska będą warunki geograficzne, geologiczne i hydrogeologiczne zapewniające odpowiednią ochronę środowiska. Jednak ostateczna decyzja wyboru lokalizacji spośród możliwych wariantów może zależeć od warunków społecznych i ekonomicznych.

Wybór lokalizacji powinien być taki, aby wybrane miejsce zapewniało bezpieczne składowanie odpadów, jak najmniejszy wpływ na środowisko, ochronę zdrowia ludzi, zabezpieczenie wód gruntowych i powierzchniowych i aby było jak najmniej uciążliwe. Lokalizacja musi jednocześnie spełniać wymogi planu gospodarki odpadami obszaru/regionu, dla którego jest przeznaczona: rozmiar odpowiadający kosztom wdrożenia projektu, eksploatacji i utrzymania instalacji zgodnie z obowiązującymi wymaganiami.

Inne instalacje

Lokalizacja innych instalacji powinna uwzględniać podobne wymogi, biorąc jednak pod uwagę specyfikę technologiczną danej instalacji.

Na przykład spalarnia powinna być zlokalizowana w miejscu, w którym ciepło wytworzone w wyniku procesu termicznego przekształcania odpadów można odzyskać poprzez zintegrowane wytwarzanie ciepła i energii lub poprzez wytwarzanie pary wodnej (odzysk energii z procesu spalania odpadów jest obowiązkowy). Inne kryteria lokalizacji dla spalarni odpadów wiążą się z (potencjalnym) wpływem na środowisko i zdrowie ludzi. Są to wymogi podobne do wymogów wymienionych przy wyborze lokalizacji dla składowiska.

7.3 Analiza przepływu odpadów

Wytyczne

Analiza przepływu odpadów (sposobu postępowania z odpadami) jest narzędziem nieodzownym podczas badania różnych scenariuszy i działań w dziedzinie gospodarki odpadami. Jej celem jest przygotowanie przejrzystego obrazu przyszłych sposobów odzysku/unieszkodliwiania odpadów i potrzebnego sprzętu do zbierania i transportu odpadów, w tym stacji przeładunkowych oraz instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Analiza przepływu odpadów opiera się na analizie przepływu odpadów sporządzonej podczas wstępnego badania określającego stan istniejący, uwzględnia przewidywany wzrost ilości odpadów oraz proponowane zmiany i działania w zakresie gospodarki odpadami.

Uwagi

Analiza przepływu odpadów obejmuje wszystkie etapy gospodarki odpadami od zbierania, poprzez transport i przekazywanie, do odzysku i unieszkodliwiania w zasadzie wszystkich rodzajów odpadów, włącznie z surowcami wtórnymi.

Efektem analizy przepływu odpadów jest opis wpływu na zmiany sposobu postępowania z odpadami, proponowane do zastosowania działań w danym okresie planowania.

7.4 Wstępna analiza oddziaływania na środowisko

Podstawy prawne

Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz. U. Nr 93 poz. 589) określa listę inwestycji, dla których należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko. Instalacje gospodarki odpadami znajdują się na tej liście.

Wytyczne

Podczas porównywania ustalonych scenariuszy gospodarki odpadami można posłużyć się wstępną analizą oddziaływania na środowisko. Analiza ta może pomóc w ocenie i wyborze odpowiedniego scenariusza.

Wykonanie wstępnej analizy oddziaływania na środowisko będzie pomocnym narzędziem przy ocenie proponowanych w wojewódzkim planie gospodarki odpadami scenariuszy. Nie zwalnia to jednakże z obowiązku ustawowego przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów (patrz rozdział 1.3 poradnika). Wstępna analiza oddziaływania nie zastąpi również właściwej oceny oddziaływania, której przeprowadzenie jest wymagane zgodnie z obowiązującymi przepisami dla projektowanych instalacji.

Wstępna analiza oddziaływania na środowisko może obejmować m.in.:

- uwalnianie gazów cieplarnianych, włącznie z CO_2 i metanem,
- wpływ na jakość powietrza, np. emisja pyłów,
- wpływ na jakość wód podziemnych,
- wpływ na jakość wód powierzchniowych,
- wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo,
- wpływ na stan akustyczny środowiska,
- wpływ na przyrodę (flora i fauna),
- wpływ związany ze zwiększonym ruchem pojazdów,
- wpływ na krajobraz i sąsiedztwo obiektu,
- ilość wytworzonych odpadów poddaną odzyskowi i unieszkodliwianiu.

Uwagi

Podobnie jak w przypadku analizy przepływu odpadów, wstępna analiza oddziaływania na środowisko ma sens tylko w przypadku porównywania dwóch lub więcej scenariuszy (liczby bezwzględne nie pozwolą na jednoznaczne określenie oddziaływań).

7.5 Wstępna analiza finansowa

Wytyczne

Analiza finansowa badanych scenariuszy jest elementem pomocniczym przy ocenie i późniejszym wyborze scenariusza.

Analiza finansowa może uwzględniać szacunki dotyczące m.in.:

- nakładów inwestycyjnych niezbędnych do zrealizowania scenariusza (w poszczególnych okresach), np. inwestycje w zakresie zbierania, transportu (w tym stacje przeładunkowe) lub instalacje do odzysku czy unieszkodliwiania odpadów,
- nakładów potrzebnych na zamknięcie i rekultywację składowisk nie spełniających wymogów,
- nakładów inwestycyjnych powtarzających się w czasie, np. otwieranie i zamykanie kwater na składowiskach,
- nakładów reinwestycyjnych w czasie,
- kosztów eksploatacji, np. wynagrodzenie, paliwo oraz inne koszty bieżące,
- kosztów utrzymania, np. koszty napraw,
- kosztów kapitałowych, włącznie ze spłatą odsetek i amortyzacji.

Istotne jest określenie pożądanego stopnia szczegółowości analizy finansowej i stosowanie go przy wszystkich badanych scenariuszach. Należy przyjąć podstawowe założenia dotyczące sposobu finansowania scenariusza, np. udział środków własnych i pochodzących z zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) źródeł finansowania. Należy również przyjąć założenia dotyczące szeregu czynników ekonomicznych takich jak stopa inflacji, stopy oprocentowania, okresy amortyzacji itp.

W miarę możliwości analiza finansowa powinna operować danymi wg aktualnej wartości netto (NPV). Umożliwi to porównanie różnych profili niezależnie od stopy inflacji i czasu trwania inwestycji.

Wynikiem analizy będzie całkowity koszt każdego scenariusza, porównywalny w ramach ogólnych ograniczeń samej analizy i oparty na aktualnej wartości netto.

Do analizy finansowej należy stosować (jeżeli tylko są dostępne) jednostkowe wskaźniki dostosowane do warunków regionalnych. Pozostałe koszty podstawowe i koszty związane z wybranymi technologiami (zbieranie, transport/przeładunek, odzysk i unieszkodliwianie odpadów) należy uzyskać z innych źródeł.

Należy pamiętać, że analizy NPV mają swoje ograniczenia, więc należy je stosować ostrożnie.

7.6 Dostępność finansowa

Wytyczne

Analizą uzupełniającą analizę finansową powinna być analiza dostępności finansowej, w której obecne koszty i opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów zostaną porównane z opłatami przewidywanymi (po uwzględnieniu zmian w systemie gospodarki odpadami) oraz poziomem opłat, który będzie jeszcze „akceptowany" przez wytwórcow odpadów.

Wysokość obecnych kosztów i opłat powinna być podana w opisie obecnego systemu (stanu istniejącego gospodarki odpadami, w miarę możliwości z podziałem na poszczególne gminy/powiaty) będącego częścią wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Zakłada się, że obecne koszty i opłaty rzeczywiście odzwierciedlają koszty istniejącego systemu gospodarki odpadami.

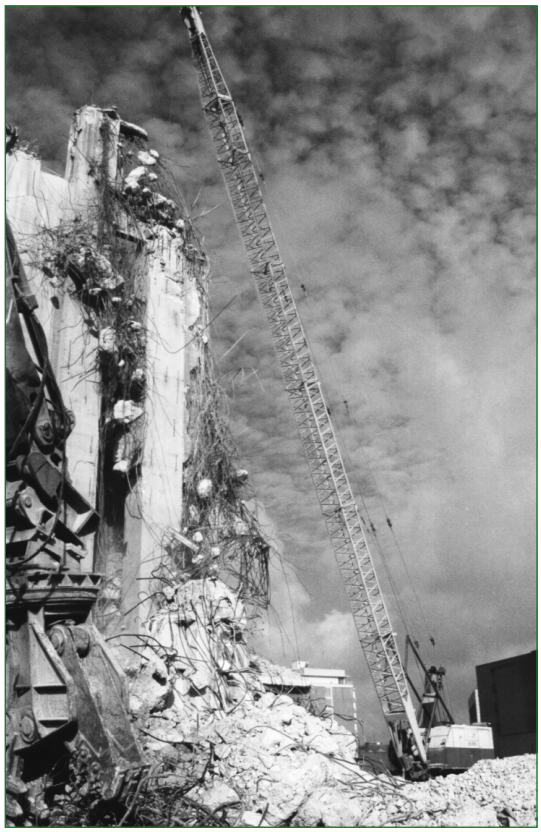
Przyszłe (planowane) koszty należy oszacować według opisu podanego w poprzednim rozdziale, uwzględniając wszystkie koszty przyszłego systemu gospodarki odpadami.

Analiza dostępności finansowej powinna objąć głównych użytkowników systemu gospodarki odpadami. Na podstawie jej wyników będzie można podjąć decyzje dotyczące przyszłego systemu gospodarki odpadami.

Uwagi

Wysokość przyszłych opłat można ustalić na podstawie planowanych kosztów różnymi metodami. Oszacowanie wysokości przyszłych opłat powinno w miarę możliwości opierać się na tych samych zasadach, według których zostały ustalone opłaty obecne.

Plan gospodarki odpadami może również uwzględniać zmiany w systemie opłat, lecz na tym etapie procesu planowania będzie lepiej przyjąć identyczne zasady dla systemu istniejącego i planowanego.

8. Długoterminowy program strategiczny (12 lat)

Streszczenie:

Opracować długoterminowy program strategiczny opisujący rozwój systemu gospodarki odpadami w ciągu najbliższych 12 lat.

Program długoterminowy powinien opisywać rozwój struktury organizacyjnej gospodarki odpadami.

Program powinien opisywać rozwój systemu zbierania odpadów.

Program powinien opisywać zapotrzebowanie na nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Należy przygotować prognozy kosztów inwestycyjnych i innych związanych z wyżej opisanym rozwojem i zapotrzebowaniami.

Program długoterminowy powinien także uwzględniać kwestię lokalizacji nowych instalacji, choć nie musi określać tych lokalizacji dokładnie.

Częścią programu strategicznego może być plan zamknięcia i rekultywacji istniejących instalacji (np. składowisk nie spełniających wymagań technicznych czy „dzikich" wysypisk).

Przygotować harmonogram działań.

8. Długoterminowy program strategiczny (12 lat)

Planowanie gospodarki odpadami jest związane z długoterminowym planowaniem infrastruktury, dużymi inwestycjami i długimi horyzontami czasowymi procesu planowania.

Przygotowanie procedur planowania dla budowy spalarni, regionalnej instalacji unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych lub lokalizacji nowego składowiska (uwzględniające konieczność uzyskania akceptacji społecznej) zabiera bardzo dużo czasu. Procedury planowania, włącznie z ocenami oddziaływania na środowisko, projektami i innymi planami można zakończyć w ciągu stosunkowo niedługiego czasu, np. czterech lat. Potem następuje podpisywanie umów, budowa, testy i oddanie do eksploatacji. Dopiero wtedy można zauważyć i ocenić rzeczywiste zmiany i ich wpływ na sposób postępowania z odpadami.

Wiele opcji trzeba będzie szczegółowo przeanalizować, wymieniając się doświadczeniami z innymi regionami, miastami i krajami. Często przydatne jest zidentyfikowanie obszarów wymagających uzyskania dodatkowych informacji i przeprowadzenia dalszych badań przed podjęciem konkretnych działań.

W kolejnych rozdziałach poradnika opisano powody, dla których plan gospodarki odpadami powinien składać się z długoterminowego programu strategicznego i krótkoterminowego planu działań.

8.1 Założenia ogólne

Wytyczne

Długoterminowy program strategiczny należy opracować tak, aby był zgodny z innymi długoterminowymi planami i programami (np. z programami ochrony środowiska i z krajowym planem gospodarki odpadami, a także z planami zagospodarowania przestrzennego).

Podstawowym zadaniem długoterminowego programu strategicznego jest określenie długoterminowego rozwoju systemu gospodarki odpadami w województwie. Program powinien odnosić się do regionów geograficznych określonych w planie gospodarki odpadami, a także do polityki i celów wytyczonych przez odpowiednie władze polityczne.

Przygotowany na podstawie analizy stanu istniejącego gospodarki odpadami i zidentyfikowanych problemów długoterminowy program strategiczny powinien określać następujące podstawowe zagadnienia:

- potrzebę opracowania lub modyfikacji struktury organizacyjnej sektora gospodarki odpadami,
- potrzeby w zakresie wdrożenia lub modyfikacji systemu zbierania odpadów,
- potrzeby w zakresie budowy nowych instalacji do odzysku,
- potrzeby w zakresie budowy nowych instalacji unieszkodliwiania odpadów,
- zamykanie istniejących instalacji (w tym składowisk odpadów),
- finansowanie nowych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz mechanizmy zwrotu nakładów.

Długoterminowy program strategiczny powinien być opracowany na okres 12 lat.

Ogólnie przy planowaniu i projektowaniu pewnych rodzajów instalacji systemu gospodarki odpadami (zwłaszcza składowisk odpadów, instalacji unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych i spalarni odpadów) należy uwzględniać czynniki ekonomiczne (w tym szczególnie optymalizację ekonomii skali inwestycji). Pozostałe typy instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów mają charakter bardziej lokalny i powinny być budowane w pobliżu głównych źródeł wytwarzania odpadów.

Taki sposób postępowania wymaga ścisłej współpracy na poziomie regionalnym (pomiędzy gminami, powiatami lub województwami) i powinien być uwzględniony w wojewódzkim planie gospodarki odpadami, podsumowującym potrzeby w zakresie budowy i lokalizacji instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wojewódzki długoterminowy program strategiczny powinien zawierać zalecenia zawarte w lokalnych długoterminowych programach strategicznych dotyczące zagadnień o charakterze regionalnym.

Uwagi

Kolejne rozdziały poradnika opisują wyżej wymienione aspekty długoterminowego programu strategicznego.

8.2 Zmiana struktury organizacyjnej

Wytyczne

Celem tej części programu strategicznego jest określenie potrzeb restrukturyzacji systemu gospodarki odpadami i oszacowanie kosztów restrukturyzacji.

Potrzeby zmian w strukturze organizacyjnej mogą występować na trzech poziomach:

- poziomie władz planistycznych (wojewódzkich),
- w zakresie zarządzania gospodarką odpadami na obszarze administracyjnym województwa – podział odpowiedzialności i zadań pomiędzy sektor publiczny i prywatny,
- w ramach organizacji skupiającej kilka jednostek administracyjnych i/lub przedsiębiorstwa sektora odpadowego.

Długoterminowy program strategiczny powinien poruszać następujące problemy:

- określenie sposobu organizacji i zarządzania przyszłymi pracami planistycznymi i zadaniami operacyjnymi,
- stworzenie niezależnego wydziału gospodarki odpadami oraz wyznaczenie jego odpowiedzialności i zadań,
- zacieśnienie współpracy pomiędzy poszczególnymi wydziałami urzędu,
- realizacja programu doskonalenia kadr m.in. poprzez szkolenia specjalistyczne.

Podstawowe pytania z dziedziny zarządzania gospodarką odpadami brzmią:

- Czy prace (zadania, usługi) powinien wykonywać sektor publiczny, czy zaangażować sektor prywatny?
- Jakie dziedziny są odpowiednie dla sektora prywatnego (np. zbieranie, transport, prowadzenie lokalnych instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów)?
- Jak koordynować i kontrolować prywatnych przedsiębiorców świadczących usługi?
- Kwestię organizacji przetargów, zwrotu nakładów, opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Zagadnienia dotyczące współpracy regionalnej mogą obejmować:

- współpracę kilku jednostek administracyjnych lub kilku przedsiębiorstw w sektorze odpadowym umożliwiającą np. zorganizowanie i prowadzenie wybranych instalacji gospodarki odpadami,
- kwestie zadań są odpowiednich dla związków obejmujących kilka jednostek administracyjnych,
- określenie warunków, zasad i wymogów technicznych współpracy regionalnej.

Uwagi

Zalecenie pewnej konkretnej struktury organizacyjnej dla województwa ze względu na istniejące różnice gospodarcze, w poziomie rozwoju, w umiejętnościach zatrudnionego personelu, istniejących systemach gospodarki odpadami itp. jest bardzo trudne lub nawet niemożliwe.

8.3 Systemy zbierania odpadów

Wytyczne

Celem tej części programu strategicznego jest ustalenie potencjalnej potrzeby wspólnych regionalnych systemów zbierania odpadów, oszacowanie kosztów związanych z tą działalnością oraz ustalenie zakresu działalności.

Województwo może wpływać na system gospodarki odpadami w danym regionie inicjując/wprowadzając działania w zakresie budowy regionalnych systemów zbierania niektórych określonych rodzajów odpadów. Taki system może na przykład obejmować odpady niebezpieczne (powstające w zakładach przemysłowych, zakładach opieki zdrowotnej czy w gospodarstwach domowych).

Systemy zbierania odpadów powinny być finansowane z opłat użytkowników i mogą być prowadzone przez prywatnych wykonawców, wyłonionych w przetargu opartym na kryteriach najlepszej ceny i jakości oferowanych usług.

W długoterminowym programie strategicznym należy zaplanować i uwzględnić wdrożenie takich systemów zbierania odpadów.

8.4 Nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Wytyczne

Celem tej części programu strategicznego jest określenie potrzeb w zakresie budowy nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów w danym regionie, wyznaczenie ich lokalizacji oraz oszacowanie kosztów inwestycyjnych.

Polityka gospodarki odpadami oraz cele i zadania planu gospodarki odpadami określają znaczenie danej instalacji dla całego systemu.

Województwo powinno określić zdolność przerobową instalacji i ustalić horyzont czasowy dla ich budowy i rozpoczęcia eksploatacji. Jeśli horyzont czasowy pokrywa się częściowo z krótkoterminowym programem działań, takie zadanie powinno zostać w nim uwzględnione.

Niezbędne wydajności instalacji odzysku i unieszkodliwiania dla poszczególnych rodzajów odpadów należy określić na podstawie wydajności istniejących instalacji na koniec okresu planowania i na podstawie przewidywanej ilości wytworzonych odpadów.

Ogólne szacunki kosztów należy podać osobno dla instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Uwagi

Instalacje regionalne obsługują zwykle nie mniej niż 100 000 mieszkańców i charakteryzują się stosunkowo długim (trwającym nierzadko 15–20 lat) czasem eksploatacji, można do nich zaliczyć np.:

- składowiska odpadów,
- spalarnie,
- większe instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów (w tym odpadów niebezpiecznych).

Wydajność (zdolność przerobowa) przyszłej instalacji regionalnej dla danych rodzajów odpadów powinna być równa:

- strumieniowi odpadów wytwarzanych na koniec okresu planowania lub na koniec okresu eksploatacji instalacji,
- minus wydajność istniejących instalacji na koniec okresu planowania,
- plus wydajność istniejących instalacji, które mają zostać zamknięte podczas okresu planowania (np. zapełnienie składowiska lub wygaśnięcie umowy podpisanej z innymi instalacjami),
- plus rezerwa na nieprzewidziane wydarzenia.

8.5 Lokalizacja instalacji

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach plan gospodarki odpadami powinien określać konkretne działania podejmowane w ramach systemu gospodarki odpadami, w tym działania w zakresie budowy instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wszystkie nowe inwestycje muszą być lokalizowane zgodnie z zapisami planów wyższego szczebla (gospodarki odpadami i zagospodarowania przestrzennego), a także być zgodne z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego danej gminy. Dla nowo projektowanych obiektów gospodarki odpadami wymagane jest przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania na środowisko. Procedura ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu musi być zgodna z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym i być zakończona prawomocną decyzją właściwego wójta/burmistrza lub prezydenta miasta. Dlatego konieczna jest, szczególnie w przypadku ustalania lokalizacji planowanych instalacji, ścisła współpraca specjalistów ds. planowania przestrzennego i ds. gospodarki odpadami (zarówno szczebla wojewódzkiego, powiatowego, jak i gminnego).

Wytyczne

Kwestia lokalizacji przyszłych instalacji jest bardzo ważna, ale jest nie jedyną, jaką należy rozstrzygnąć.

Program strategiczny nie musi precyzyjnie określać konkretnych lokalizacji dla każdej planowanej instalacji (np. numerów ewidencyjnych działek terenu przeznaczonych pod lokalizację). Wystarczą ogólne wytyczne i uwzględnienie tej kwestii w zadaniach krótkoterminowego planu działania.

Przy rozważaniu lokalizacji nowych instalacji należy brać pod uwagę możliwość/konieczność wprowadzania zmian w istniejących planach zagospodarowania przestrzennego i procedury administracyjne związane z uchwalaniem takich zmian. Procedury te są określone zapisami ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym i uwzględniają uczestnictwo społeczeństwa w procesie ustanawiania zmian planu zagospodarowania przestrzennego (patrz też rozdział 1).

Właściwy wybór lokalizacji i ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu jest procedurą czasochłonną i dlatego należy ją uwzględnić w zadaniach krótkoterminowego planu działania.

W trakcie przeprowadzania badań i przygotowywania propozycji lokalizacji nowych instalacji, należy uwzględnić następujące zagadnienia:

- problem NIMBY (Nie Na Moim Podwórku),
- przejrzystość procesu decyzyjnego i jego wymogów,
- uczestnictwo społeczeństwa, kształcenie i zaangażowanie w proces decyzyjny przed opublikowaniem dokumentu określającego propozycje lokalizacji (wniosku o ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu).

Uwagi

Określając potrzeby w zakresie lokalizacji przyszłych instalacji, wystarczy wspomnieć w planie strategicznym, że np. w danym okresie będą potrzebne dwa składowiska, jedno w północnej, a drugie w południowej części omawianego regionu geograficznego (województwa).

Nabycie praw do lokalizacji powinno być zadaniem uwzględnionym w krótkoterminowym planie działania, pozwala to na zapewnienie 4–6 letniego okresu planowania wystarczającego dla średnich i dużych instalacji gospodarki odpadami.

8.6 Przykład: Regionalne instalacje przetwarzania odpadów niebezpiecznych

Podstawy prawne

Głównym celem dyrektywy Rady 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych[25] (patrz załącznik 1 poradnika) jest sformułowanie wspólnej definicji odpadów niebezpiecznych i wprowadzenie większej harmonizacji w zakresie gospodarki takimi odpadami (zapisy/wymagania dyrektywy zostały przetransponowane do prawa krajowego).

Wytyczne

Działania podjęte w celu ustanowienia instytucjonalnej struktury nadzoru nad gospodarką odpadami niebezpiecznymi na szczeblu wojewódzkim obejmują:

- stworzenie wojewódzkiej bazy danych zawierającej informacje o pochodzeniu, ilości i rodzajach wytwarzanych odpadów niebezpiecznych (w ramach bazy danych o odpadach i gospodarce odpadami),
- stworzenie wojewódzkiej bazy danych zawierającej informacje o instalacjach unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych z podziałem na rodzaje instalacji oraz informacją o spełnianiu przez nie wymogów prawnych (w ramach bazy danych o odpadach i gospodarce odpadami),
- zatwierdzanie w drodze decyzji programów gospodarowania odpadami niebezpiecznymi[26],
- przeglądy ekologiczne istniejących instalacji i (na tej podstawie) wydawanie decyzji administracyjnych obligujących prowadzących instalacje do przedstawienia planów osiągnięcia zgodności z wymaganiami ochrony środowiska,
- wydawanie decyzji administracyjnych w zakresie budowy, dopuszczenia do

[25] Wytyczne w zakresie wdrożenia dyrektywy w sprawie odpadów niebezpiecznych znajdują się w „Podręczniku do wdrażania przepisów środowiskowych UE".

[26] Wojewoda jest organem pierwszej instancji w sprawach dotyczących przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko wynika z przepisów prawa, a także w sprawach dotyczących korzystania z instalacji zlokalizowanych na terenie zakładów zaliczanych do tych przedsięwzięć.

eksploatacji oraz warunków eksploatacji instalacji,
- wydawanie decyzji administracyjnych na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- zatwierdzanie instrukcji eksploatacji składowisk odpadów,
- wydawanie zgody na zamknięcie składowisk odpadów lub ich wydzielonej części.

Uwagi

Dane i informacje określające zarówno ilościowo-jakościową charakterystykę poszczególnych wytwarzanych w kraju rodzajów odpadów niebezpiecznych, jak i sposoby ich odzysku i/lub unieszkodliwiania są w chwili obecnej niekompletne.

Przykład

W przykładzie założono (na podstawie dostępnych danych[27] oraz szacunków własnych) następujący podział strumienia odpadów niebezpiecznych, wytwarzanych w Polsce, z punktu widzenia rodzajów technologii ich odzysku i unieszkodliwiania:

- 15% strumienia odpadów niebezpiecznych (trafiającego do systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi) będzie wymagało unieszkodliwiania fizycznego/chemicznego,
- 25% będzie wymagało przekształcenia termicznego (spalania),
- 60% będzie mogło być unieszkodliwiane poprzez składowanie (w tym 10% po stabilizacji – obróbce fizykochemicznej).

Scenariusz rozwoju

Jeden z możliwych scenariuszy organizacji krajowego systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zakłada budowę następujących instalacji[28]:

- jedna regionalna instalacja odzysku/unieszkodliwiania zlokalizowana w północnej części kraju,
- dwie regionalne instalacje odzysku/unieszkodliwiania zlokalizowane w południowej części kraju,
- regionalne instalacje przyjmowania odpadów (stacje przeładunkowe),
- pięć regionalnych spalarni odpadów medycznych.

Do potencjalnych źródeł finansowania omawianego systemu należy zaliczyć:

- zasoby własne,
- fundusze środowiskowe (NFOŚ i GW czy fundusze wojewódzkie),
- kredyty komercyjne,
- zasoby budżetowe,
- źródła zagraniczne.

Dostępność funduszy na rozwój zintegrowanej sieci instalacji unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wymaga szczegółowej analizy. W dłuższej perspektywie można się spodziewać, że wraz z poprawą wyników gospodarczych w kraju większą rolę będą odgrywały własne zasoby przedsiębiorstw i kredyty komercyjne. Usprawnienia prowadzące do skutecznego egzekwowania przepisów dotyczących odpadów niebezpiecznych spowodują, że inwestycje w tej dziedzinie staną się bardziej atrakcyjne.

Przeszkody w planowaniu systemu

Występuje uzasadniona obawa (biorąc pod uwagę zarówno doświadczenia krajowe, jak i państw członkowskich UE), że planowanie (jak i lokalizacja, budowa i eksploatacja) instalacji gospodarki odpadami niebezpiecznymi napotka wiele przeszkód:

Po pierwsze, utworzenie instalacji gospodarki odpadami niebezpiecznymi będzie wymagało poświęcenia szczególnej uwagi kwestii regionalnej współpracy i wspólnego ponoszenia kosztów.

Planowanie i projektowanie instalacji wymaga sporządzenia wiarygodnych prognoz dotyczących spodziewanych ilości i rodzajów odpadów niebezpiecznych wymagających unieszkodliwiania. Dużego nakładu pracy będzie wymagało zidentyfikowanie obszarów usług i potencjalnych klientów instalacji regionalnych.

Znacznych trudności można się spodziewać podczas procesu planowania instalacji gospodarki odpadami niebezpiecznymi. Prawdopodobny jest sprzeciw społeczeństwa wobec lokalizacji wybranych pod budowę zintegrowanych instalacji

[27] Głównie danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego.
[20] Należy podkreślić, że wybór ilości instalacji powinien wynikać z krajowego planu gospodarki odpadami (który będzie uchwalony pod koniec 2002 r.), jak i w konsekwencji – z wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

odzysku/unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych. Taki sprzeciw może opóźnić oddanie instalacji do użytku. Okres planowania może wynosić 4–6 lat.

Poszczególne regiony są zobowiązane zapewnić dostęp do instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych. Takie ograniczenia w planowaniu zwiększają potrzebę współpracy pomiędzy regionami.

Podczas planowania instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych należy pamiętać, aby nie zaplanować zbyt dużych mocy przerobowych. Z doświadczeń państw członkowskich UE wynika, że w praktyce do systemu trafia zaledwie 40% wytwarzanych odpadów niebezpiecznych i że z czasem poszczególne sektory gospodarki będą dążyły do ograniczenia kosztów poprzez znalezienie innych (alternatywnych) rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi (np. zmiany technologiczne, ograniczanie powstawania itp.). Dlatego też w miarę upływu czasu ilość odpadów niebezpiecznych trafiających do systemu centralnych instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych będzie raczej maleć niż wzrastać.

8.7 Zamykanie istniejących instalacji

Wytyczne

Częścią wojewódzkiego długoterminowego programu strategicznego może być plan zamknięcia istniejących instalacji (np. składowisk nie spełniających wymogów i „dzikich" wysypisk).

Taki plan powinien być zgodny z planami budowy nowych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów, tak aby dany region zawsze dysponował wystarczającymi zdolnościami przerobowymi.

Procedura zamykania/modernizacji istniejących instalacji powinna być oparta o wyniki przeglądów ekologicznych i wydawanych na ich podstawie decyzji administracyjnych obligujących prowadzących instalacje do określonych działań (np. przedstawienia planów osiągnięcia zgodności z wymaganiami ochrony środowiska lub planów zamknięcia i rekultywacji).

8.8 Finansowanie, zwrot nakładów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plan gospodarki odpadami powinien uwzględniać środki potrzebne do wykonania wytyczonych w nim zadań, włącznie z ustaleniem dostępnych źródeł finansowania.

Wytyczne

Zgodnie z ogólnie przyjętą zasadą „zanieczyszczający płaci" (wynikającą z ustawy – Prawo ochrony środowiska), wszystkie przyszłe koszty związane z gospodarką odpadami powinny być ponoszone przez użytkowników systemu gospodarki odpadami, tzn. przez gospodarstwa domowe, instytucje handlowe i publiczne, przedsiębiorstwa, przemysł itp.

Oznacza to, że należy wprowadzić lub utrzymać skuteczny mechanizm zwrotu nakładów, który skłoni użytkowników do finansowania systemu gospodarki odpadami. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy wniesione opłaty pokrywają całość albo przynajmniej większą część kosztów systemu gospodarki odpadami.

Najlepiej, gdy mechanizm zwrotu nakładów jest zarządzany przez jednostkę publiczną (samodzielny wydział gospodarki odpadami, publiczny podmiot zajmujący się gospodarką odpadami lub związek kilku jednostek administracyjnych). Zapewni to odpowiednie zbieranie środków, które pokryją koszty działalności i utrzymania, a także zapewnią fundusze na przyszłe inwestycje w sektorze gospodarki odpadami.

W związku z tym długoterminowy program strategiczny powinien zawierać zapisy dotyczące zasad przyszłego finansowania działań w sektorze gospodarki odpadami, włącznie z inwestycjami oraz kosztami eksploatacji i utrzymania.

Długoterminowy program strategiczny powinien również uwzględnić środki na rozwój mechanizmu zwrotu nakładów dla wszystkich głównych rodzajów użytkowników systemu gospodarki odpadami.

Uwagi

Województwo ma ograniczony wpływ na gospodarkę odpadami komunalnymi w podległych mu jednostkach administracyjnych, ponieważ ta odpowiedzialność spoczywa głównie na gminach.

Województwo może jednak mieć wpływ na rozwój w tej dziedzinie, zalecając wdrażanie systemów wspólnych.

Aby zapewnić utrzymanie kontroli politycznej, możliwości pozyskania kapitału (m.in. uzyskania dotacji i kredytów preferencyjnych) i wyrównania opłat użytkowników w okresach wzmożonych inwestycji, najlepszym rozwiązaniem jest powierzenie władzom publicznym wdrożenia i prowadzenia mechanizmu zwrotu nakładów.

Środki finansowe kontrolowane przez takie mechanizmy zostaną wykorzystane do pokrycia kosztów prowadzenia systemu gospodarki odpadami, włączając w to wynagrodzenie wynikające z podpisanych umów ze spółkami prywatnymi zajmującymi się zbieraniem, transportem i prowadzeniem instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

8.9 Harmonogram działań

Wytyczne

Harmonogram wykonania zadań jest ostatnim elementem długoterminowego programu strategicznego. Podsumowuje on potrzeby np. w zakresie zmian struktury organizacyjnej czy budowy nowych instalacji gospodarki odpadami.

W trakcie opracowywania harmonogramu należy określić decyzje strategiczne wytyczając konkretne działania, czas potrzebny na ich realizację oraz odpowiedzialnych za ich wykonanie.

Harmonogram długoterminowy powinien obejmować okres dwunastu lat i opisywać główne działania podjęte w trakcie tego okresu. Pierwsze cztery lata zostaną opisane szczegółowo w krótkoterminowym programie działania.

W harmonogramie dobrze jest umieścić szacowane koszty inwestycyjne związane z poszczególnymi planowanymi działaniami.

Przykłady

W poniższej tabeli przedstawiono prosty przykład długoterminowego harmonogramu działań.

Rysunek 6. Przykładowy harmonogram działań długoterminowych.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Działania krótkoterminowe (patrz oddzielny harmonogram)	■	■	■	■								
Budowa stacji przeładunkowej dla odpadów niebezpiecznych							■					
Wyznaczenie lokalizacji nowego składowiska					■							
Studium wykonalności dla spalarni								■				
Wyznaczenie lokalizacji spalarni									■			
Budowa spalarni										■	■	■
Weryfikacja długoterminowego planu strategicznego				■			■					

9. Krótko-terminowy plan działania (4 lata)

Streszczenie:

Krótkoterminowy plan działania powinien uwzględniać wszystkie rodzaje odpadów i powinien opisywać:

- *środki podejmowane w celu ograniczenia i zapobiegania wytwarzania odpadów,*
- *nowe systemy zbierania odpadów oraz rozszerzenie istniejących systemów (włącznie z systemami dla odpadów niebezpiecznych),*
- *planowane inicjatywy w zakresie zbierania, odzysku (w tym recyklingu) odpadów opakowaniowych,*
- *zapotrzebowanie na nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów wraz z ich mocami przerobowymi (na podstawie prognozy istniejących mocy przerobowych i wyznaczonych celów i zadań),*
- *potrzebne inwestycje i związane z nimi koszty.*

Wszystkie planowane instalacje powinny zostać naniesione na mapę razem z instalacjami istniejącymi.

W zależności od dokonanych wyborów krótkoterminowy plan działania powinien również uwzględniać zmiany organizacyjne.

Krótkoterminowy plan działania powinien także zawierać zapisy dotyczące finansowania planu i planowanych mechanizmów zwrotu nakładów.

Ponadto, plan powinien zawierać:

- *opis wdrożenia prawidłowego systemu ewidencji odpadów,*
- *procedurę przyjęcia planu (uwzględniającą uczestnictwo społeczeństwa),*
- *środki potrzebne dla doskonalenia umiejętności personelu zaangażowanego w proces planowania,*
- *harmonogram działań.*

9. Krótkoterminowy plan działania (4 lata)

Krótkoterminowy plan działania stanowi podstawowy element planu gospodarki odpadami. Plan ten powinien precyzyjnie określać podejmowane przez województwo działania, pozwalające na osiągnięcie celów i wykonanie zadań w ramach planowanego systemu gospodarki odpadami. Plan powinien ponadto określać jednoznaczny harmonogram realizacji poszczególnych zadań (wraz z wyznaczeniem jednostki odpowiedzialnej za wykonanie danego zadania).

9.1 Założenia ogólne

Wytyczne

Krótkoterminowy plan działania należy opracować, uwzględniając zapisy długoterminowego programu strategicznego przygotowanego w ramach wojewódzkiego planu gospodarki odpadami, jak i innych planów i programów (np. programu ochrony środowiska i krajowego planu gospodarki odpadami).

Wdrażając krótkoterminowy plan działania, województwo może ocenić: wpływ zastosowanych działań na strumień odpadów, potrzeby i zasoby finansowe oraz konsekwencje finansowe planu, włącznie z jego wpływem na opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Krótkoterminowy plan działania obejmuje okres czterech lat.

Plan powinien uwzględniać wszystkie rodzaje odpadów wytwarzane na terenie województwa, a także odpady importowane, jeśli takie istnieją.

Do przykładowych działań krótkoterminowego planu można zaliczyć:

- ograniczenie i zapobieganie powstawaniu odpadów,
- instalacje do unieszkodliwiania odpadów, a także instalacje do odzysku (w tym recyklingu),
- zmiany organizacyjne,
- finansowanie, kredyty, zwrot nakładów,
- systemy ewidencjonowania odpadów,
- zaangażowanie społeczeństwa,
- rozwój regionalnych/lokalnych możliwości.

Można również uwzględnić systemy zbierania i transportu, np. odpadów niebezpiecznych.

Uwagi

Krótkoterminowy plan działania można podzielić na szereg części, z których każda dotyczy pewnego priorytetu.

Poniżej omówiono inicjatywy, do których województwo powinno przywiązywać szczególną uwagę podczas przygotowania planu krótkoterminowego.

9.2 Zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczenie ich wytwarzania

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach wymaga podjęcia działań zapobiegających powstawaniu odpadów oraz środków mających zapewnić poprawę gospodarki odpadami. Ustawa stanowi także, że ktokolwiek podejmuje działania, których skutkiem może być powstawanie odpadów, powinien zaplanować, zaprojektować i prowadzić swoją działalność tak, aby zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość wytwarzanych odpadów i ich szkodliwy wpływ na środowisko podczas produkcji, eksploatacji i po zakończeniu użytkowania produktów (art. 5).

Wytyczne

Plan powinien zawierać opis inicjatyw w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów i ograniczenia ich wytwarzania, które województwo zamierza podjąć w trakcie planowanego okresu.

Ponieważ po przeprowadzeniu analizy określającej stan istniejący województwo będzie posiadało dość szczegółowe informacje o rodzajach odpadów i ich wytwórcach, w naturalny sposób najlepiej nadaje się ono do wprowadzania inicjatyw w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów i ograniczania ich wytwarzania.

Polityka państwa w zakresie ochrony środowiska przed odpadami oraz decyzje administracyjne mogą nakłonić przedsiębiorstwa do przyjęcia norm technologicznych dla wytwarzania produktów i opakowań przy użyciu mniejszych ilości surowca, mniejszych ilości substancji

niebezpiecznych lub substancji, które ostatecznie znalazłyby się w strumieniu odpadów. Wdrożenie przez poszczególne przedsiębiorstwa programów zapobiegania powstawaniu odpadów, redukcji źródeł wytwarzania i formalnych systemów zarządzania środowiskowego może się przyczynić do wprowadzenia takich norm.

Poprzez uczestnictwo w obrocie towarowym (zakup produktów) władze wojewódzkie oraz inne instytucje i jednostki publiczne są również wytwórcami odpadów. Zmieniając odpowiednio swoją politykę dokonywania zakupów, będą one mogły zredukować ilość wytwarzanych przez siebie odpadów i używanych substancji niebezpiecznych.

Innym skutecznym środkiem na zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczanie ich wytwarzania jest przyjęcie bezpośrednich i/lub zmiennych opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów w praktyce popierających świadomość środowiskową (zachowania prośrodowiskowe skutkują niższymi opłatami).

Uwagi

Generalnie władze wojewódzkie/powiatowe mogą mieć bardzo znaczny wpływ na przemysł i wytwarzanie odpadów poprzez zatwierdzanie obowiązkowych programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przemysłu oraz podejmowanie innych decyzji administracyjnych dotyczących gospodarowania odpadami.

9.3 Instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach, plan gospodarki odpadami powinien określać konkretne działania w ramach systemu gospodarki odpadami, włączając w to działania związane z budową nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wytyczne

Podstawowym problemem jest ustalenie, czy w okresie objętym planem niezbędna będzie budowa nowych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz określenie potrzebnej wydajności tych instalacji. Ustalenia powinny być dokonywane na podstawie przewidywanych strumieni odpadów (prognoza odpadów), wydajności istniejących instalacji oraz zaplanowanych celów i zadań.

Ta część planu gospodarki odpadami powinna zawierać listę instalacji, z których województwo zamierza korzystać na swoim terenie lub poza nim, opis przewidywanej ilości odpadów, które województwo zamierza poddawać odzyskowi i unieszkodliwiać oraz przewidywaną wydajność instalacji objętych umowami.

Potrzeba strategicznego planowania instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów jest tym ważniejsza, że zaplanowanie i budowa typowej instalacji unieszkodliwiania odpadów trwa 3–5 lat.
W przypadku składowisk i spalarni ten okres może być znacznie dłuższy, zwłaszcza jeśli na etapie lokalizacji obiektów pojawi się konflikt interesów.

Aby zoptymalizować wykorzystanie zasobów i finansów, rozmiary instalacji powinny być zaplanowane rozsądnie. Oznacza to, że okres eksploatacji nowych instalacji nie powinien być krótszy niż 10 lat, a instalacja unieszkodliwiania odpadów powinna obsługiwać co najmniej 100 000 mieszkańców.

Wszystkie planowane instalacje powinny być oznaczone na mapie wraz z istniejącymi składowiskami (zarówno spełniającymi, jak i nie spełniającymi wymagań technicznych), miejscami magazynowania odpadów, miejscami magazynowania komunalnych osadów ściekowych itp. oraz innymi instalacjami gospodarki odpadami.

Uwagi

Analiza kosztów i inwestycji może się opierać na wstępnej analizie finansowej wykonanej w ramach analizy opcji technologicznych i ekonomicznych (rozdział 7 niniejszego poradnika).

Przed podjęciem ostatecznej decyzji dotyczącej budowy dużej instalacji należy przeprowadzić szczegółowe konsultacje z władzami lokalnymi regionu.

9.4 Przykład: Odpady niebezpieczne

Niniejszy rozdział stanowi uzupełnienie informacji zawartych w rozdziale 8.3.

Wytyczne

Ilościowo odpady niebezpieczne powstające w gospodarstwach domowych stanowią jedynie 0,5–2% strumienia odpadów komunalnych. Składają się z wielu różnych produktów pochodzących z wielu różnych źródeł powstawania. Podstawowe przykłady odpadów niebezpiecznych to: farby i rozpuszczalniki, lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć, przeterminowane leki cytotoksyczne i cytostatyczne, baterie, akumulatory ołowiowe, oleje odpadowe, substancje chemiczne, azbest, odpady medyczne itp.

Wojewódzkie plany gospodarki odpadami powinny zawierać opis inicjatyw dotyczących odpadów niebezpiecznych powstających w gospodarstwach domowych oraz w instytucjach handlowych i publicznych, jak i wytwarzanych przez zakłady przemysłowe.

Plan powinien zawierać opis metody nadzoru administracyjnego na szczeblu wojewódzkim.

Władze lokalne powinny ustalić system zbierania odpadów niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw domowych w celu ich właściwego (zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska) zbierania, transportowania, odzysku i unieszkodliwienia.

Władze lokalne mogą również ustalić system zbierania odpadów niebezpiecznych pochodzących z instytucji handlowych. Władze lokalne powinny uczestniczyć w ewentualnych krajowych lub regionalnych (np. wojewódzkich) programach zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych z wyżej wymienionych i z innych źródeł.

Zakłady opieki zdrowotnej wytwarzają odpady niebezpieczne w postaci odpadów medycznych. Województwo może ustalić system zbierania, transportu i unieszkodliwiania dla tej grupy odpadów niebezpiecznych.

Dla każdego systemu zbierania należy wykonać analizę potrzebnych inwestycji i kosztów.

Uwagi

Analiza kosztów i inwestycji może się opierać na wstępnej analizie finansowej wykonanej w ramach analizy opcji technologicznych i ekonomicznych (rozdział 7 niniejszego poradnika). Można ją wzbogacić dodatkową, szczegółową analizą finansową i ekonomiczną.

9.5 Organizacja

Niniejszy rozdział stanowi uzupełnienie informacji zawartych w rozdziale 8.2.

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że jednym z celów planu gospodarki odpadami jest poprawa sytuacji gospodarki odpadami, w tym struktury organizacyjnej. Krótkoterminowy plan działania powinien uwzględniać środki mające na celu rozpoczęcie procesu poprawy.

Wytyczne

Długoterminowy program strategiczny uwzględnia środki konieczne do osiągnięcia długoterminowych celów i zadań planu gospodarki odpadami oraz identyfikuje potrzeby zmian w strukturze organizacyjnej na niektórych lub wszystkich z następujących szczebli:

- władze odpowiedzialne za planowanie (województwo),
- podział odpowiedzialności i zadań pomiędzy sektor prywatny i publiczny,
- organizacje i przedsiębiorstwa sektora odpadowego obejmujące więcej niż jedną jednostkę administracyjną.

Krótkoterminowy plan działania powinien określać konkretne kroki, które należy podjąć w tym kierunku.

Władze wojewódzkie powinny przeanalizować strukturę organizacyjną i inne związane z nią zagadnienia w zakresie gospodarki odpadami np.:

- Który wydział będzie odpowiedzialny za realizację planowanych zadań?
- Czy województwo przyjmie na siebie w przyszłości obowiązki eksploatacyjne (uwzględniając zaangażowanie sektora prywatnego)?

Polityka, cele i zadania wytyczone w planie gospodarki odpadami powinny uwzględniać

możliwości współpracy sektora publicznego i prywatnego w dziedzinie gospodarki odpadami.

Jest to tym bardziej istotne, iż w wielu przypadkach władze lokalne już rozpoczęły współpracę z sektorem prywatnym, a wiele wytyczanych w przyszłości zadań będzie odpowiednich dla sektora prywatnego.

Zaangażowanie sektora prywatnego wymaga jednak, aby władze odpowiedzialne za gospodarkę odpadami sprawowały nad regionem kontrolę strategiczną, a nie tylko kontrolowały i monitorowały prace objęte umową. Zaleca się również, aby władze odpowiedzialne za gospodarkę odpadami kontrolowały wysokość opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Krótkoterminowy plan działania powinien określać, które z zadań powinny być wykonywane przez sektor prywatny, a które winny pozostać w sektorze publicznym. Plan powinien także ustanowić ogólne zasady i warunki zaangażowania sektora prywatnego oraz jego przyszłą rolę.

Podczas planowania instalacji do unieszkodliwiania odpadów (np. składowiska, spalarnie) należy brać pod uwagę ich opłacalność (ekonomia skali). Jak już wspomniano, długoterminowy program strategiczny powinien tę kwestię poruszyć, ale krótkoterminowy plan działania powinien zawierać założenia dotyczące potencjalnej współpracy pomiędzy kilkoma jednostkami administracyjnymi w dziedzinie gospodarki odpadami:

- Jaki jest najstosowniejszy rodzaj współpracy i kto powinien uczestniczyć w przedsięwzięciu?
- Jaki będzie podział obowiązków, kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy uczestnikami przedsięwzięcia?
- Jaki będzie podział obowiązków, kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy uczestnikami przedsięwzięcia i operatorami prywatnymi świadczącymi usługi w sektorze odpadowym?

9.6 Finansowanie, zwrot nakładów i kredyty

Niniejszy rozdział stanowi uzupełnienie informacji zawartych w rozdziale 7.5.

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach wymaga, aby plan gospodarki odpadami uwzględniał środki na wykonanie wytyczonych zadań, włącznie z oceną źródeł finansowania.

Wytyczne

Jak wspomniano już przy okazji omawiania długoterminowego programu strategicznego, wszystkie przyszłe koszty związane z wdrożeniem krótkoterminowego planu działania powinny być poniesione przez użytkowników systemu gospodarki odpadami – posiadaczy odpadów – tzn. gospodarstwa domowe, instytucje handlowei publiczne, przedsiębiorstwa produkcyjne itp.

W związku z tym należy ustanowić i egzekwować sprawny mechanizm zwrotu nakładów, skłaniający użytkowników do finansowania systemu gospodarki odpadami w całości lub przynajmniej w znaczącej jego części.

Krótkoterminowy plan działania powinien uwzględnić odpowiednie środki w tym zakresie:

- wytyczne dla gmin w związku z zamierzonym systemem zwrotu nakładów,
- ustalenie wymogów dotyczących finansowania lokalnych inwestycji z funduszy wojewódzkich,
- zakładanie jednostek regionalnych lub obejmujących kilka jednostek administracyjnych w sektorze gospodarki odpadami, uprawnionych do pobierania opłat od użytkowników.

Krótkoterminowy plan działania powinien określać podstawy dla finansowania przyszłych projektów w sektorze gospodarki odpadami, włącznie z nakładami inwestycyjnymi oraz kosztami stałymi i kosztami eksploatacji.

Ponadto plan krótkoterminowy powinien uwzględniać środki na opracowanie mechanizmu zwrotu nakładów dla wszystkich rodzajów użytkowników systemu gospodarki odpadami.

9. Krótkoterminowy plan działania (4 lata)

9.7 Ewidencja i monitoring odpadów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach zobowiązuje marszałka województwa do stworzenia wojewódzkiej bazy danych i sporządzania raportów do centralnej bazy danych.

Wytyczne

Kontrolowanie strumienia odpadów w przyszłości zależy od sprawnie działającego systemu ewidencji odpadów.

W krótkoterminowych planach działania województwa powinny umieścić inicjatywy mające na celu wprowadzenie odpowiednich systemów ewidencji odpadów we wszystkich instalacjach gospodarki odpadami, włącznie z instalacjami do przeładunku, odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Systemy będą składały się z instalacji do ważenia odpadów, sprzętu komputerowego i oprogramowania do wprowadzania danych, kontroli dostępu, portierni itp. Systemy przyczynią się do prawidłowego funkcjonowania instalacji. Będą również dostarczały dane do baz danych wojewódzkich i centralnej.

Ponadto w ramach krajowego systemu baz danych o odpadach województwo powinno stworzyć i prowadzić bazę danych obejmującą informacje o wytwarzaniu opakowań oraz gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi. Celem tych baz danych jest zbieranie, przetwarzanie i analiza danych odzwierciedlających stan gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi w danym rejonie. Informacje uzyskane na podstawie tych danych zostaną wykorzystane do zaplanowania nowych inwestycji w dziedzinie gospodarki odpadami i do ustalenia spodziewanych trendów w tej dziedzinie.

Organy administracji publicznej uprawnione do podejmowania decyzji, organy nadzoru i urzędy statystyczne będą miały gwarantowany dostęp do zasobów wojewódzkiej bazy danych. Wojewódzka baza danych powinna stanowić narzędzie pomocne w pracy gmin/powiatów i województw uczestniczących w procesie planowania gospodarki odpadami, a także dla inspektorów nadzorujących posiadaczy odpadów.

9.8 Informacja, edukacja i konsultacje

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach, plan gospodarki odpadami podlega opiniowaniu władz (patrz rozdział 1 poradnika). Konsultacje z zainteresowanymi stronami i mieszkańcami podczas procesu planowania gospodarki odpadami są jednak konieczne.

Wytyczne

Udzielanie informacji, zaangażowanie społeczeństwa i konsultacje są niezbędnymi elementami każdego planu gospodarki odpadami.

Dobrze przeprowadzona kampania informacyjna i konsultacje mogą się znacząco przyczynić do osiągnięcia celów i zadań wyznaczonych w planie.

Najlepszy schemat lub inicjatywa nie zda się na nic, jeśli mieszkańcy i inni wytwórcy odpadów (użytkownicy systemu gospodarki odpadami) nic o nich nie wiedzą lub nie wiedzą, jak z nich korzystać. W związku z tym informowanie o systemach powinno stanowić istotną część działalności wydziałów odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami.

Zapotrzebowanie na informacje o gospodarce odpadami wzrośnie z powodu wdrażania coraz bardziej złożonych systemów i wymogów prawnych. Informacje o poszczególnych systemach powinny w związku z tym być przekazywane bezpośrednio do ich użytkowników, jak i do mediów. Celowym wydaje się być zaangażowanie pozarządowych organizacji ekologicznych w proces informacyjno-edukacyjny.

Każde województwo powinno opracować strategię informacyjną obejmującą plan działań na swoim terenie. Ponadto powinno w regularnych odstępach oceniać zapotrzebowanie na działania dodatkowe w tym zakresie.

Plan gospodarki odpadami jest dokumentem bardzo szczegółowo opisującym planowane inicjatywy i działania w dziedzinie gospodarki odpadami, dlatego województwo powinno wybrać najodpowiedniejszą formę opublikowania planu (forma, media etc.) stanowiącego ważny materiał informacyjny.

Przed uchwaleniem planu województwo powinno podjąć decyzję co do sposobu zaangażowania mieszkańców, instytucji publicznych i handlowych oraz przedsiębiorstw w proces decyzyjny.

Przykładowe metody zaangażowania to ankiety pytające o opinie na temat przyszłego systemu gospodarki odpadami, dyskusje publiczne o recyklingu i segregacji odpadów albo kampania reklamowo-informacyjna, broszury informacyjne itp.

Województwo powinno skonsultować się z mieszkańcami w związku z planem gospodarki odpadami. Na konsultacje należy przeznaczyć wystarczającą ilość czasu (aby mieszkańcy mogli się zapoznać z planem i mieli okazję do zgłoszenia uwag i wniosków). W ten sposób publiczna dyskusja przyczyni się do zwiększenia poziomu wiedzy o planie gospodarki odpadami i tym samym pozwoli na łatwiejsze osiągnięcia wytyczonych w nim celów i zadań.

Uwagi

Jeśli województwo zdecyduje się na konsultacje społeczne, okres przyjmowania uwag i wniosków powinien trwać co najmniej 8–10 tygodni. Należy również przeznaczyć odpowiednią ilość czasu przed i po okresie przyjmowania uwag i wniosków na konsultacje na poszczególnych szczeblach politycznych.

9.9 Doskonalenie kadr

Wytyczne

Nowoczesne planowanie gospodarki odpadami w wielu aspektach przedstawia nowe koncepcje i, co za tym idzie, stawia nowe wyzwania administracji publicznej i urzędnikom. Nowe elementy to zwłaszcza procedury administracyjne, elementy powtarzające się, udział sektora prywatnego i potencjalne zaangażowanie społeczeństwa w proces planowania.

Proces planowania ukierunkowany strategicznie i oparty na definiowaniu polityk, celów i zadań wydaje się trudniejszy dla osoby zajmującej się planowaniem od podejścia technicznego, nastawionego na rozwiązanie konkretnych problemów. W związku z tym szczególnie istotne są kompetencje pracowników wydziałów odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami i ich doskonalenie zawodowe.

Krótkoterminowy plan działania powinien uwzględniać środki umożliwiające dokształcanie osób zaangażowanych w tworzenie planu gospodarki odpadami. Edukacja i szkolenia mogą uwzględniać następujące tematy i dziedziny:

- edukacja ogólna, włącznie z kursami językowymi,
- szkolenia w zakresie ogólnych zasad planowania i problemów związanych z planowaniem gospodarki odpadami,
- rozwiązania technologiczne dla sektora odpadowego – systemy zbierania odpadów, transportu (w tym przeładunku) odpadów, instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- kwestia uczestnictwa sektora prywatnego, włącznie z dokumentacją i procedurami przetargowymi, oceną ofert i wyborem wykonawcy, negocjacje umowy, monitoring kontraktu i działania uzupełniające; monitoring wykonania umowy i działania uzupełniające,
- kontrola działalności i planowanie, eksploatacja instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- kwestie zarządzania – systemy rachunkowe, zatrudnienie, powoływanie zespołów, podział obowiązków,
- kwestie polityki – rozpowszechnianie informacji, konsultacje społeczne, zrozumienie i zatwierdzenie planu gospodarki odpadami, zaangażowanie społeczeństwa w proces planowania.

9.10 Harmonogram działań

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi o konieczności sporządzania harmonogramu wdrażania poszczególnych działań planowanych w zakresie gospodarki odpadami. Oczywiście w harmonogramie powinny być uwzględnione również działania określone planem krótkoterminowym.

9. Krótkoterminowy plan działania (4 lata)

Wytyczne

Po przygotowaniu krótkoterminowego planu działania należy przygotować harmonogram i zintegrować go z planem. Harmonogram powinien uwzględniać wszystkie główne zadania, terminy ich wprowadzenia lub wdrożenia oraz nazwy jednostek lub wydziałów odpowiedzialnych za ich wprowadzenie lub wdrożenie.

Harmonogram podsumowuje poszczególne działania wchodzące w skład krótkoterminowego planu działania (patrz rozdziały 9.2 do 9.9). Harmonogram w przejrzysty i prosty sposób pokazuje wszystkie zadania wyznaczone w planie.

Harmonogram stanowi również podstawę do oceny potrzeb finansowych i kosztów planu, jako że pozwala określić realizację planowanych inwestycji i związanych kosztów w poszczególnych latach.

Harmonogram powinien uwzględniać wszystkie zaplanowane działania, lecz stopień szczegółowości należy dokładnie rozważyć i zostawić miejsce na późniejsze poprawki.

Uwagi

W większości przypadków odpowiednią jednostką czasu będzie 1 kwartał lub 1 rok.

10. Analiza oddziaływania

Streszczenie:

Należy wykonać analizę oddziaływania proponowanego planu gospodarki odpadami.

Analiza oddziaływania powinna zawierać wpływ planu na przyszły przepływ odpadów.

Należy również dokonać analizy sytuacji planowanej w porównaniu z sytuacją obecną pod kątem skutków środowiskowych.

Następnie należy oszacować potrzeby inwestycyjne określone planem gospodarki odpadami.

Należy przeprowadzić analizę kosztów systemów gospodarki odpadami zorganizowanych lub wykorzystywanych przez województwo.

10. Analiza oddziaływania

10.1 Uwagi ogólne

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach, plan gospodarki odpadami powinien opisywać proponowany system gospodarki odpadami, włącznie z ustaleniem harmonogramu wydatkowania środków finansowych i źródłem ich pochodzenia. W planie powinna znaleźć się również analiza oddziaływania: zmian sposobów postępowania z poszczególnymi rodzajami odpadów, źródeł finansowania i wielkości opłat.

Ponadto ustawa – Prawo ochrony środowiska wymaga, aby krajowy i wojewódzkie i plany gospodarki odpadami oraz programy ochrony środowiska zostały ocenione pod względem ich wpływu na środowisko (postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów).

Wytyczne

Analiza powinna opisywać oddziaływanie krótkoterminowego programu działania na:

- przepływ odpadów,
- wpływ na środowisko,
- potrzebne inwestycje,
- koszty,
- koszty użytkowników systemu gospodarki odpadami (posiadaczy odpadów) – wielkość opłat.

Ponadto należy wykonać ocenę możliwych źródeł finansowania.

10.2 Analiza przepływu odpadów

Wytyczne

Należy wykonać analizę wpływu planu gospodarki odpadami na przepływ odpadów (sposoby postępowania z odpadami).

Na tym etapie analiza przepływu odpadów jest analogiczna do analizy wykonanej zgodnie z rozdziałem 4.5, z wyjątkiem tego, że powinna ona odzwierciedlać sytuację na koniec okresu planowania, włącznie z inicjatywami krótkoterminowego planu działania.

Nadrzędnym celem analizy jest ustalenie ilościowych i jakościowych parametrów (niezbędnej liczby i zdolności przerobowych) planowanych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Wyniki analizy stanowić będą podstawę dla dalszego planowania tych instalacji.

Innym powodem do szacowania przyszłego przepływu odpadów jest ustalenie, czy wykonywane są zadania planu gospodarki odpadami, jak i zadania wytyczone na poziomie krajowym.

Analiza przepływu odpadów powinna określić całkowitą ilość odpadów spodziewaną na koniec okresu planowania, a także określić spodziewane ilości odpadów dla każdego z głównych sposobów ich zagospodarowania, np. recykling/odzysk, spalanie i składowanie.

Ponadto analiza powinna określać ilości odpadów kierowanych do planowanych i istniejących instalacji do odzysku (w tym recyklingu) i unieszkodliwiania odpadów. Analiza powinna uwzględniać ilości powstających w wyniku działalności tych instalacji odpadów poprocesowych.

10.3 Wstępna analiza oddziaływania na środowisko

Wytyczne

Analiza oddziaływania na środowisko jest podobna do analizy scenariuszy przedstawionej w rozdziale 7.4. Zamiast jednak analizowania poszczególnych scenariuszy, ta część planu gospodarki odpadami porównuje sytuację istniejącą do planowanej. Wstępna analiza oddziaływania na środowisko może uwzględniać parametry określone w rozdziale 7.4. poradnika.

Z uwagi na interdyscyplinarny charakter analizy jej wykonanie wymaga zaangażowania różnych (zajmujących się poszczególnymi komponentami środowiska) specjalistów. Wykonanie wstępnej analizy oddziaływania na środowisko będzie pomocnym narzędziem przy ocenie rozwiązań proponowanych w wojewódzkim planie gospodarki odpadami. Nie zwalnia to jednakże z obowiązku ustawowego przeprowadzenia postępowania

w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów (patrz rozdział 1.3. poradnika).

10.4 Analiza kosztów

Wytyczne

Celem niniejszego punktu jest przeanalizowanie finansowych konsekwencji wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.

Ogólnie wojewódzki plan gospodarki odpadami nie będzie zawierał zbyt wielu planowanych inwestycji lub schematów wymagających dużych nakładów lub finansowania, ponieważ większość działań w dziedzinie gospodarki odpadami będzie wykonywana przez przedsiębiorców oraz gminy/powiaty (osobno lub przez związki).

Niemniej niektóre działania może zorganizować i przeprowadzić województwo. Są to np. regionalne systemy zbierania odpadów (np. niebezpiecznych). Takie działania mogą wpłynąć bezpośrednio na stan finansów województwa.

Z kolei inne inwestycje będą finansowane z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (np. instalacje unieszkodliwiania odpadów, włącznie z instalacjami unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych).

W związku z tym plan powinien zawierać analizę potrzebnych inwestycji, które mogą być finansowane z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska. Listę takich inwestycji należy ustalić w kolejności priorytetowej.

Analiza kosztów składa się z dwóch głównych części. Pierwsza to szacunek nakładów inwestycyjnych niezbędnych dla realizacji planu gospodarki odpadami. Druga dotyczy rocznych kosztów kapitałowych wraz z kosztami eksploatacji i utrzymania istniejącej infrastruktury w zakresie gospodarki odpadami.

Potrzeby inwestycyjne zostaną określone w planie gospodarki odpadami niezależnie od tego, czy inwestorem będą władze regionalne/lokalne, czy też inwestor prywatny lub instytucjonalny.

Oprócz określenia szacunku wszystkich inwestycji potrzebnych w sektorze gospodarki odpadami do wykonania krótkoterminowego programu działań, należy przygotować ocenę potencjalnych źródeł finansowania.

Zaleca się wykonanie takiej oceny dla każdego z wymienionych w rozdziałach 9.1 do 9.12 systemów, po czym dokonanie zestawienia tych danych w ramach opisywanej w niniejszym rozdziale części planu gospodarki odpadami.

Uwagi

Źródłami środków inwestycyjnych mogą być komercyjne lub preferencyjne pożyczki lub dotacje ze źródeł krajowych albo zagranicznych, włącznie z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej poszczególnych szczebli, kredyty, pożyczki dwustronne czy międzynarodowe instytucje finansowe (Bank Światowy, EBOR, UE itp.).

10.5 Ocena opłat (dostępności finansowej)

Wytyczne

Uzupełnieniem analizy finansowej będzie analiza poziomu opłat użytkowników. Analiza ta jest równorzędna z analizą dostępności finansowej opisaną w rozdziale 7.6.

Gminy/powiaty określają wysokość opłat na podstawie jednostki objętości odpadów (lub w inny sposób), w ramach swoich systemów gospodarki odpadami.

W przeciwieństwie do gmin/powiatów plan wojewódzki powinien analizować skutki proponowanych zmian w systemie gospodarki odpadami na poziomie opłat użytkowników, tzn. zmiany w ogólnym poziomie opłat wnoszonych przez użytkowników systemu.

Należy jednak pamiętać, że wojewódzki plan gospodarki odpadami zostanie opracowany przed planami gminnymi/powiatowymi, a ponieważ większość szczegółowych projektów lokalnych zostanie uwzględniona właśnie w planach gminnych/powiatowych, dokładne ustalenie przyszłych opłat nie będzie możliwe lub będzie bardzo trudne.

Przy szacowaniu poziomu przyszłych opłat należy przyjąć szereg założeń, w tym terminy wdrażania projektów inwestycyjnych przeprowadzanych przez województwo i poszczególne gminy/powiaty.

10. Analiza oddziaływania

Główną zasadą ustalania wysokości opłat jest to, żeby całkowity przychód był równy całkowitym kosztom systemu gospodarki odpadami w danym okresie, uwzględniając też możliwość gromadzenia środków finansowych na potrzeby przyszłych inwestycji.

11. Plan jako dokument

Streszczenie:

Należy przygotować dokument stanowiący plan gospodarki odpadami.

Jego struktura może być podobna do struktury zaproponowanej w rozdziałach 3–10 niniejszego poradnika.

Bardzo przydatne może być również przygotowanie streszczenia planu w języku niespecjalistycznym (np. dla czytelnika, któremu brakuje czasu na szczegółową lekturę).

11. Plan jako dokument

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach nie określa szczegółowych wymagań wobec struktury dokumentu stanowiącego plan. Wymagania takie będą określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska.

Niniejszy rozdział przedstawia proponowaną strukturę dokumentu – plan gospodarki odpadami.

Wytyczne

Plan powinien uwzględniać prezentowane w niniejszym poradniku wytyczne oraz podstawowe wymagania dotyczące struktury ogólnej dokumentu. Plan może się składać z jednego lub kilku tomów i powinien uwzględniać następujące rozdziały główne:

0. Wstęp, streszczenie
1. Założenia i dane podstawowe
2. Analiza stanu istniejącego w sektorze gospodarki odpadami
3. Przewidywane zmiany
4. Polityka, cele i zadania
5. Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych
6. Długoterminowy program strategiczny
7. Krótkoterminowy plan działania
8. Analiza oddziaływania
9. Wdrożenie
10. Monitoring i aktualizacja

Zawartość i metodologia każdej z wyżej wymienionych części zostały opisane w odpowiednich rozdziałach niniejszego poradnika.

Streszczenie planu gospodarki odpadami można (a nawet powinno się) rozpowszechniać wśród mieszkańców i prezentować członkom organów politycznych uchwalających plan. Streszczenie powinno być napisane językiem niespecjalistycznym.

Dokument, jakim jest plan gospodarki odpadami, powinien być krótki i zwięźle napisany. Szczególnie istotne powinny być elementy strategiczne, a nie opis stanu istniejącego. Oznacza to, że rozdział 4 i następne będą w dokumencie najważniejsze.

Układ edycyjny dokumentu można przygotować na szereg sposobów. Tradycyjna forma prezentacji składającej się z tekstu, tabel i kilku elementów graficznych (wykresy kołowe, słupkowe, mapy itp.) jest całkowicie wystarczająca, chociaż zespół przygotowujący plan może wywołać większe zainteresowanie dokumentem, uatrakcyjniając jego formę graficzną i układ edycyjny. Dotyczy to szczególnie streszczenia.

Roboczą wersję dokumentu można również umieścić na stronie internetowej – zainteresowane osoby/instytucje bądą mogły w ten sposób zgłaszać swoje uwagi bezpośrednio.

12. Wdrożenie

12. Wdrożenie

Wytyczne

Realizacja polityki, celów i zadań planu wymaga zatem nie tylko pełnego zaangażowania sejmiku województwa popartego kompetentną i sprawną administracją, ale również inicjatyw samej administracji we wdrażaniu działań i projektów wchodzących w skład planu gospodarki odpadami.

Nie oznacza to, że wszystkie bez wyjątku zadania zostaną wdrożone przez administrację/władze wojewódzkie. Oznacza to jednak, że administracja/władze muszą podejmować inicjatywy i odgrywać przewodnią rolę we wdrażaniu planu.

Wdrożenie planu gospodarki odpadami stanowi zatem jego integralną część. Wdrożenie planu leży w gestii władz województwa, które są odpowiedzialne za podjęcie działań potrzebnych do zrealizowania projektów i postanowień planu.

Krótkoterminowy plan działania opisany w rozdziale 9 niniejszego dokumentu powinien zawierać szczegółowe opisy działań (kto, kiedy, jak) koniecznych do realizacji strategii i celów. Zatem wdrożenie planu jest to podjęcie działań mających na celu realizację projektów określonych w krótkoterminowym programie działań.

Osoby odpowiedzialne za wdrożenie systemu gospodarki odpadami powinny być odpowiednio zaangażowane w tę pracę i posiadać do tego wszystkie potrzebne kompetencje.

Uwagi

Wybór jednostki wdrażającej plan[29]

Przy ustalaniu i wprowadzaniu nowych usług i instalacji w zakresie gospodarki odpadami sejmik/zarząd województwa czy rada/organ wykonawczy gminy/powiatu musi pełnić rolę jednostki odpowiedzialnej za wdrożenie tych usług i instalacji. Jeśli w tworzeniu systemu gospodarki odpadami bierze udział kilka gmin/powiatów, będzie to związek gmin/powiatów lub w przypadku porozumienia jedna z gmin. Jedna z gmin musi, w przypadku porozumienia gmin, zostać wyznaczona jako nadrzędna, stając się jednostką odpowiedzialną za wdrożenie planu i będąc jednocześnie dostawcą usług. Sejmik województwa powinien wspierać międzygminne, międzypowiatowe porozumienia w zakresie gospodarki odpadami.

Regionalne władze lub jednostki odpowiedzialne za system gospodarki odpadami (np. związki celowe gmin/powiatów lub zarządy regionalne) mogą działać bardzo skutecznie, jednakże w takim przypadku wymagane jest przekazanie części kompetencji w zakresie zarządzania gospodarką odpadami przez każdą z gmin/powiatów na rzecz tej jednostki.

Aby móc działać skutecznie, jednostka nadrzędna musi posiadać wystarczające kompetencje pozwalające jej wdrożyć system gospodarki odpadami. Zakres jej obowiązków może obejmować:

- wykonywanie usług i eksploatację instalacji gospodarki odpadami,
- zawieranie umów z dostawcami usług i innymi władzami lub jednostkami,
- pobieranie opłat za usługi od ludności i innych wytwórców odpadów,
- zaciąganie kredytów i prowadzenie ewidencji zadłużenia dla celów finansowania usług i instalacji,
- ustalanie sposobu postępowania z poszczególnymi grupami odpadów (przepływu strumienia odpadów) w ramach poszczególnych systemów i instalacji.

Wzmacnianie administracji

Wzmocnienie administracji regionalnej/lokalnej jest konieczne do wdrożenia innych aspektów planu gospodarki odpadami. Może ono obejmować następujące działania:

- rozwój lub stworzenie nowych wydziałów gospodarki odpadami ze zwiększonymi zakresami obowiązków i kompetencjami, włącznie ze zwiększeniem liczby pracowników zajmujących się gospodarką odpadami,
- wprowadzenie ogólnych programów szkoleniowych dla pracowników administracji w celu zwiększenia ich kompetencji przy wykonywaniu zadań związanych z gospodarką odpadami,
- szkolenie pracowników administracji i radnych w zakresie zarządzania gospodarką odpadami (system zarządzania charakteryzujący się

[29] Na podstawie materiałów i informacji kursu US EPA na temat zintegrowanego planowania gospodarki odpadami, 1998 r.

świadomą polityką, wyznaczonymi celami i zadaniami, kontrolowany przez administrację i obejmujący usługi świadczone przez kontrahentów prywatnych i/lub publicznych),
- wyznaczanie wydziałom odpowiedzialnym za gospodarkę odpadami nowych zadań, np. rozwój, planowanie i wdrożenie nowych systemów zbierania odpadów (eksploatowanych przez prywatnych lub publicznych dostawców usług wyłonionych z przetargów), zgodnych z wymogami planu gospodarki odpadami i, co z tym związane, zgodnych z wymogami państwowymi i wymogami UE,
- poprawę jakości usług, aby użytkowanie systemu gospodarki odpadami stało się skuteczniejsze i zgodne z wyznaczonymi celami polityki w zakresie gospodarki odpadami,
- wprowadzenie publicznie kontrolowanych i zarządzanych systemów zwrotu nakładów umożliwiających administracji finansowanie bieżącej i przyszłej działalności na podstawie zasady „zanieczyszczający płaci", niezależnie od zewnętrznych źródeł finansowania.

Struktura własnościowa

Instalacje gospodarki odpadami mogą być własnością prywatną korporacji, spółki lub osoby fizycznej. Wybór rodzaju własności wpływa na sposoby i źródła finansowania oraz formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności.

Władze lokalne/regionalne mają lepsze możliwości kontroli nad instalacją, której są właścicielem. W większości krajów zaleca się, aby instalacje gospodarki odpadami (w tym szczególnie odzysku i unieszkodliwiania) były własnością publiczną, co uznawane jest za rozwiązanie bardziej praktyczne i skuteczniejsze finansowo. Nie oznacza to jednak, że operatorzy prywatni są wykluczeni z działalności w dziedzinie gospodarki odpadami (patrz poniżej).

Wdrożenie projektów publicznych wymaga zwykle mniej czasu i starań, a związane z nim ryzyko jest znikome lub żadne. Ponadto finansowanie publicznych projektów związanych z gospodarką odpadami jest zwolnione od podatków i często łatwiejsze do uzyskania, niż dla projektów prywatnych.

Rozwój współpracy sektora publicznego i prywatnego

Niezależnie od wyboru struktury własnościowej, w sektorze gospodarki odpadami należy rozwinąć stosunki partnerskie pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym:
- zwiększyć liczbę przetargów, aby rozwinąć rynek i uzyskać rozwiązania najskuteczniejsze finansowo,
- kreować działania umożliwiające zaangażowanie sektora prywatnego,
- zweryfikować lub rozwiązać istniejące umowy z operatorami, zawrzeć nowe umowy na świadczenie usług z działającymi na terenie województwa profesjonalnymi kontrahentami,
- rozpocząć rozmowy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, włącznie z operatorami prywatnymi, właścicielami instalacji unieszkodliwiania odpadów, potencjalnymi źródłami finansowania, organizacjami pozarządowymi i in. o roli, którą każda z nich mogłaby odgrywać przy wdrażaniu planu,
- zawrzeć dobrowolne umowy z organizacjami i stowarzyszeniami przemysłowymi, sieciami handlu detalicznego itp., mające na celu podjęcie działań zachęcających do większego udziału ludności w inicjatywach dotyczących odzysku i recyklingu (w tym odpadów opakowaniowych).

Sektor prywatny

Należy określić rolę sektora prywatnego w świadczeniu usług zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz ustalić odpowiednią politykę. Działania te mogą przyjąć postać zaproszeń do zaoferowania instalacji lub rozważenia konkretnych inicjatyw ze strony sektora prywatnego.

Można określić rodzaj i zakres usług, wydajności instalacji i zakres umów dotyczących eksploatacji systemu. Można także rozważyć zmiany systemu w zakresie pobierania opłat za usługi wykonywane przez operatorów prywatnych. Należy także rozpatrzyć wpływ proponowanych zmian na istniejące struktury organizacyjne systemu gospodarki odpadami.

Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Sejmik i administracja województwa wdrażające plan gospodarki odpadami mogą napotkać szereg przeszkód związanych z brakiem zrozumienia przez społeczeństwo problematyki dotyczącej gospodarki odpadami. Przezwyciężenie tych przeszkód może wymagać m.in.:

Poprawy dostępu do informacji[30]. Brak wiedzy o tym, gdzie, kiedy i jakie odpady wytwarzane są w gospodarstwach domowych, stanowi często prawdziwą przeszkodę dla ustanowienia zrównoważonej gospodarki odpadami.

Akceptacji odpowiedzialności. Mieszkańcom często się wydaje, że po umieszczeniu odpadów w pojemniku problem ich zagospodarowania został rozwiązany. W rzeczywistości jest to dopiero pierwsze z szeregu działań (zbiórka, transport, segregacja, odzysk, unieszkodliwianie) na drodze do ustanowienia zrównoważonej gospodarki odpadami.

Akceptacji skuteczności działania. Nawet jeśli mieszkańcy świadomi są ilości i jakości wytwarzanych przez siebie odpadów, panuje powszechne przekonanie, że nie można nic zrobić, żeby tę ilość/jakość ograniczyć. Informowanie i edukacja społeczeństwa w zakresie: ograniczania powstawania odpadów, selektywnej zbiórki surowców wtórnych czy kreowania „mody" na trwalsze i środowiskowo przyjazne produkty (np. zawierające mniejszą ilość i/lub lepszą z punktu widzenia odzysku jakość materiałów opakowaniowych) może znacząco przyczynić się do zmiany takich przekonań i zaktywizować udział społeczeństwa w planowanych zintegrowanych działaniach gospodarki odpadami.

Rozwoju infrastruktury wspierającej. Większość mieszkańców jest skłonna uczestniczyć w systemach selektywnego zbierania odpadów. Warunkiem niezbędnym jest zapewnienie odpowiedniej i „przyjaznej dla uczestnika" (właściwie zlokalizowanej i umożliwiającej proste segregowanie odpadów) infrastruktury technicznej. Brak takiej infrastruktury jak np. usług w zakresie zbierania odpadów metodą „przy krawężniku" (bezpośrednio z posesji) albo centralnych czy osiedlowych punktów zbierania odpadów jest często przyczyną niepowodzeń i małej efektywności systemów selektywnego zbierania i odzysku, w tym recyklingu odpadów.

Ustalenie priorytetów przy wdrażaniu zadań

W trakcie przygotowywania strategii i planów wdrożeniowych województwa będą musiały ustalić listę priorytetów dla poszczególnych wytyczonych zadań. W trakcie przygotowania planu gospodarki odpadami zostały określone problemy związane z gospodarką odpadami (patrz rozdziały 1–5 niniejszego poradnika). Polityka, cele i zadania zostały ustalone zgodnie z zaleceniami rozdziału 6, a opcje rozwiązania problemów, związane z tym koszty i korzyści wynikające z tych opcji, finansowanie inwestycji i inne zasoby potrzebne do ich wdrożenia zostały opisane w rozdziale 7.

Priorytety i horyzonty czasowe ich wdrażania są natomiast ustalone i sformalizowane w planach krótko- i długoterminowych przygotowanych na podstawie wytycznych zawartych w rozdziałach 8 i 9. Skutki wdrożenia krótko- i długoterminowego planu na lokalny budżet i na inne czynniki zostały opisane w rozdziale 10.

Poniżej opisano szereg kwestii do rozważenia oraz czynników mogących mieć wpływ na wdrożenie planu[31].

Kwestie środowiskowe

Najbardziej rozpowszechnioną metodą unieszkodliwiania odpadów w Polsce jest ich składowanie, a niewłaściwie zaprojektowane, eksploatowane i nieodpowiednio kontrolowane składowisko może być źródłem znacznych emisji zanieczyszczeń i innych zagrożeń dla środowiska. W związku z tym najpierw można skupić się na wdrożeniu działań mających na celu poprawę i lepszą kontrolę sposobów zarządzania i eksploatacji istniejących składowisk, a dopiero później rozważyć

[30] Na podstawie: G. Clapton: "The Use of Waste Management Plans as a Driver for Change. Paper in the Phare Twinning Project" *Wykorzystanie planów gospodarki odpadami jako czynników postępotwórczych. Referat przygotowany w ramach projektu Phare Twinning.* (PL98/IB-EN-01).

[31] Na podstawie: *Podręcznik do wdrażania prawodawstwa środowiskowego Wspólnot Europejskich.* Komisja UE.

możliwość stosowania bardziej zaawansowanych metod unieszkodliwiania odpadów.

Działania ograniczające wpływ istniejących i starych składowisk na środowisko, jak również budowa nowych składowisk są przedsięwzięciami bardzo kosztownymi. Należy ustalić, która z opcji jest najskuteczniejsza i najbardziej wydajna.

W przypadku spalarni odpadów należy wziąć pod uwagę szereg długotrwałych czynników związanych z ich eksploatacją: zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów (aby były ekonomicznie opłacalne, spalarnie powinny być projektowane i eksploatowane dla unieszkodliwiania dużego strumienia odpadów), ograniczenie potrzeb w zakresie składowania odpadów (spalanie zmniejsza ilość odpadów wymagających finalnego unieszkodliwiania, ale powoduje powstawanie odpadów technologicznych stanowiących duże zagrożenie środowiskowe i wymagających bezpiecznego unieszkodliwiania).

Plany muszą przede wszystkim zapewnić zapobieganie powstawaniu odpadów i odzysk (włącznie z recyklingiem, w tym z kompostowaniem).

Efektywność finansowa

Działania bardziej efektywne finansowo (powodujące większe korzyści środowiskowe w przeliczeniu na jednostkę poniesionych kosztów) powinny mieć wyższy priorytet od działań mniej wydajnych. Z drugiej strony nie można jednak ignorować lub odkładać realizacji działań wymagających dużych nakładów inwestycyjnych (np. budowa nowych instalacji). Należy planować rozwój, finansowanie i budowę takich instalacji i przygotować społeczność/przedsiębiorców do konieczności ich przyszłego powstania.

Aspekty ekonomiczne

Każde województwo musi rozważyć, które pozycje w planie będą miały znaczący wpływ na gospodarkę. W pierwszej kolejności należy rozważać działania mające wpływ na sektor przemysłowy i handlowy, a w następnej kolejności działania dotyczące mniej istotnych dziedzin gospodarki.

Ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami jaki o opłacie produktowej i opłacie depozytowej oraz o opakowaniach i odpadach opakowaniowych wymagają wprowadzenia istotnych zmian do produkcji, dystrybucji i użycia materiałów opakowaniowych we wszystkich sektorach gospodarki oraz wyznaczają ilościowe cele określające poziomy odzysku (w tym recyklingu) i ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów opakowaniowych, co w oczywisty sposób wpłynie na sektor przemysłowy i handlowy, powoływane organizacje odzysku, ale również działania gmin/powiatów czy województw związane z gospodarką tymi odpadami.

W trakcie opracowywania strategii gospodarki odpadami województwa powinny zidentyfikować dostępne źródła finansowania, jak np. krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej albo źródła zewnętrzne (np. ISPA).

Ogólnie działania podjęte przez województwa muszą być zgodne z planem krajowymi, który z kolei musi być zgodny z polityką i prawodawstwem krajowym w zakresie gospodarki odpadami.

Harmonogram wdrożeń

Harmonogram wdrożeń powinien być realistyczny. Po zgłoszeniu uwag przez zainteresowane strony można dopracować szczegóły harmonogramu. Harmonogram powinien przykładowo zawierać następujące etapy:

- opracowania wstępne,
- przygotowanie projektów,
- budowa,
- eksploatacja.

Jeśli plan gospodarki odpadami zakłada budowę nowych instalacji, czas konieczny do wdrożenia programu będzie dłuższy niż w przypadku, gdy zostaną wykorzystane instalacje istniejące.

Podsumowanie

Wdrożenie planu gospodarki odpadami wymaga (m.in.) następujących działań:

- ustanowienia struktur organizacyjnych, włącznie z powołaniem nowych wydziałów na szczeblu wojewódzkim odpowiedzialnych m.in. za planowanie, zarządzanie danymi

i systemami raportowania, egzekwowanie,
- ustalenia budżetów i źródeł finansowania,
- opracowania i wdrożenia programów wspierających społeczeństwo w działaniach pozwalających na minimalizację ilości wytwarzanych odpadów oraz zwiększenie recyklingu,
- rozpatrzenia i koordynacji potencjalnej roli sektora prywatnego,
- przygotowania studiów wykonalności, planów i ocen oddziaływań na środowisko poszczególnych inwestycji (w przypadkach, gdy jest to wymagane),
- przygotowania projektów technicznych i przetargów zgodnie z obowiązującymi przepisami o przetargach,
- innych formalności prawnych, włącznie z nabywaniem nieruchomości, zawieraniem umów itp.,
- realizacji poszczególnych etapów procesu inwestycyjnego (budowy i zlecania wykonania instalacji),
- wdrożenia projektu (w etapach).

Powyższe działania powinny zostać uwzględnione w krótko- lub długoterminowym planie działania.

13. Ocena

13. Ocena

13.1 Procedury oceniania

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach plan gospodarki odpadami powinien być weryfikowany przynajmniej raz na cztery lata.

Wytyczne

Weryfikacji powinna zostać poddana całość planu, włącznie z jego warunkami, założeniami dalszego rozwoju i innymi danymi początkowymi w celu sprawdzenia, czy wciąż są aktualne.

Weryfikacja powinna także objąć politykę, cele i zadania.

Zweryfikowany plan powinien zawierać nowy opis istniejącej sytuacji (nowy, bo stan gospodarki odpadami uległ zmianom po wdrożeniu założeń i działań planu pierwotnego).

Wreszcie, weryfikacja powinna objąć aktualizację i/lub weryfikację programu długoterminowego, a zwłaszcza krótkoterminowego planu działań wraz z analizą oddziaływań.

Nowy plan należy opublikować i przekazać do zaopiniowania przez właściwe władze, zgodnie z wymaganiami określonymi w ustawie o odpadach. Ostatecznie zaktualizowany plan zostanie zatwierdzony (w drodze uchwały) przez sejmik województwa.

Jeśli założenia czy dane podstawowe ulegną istotnym zmianom lub jeśli zajdą jakiekolwiek inne istotne zmiany mogące uniemożliwić wdrożenie obecnego planu, weryfikację można (a często trzeba) przeprowadzić przed upływem czteroletniego okresu.

Uwagi

Proces weryfikacji powinien się rozpocząć nie później niż trzy lata od uchwalenia poprzedniego planu.

Z przedstawionych powyżej wytycznych wynika, że weryfikacji należy poddać cały plan. Może się jednak okazać, że niektóre części planu wymagają całkowitego uaktualnienia, a inne tylko drobnych zmian, w zależności od okoliczności.

Tak czy inaczej, należy przygotować nową wersję dokumentu i przekazać ją do zatwierdzenia przez sejmik.

Najistotniejszymi pytaniami podczas weryfikacji są:

- Czy zostały rozwiązane podstawowe problemy zidentyfikowane w poprzednim planie?
- Czy pojawiły się nowe problemy?
- Czy osiągnięto cele postawione w polityce?
- Czy zostały wykonane zadania postawione w poprzednim planie? W jakim stopniu? Jeśli nie, to dlaczego?
- Czy zostały wykonane zadania postawione przed administracją? W jakim stopniu?
- Czy zostały wdrożone inne działania, np. czy zostały spełnione warunki umów przez zawierające je strony? Jeśli nie, to dlaczego?

Oczywiście weryfikacja planu może być zadaniem łatwiejszym od opracowania go po raz pierwszy, ale podczas weryfikacji należy koniecznie wykonać ponowną analizę problemów i strumienia odpadów.

Wiele opisów ze „starego" planu nie zmieni się w „nowym" (jeśli np. nie ulegną zmianie systemy zbierania odpadów). Jednak w ramach realizacji pierwszego planu mogły zostać wdrożone nowe systemy, które w nowym planie zostaną opisane jako istniejące. W praktyce wdrożenie niektórych systemów będzie odbiegało od założeń (np. efektywność zbierania odpadów itp.), należy to więc uwzględnić w opisie istniejącej (nowej) sytuacji.

Polityka i postawione przez nią cele najprawdopodobniej nie ulegną zmianom, jednakże należy zweryfikować wyznaczone zadania. Jeśli wykonanie zadań odbiega znacząco od założeń, należy rozważyć ich zmianę/modyfikację, a jednocześnie tak zmienić planowane środki i działania, aby wpływać na lepszą wykonalność konkretnych zadań nowego planu, zamiast powtarzać w nim zapisy i zadania niewykonane w poprzednim planie.

Z drugiej strony, jeśli zadania zostały (prawie) wykonane, należy przygotować zadania nowe, ambitniejsze, zgodnie z wymogami prawa stanowiącymi o konieczności stałej poprawy sytuacji w gospodarce odpadami.

Procedura weryfikacyjna może się składać z następujących etapów:

- weryfikacja założeń i warunków podstawowych,
- sprawdzenie, czy zadania zostały wykonane, analiza dlaczego tak lub nie,
- weryfikacja analizy strumienia odpadów z uwzględnieniem nowych elementów wprowadzonych do systemu w ramach poprzedniego planu,
- stwierdzenie, czy istnieje konieczność dokonania zmian w polityce i postawionych w niej celach ogólnych,
- wyznaczenie nowych zadań (jeśli poprzednie zadania nie zostały wykonane, wykonać analizę dlaczego i odpowiednio wyznaczyć nowe zadania; jeśli poprzednie zadania zostały wykonane, wyznaczyć nowe, ambitniejsze),
- weryfikacja programu długoterminowego (jeśli wystąpi taka potrzeba),
- zdefiniowanie nowych projektów i inicjatyw lub powtórzenie starych, jeśli wciąż są istotne i nie zostały wdrożone (w takim przypadku należy zbadać dlaczego i wyciągnąć odpowiednie wnioski),
- zbadanie skutków i konsekwencji nowego planu, zwłaszcza w odniesieniu do budżetu województwa i wysokości opłat dla użytkowników,
- sporządzenie nowego planu, przekazanie do opiniowania/konsultacji,
- zatwierdzenie nowego planu przez sejmik.

W przypadku wystąpienia konieczności weryfikacji planu przed upływem okresu czteroletniego (np. ze względu na poważne zmiany w założeniach podstawowych lub z innych istotnych powodów) może się okazać, że potrzebna jest jedynie weryfikacja krótkoterminowego planu działania i budżetu.

13.2 Sprawozdawczość

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach zarząd województwa powinien składać sejmikowi sprawozdanie z realizacji planów gospodarki odpadami raz na dwa lata.

Wytyczne

Sprawozdanie powinno zawierać informacje o wykonaniu jakościowych i ilościowych zadań postawionych w planie gospodarki odpadami.

Ponadto w sprawozdaniu może znaleźć się opis postępu we wdrażaniu inicjatyw zawartych w krótkoterminowym planie działania.

W sprawozdaniu mogą się również znaleźć informacje dotyczące spodziewanych zmian, np. w założeniach podstawowych, alokacjach budżetu i nowych wymogach (prawnych) powodujących konieczność wprowadzenia nowych inicjatyw lub weryfikacji planu.

Uwagi

Ponieważ głównym celem sprawozdania jest opis wykonania zadań, plan gospodarki odpadami powinien określać mierzalne (umożliwiające ocenę stopnia ich realizacji) zadania, co z kolei pozwoli na ocenę, czy osiągnięte zostały określone w planie cele polityczne.

Ważny jest także dobrze funkcjonujący system monitoringu i ewidencji odpadów pozwalający na kontrolowanie strumienia odpadów oraz na stwierdzenie, czy wdrożone działania są skuteczne.

Sprawozdanie dwuletnie może być po prostu podsumowaniem krótkoterminowego planu działania ze wskazaniem planowanych działań/zadań i stwierdzeniem, czy (lub w jakim stopniu) zostały one wykonane. Na końcu sprawozdania należy zamieścić krótką informację opisującą potrzebne zmiany w obecnym planie działania oraz ich skutki i konsekwencje, zwłaszcza dla budżetu województwa.

13.3 Monitoring, kontrola, egzekwowanie

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plan gospodarki odpadami powinien zawierać opis systemu monitoringu i oceny wdrożenia zadań i celów.

Jednocześnie ustawa o odpadach (art. 37) definiuje nowy system monitoringu – baz danych o odpadach, prowadzony przez urzędy marszałkowskie[32]. System ten powinien być podstawowym źródłem informacji o odpadach wykorzystywanym przy opracowywaniu, wdrażaniu i ocenie realizacji planów gospodarki odpadami.

Wytyczne

Krótkoterminowy plan działania i program długoterminowy powinny identyfikować stanowiące integralną część planu wszelkie działania konieczne do prawidłowego prowadzenia systemu ewidencji i monitoringu odpadów w województwie, jeśli taki system jeszcze nie funkcjonuje (uwzględniając określony w ustawie o odpadach system ewidencji danych o odpadach i gospodarce odpadami).

Podstawowym celem systemów ewidencji i monitoringu jest określenie ilości odpadów na poszczególnych etapach systemu gospodarowania odpadami (od wytwórców do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów) oraz kontrola wytwórców odpadów i posiadaczy odpadów prowadzących działalność w zakresie zbierania i transportu odpadów.

Należy również kontrolować i egzekwować przepisy dotyczące odzysku i unieszkodliwiania odpadów (zadania kontrolne określone ustawowo).

Uwagi

Zadaniem systemu monitoringu, kontroli i egzekwowania przepisów jest zapewnienie, aby wszystkie jednostki zobligowane do posiadania określonych zezwoleń czy pozwoleń (w zakresie prowadzenia działalności związanej z gospodarką odpadami)[33] rzeczywiście je posiadały i spełniały wszystkie określone w tych decyzjach administracyjnych warunki. System ma także zapewnić spełnianie wymogów prawnych i obowiązujących norm.

Główne zadania związane z monitoringiem, kontrolą i egzekwowaniem przepisów to:

- monitoring i kontrola instalacji gospodarki odpadami,
- monitoring i kontrola przewoźników i pośredników (posiadaczy odpadów) zajmujących się gospodarką odpadami,
- monitoring i kontrola instalacji nie wymagających zezwoleń,
- monitoring i kontrola przemieszczania pewnych rodzajów odpadów,
- monitoring i kontrola transgranicznego przemieszczania odpadów,
- identyfikacja nielegalnych instalacji lub działań
- egzekwowanie przepisów w związku z niedotrzymaniem warunków posiadania pozwoleń lub złamaniem wymogów bądź obowiązujących norm.

Skuteczny system monitoringu, kontroli i egzekwowania przepisów powinien:

- jasno określać uprawnienia do przeprowadzania kontroli i egzekwowania przepisów,
- wprowadzać wystarczająco surowe sankcje skłaniające do przestrzegania przepisów,
- mieć do dyspozycji wystarczający, posiadający odpowiednie kwalifikacje i umotywowany personel,
- posiadać odpowiednie zasoby techniczne (sprzęt itp.),

[32] Na podstawie zbiorczych zestawień danych uzyskanych od posiadaczy odpadów i informacji uzyskanych od wojewodów i starostów, marszałek województwa będzie prowadził wojewódzką bazę danych dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem zezwoleń udzielonych w zakresie wytwarzania odpadów i gospodarki odpadami. Marszałek przygotuje też raport wojewódzki i przekaże go ministrowi właściwemu do spraw środowiska.

[33] Ustawa o odpadach stanowi, że wszystkie przedsiębiorstwa zajmujące się odzyskiem i unieszkodliwianiem (art. 26) oraz zbieraniem i transportem (art. 28) odpadów na prowadzenie tej działalności wymagają zezwolenia wydanego przez wojewodę lub starostę, a w przypadku odpadów komunalnych (ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach) przez organ wykonawczy gminy (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta).

- posiadać sprecyzowane i odpowiednio udokumentowane systemy i procedury operacyjne,
- posiadać kompleksowe systemy przechowywania, zapisywania i uzyskiwania danych i informacji.

Brak wyżej wymienionych elementów systemu monitoringu utrudni lub wręcz uniemożliwi wdrożenie ustalonej polityki i wykonanie zaplanowanych zadań w ramach budowy systemu gospodarki odpadami.

Rutynowy monitoring i kontrola posiadaczy odpadów powinny obejmować regularne wizyty przedstawicieli kompetentnych władz, którzy np. sprawdzą zapisy ewidencyjne, pobiorą próbki odpadów i ocenią wyniki działalności.

Informacje i wnioski uzyskane podczas kontroli powinny zostać przekazane na piśmie kierownictwu jednostki kontrolowanej w możliwie najkrótszym terminie. Wyniki i informacje mogą być także udostępnione do publicznego wglądu.

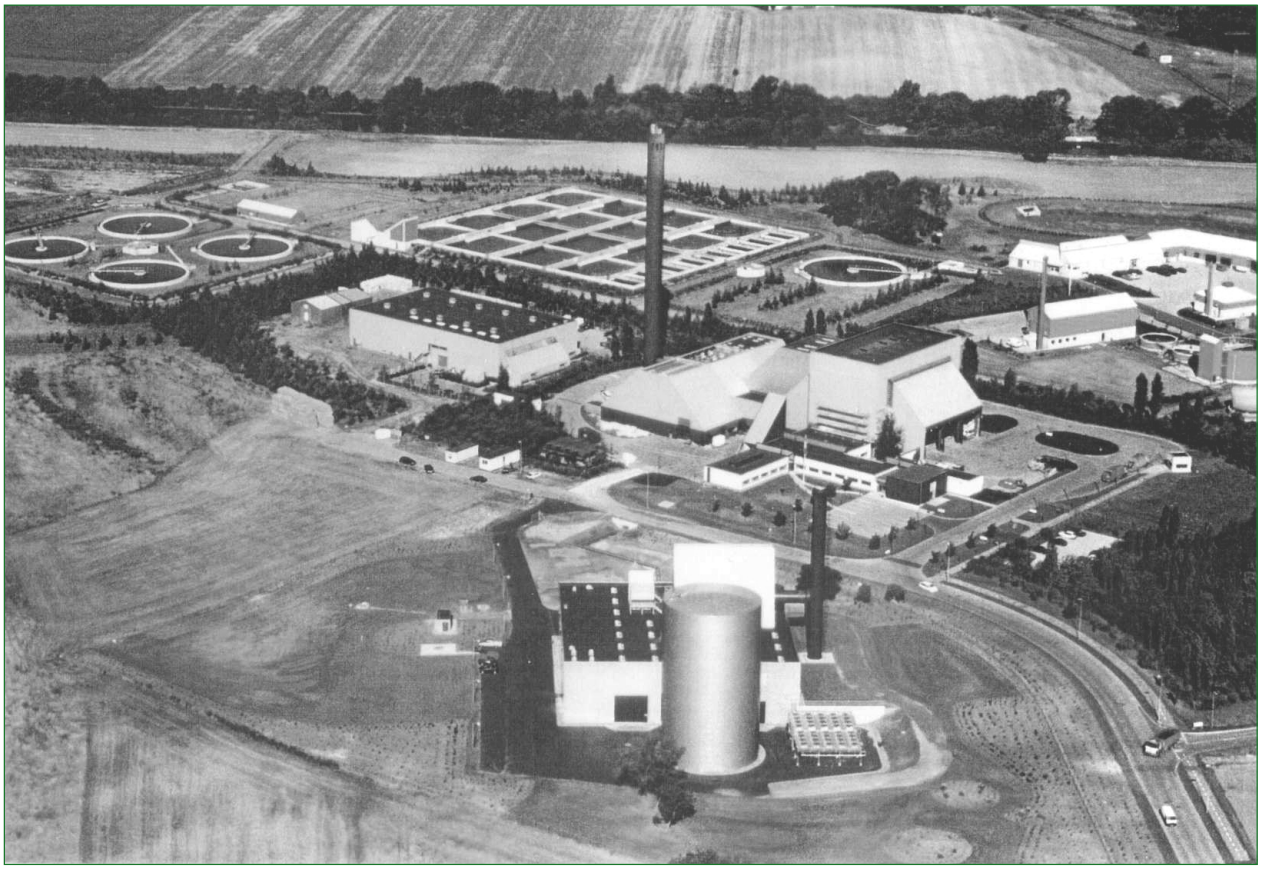
Na wszelkie naruszenia warunków posiadania decyzji administracyjnych lub inne wykroczenia należy reagować natychmiast, zwłaszcza jeśli mogą one spowodować poważne zagrożenia dla środowiska lub zdrowia ludzkiego.

Koszty kontroli i egzekwowania przepisów powinny być pokrywane z opłat oraz z przychodów uzyskanych z kar pieniężnych.

Wprowadzenie i stosowanie formalnych systemów zarządzania środowiskowego i systemów kontrolnych związanych z działalnością i instalacjami odpadowymi (takich jak EMAS – Eco-Management and Audit Scheme lub normy z serii ISO 14000) może ułatwić monitoring i egzekwowanie przepisów. Powyższe systemy i normy są coraz częściej stosowane w sektorze gospodarki odpadami zarówno w krajach Unii Europejskiej, jak i w Polsce.

Baza danych

Zarządzanie systemem gospodarki odpadami wymaga zbierania i ewidencjonowania dużej ilości danych i informacji dotyczących ilości i rodzajów wytwarzanych odpadów oraz instalacji do ich odzysku i unieszkodliwiania. Zadanie to realizowane będzie przez system monitoringu (baz danych) o odpadach, prowadzony przez urzędy marszałkowskie.

Załączniki

Załączniki

Załącznik 1
Regulacje prawne Unii Europejskiej

Prawodawstwo Unii Europejskiej określa ogólne ramy prawne i zasady gospodarki odpadami. Zadaniem krajów członkowskich jest transponowanie i wdrażanie postanowień dyrektyw UE do prawodawstwa krajowego.

Wykaz aktów prawnych Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami (stan na 15 września 2002 r.) przedstawiono w załączniku 5 do poradnika.

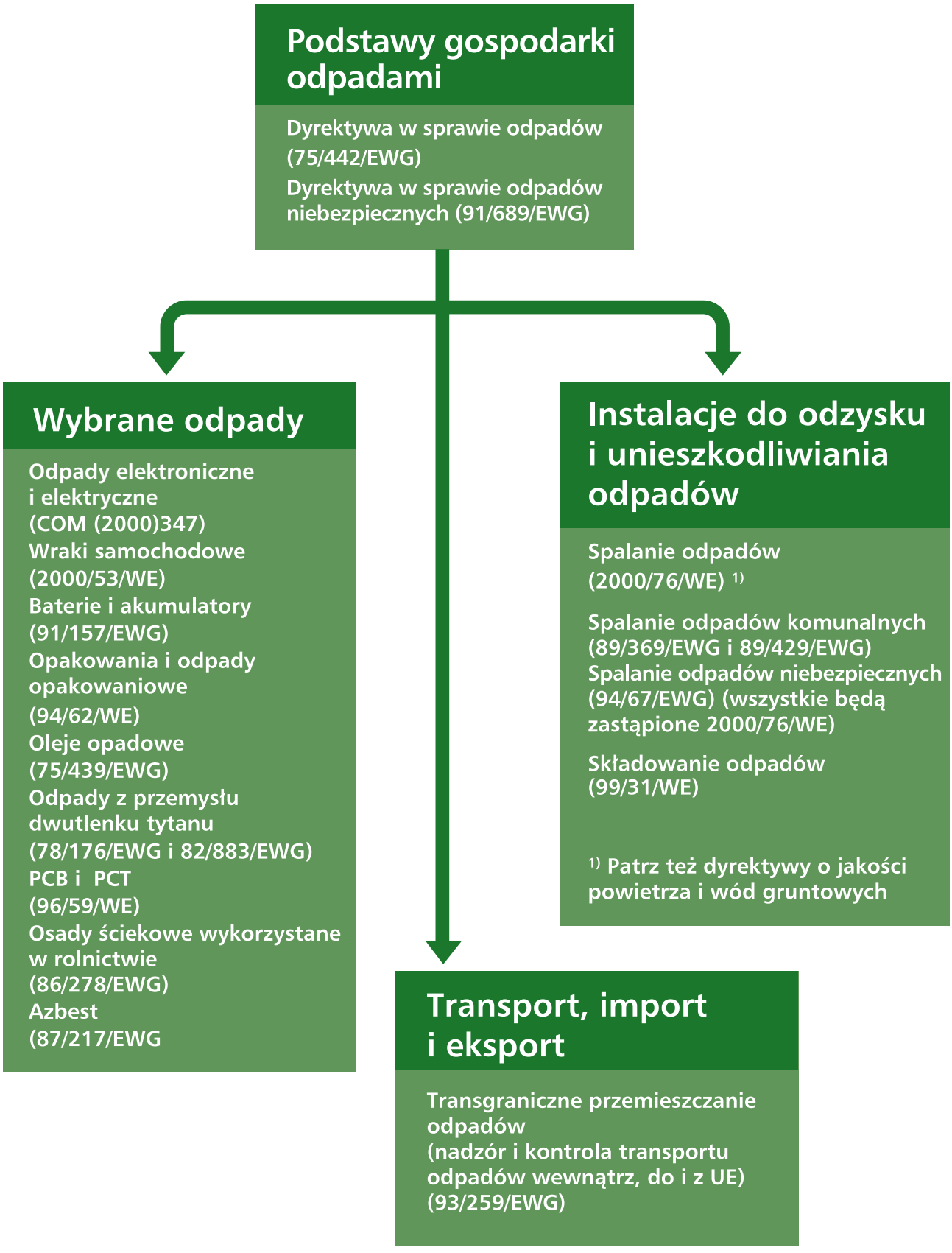
Nowe dyrektywy są przygotowywane przez komisje na podstawie rezolucji Rady z dnia 24 lutego 1997 r. w sprawie strategii Wspólnoty w zakresie gospodarki odpadami (OJ C 076 11.03.1997 p.1). Kluczowym elementem strategii gospodarki odpadami jest gospodarka określonymi strumieniami odpadów przy uwzględnieniu hierarchii postępowania z odpadami.

Planowanie gospodarki odpadami jest kluczowym aspektem prawodawstwa europejskiego dotyczącego gospodarki odpadami i jest podstawą do opracowywania strategii gospodarki odpadami na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Na poziomie europejskim, dyrektywa Rady 75/442/EWG (tzw. dyrektywa „ramowa") zobowiązuje kraje członkowskie do przygotowywania takich planów. Każdy z planów powinien także odnosić się (w oddzielnych rozdziałach) do problematyki zagospodarowania odpadów niebezpiecznych i odpadów opakowaniowych. Oprócz strategicznych i ekologicznych aspektów planowania gospodarki odpadami plany te są ważnym instrumentem wykorzystywanym w procesie podnoszenia świadomości i uczestnictwa obywateli w zakresie gospodarki odpadami. Zgodnie z taką polityką i z konwencją z Aarhus sugeruje się, aby w Unii Europejskiej obywatele byli formalnie włączani do opracowywania planów gospodarki odpadami.

Ogólną strukturę efektywnego gospodarowania odpadami określono w dyrektywie w sprawie odpadów i w uzupełniającej ją dyrektywie w sprawie odpadów niebezpiecznych. Obie dyrektywy stanowią ramy gospodarki odpadami, które sprecyzowano w dwóch rodzajach dyrektyw „córek":

- w jednej grupie dyrektyw określono wymagania dla uzyskiwania zezwoleń i warunków eksploatacji instalacji do unieszkodliwiania odpadów,
- druga grupa dyrektyw dotyczy szczególnych rodzajów odpadów, jak oleje odpadowe, opakowania i odpady opakowaniowe, baterie i akumulatory (patrz poniższy schemat).

Rysunek 7. Struktura prawodawstwa UE dotyczącego gospodarki odpadami.

Dyrektywa w sprawie odpadów (ramowa)

Dyrektywa Rady 75/442/EWG wprowadza regulacje, na mocy których kraje członkowskie winny nadzorować gospodarkę odpadami na szczeblu krajowym, a nie lokalnym, jak poprzednio. Dyrektywa ta była gruntownie zmieniona i uzupełniona w 1991 roku (91/156/ EWG).

Zgodnie z wymaganiami tej dyrektywy gospodarowanie odpadami musi odbywać się w sposób bezpieczny dla zdrowia ludzkiego i środowiska; w dyrektywie opisano kluczowe elementy strategii gospodarowania odpadami, a mianowicie hierarchię postępowania z odpadami (patrz poniżej). Kraje członkowskie są zobligowane do zapobiegania powstawaniu odpadów, ograniczania ilości wytwarzanych odpadów i zmniejszania ich szkodliwego oddziaływania na środowisko poprzez promowanie rozwoju czystszych technologii, poprawy procesów produkcyjnych i technik unieszkodliwiania. Muszą one także zachęcać do odzysku, w tym wykorzystywania odpadów jako źródeł energii.

Zabronione jest porzucanie, „dzikie" lub niekontrolowane składowanie odpadów. Wszystkie instalacje do odzysku i unieszkodliwiania (w tym składowania) odpadów muszą uzyskiwać zezwolenia i być przedmiotem okresowych kontroli.

Ponadto dyrektywa ramowa zawiera wiele definicji terminów dotyczących odpadów. Wydany został także wykaz rodzajów odpadów, znany jako Europejski Katalog Odpadów. Zgodnie z wymaganiami tej dyrektywy kraje członkowskie muszą tworzyć odpowiednie (wystarczające jakościowo i ilościowo) systemy instalacji do unieszkodliwiania odpadów, które – przy kompleksowym podejściu – pozwalają na uzyskiwanie samowystarczalności w zakresie gospodarki odpadami.

Rysunek 8. Europejska hierarchia postępowania z odpadami.

Zgodnie z omawianą dyrektywą odpowiedzialne za wdrożenie dyrektywy organy administracji publicznej muszą jak najszybciej przygotować plany gospodarki odpadami określające rodzaje odpadów, które mają być poddane odzyskowi lub unieszkodliwianiu, wymagania techniczne, rozwiązania szczegółowe dotyczące określonych rodzajów odpadów, a także odpowiednie instalacje do unieszkodliwiania i składowania odpadów. Plany mogą także określać osoby odpowiedzialne oraz koszty i środki wykorzystywane do stymulowania działań w zakresie racjonalizacji zbiórki, sortowania i unieszkodliwiania odpadów. Zgodnie z zapisami dyrektywy organy administracji publicznej powinny wydawać zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci" koszty zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów muszą być ponoszone przez posiadacza, w tym także wytwórcę odpadów.

Rozważania dotyczące realizacji

Założeniem gospodarki odpadami w Unii Europejskiej jest istnienie odpowiedniego systemu zarządzania na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, a także odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej bezpieczne zbieranie, sortowanie, transport, recykling, odzyskiwanie materiałów i energii z odpadów oraz unieszkodliwianie wszystkich rodzajów wytwarzanych odpadów.

W trakcie przygotowywania prawa krajowego należy poświęcić wiele uwagi definicjom obowiązującym w UE, szczególnie tym, które określają „rodzaj" odpadów, pojęcia „gospodarowanie", „posiadacz odpadów", „zbieranie" i „odzysk", a także hierarchii postępowania z odpadami, zasadzie „zanieczyszczający płaci", zasadzie „bliskości" i samowystarczalności.

Należy wyznaczyć organy, które będą odpowiedzialne za wdrażanie dyrektywy ramowej, rozporządzenia w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i z UE oraz innych dyrektyw dotyczących gospodarki odpadami. Odpowiednie struktury administracyjne będą potrzebne na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Właściwe wdrożenie będzie wymagało szerokich konsultacji i współpracy z sektorami przemysłu, handlu, a także z konsumentami. Informacje należy przekazywać społeczeństwu.

Plany gospodarki odpadami na poziomie lokalnym i regionalnym oraz strategiczne plany gospodarki odpadami na poziomie krajowym należy przygotowywać odpowiednio wcześnie.

Należy ustanowić systemy wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności związanej z odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów; należy też opracować systemy ewidencjonowania (rejestracji) decyzji administracyjnych wydawanych jednostkom zajmującym się zbieraniem i transportem odpadów lub profesjonalnym brokerom zajmującym się sprzedażą usług w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Do minimalizowania ilości wytwarzanych odpadów będą zachęcały czytelne instrumenty ekonomiczne, takie jak: podatki, opłaty i systemy depozytowe.

Odpady niebezpieczne

Głównym celem dyrektywy Rady 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych jest sformułowanie definicji odpadów niebezpiecznych i wprowadzenie większej harmonizacji w zakresie gospodarki takimi odpadami. Odpady niebezpieczne obejmują wiele różnych rodzajów odpadów. Dyrektywa o odpadach niebezpiecznych (91/689/ EWG) obejmuje swym zakresem wszystkie odpady zdefiniowane w załącznikach I, II i III do dyrektywy i odpady oznaczone jako niebezpieczne w Europejskim Katalogu Odpadów. Odpady są uważane za niebezpieczne, jeśli charakteryzują się określonym miejscem powstawania,

zawierają określone substancje niebezpieczne, i/lub wykazują właściwości, które powodują, że są one niebezpieczne.

Dyrektywa o odpadach niebezpiecznych jest uzupełniona szeregiem dyrektyw regulujących zasady postępowania z określonymi rodzajami odpadów niebezpiecznych. Podstawowe założenia ramowej dyrektywy o odpadach i dyrektywy o odpadach niebezpiecznych, dotyczące na przykład zezwoleń na unieszkodliwianie, w tym składowanie odpadów niebezpiecznych, mają także zastosowanie w przypadku indywidualnych dyrektyw dotyczących różnych rodzajów odpadów niebezpiecznych.

Kryteria określania odpadów jako niebezpiecznych są przede wszystkim oparte na aspektach zdrowotnych: toksyczności, właściwościach żrących, wywołujących podrażnienia miejscowe, wywołujących uczulenia, właściwościach rakotwórczych, mutagennych, teratogennych, zagrażających płodności i zakaźnych. Innymi kryteriami, pozwalającymi zaliczyć odpady do niebezpiecznych, są właściwości ekotoksyczne, palne i wybuchowe.

Plany gospodarki odpadami niebezpiecznymi muszą być publikowane przez właściwe organy, albo jako część ogólnego planu gospodarki odpadami (zgodnie z dyrektywą 75/442/EWG), albo jako oddzielne raporty. Kraje członkowskie są zobligowane do:

- zarejestrowania i zidentyfikowania każdej instalacji, do której są dostarczane odpady niebezpieczne,
- pakowania i znakowania, zgodnie ze standardami Unii i standardami międzynarodowymi, jeśli prowadzona jest zbiórka takich odpadów, ich transport, lub są one czasowo magazynowane.

Właściwe organy muszą przeprowadzać kontrole instalacji wytwarzających i odbierających odpady niebezpieczne, a także środków transportu odpadów.

Transgraniczne przemieszczanie odpadów

Rozporządzenie Rady 1993/259 w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i z Unii Europejskiej, zostało zaktualizowane przez rezolucję Rady 1997/120.

Określone zostały szczegółowe zasady transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych, jednakże planowanie i monitorowanie tej działalności odbywa się głównie na poziomie centralnym.

Instalacje do spalania i składowania odpadów

Spalanie odpadów w nowych i eksploatowanych instalacjach

Celem dyrektywy w sprawie spalania odpadów (2000/76/WE) jest zapobieganie lub minimalizowanie potencjalnych negatywnych wpływów na środowisko emisji do powietrza, wód, gleb, wód powierzchniowych i gruntowych, a także jakiegokolwiek ryzyka, jakie może powstać dla zdrowia ludzkiego. Cel ten ma zostać osiągnięty dzięki spełnianiu przez spalarnie (i instalacje do współspalania odpadów) ostrych wymagań eksploatacyjno-technicznych i stosowaniu wartości granicznych emisji. Dyrektywa obejmuje wszystkie rodzaje odpadów (bez podziału na odpady niebezpieczne i inne niż niebezpieczne) i od 28 grudnia 2002 r. ma objąć nowe, a od 28 grudnia 2005 r. istniejące instalacje. Zastąpi ona dotychczasowe dyrektywy w sprawie spalania odpadów komunalnych (89/369/EWG i 89/429/EWG) i w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (94/67/WE) (patrz: harmonogram obok).

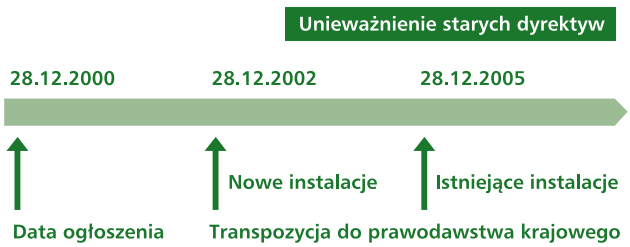
Dyrektywa wprowadza zaostrzenie wartości granicznych, co będzie prowadziło do znaczących redukcji emisji do powietrza kilku najważniejszych substancji zanieczyszczających, zagrażających ludzkiemu zdrowiu. Na poziomie Unii Europejskiej zostaną osiągnięte znaczące redukcje emisji gazów kwaśnych, takich jak: NO_x, SO_2 i HCl, a także metali ciężkich, szczególnie kadmu i rtęci. Spalarnie są identyfikowane jako główne źródło emisji do atmosfery dioksyn i furanów; w odniesieniu do tych organicznych składników szkodliwych także wprowadzono ostre wartości graniczne emisji. Wprowadzono również zaostrzoną wartość emisji dla całkowitej emisji pyłów. Wdrażanie tej dyrektywy będzie oznaczało, że wiele zakładów eksploatowanych obecnie w Unii Europejskiej albo będzie musiało być zamkniętych, albo będzie musiało zainstalować dodatkowe urządzenia służące do oczyszczania gazów.

Po raz pierwszy, w celu zredukowania zanieczyszczeń wód morskich i ekosystemów wodnych przez spalarnie, wprowadzono wartości graniczne emisji ścieków. Wartości graniczne mają przede wszystkim na celu zmniejszenie emisji metali ciężkich.

Zgodnie z dyrektywą ilość i toksyczność odpadów pochodzących ze spalarni (odpadów poprocesowych) muszą być minimalizowane. Sposoby i metody ograniczenia szkodliwości odpadów powstających w spalarniach powinny być określone przed ich gospodarczym wykorzystaniem lub składowaniem.

Nowa dyrektywa przewiduje także konsultacje społeczne, dostęp do informacji i uczestniczenie społeczeństwa w procedurze udzielania zezwoleń dla spalarni.

Rysunek 9. Harmonogram wdrażania nowej dyrektywy w sprawie spalania odpadów (2000/76/WE).

Dyrektywa w sprawie składowania odpadów

Celem dyrektywy w sprawie składowania odpadów (1999/31/WE) jest zapewnienie minimalnych wymagań w zakresie unieszkodliwiania odpadów przez składowanie na składowiskach w UE, w celu zapobiegania lub redukcji możliwych ujemnych wpływów na środowisko, wynikających z emisji do powietrza, gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, a także jakiegokolwiek ryzyka dla ludzkiego zdrowia przez cały okres eksploatacji składowiska. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez spełnianie surowych wymagań eksploatacyjnych i technicznych.

Dyrektywa zobowiązuje kraje członkowskie do podejmowania szeregu działań prowadzących do spełnienia tego celu, w tym do obróbki odpadów przed składowaniem, wykluczenia współskładowania (mieszania odpadów niebezpiecznych z innymi odpadami), prowadzenia monitoringu w trakcie eksploatacji i po zamknięciu, i rekultywacji składowiska.

Zgodnie z omawianą dyrektywą kraje członkowskie muszą także przygotowywać i wdrożyć krajowe strategie prowadzące do zredukowania ilości składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w celu osiągnięcia określonych celów i przygotowywać plany naprawcze dla istniejących składowisk w celu dostosowania ich do wymogów stawianych prze dyrektywę.

Kraje członkowskie muszą zapewnić, że dotychczas eksploatowane składowiska zostaną zamknięte, jeśli nie spełnią w określonym czasie wymogów tej dyrektywy.

Kraje członkowskie są również zobligowane do przekazywania (co trzy lata) Komisji raportów omawiających wdrażanie wymagań dyrektywy.

W dyrektywie określono różne typy składowisk odpadów. Określa ona warunki stawiane wszystkim typom składowisk, definiowanych jako miejsca unieszkodliwiania odpadów, poprzez ich deponowanie na lub w gruncie. Składowiska podzielono na trzy typy:

- składowiska odpadów niebezpiecznych,
- składowiska odpadów innych niż niebezpieczne,
- składowiska odpadów obojętnych.

Zapisy dyrektywy nie są stosowane m.in. do:

- rolniczego stosowania osadów (w tym komunalnych osadów ściekowych i osadów powstających w wyniku pogłębiania zbiorników),
- wykorzystywania odpadów obojętnych w pracach rekultywacyjnych,
- składowania nie zanieczyszczonych gleb lub bezpiecznych środowiskowo odpadów obojętnych pochodzących z robót poszukiwawczych lub wydobywczych, unieszkodliwiania, w tym składowania surowców mineralnych, a także odpadów powstających w kopalniach.

W dyrektywie określono standardową procedurę przyjmowania odpadów na składowiska, mającą na celu unikanie wszelkich zagrożeń środowiskowych:

- odpady muszą być poddane obróbce przed ich składowaniem na składowiskach[34],
- odpady niebezpieczne muszą być składowane wyłącznie na składowiskach odpadów niebezpiecznych,
- składowiska odpadów innych niż niebezpieczne należy wykorzystywać dla potrzeb składowania odpadów komunalnych i pozostałych odpadów innych niż niebezpieczne,
- składowiska odpadów obojętnych należy wykorzystywać wyłącznie do składowania odpadów obojętnych.

Następujące odpady nie mogą być przyjmowane na składowiska: odpady płynne, odpady łatwopalne, wybuchowe lub utleniające, zakaźne odpady medyczne, opony (z pewnymi wyjątkami), a także wszelkie inne odpady, które nie spełniają kryteriów określonych w załączniku II do dyrektywy. Obróbka odpadów przed składowaniem oznacza zastosowanie procesów fizycznych, termicznych, chemicznych lub biologicznych, w tym sortowania, które zmieniają charakterystykę odpadów w celu zmniejszenia ich objętości lub powodowanych przez nich zagrożeń, umożliwiają ich magazynowanie lub zwiększają możliwości odzysku.

Dyrektywa określa ogólne wymagania dotyczące lokalizacji, projektowania, monitoringu i eksploatacji składowisk. Na przykład, proponowana lokalizacja składowiska musi spełniać określone wymagania, m.in. odległości między proponowanym miejscem a zabudową mieszkaniową, obszarami użytkowanymi rolniczo, terenami rekreacyjnymi, a także uwzględniać występowanie wód podziemnych i przybrzeżne obszary chronione czy obszary chronionej przyrody. Nowe składowiska, na których składowane są odpady ulegające biodegradacji, należy wyposażyć w instalacje do odgazowania, a biogaz powinien być wykorzystywany do odzyskiwania energii lub przynajmniej unieszkodliwiany poprzez spalanie w pochodniach. Składowiska muszą być wyposażone w uszczelnienie mineralne i sztuczne; w celu zminimalizowania ryzyka zagrożenia i skażenia gleb, wód podziemnych i powierzchniowych. Oprócz kontrolowania i monitoringu eksploatowanego składowiska dyrektywa określa także procedury zamykania i obsługi poeksploatacyjnej, w tym zakres kontroli i monitoringu.

Wszystkie nowo budowane składowiska muszą w pełni spełniać wymagania dyrektywy. Służby eksploatacyjne istniejących składowisk muszą przedstawić plan działań dostosowawczych dotyczący ich składowiska do lipca 2002 r., w planie tym powinno zostać szczegółowo określone, w jaki sposób składowisko zostanie zmodyfikowane, aby spełniało wymagania dyrektywy, najpóźniej do lipca 2007 r. (dla składowisk odpadów innych niż niebezpieczne).

W dyrektywie określono też kryteria przyjmowania odpadów na składowiska. Składowanie niektórych rodzajów odpadów (w tym odpadów płynnych, zakaźnych odpadów medycznych, a także wszystkich innych odpadów, które nie spełniają wymagań dotyczących przyjmowania odpadów), zostało zakazane od lipca 2001 r. Składowanie używanych opon jest także zabronione: całych opon od lipca 2003 r., a opon rozdrobnionych od lipca 2006 r.

Określono następujące wartości docelowe dotyczące ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych na składowiska:

- 75% w 2006 r. w porównaniu z masą odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wytworzonych w roku 1995
- 50% w 2009 r. w porównaniu z masą odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wytworzonych w roku 1995
- 35% w 2016 r. w porównaniu z masą odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wytworzonych w roku 1995

Osiągnięcie powyższych celów można opóźnić o okres do 4 lat w przypadku tych krajów członkowskich, w których w 1995 roku było składowanych ponad 80% wytwarzanych odpadów komunalnych (zapis ten ma zastosowanie w przypadku Polski).

Zezwolenie na prowadzenie składowiska nie może być wydane, jeśli eksploatator nie udokumentuje zabezpieczenia finansowego (tzw. zabezpieczenie roszczeń). Zabezpieczenie finansowe musi obejmować wymagania techniczne określone w dyrektywie, w tym budowę i eksploatację składowiska, procedurę zamknięcia i ustalenia dotyczące obsługi

[34] Zasada ta może nie być stosowana do odpadów obojętnych, których obróbka przed składowaniem nie jest możliwa technicznie, a także do wszelkich innych odpadów, w przypadku których taka obróbka nic nie wnosi do realizacji celu dyrektywy określonego w artykule 1 (zredukowanie ilości odpadów lub zagrożeń zdrowia ludzkiego lub środowiska).

poeksploatacyjnej. Eksploatator składowiska jest odpowiedzialny za obsługę eksploatacyjną, monitoring (w tym analizowanie składu gazu składowiskowego i odcieków) oraz kontrolowanie (monitoring) poeksploatacyjne składowiska przez okres, w którym działania takie będą przez kompetentne władze uważane za niezbędne.

Opłaty pobierane przez eksploatatora za unieszkodliwianie odpadów powinny pokrywać wszelkie koszty związane z eksploatacją, zamknięciem i rekultywacją obiektu oraz monitoringiem składowiska w okresie eksploatacji od utworzenia składowiska do momentu następującego przynajmniej 30 lat po jego zamknięciu.

Wybrane odpady

Baterie i akumulatory zawierające substancje niebezpieczne

W celu zobowiązania do odzysku i kontrolowanego unieszkodliwiania zużytych baterii i akumulatorów zawierających określone ilości rtęci, kadmu lub ołowiu przyjęto dyrektywę Rady 91/157/EWG, precyzującą specyficzne działania w ramach obowiązującej dyrektywy Rady 75/442/EWG o odpadach.

Baterie niklowo-kadmowe (NiCd), akumulatory ołowiowe i baterie litowe są klasyfikowane jako odpady niebezpieczne.

Zgodnie z wymaganiami dyrektywy[35] istnieje obowiązek selektywnej zbiórki i unieszkodliwiania/finalnego zagospodarowania zużytych baterii i akumulatorów zawierających rtęć, kadm lub ołów. Celem jest w tym przypadku ograniczenie ilości tych metali ciężkich trafiających na składowiska lub do spalarni.

Od 1 stycznia 2000 roku istnieje zakaz wprowadzania na rynek:

- manganowych baterii alkalicznych zawierających więcej niż 0,0005% rtęci w stosunku do swojej wagi, w tym także urządzeń, które zawierają w sobie takie baterie i akumulatory,
- wszelkich innych baterii alkalicznych, które zawierają więcej niż 0,025% rtęci w stosunku do swojej wagi.

Sformułowano wymagania dotyczące systemu etykietowania/oznakowania baterii i akumulatorów.

Jako jedną z możliwych metod zbiórki określono system kaucji zwrotnych; wymienia się także inne instrumenty ekonomiczne, które mają zachęcać do prowadzenia recyklingu.

Kraje członkowskie są zobligowane ponadto do opracowania programów mających na celu redukowanie zawartości metali ciężkich w bateriach i akumulatorach. Programy takie powinny także uwzględniać konieczność rozwijania świadomości społecznej w celu zachęcania do prowadzenia selektywnej zbiórki baterii i akumulatorów.

Opakowania i odpady opakowaniowe

Dyrektywa 94/62/WE określa strategię UE w zakresie odpadów opakowaniowych. Jej celem jest harmonizowanie działań krajowych wykorzystywanych do zarządzania odpadami opakowaniowymi, minimalizowanie wpływów odpadów opakowaniowych na środowisko i unikanie tworzenia barier w handlu w ramach Unii Europejskiej. Dyrektywa określa opakowania jako wszelkie produkty wytworzone z jakiegokolwiek materiału w celu przechowywania, ochrony, przewozu, dostarczania lub prezentacji towarów, od surowców po materiały przetworzone, od producentów po użytkownika/konsumenta. Dotyczy to wszystkich opakowań, wykorzystywanych lub wprowadzanych na rynek przez przemysł, handel, działalność biurową, usługową, gospodarstwa domowe lub innych użytkowników lub wytwórców, bez względu na rodzaj wykorzystywanego materiału opakowaniowego. Określono trzy rodzaje opakowań:

- opakowania pierwotne (jednostkowe, wprowadzane na rynek przez jednostki sprzedaży detalicznej i trafiające do użytkownika/konsumenta w punkcie zakupu),
- opakowania zbiorcze (które można usunąć z produktu bez zmiany jego właściwości),
- opakowania transportowe (w celu umożliwienia magazynowania, transportowania i ochrony towaru przed uszkodzeniami).

Sześcioma podstawowymi materiałami opakowaniowymi (których wykaz podano w załączniku 1 do dyrektywy) są: tworzywa sztuczne, papier i tektura, metale, drewno, materiały tekstylne i szkło.

Omawiana dyrektywa jest pierwszym przykładem dyrektywy w pełni opartej na hierarchii postępowania z odpadami. Dyrektywa ta zawiera postanowienia dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów opakowaniowych, w tym promocji systemów ich ponownego wykorzystania jako opakowań.

Wymagania dotyczące projektowania opakowań stawiane w dyrektywie są skierowane do producentów (lub importerów) opakowań. Ich celem jest zredukowanie ilości i szkodliwego wpływu opakowań i odpadów opakowaniowych na środowisko. W dyrektywie określono poziomy stężeń metali ciężkich w opakowaniach, a także podstawowe wymagania co do składu i charakterystyki opakowań.

W dniu 7 grudnia 2001 roku Komisja przyjęła ostateczną propozycję nowej dyrektywy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych: propozycja ta określa nowe, bardziej ambitne cele recyklingu i odzyskiwania, które mają być osiągnięte do 30 czerwca 2006 roku. Ogólny poziom recyklingu i odzyskiwania musi osiągnąć wartości odpowiednio między 60% i 75% oraz 55% i 70%. Określono także specyficzne cele dla poszczególnych materiałów: 60% dla szkła, 55% dla papieru i tektury, 50% dla metali i 20% dla tworzyw sztucznych (tylko recykling mechaniczny i chemiczny). Grecja, Irlandia i Portugalia cele te muszą osiągnąć do 30 czerwca 2009 roku.

W omawianej propozycji zasygnalizowano potrzebę nowego określenia „surowców" i recyklingu chemicznego. Zawiera ona także interpretację definicji opakowań.

Wraki samochodowe

Porzucone i wyeksploatowane pojazdy są klasyfikowane jako odpad niebezpieczny, również ich niektóre części są klasyfikowane jako odpady niebezpieczne po ich oddzieleniu lub usunięciu z pojazdu; dotyczy to w szczególności tych elementów, które zawierają metale ciężkie lub kwasy. Różne frakcje odpadów powstają zarówno przed, jak i po złomowaniu pojazdów. Wraki samochodowe zawierają takie odpady, jak żelazo i części z innych metali, opony, tworzywa sztuczne, szkło, oleje i inne płyny eksploatacyjne.

[35] Uzupełnionej przez dyrektywę 93/86/EWG i dyrektywę 98/101/WE.

Celem dyrektywy o wycofanych z eksploatacji pojazdach (2000/53/WE) jest ochrona przed wrakami pojazdów i promowanie zbiórki, ponowne użycie części oraz recykling powstałych odpadów. Dyrektywa ustala wprowadzenie systemu zbiórki pojazdów na koszt producenta, zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci".

Celem dyrektywy jest podniesienie poziomu ponownego użycia i odzysku do poziomu 85% przeciętnej wagi pojazdu rocznie do roku 2006 i do poziomu 95% do roku 2015, a także podniesienie poziomu ponownego użycia i recyklingu w ciągu tego samego czasu, odpowiednio do poziomu przynajmniej 80% i 85% przeciętnej wagi pojazdu w ciągu roku. Łagodniejsze cele mogą być określone dla pojazdów wyprodukowanych przed rokiem 1980.

Dyrektywa ustala, że producenci pojazdów, a także producenci materiałów i wyposażenia muszą:

- w fazie projektowania pojazdów dążyć do maksymalnego ograniczenia wykorzystywania substancji niebezpiecznych,
- projektować i produkować pojazdy, które pozwalają na rozmontowywanie, wykorzystanie części, odzysk, w tym recykling, odpadów,
- zwiększać poziom wykorzystywania materiałów z odzysku do produkcji nowych pojazdów,
- zapewnić, że elementy pojazdów wprowadzonych na rynek po 1 lipca 2003 roku nie będą zawierać rtęci, sześciowartościowego chromu, kadmu lub ołowiu, za wyjątkiem przypadków określonych w załączniku II.

Kraje członkowskie są zobligowane do utworzenia systemu zbiórki wraków i używanych części pojazdów. Muszą także zadbac by wszystkie pojazdy były transportowane do odpowiednich zakładów unieszkodliwiania i muszą utworzyć system wyrejestrowywania (po przedstawieniu zaświadczenia o przekazaniu pojazdu do unieszkodliwiania). Zaświadczenia takie mają być wydawane po bezpłatnym przetransportowaniu pojazdu do zakładu odzysku/unieszkodliwiania. Ostatni właściciel pojazdu będzie mógł przekazać go bezpłatnie (zgodnie z zasadą „bezpłatnego zwrotu"). Producenci muszą pokryć wszystkie koszty związane z wprowadzeniem określonych dyrektywą rozwiązań lub ich znaczącą część.

Magazynowanie i unieszkodliwianie wraków pojazdów są także przedmiotem ścisłej kontroli, przeprowadzanej zgodnie z postanowieniami dyrektywy 75/442/EWG, a także postanowień zawartych w załączniku I do tej dyrektywy. Zakłady prowadzące działalność związaną z unieszkodliwianiem muszą usunąć z wraków, przed poddaniem ich unieszkodliwianiu lub odzyskowi, wszystkie elementy, które są niebezpieczne dla środowiska. Szczególne znaczenie dyrektywa nadaje ponownemu użyciu wybranych części pojazdów (m.in. akumulatorów, opon, olejów) oraz recyklingowi powstających odpadów.

Odpady elektryczne i elektroniczne

Komisja przyjęła projekt dyrektywy (COM(2000) 347), której celem jest zredukowanie ilości odpadów urządzeń elektrycznych i elektronicznych poprzez zapobieganie ich powstawaniu i zwiększenie ponownego ich użycia, recyklingu i innych form odzysku. Konsumenci będą mogli zwracać swój sprzęt bezpłatnie do producentów, którzy będą odpowiedzialni za przyjmowanie takich zwrotów i poddawanie ich recyklingowi. To zachęci producentów do projektowania sprzętu elektrycznego i elektronicznego w sposób bardziej przyjazny dla środowiska. Wreszcie, w celu zapobiegania tworzeniu odpadów niebezpiecznych, zostaną nałożone restrykcje na wykorzystywanie niektórych substancji niebezpiecznych, a po 1 stycznia 2008 r. będzie wymagane zastępowanie metali ciężkich i bromowanych opóźniaczy zapłonu w nowych urządzeniach elektrycznych i elektronicznych innymi substancjami.

Dyrektywa obejmie cały sprzęt elektryczny i elektroniczny wykorzystywany przez konsumentów lub przeznaczony do użytku profesjonalnego, który może trafić do strumienia odpadów komunalnych i należy do następujących kategorii wyposażenia elektrycznego i elektronicznego:

- wyposażenie gospodarstw domowych,
- sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny,
- wyposażenie konsumentów,
- sprzęt oświetleniowy,
- narzędzia elektryczne i elektroniczne,
- zabawki,
- systemy wyposażenia medycznego,
- instrumenty do monitoringu i kontroli,
- dozowniki automatyczne.

Kraje członkowskie są zobligowane do utworzenia systemu zbiórki, w ramach którego ostatni posiadacze i dystrybutorzy sprzętu elektrycznego i elektronicznego będą mogli, bez dodatkowych opłat, zwracać taki sprzęt. Kraje członkowskie muszą także zapewnić, że dystrybutorzy oferujący nowe produkty będą bezpłatnie odbierać sprzęt elektryczny i elektroniczny z prywatnych gospodarstw domowych, przy założeniu, że jest on wolny od zanieczyszczeń. Producenci muszą stwarzać możliwości zbiórki odpadów ze źródeł innych niż prywatne gospodarstwa domowe. Kraje członkowskie muszą zapewnić, że cały zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny będzie przetransportowany do odpowiednich miejsc unieszkodliwiania.

Najpóźniej do 31 grudnia 2005 roku musi zostać osiągnięty minimalny poziom efektywności selektywnej zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego określany wskaźnikiem – 4 kilogramy na mieszkańca/rok.

Cel ten oparto na wynikach uzyskanych w trakcie realizacji projektów pilotażowych w Unii Europejskiej i nie jest on obowiązujący z prawnego punktu widzenia. Obowiązujące wielkości zbiórki zostaną określone w momencie, gdy zostaną zebrane wymagane informacje. Poziomy zbiórki zostaną prawdopodobnie określone w stosunku do poziomu sprzedaży sprzętu elektrycznego i elektronicznego w danym kraju.

Uważa się, że do 90% baterii używanych przez konsumentów będzie usuwanych jako część sprzętu elektrycznego i elektronicznego, bez ich wcześniejszego wyjęcia z tego sprzętu (COM(2000)347). Dlatego oddzielna zbiórka tego sprzętu stanowi niezbędną część efektywnego sposobu zbierania baterii.

Zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci" i z odpowiedzialnością producenta, producenci powinni utworzyć i finansować zbiórkę, odzysk i unieszkodliwianie sprzętu AGD i RTV. Gospodarstwa domowe będą mogły, bez ponoszenia dodatkowych opłat, zwracać sprzęt AGD i RTV do punktów zbiórki. W celu zredukowania kosztów producentów związanych z gospodarowaniem sprzętem AGD i RTV wprowadzonym na rynek przed wejściem w życie dyrektyw ustanowiono okres przejściowy trwający 5 lat.

Decyzje dotyczące finansowania gospodarki odpadami sprzętu AGD i RTV przez użytkowników innych niż prywatne gospodarstwa domowe muszą zostać uzgodnione pomiędzy producentem i użytkownikiem sprzętu w momencie zakupu.

Konsumentów należy informować i zachęcać do uczestniczenia w programach zbiórki sprzętu AGD i RTV. Producenci muszą przekazywać informacje o charakterystyce sprzętu AGD i RTV do zakładów unieszkodliwiania. Kraje członkowskie są zobligowane do przekazywania informacji potrzebnych do oceny, w jakim zakresie zostały zrealizowane poszczególne określone w dyrektywie cele.

Najpóźniej do 31 grudnia 2003 roku poziom odzysku musi osiągnąć 80% przeciętnej wagi dużych urządzeń wyposażenia gospodarstwa domowego, 60% małych urządzeń wyposażenia konsumenckiego, narzędzi elektrycznych i elektronicznych, i zabawek oraz 75% sprzętu komputerowego, telekomunikacyjnego i zużytego sprzętu zawierającego lampy kineskopowe. Do tego samego czasu poziom ponownego użycia i recyklingu elementów, materiałów i substancji dla lamp wyładowczych musi osiągnąć 80% i 75% dla wielkogabarytowego sprzętu AGD, 70% dla małego sprzętu AGD, wyposażenia konsumenckiego, narzędzi elektrycznych i elektronicznych, zabawek i sprzętu zawierającego lampy kineskopowe i 65% dla sprzętu komputerowego i telekomunikacyjnego.

Odpady ulegające biodegradacji

Dokument roboczy o biotechnologicznym unieszkodliwianiu odpadów ulegających biodegradacji, wydany przez DG ENV w lutym 2001[36], jest wyrazem inicjatywy UE, mającej na celu poprawę aktualnej sytuacji w zakresie zagospodarowania odpadów ulegających biodegradacji i pomoc w osiągnięciu wymagań stawianych przez dyrektywę w sprawie składowania odpadów.

Odpady ulegające biodegradacji mogą podlegać rozkładowi beztlenowemu lub tlenowemu, jak na przykład odpady spożywcze, odpady z terenów zielonych, papier i tektura, osady ściekowe.

Celem omawianej inicjatywy jest promowanie biotechnologicznych metod przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji poprzez harmonizowanie zarządzania gospodarką tymi odpadami w celu zapobiegania/redukowania wpływów na środowisko, ochrony gleb i ochrony zdrowia ludzi, zwierząt i roślin.

Nowe wymagania dotyczące gospodarki odpadami ulegającymi biodegradacji w ramach Wspólnoty powinny zachęcać do wdrażania następujących zasad w gospodarce odpadami, w poniższej kolejności priorytetów:

- zapobieganie lub ograniczanie wytwarzania odpadów ulegających biodegradacji (na przykład osadów ściekowych) i ich zanieczyszczenia przez substancje szkodliwe,
- ponowne wykorzystywanie odpadów (na przykład tektury),
- recykling selektywnie zbieranych odpadów biorozkładalnych prowadzący do uzyskania pierwotnego materiału (na przykład papier i tektura), w przypadkach uzasadnionych ekologicznie,
- kompostowanie lub fermentacja (beztlenowy rozkład) odpadów ulegających biodegradacji, które nie są poddawane recyklingowi w celu uzyskania materiałów pierwotnych, z wykorzystaniem kompostu lub osadów fermentacyjnych w celach agrotechnicznych lub poprawy stanu środowiska,
- mechaniczno-biologiczne unieszkodliwianie odpadów ulegających biodegradacji,
- wykorzystanie odpadów ulegających biodegradacji jako źródła wytwarzania energii.

Wymagane jest ustanowienie systemów selektywnej zbiórki w celu unikania zanieczyszczenia odpadów ulegających biodegradacji materiałami i substancjami toksycznymi, chyba że odpady te są kompostowane na miejscu powstawania. Ułatwi to prowadzenie unieszkodliwiania metodami biotechnologicznymi, a także uzyskiwanie wyższej jakości produktu końcowego, tzn. kompostu.

Wymagane jest wdrożenie systemów selektywnej zbiórki odpadów kuchennych z gospodarstw domowych, restauracji, stołówek, szkół i budynków użyteczności publicznej; odpadów ulegających biodegradacji z handlu i przemysłu; odpadów „zielonych" z gospodarstw domowych, z ogrodów, z parków i cmentarzy.

Systemy selektywnej zbiórki powinny w ciągu 3 lat objąć przynajmniej obszary zurbanizowane o liczbie mieszkańców ponad 100 000 i w ciągu 5 lat obszary zurbanizowane o liczbie mieszkańców ponad 2 000[37].

Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji może nastąpić później w przypadku miast „wewnętrznych", kiedy to trudno jest zapewnić niski poziom skażenia odpadów biologicznych, a także na obszarach rolniczych o gęstości zaludnienia poniżej 10 mieszkańców/km^2.

Chociaż papier i tektura ulegają biodegradacji i mogą być kompostowane, ogólną zasadą jest to, że odpady te powinny być wykorzystywane ponownie lub poddawane recyklingowi.

Celem kompostowania odpadów ulegających biodegradacji powinno być przetworzenie tych odpadów w kompost o dobrej jakości, przydatny do celów agrotechnicznych. Kompostowanie należy prowadzić w taki sposób, aby minimalizować wpływ procesu na środowisko.

W dokumencie roboczym podkreślane są potencjalne korzyści dla środowiska, które mogą wyniknąć z kompostowania przydomowego lub lokalnego, w tym z kompostowania „własnych" odpadów ulegających biodegradacji, jak na przykład odpady z ogrodów, parków i cmentarzy, realizowanego przez władze lokalne.

Ponadto w dokumencie roboczym stwierdza się, że: „Kraje członkowskie powinny podejmować właściwe działania w celu zachęcania do tworzenia gminnych systemów kompostowania jako metody włączania społeczności lokalnej do gospodarki własnymi odpadami, ograniczania konieczności transportu odpadów i podnoszenia świadomości społecznej w zakresie działań związanych z recyklingiem odpadów".

[36] Drugi projekt dokumentu jest przewidziany do dyskusji (tzn. nie jest stanowiskiem Komisji). Trzeci projekt dokumentu roboczego powinien być dostępny i poddany procesowi opiniowania w czerwcu 2001 r. (http://europa.eu.int/comm/environment/waste/report11.htm).

[37] W dokumencie roboczym nie określono żadnej daty, lecz nastąpi to prawdopodobnie w ciągu 3 lub 5 lat od daty wejścia w życie dyrektywy. Ostateczna data będzie zależała od tego, jak szybko zostanie opracowany projekt dyrektywy i kiedy dyrektywa zostanie przyjęta.

Załącznik 2
Prawodawstwo polskie (stan na 15 września 2002 r.)

A. Wykaz nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami (tzn. wchodzących w życie po dniu 30 września 2001 r.).

1. Ustawy:
   a) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229 oraz z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 113, poz. 984); wejście w życie z dniem 1 października 2001 r.,
   b) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 365 i Nr 113, poz. 984); wejście w życie z dniem 1 października 2001 r.,
   c) ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085 i z 2002 r. Nr 143, poz. 1196) – tzw. ustawa wprowadzająca; wejście w życie z dniem 1 października 2001 r.,
   d) ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638); wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   e) ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639 i z 2002 r. Nr 113, poz. 984) – tzw. ustawa o opłacie produktowej; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   f) ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe (Dz. U. z 2001 r. Nr 3, poz. 18, Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1800); wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   g) ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1803 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984); wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   h) ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, Nr 100, poz. 1085, Nr 123, poz. 1350 i Nr 125, poz. 1367 oraz z 2002 r. Nr 142, poz. 1187); wejście w życie z dniem 15 lutego 2002 r.,
   i) ustawa z dnia 2 marca 2001 r. o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową (Dz. U. Nr 52, poz. 537 i Nr 100, poz. 1085); wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
   j) ustawa z dnia 10 maja 2002 r. o ratyfikacji Porozumienia między Wspólnotą Europejską a Rzecząpospolitą Polską w sprawie uczestnictwa Polski w Europejskiej Agencji Środowiska oraz Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji (Dz. U. Nr 115, poz. 994); wejście w życie z dniem 8 sierpnia 2002 r.,
   k) ustawa z dnia 5 lipca 2002 r. o ratyfikacji Poprawki do Konwencji Bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 135, poz. 1142); wejście w życie z dniem 12 września 2002 r.

2. Rozporządzenia:
   2.1. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo ochrony środowiska:
      a) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 października 2001 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 130, poz. 1453 i Nr 151, poz. 1703) – na podstawie art. 290 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
      b) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 listopada 2001 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (Dz. U. Nr 140, poz. 1585) – na podstawie art. 153 ust. 1; wejście w życie z dniem 26 grudnia 2001 r.,
      c) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenia dla środowiska oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 96, poz. 860) – na podstawie art. 163 ust. 1; wejście w życie z dniem 16 lipca 2002 r.,
      d) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie wzorów wykazów zawierających informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska i sposobu ich przedstawiania (Dz. U. Nr 100, poz. 920) – na podstawie art. 286 ust. 3, wejście w życie z dniem 20 lipca 2002 r.,
      e) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska w całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055) – na podstawie art. 201 ust. 2; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,
      f) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu funkcjonowania Krajowej Komisji do spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko oraz wojewódzkich komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 134, poz. 1139) – na podstawie art. 399 ust. 1; wejście w życie z dniem 11 września 2002 r.

   2.2. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o odpadach:
      a) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) – na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
      b) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2001 r. w sprawie stwierdzania kwalifikacji w zakresie gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 140, poz. 1584) – na podstawie art. 49 ust. 8; wejście w życie z dniem 26 grudnia 2001 r.,
      c) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu informacji podawanych przy rejestracji przez posiadaczy odpadów zwolnionych z obowiązku uzyskiwania zezwoleń oraz

sposobu rejestracji (Dz. U. Nr 152, poz. 1734) – na podstawie art. 33 ust. 11; wejście w życie z dniem 12 stycznia 2002 r.,

d) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie rodzajów odpadów lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1735) – na podstawie art. 36 ust. 13; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1736) – na podstawie art. 36 ust. 14; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
f) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 152, poz. 1737) – na podstawie art. 37 ust. 5; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
g) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i zakresu dostępu do wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 152, poz. 1738) – na podstawie art. 37 ust. 8; wejście w życie z dniem 12 stycznia 2002 r.,
h) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zasad sporządzania raportu wojewódzkiego (Dz. U. Nr 152, poz. 1739) – na podstawie art. 37 ust. 11; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
i) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie niezbędnego zakresu informacji objętych obowiązkiem zbierania i przetwarzania oraz sposobu prowadzenia centralnej i wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 152, poz. 1740) – na podstawie art. 37 ust. 12; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
j) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych dopuszczonych do przywozu z zagranicy (Dz. U. Nr 15, poz. 146) – na podstawie art. 65 ust. 4; wejście w życie z dniem 5 marca 2002 r.,
k) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie wprowadzenia obowiązku uzyskiwania zezwoleń na wywóz do określonych państw odpadów innych niż niebezpieczne (Dz. U. Nr 15, poz. 147) – na podstawie art. 66 ust. 18; wejście w życie z dniem 12 marca 2002 r.,
l) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie wzoru rejestru decyzji wydanych w zakresie międzynarodowego obrotu odpadami (Dz. U. Nr 15, poz. 148) – na podstawie art. 68 ust. 3; wejście w życie z dniem 12 marca 2002 r.,
m) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów innych niż niebezpieczne oraz rodzajów instalacji i urządzeń, w których dopuszcza się ich termiczne przekształcanie (Dz. U. Nr 18, poz. 176) – na podstawie art. 44 ust. 5; wejście w życie z dniem 21 marca 2002 r.,
n) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 marca 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów (Dz. U. Nr 37, poz. 339) – na podstawie art. 47; wejście w życie z dniem 27 kwietnia 2002 r.,
o) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów oraz stężeń substancji, które powodują, że urobek jest zanieczyszczony (Dz. U. Nr 55, poz. 498) – na podstawie art. 4 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
p) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie określenia wzoru dokumentów stosowanych w międzynarodowym obrocie odpadami (Dz. U. Nr 56, poz. 511) – na podstawie art. 68 ust. 3; wejście w życie z dniem 30 maja 2002 r.,
q) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie listy odpadów innych niż niebezpieczne, których przywóz z zagranicy nie wymaga zezwolenia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 56, poz. 512) – na podstawie art. 65 ust. 18; wejście w życie z dniem 30 maja 2002 r.,
r) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 maja 2002 r. w sprawie wniosku o wydanie zezwolenia na przewóz lub na wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę (Dz. U. Nr 56, poz. 513) – podstawie art. 66 ust. 19; wejście w życie z dniem 30 maja 2002 r.,
s) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 maja 2002 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, którymi może być realizowany międzynarodowy obrót odpadami (Dz. U. Nr 60, poz. 548) – na podstawie art. 67; wejście w życie z dniem 21 maja 2002 r.,
t) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które posiadacz odpadów może przekazywać osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym, niebędącym przedsiębiorcami, do wykorzystania na ich własne potrzeby (Dz. U. Nr 74, poz. 686) – na podstawie art. 33 ust. 3; wejście w życie z dniem 29 czerwca 2002 r.,
u) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. Nr 134, poz. 1140) – na podstawie art. 43 ust. 7; wejście w życie z dniem 11 września 2002 r.

2.3. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o opakowaniach i odpadach opakowaniowych:

a) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wzorów formularzy służących do składania rocznych sprawozdań o masie wytworzonych, przywiezionych z zagranicy oraz wywiezionych za granicę opakowań (Dz. U. Nr 122, poz. 1053) – na podstawie art. 7 ust. 2 i art. 9 ust. 4; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,
b) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie raportów wojewódzkich dotyczących gospodarki opakowaniami

(Dz. U. Nr 122, poz. 1054) – na podstawie art. 19 ust. 3; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,

2.4. Rozporządzenia i obwieszczenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w tzw. ustawie o opłacie produktowej:
a) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2001 r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i poużytkowych (Dz. U. Nr 69, poz. 719) – na podstawie art. 3 ust. 8; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
b) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2001 r. w sprawie stawek opłat produktowych (Dz. U. Nr 116, poz. 1235) – na podstawie art. 14 ust. 4; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
c) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie szczegółowych warunków, jakie powinien spełnić przedsiębiorca produkujący w kraju oleje smarowe z udziałem wytworzonych w kraju olejów bazowych pochodzących z regeneracji, w celu włączenia ich do rzeczywiście uzyskanego poziomu recyklingu (Dz. U. Nr 131, poz. 1475) – na podstawie art. 3 ust. 13; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
d) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2001 r. w sprawie wzoru rocznego sprawozdania o wysokości należnej opłaty produktowej (Dz. U. Nr 157, poz. 1865) – na podstawie art. 15 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie wzoru sprawozdania o wielkości wprowadzonych na rynek krajowy opakowań i produktów, osiągniętych wielkości odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i poużytkowych oraz wpływach z opłat produktowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 2, poz. 26) – na podstawie art. 24 ust. 2; wejście w życie z dniem 25 stycznia 2002 r.,
f) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu gospodarowania środkami z opłat produktowych (Dz. U. Nr 122, poz. 1052) – na podstawie art. 36; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,
g) obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 22 sierpnia 2002 r. w sprawie maksymalnych stawek opłat produktowych na 2003 r. (M.P. Nr 37, poz. 591).

2.5. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o substancjach i preparatach chemicznych
a) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 lipca 2002 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 129, poz. 1110) – na podstawie art. 4 ust. 3; wejście w życie z dniem 29 sierpnia 2002 r.,
b) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 lipca 2002 r. w sprawie karty charakterystyki substancji niebezpiecznej i preparatu niebepiecznego (Dz. U. Nr 140, poz. 1171) – na podstawie art. 5 ust. 5; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,
c) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 140, poz. 1172) – na podstawie art. 4 ust. 2; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,
d) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 140, poz. 1173) – na podstawie art. 26; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 lipca 2002 r. w sprawie substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych, których opakowania należy zaopatrywać w zamknięcia utrudniające otwarcie przez dzieci i w wyczuwalne dotykiem ostrzeżenie o niebezpieczeństwie (Dz. U. Nr 140, poz. 1174) – na podstawie art. 28 ust. 3; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,

2.6. Rozporządzenia i obwieszczenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową
a) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia wzorów dokumentów wymaganych przy przywozie z zagranicy substancji kontrolowanych pochodzących z odzysku (Dz. U. Nr 66, poz. 602) – na podstawie art. 15 ust. 3; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
b) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie listy technologii (procesów chemicznych), w których substancje kontrolowane mogą być stosowane jako czynniki ułatwiające niektóre procesy chemiczne (Dz. U. Nr 66, poz. 603) – na podstawie art. 14 ust. 4; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
c) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 10 maja 2002 r. w sprawie ustalenia dozwolonych ilości tetrachlorku węgla produkowanego w celu eksportu, listy technologii, w których substancja ta może być używana, oraz wzoru dokumentu służącego do ewidencjonowania produkcji tetrachlorku węgla i sposobu wykorzystania (Dz. U. Nr 70, poz. 649) – na podstawie art. 8 ust. 4; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
d) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 maja 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia technicznego oraz minimalnych kwalifikacji, jakie muszą spełniać przedsiębiorcy prowadzący działalność, w której wykorzystywane są substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 71, poz. 658) – na podstawie art. 20 ust. 3; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie określenia szczegółowej listy towarów zawierających substancje kontrolowane podlegających zakazowi przywozu z państw nie będących stronami Protokołu Montrealskiego (Dz. U. Nr 71, poz. 659) – na podstawie art. 12 ust. 1; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
f) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie określenia wzorów formularzy ewidencji substancji kontrolowanych (Dz. U. Nr 78, poz. 709) – na podstawie art. 33 ust. 2 wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,

g) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2002 r. w sprawie sposobu oznakowania pojemników zawierających substancje kontrolowane oraz produktów i urządzeń, w skład których takie substancje wchodzą (Dz. U. Nr 94, poz. 837) – na podstawie art. 18 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
h) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie listy obszarów zagrożonych pożarem lub wybuchem, w których zastosowanie substancji kontrolowanych należy uznać za zastosowanie krytyczne (Dz. U. Nr 100, poz. 914) – na podstawie art. 17 ust. 6; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
i) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 sierpnia 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu wydawania pozwoleń oraz wzorów wniosków o wydanie pozwolenia na produkcję lub obrót z zagranicą substancją kontrolowaną (Dz. U. Nr 134, poz. 1129) – na podstawie art. 25 ust. 1; wejście w życie z dniem 11 września 2002 r.,
j) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie szczegółowego wykazu kodów taryfy celnej dla substancji kontrolowanych i zawierających je mieszanin (M.P. Nr 22, poz. 395) – na podstawie art. 6,
k) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie wykazu prac uznawanych za prace laboratoryjne i analityczne, w których mogą być stosowane poszczególne substancje kontrolowane, oraz wymagań dotyczących wprowadzania do obrotu krajowego substancji kontrolowanych używanych do celów laboratoryjnych i analitycznych (M.P. Nr 22, poz. 396) – na podstawie art. 6,
l) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie listy dozwolonych technologii niszczenia substancji kontrolowanych oraz warunków stosowania tych technologii (M.P. Nr 22, poz. 397) – na podstawie art. 6,
m) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 2 sierpnia 2002 r. w sprawie udzielenia upoważnienia wyspecjalizowanej jednostce do wydawania opinii o możliwości produkcji substancji kontrolowanej lub dokonania obrotu z zagranicą substancją kontrolowaną lub mieszaniną zawierającą substancję kontrolowaną (M.P. Nr 35, poz. 553) – na podstawie art. 24 ust. 6.

B. Wykaz dotychczasowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, które zachowały moc (tj. tych, które weszły w życie przed dniem 1 października 2001 r.)

1. Ustawy:
   a) ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622, z 1997 r. Nr 60, poz. 369 i Nr 121, poz. 770, z 2000 r. Nr 22, poz. 272, z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1800 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984) w zakresie odpadów komunalnych,
   b) ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 26, poz. 96 z późn. zm.) w zakresie odpadów składowanych w wyrobiskach górniczych,
   c) ustawa z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (Dz. U. Nr 47, poz. 243 z późn. zm.) w zakresie zatapiania odpadów ze statków,
   d) ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 752 z późn. zm.) w zakresie odpadów zwierzęcych,
   e) ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628, z 1998 r. Nr 156, poz. 1018, z 2000 r. Nr 88, poz. 986 oraz z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1793) w zakresie odpadów zawierających azbest,
   f) ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz. 991) w zakresie stosowania niektórych odpadów powstających w hodowli jako nawóz naturalny,
   g) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm.),
   h) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1126 z późn. zm.).
   i) ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r., Nr 14, poz. 176 z późn. zm.),
   j) ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2000 r., Nr 54, poz. 654 z późn. zm.),
   k) ustawa z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50 z późn. zm.),
   l) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558),
   m) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984),
   n) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984),
   o) ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 982 i Nr 113, poz. 984).
2. Rozporządzenia:
   a) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r. w sprawie bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 138, poz. 895) – na podstawie art. 4 ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest,
   b) rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 15 czerwca 1999 r. w sprawie przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 57, poz. 608) – na podstawie art. 56 ust. 4

ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 98, poz. 602 z późn. zm.),
c) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 stycznia 1998 r. w sprawie określenia rodzajów odpadów, których wykorzystanie uprawnia do zwolnienia od podatku dochodowego, oraz szczegółowych zasad ustalania wartości odpadów wykorzystywanych w procesie produkcji (Dz. U. Nr 8, poz. 29), wydane na podstawie art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych,
d) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 20 lutego 1998 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowych od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. Nr 26, poz. 150).

3. Umowy międzynarodowe:
a) Konwencja bazylejska sporządzona dnia 22 marca 1989 r. o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych (Dz. U. z 1995 r. Nr 19 poz. 88).
b) Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku w dniu 29 grudnia 1972 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 11 poz. 46 i z 1997 r. Nr 47, poz. 300).
c) Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki sporządzona w Londynie 2 listopada 1973 r. wraz z załącznikami I, II, III, IV i V, oraz Protokół z 1978 r. dotyczący konwencji wraz z załącznikiem I, sporządzony w Londynie dnia 17 lutego 1978 r. (Dz. U. z 1987 r. Nr 17 poz. 101).
d) Konwencja sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1972 r. o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 346).
e) Protokół o ochronie środowiska do Układu w sprawie Antarktyki, sporządzony w Madrycie dnia 4 października 1991 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 6, poz. 52).

C. Wykaz aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, które straciły moc po dniu 30 września 2001 r.

I. Akty prawne, które straciły moc z dniem 1 października 2001 r.:

1. Ustawy:
a) ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o odpadach (Dz. U. Nr 96, poz. 592, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 715, z 1999 r. Nr 101, poz. 1178 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 22, poz. 272, Nr 89, poz. 991 i Nr 109, poz. 1157),
b) ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196 z późn. zm.),
c) ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o postępowaniu w sprawie ocen oddziaływania na środowisko oraz o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie (Dz. U. Nr 109, poz. 1157).

2. Rozporządzenia:
a) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2000 r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które wytwarzający odpady może przekazać osobom fizycznym do wykorzystania (Dz. U. Nr 51, poz. 620),
b) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12 września 1998 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów oraz służących do przekazywania informacji o rodzaju i ilości odpadów umieszczonych na składowisku odpadów i o czasie ich składowania (Dz. U. Nr 121, poz. 794),
c) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad usuwania, wykorzystywania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 145, poz. 942 i z 2001 r. Nr 22, poz. 251),
d) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 listopada 2000 r. w sprawie określenia odpadów, które powinny być wykorzystywane w celach przemysłowych, oraz warunkach, jakie muszą być spełnione przy ich wykorzystywaniu (Dz. U. Nr 100, poz. 1078); rozporządzenie to unieważniło rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 1998 w sprawie określenia odpadów, które powinny być wykorzystywane w celach przemysłowych, oraz warunkach, jakie muszą być spełnione przy ich wykorzystywaniu (Dz. U. Nr 90, poz. 573),
e) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione przy wykorzystywaniu osadów ściekowych na cele nieprzemysłowe (Dz. U. Nr 72, poz. 813).

II. Akty prawne, które straciły moc z dniem 1 stycznia 2002 r.:

1. Ustawy:
a) ustawa z dnia 10 kwietnia 1986 r. – Prawo atomowe (Dz. U. Nr 12, poz. 70 z późn. zm.) w zakresie odpadów promieniotwórczych;
b) ustawa z dnia 24 października 1974 r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 38, poz. 230 z późn. zm.).

2. Rozporządzenia:
a) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 24 grudnia 1997 r. w sprawie klasyfikacji odpadów (Dz. U. Nr 162, poz. 1135 i z 2001 r. Nr 17, poz. 204),
b) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie opłat za składowanie odpadów (Dz. U. Nr 162, poz. 1128 z późn. zm.).

III. Akty prawne, które straciły moc z dniem 30 maja 2002 r.:

1. Rozporządzenia:
a) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 6 kwietnia

1998 r. w sprawie określenia listy odpadów, których przywożenie z zagranicy nie wymaga zezwolenia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 47, poz. 299 oraz z 2000 r. Nr 20, poz. 251),

b) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 19 lipca 1999 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych w międzynarodowym obrocie odpadami (Dz. U. Nr 69, poz. 768).

D. Wykaz dotychczas obowiązujących rozporządzeń związanych z gospodarką odpadami, które czasowo zachowały moc

1. Rozporządzenia:

1.1. Rozporządzenia tracące moc z dniem 1 lipca 2003 r. (o ile wcześniej nie zostaną wydane nowe rozporządzenia):

a) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 lutego 1998 r. w sprawie oznaczania opakowań (Dz. U. Nr 25, poz. 138),

b) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz. U. Nr 93, poz. 589 i z 2000 r. Nr 12, poz. 136) – na podstawie art. 40 ust. 5 pkt 1 i pkt 2 lit. b) ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym oraz art. 70 ust. 4 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska,

c) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie wprowadzania do powietrza substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych (Dz. U. Nr 87, poz. 957) wydane na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska; wejście w życie z dniem 8 września 2001 r.

Załącznik 3
Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do opublikowania do końca 2002 r. (stan na 15 września 2002 r.)

1. Ustawy:

a) ustawa o zmianie ustawy o odpadach, ustawy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych, ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej oraz ustawy o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (druk 732).

2. Rozporządzenia:

2.1. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo ochrony środowiska:

a) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na podstawie art. 41 ust. 3,

b) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, na podstawie art. 51 ust. 8,

c) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie określenia standardów jakości gleby i ziemi, na podstawie art. 105 ust. 1,

d) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, na podstawie art. 163 ust. 6,

e) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać wytwarzane i wprowadzane do obrotu baterie i akumulatory, na podstawie art. 169 ust. 1,

f) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie wysokości opłat rejestracyjnych uiszczanych z wnioskiem o wydanie pozwolenia zintegrowanego – na podstawie art. 210 ust. 4,

g) rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska, na podstawie art. 290 ust. 2,

h) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie rodzajów instalacji, dla których prowadzący mogą ubiegać się o ustalenie programu dostosowawczego – na podstawie art. 425 ust. 1.

2.2. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o odpadach:

a) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie

metodyki referencyjnej badań odpadów wymienionych na liście odpadów niebezpiecznych pozwalającej na stwierdzenie, że nie posiadają one właściwości, które powodują, że odpady te stanowią odpady niebezpieczne, na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 2 (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej"),

b) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowego sposobu postępowania ze stałymi odpadami medycznymi, na podstawie art. 7 ust. 4,
c) rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o transporcie materiałów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych, na podstawie art. 11 ust. 5,
d) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie określenia odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów, które nie mogą być unieszkodliwione przez ich składowanie oraz w sprawie dopuszczalnych ilości odpadów wytwarzanych w przeliczeniu na tonę wyprodukowanego dwutlenku tytanu, na podstawie art. 40 ust. 7,
e) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie składowisk odpadów oraz miejsc magazynowania odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania odpadów, na podstawie art. 40 ust. 8,
f) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów odpadów medycznych i weterynaryjnych, których poddawanie odzyskowi jest zakazane, na podstawie art. 42 ust. 2,
g) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie dopuszczalnych sposobów i warunków unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych, na podstawie art. 42 ust. 3,
h) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów, na podstawie art. 50 ust. 2,
i) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie zakresu, czasu, sposobu i warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów, na podstawie art. 60.

2.3. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o opakowaniach i odpadach opakowaniowych:
a) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie metodyk referencyjnych oznaczania sumy zawartości ołowiu, kadmu, rtęci i chromu sześciowartościowego w opakowaniach, na podstawie art. 5 ust. 2, (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej"),
b) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie rodzajów opakowań i warunków dla zwolnienia opakowań w zakresie maksymalnej sumy zawartości ołowiu, kadmu, rtęci i chromu sześciowartościowego – na podstawie art. 5 ust. 3,
c) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie wymagań dotyczących opakowań ze względu na zalecaną metodę odzysku oraz dotyczące opakowań wielokrotnego użytku, na podstawie art. 5 ust. 4,
d) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie rodzajów opakowań podlegających oznakowaniu oraz wzorów oznaczeń opakowań, na podstawie art. 6 ust. 5.

2.4. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo atomowe:
a) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie odpadów promieniotwórczych – na podstawie art. 51 pkt 1–3 i art. 55 pkt 1–4,
b) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie udzielania zgody na przywóz na polski obszar celny, wywozu z polskiego obszaru celnego oraz tranzytu przez ten obszar odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa – na podstawie art. 62 ust. 4.

2.5. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o substancjach i preparatach chemicznych:
a) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie metod przeprowadzania badań właściwości fizykochemicznych, toksyczności i ekotoksyczności substancji i preparatów chemicznych – na podstawie art. 24 ust. 2.

Załącznik 4
Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do wydania w 2003 r. (stan na 15 września 2002 r.)

1. Ustawy:
   a) ustawa o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz o zmianie niektórych innych ustaw,
   b) ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z recyklingiem pojazdów wycofanych z eksploatacji.

2. Rozporządzenia:
   2.1. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo ochrony środowiska:
      a) rozporządzenie Ministra Środowiska określającego standardy emisyjne z instalacji w zakresie wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza, wytwarzania odpadów, emitowania hałasu – na podstawie art. 145 ust. 1,
      b) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie dodatkowych wymagań, jakie powinien spełniać przegląd ekologiczny dla poszczególnych rodzajów instalacji – na podstawie art. 242 ust. 1.

   2.2. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o odpadach:
      a) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z olejami odpadowymi – na podstawie art. 7 ust. 4,
      b) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z zanieczyszczonym urobkiem pochodzącym z pogłębiania akwenów morskich i innych – na podstawie art. 7 ust. 4,
      c) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami pochodzącymi z procesów odsiarczania spalin stosowanymi w rolnictwie – na podstawie art. 7 ust. 4,
      d) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zasad i sposobów finansowania przedsięwzięć priorytetowych krajowego planu gospodarki odpadami o charakterze ponadwojewódzkim – na podstawie art. 15 ust. 5 (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej"),
      e) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowego zakresu, sposobu i formy sporządzania wojewódzkiego, powiatowego i gminnego planu gospodarki odpadami – na podstawie art. 15 ust. 8,
      f) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie obowiązku stosowania polskiej normy określającej wymagania dla olejów odpadowych w procesach ich odzysku i unieszkodliwiania – na podstawie art. 39 ust. 7,
      d) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie kryteriów dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu – na podstawie art. 55 ust. 3,
      e) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny – na podstawie art. 55 ust. 5.

   2.3. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o opakowaniach i odpadach opakowaniowych:
      a) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów opakowań dla określonych rodzajów substancji chemicznych, wobec których stosuje się inną wysokość kaucji – na podstawie art. 10 ust. 4,
      b) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie rodzajów napojów, których nie dotyczy obowiązek, o którym mowa w ust. 1 – na podstawie art. 13 ust. 2 (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej").

   2.4. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową:
      a) rozporządzenie Ministra Gospodarki określającego ilość substancji kontrolowanych wymienionych w art. 14 ustawy, dozwolonych do wykorzystania z przeznaczeniem na cele laboratoryjne i analityczne, jako substratu do produkcji nowych substancji oraz w celu zastosowania jako czynnika ułatwiającego niektóre procesy chemiczne, wymagania jakie muszą być spełnione przy stosowaniu substancji kontrolowanych jako czynnika ułatwiającego niektóre procesy chemiczne – na podstawie art. 14 ust. 5,
      b) rozporządzenie Ministra Gospodarki wprowadzającego ograniczenia w obrocie krajowym substancjami kontrolowanymi wyprodukowanymi lub przywiezionymi z zagranicy zgodnie z przepisami ustawy oraz o ich wykorzystaniu w działalności gospodarczej – na podstawie art. 16 ust. 3.

Załącznik 5. Prawodawstwo Unii Europejskiej (stan na 15 września 2002 r.)

I. Wykaz obowiązujących aktów prawnych Unii Europejskiej związanych z gospodarką odpadami

A. Wymagania ogólne.
- a) Dyrektywa Rady 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów (tzw. dyrektywa ramowa) znowelizowana dyrektywami Rady: 91/156/EWG i 91/692/EWG oraz decyzją Komisji 96/350/WE (tekst pierwotny: OJ L 194 25.07.1975 p.39).
- b) Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych znowelizowana dyrektywą Rady 94/31/WE (tekst pierwotny: OJ L 377 31.12.1991 p.20).
- c) Decyzja Komisji 76/431/EWG z dnia 21 kwietnia 1976 r. ustanawiająca Komitet Gospodarowania Odpadami (OJ L 115 01.05.1976 p.73).
- d) Decyzja Komisji 2000/532/WE z dnia 3 maja 2000 r. zastępująca decyzję Komisji 94/3/WE ustanawiającą listę odpadów zgodnie z art. 1 pkt – a dyrektywy Rady 75/442/EWG w sprawie odpadów oraz decyzję Rady 94/904/WE ustanawiającą listę odpadów niebezpiecznych zgodnie z art. 1 ust. 4 dyrektywy Rady 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych, znowelizowana decyzjami Komisji 2001/118/WE, 2001/119/WE i 2001/573/WE (tekst pierwotny: OJ L 226 06.09.2000 p.3),
- e) Zalecenie Rady 81/972/EWG z dnia 3 grudnia 1981 r. w sprawie ponownego użycia makulatury oraz stosowania papieru pochodzącego z recyklingu (OJ L 355 10.12.1981 p.56).
- f) Rezolucja Rady z dnia 7 maja 1990 o polityce w zakresie odpadów (OJ C 122 18.05.1990 p.2).
- g) Rezolucja Rady z dnia 24 lutego 1997 r. w sprawie strategii Wspólnoty w zakresie gospodarki odpadami (OJ C 076 11.03.1997 p.1).
- h) Rezolucja Komitetu Konsultacyjnego ECSC w sprawie klasyfikacji złomu (OJ C 356 22.11.1997 p.8).

B. Spalanie odpadów.
- a) Dyrektywa Rady 89/369/EWG z dnia 8 czerwca 1989 r. w sprawie zapobiegania zanieczyszczeniu powietrza przez nowe zakłady spalania odpadów komunalnych (OJ L 163 14.06.1989 p.32).
- b) Dyrektywa Rady 89/429/EWG z dnia 21 czerwca 1989 r. w sprawie zmniejszania zanieczyszczenia powietrza przez istniejące zakłady spalania odpadów komunalnych (OJ L 203 15.07.1989 p.50).
- c) Dyrektywa Rady 94/67/WE z dnia 16 grudnia 1994 r. w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (OJ L 365 31.12.1994 p.34).
- d) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/76/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów (OJ L 332 28.12.2000 p. 91). Z dniem 28 grudnia 2005 r. zastąpi ona dyrektywy: 89/369/EWG, 89/429/EWG i 94/67/WE.
- e) Decyzja Komisji 97/283/WE z dnia 21 kwietnia 1997 r. w sprawie zharmonizowanych metod pomiarowych określania stężenia masowego dioksyn i furanów w emisjach do atmosfery zgodnie z art. 7 ust. 2 dyrektywy Rady 94/67/WE w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (OJ L 113 30.04.1997 p.11).

C. Składowanie odpadów.
- a) Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (OJ L 182 16.07.1999 p.1).

D. Międzynarodowy obrót odpadami.
- a) Konwencja Bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania (unieszkodliwiania) odpadów niebezpiecznych.
- b) Decyzja Rady 97/640/WE z dnia 22 września 1997 r. o uznaniu w imieniu Wspólnoty poprawki do konwencji o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania (unieszkodliwiania) odpadów niebezpiecznych, jak postanowiono w decyzji III/1 Konferencji Państw – Stron Konwencji (OJ L 272 04.10.1997 p.45).
- c) Rozporządzenie Rady 259/93/EWG z dnia 1 lutego 1993 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i ze Wspólnoty Europejskiej, znowelizowane rozporządzeniem Rady 97/120/WE oraz decyzją Komisji 99/816/WE (tekst pierwotny: OJ L 030 06.02.1993 p.1).
- d) Decyzja Komisji 94/774/WE z dnia 24 listopada 1994 r. w sprawie ogólnie obowiązujących dokumentów przewozowych stosownie do rozporządzenia Rady 259/93/EWG z dnia 1 lutego 1993 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i ze Wspólnoty Europejskiej (OJ L 310 03.12.1994 p.70).
- e) Rozporządzenie Rady 1420/1999/WE z dnia 29 kwietnia 1999 r. ustanawiające wspólne zasady i procedury stosowane do przesyłania niektórych rodzajów odpadów do niektórych krajów nie będących członkami OECD znowelizowane rozporządzeniami Komisji: 1208/2000, 2630/2000, 1800/2001 i 2243/2001 (tekst pierwotny: OJ L 166 01.07.1999 p.6).
- f) Rozporządzenie Komisji 1547/1999/WE z dnia 12 lipca 1999 r. określające procedury kontrolne według rozporządzenia Rady 259/93/EWG stosowane do przesyłania niektórych rodzajów odpadów do niektórych krajów, do których nie ma zastosowania decyzja OECD C(92)39 final znowelizowane rozporządzeniami Komisji: 334/2000, 354/2000, 1208/2000, 1552/2000, 1800/2001 i 2243/2001 (tekst pierwotny: OJ L 185 17.07.1999 p.1).
- g) Rezolucja Rady z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych do państw trzecich (OJ C 009 12.01.1989 p.1).

E. Sprawozdawczość.
- a) Dyrektywa Rady 91/692/EWG z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie raportów na temat unormowań i usprawnień we wprowadzaniu postanowień dyrektyw dotyczących środowiska (OJ L 377 31.12.1991 p.48).
- b) Decyzja Komisji 94/741/WE z dnia 24 października 1994 r. w sprawie kwestionariuszy dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji

określonych dyrektyw w zakresie gospodarki odpadami (OJ L 296 17.11.1994 p.42).

c) Decyzja Komisji 96/302/WE z dnia 17 kwietnia 1996 r. dotycząca formy, w jakiej należy dostarczać informacji, zgodnie z art. 8 ust. 3 dyrektywy Rady 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych (OJ L 116 11.05.1996 p.26).
d) Decyzja Komisji 97/622/WE z dnia 27 maja 1997 r. w sprawie kwestionariuszy dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji określonych dyrektyw w zakresie gospodarki odpadami (OJ L 256 19.09.1997 p.13).
e) Decyzja Komisji 98/184/WE z 25 lutego 1998 r. w sprawie kwestionariusza dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji dyrektywy Rady 94/67/WE w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (OJ L 067 07.03.1998 p.48).
f) Decyzja Rady 1999/412/WE z dnia 3 czerwca 1999 r. w sprawie kwestionariusza dla obowiązku raportowania krajów członkowskich zgodnie z art. 41 ust. 2 rozporządzenia Rady 259/93/EWG (OJ L 156 23.06.1999 p.37).
g) Decyzja Komisji 2000/738/WE z dnia 17 listopada 2000 r. w sprawie kwestionariusza dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji dyrektywy 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów (OJ L 298 25.11.2000 p.24).
h) Decyzja Komisji 2001/753/WE z dnia 17 października 2001 r. w sprawie kwestionariusza dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/53/WE w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji (OJ L 282 26.10.2001 p.77).

F. Wymagania szczegółowe.

Oleje przepracowane

a) Dyrektywa Rady 75/439/EWG z dnia 16 czerwca 1975 r. w sprawie usuwania olejów odpadowych znowelizowana dyrektywami Rady: 87/101/EWG i 91/692/EWG oraz dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/76/WE (tekst pierwotny: OJ L 194 25.07.1975 p.23).

PCB

a) Dyrektywa Rady 96/59/WE z dnia 16 września 1996 r. w sprawie unieszkodliwiania (usuwania) polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli (PCB/PCT) (OJ L 243 24.09.1996 p.31).
b) Decyzja Komisji 2001/68/WE z dnia 16 stycznia 2001 r. ustanawiająca dwie referencyjne metody pomiaru PCB zgodnie z art. 10(a) dyrektywy Rady 96/59/WE w sprawie unieszkodliwiania (usuwania) polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli (PCB/PCT) (OJ L 023 25.01.2001 p.31).

Baterie i akumulatory

a) Dyrektywa Rady 91/157/EWG z dnia 18 marca 1991 r. w sprawie baterii i akumulatorów zawierających niebezpieczne substancje znowelizowana dyrektywą Komisji 98/101/WE (tekst pierwotny: OJ L 078 26.03.1991 p.38).
b) Dyrektywa Komisji 93/86/EWG z dnia 4 października 1993 r. dostosowująca do postępu technicznego dyrektywę Rady 91/157/EWG w sprawie baterii i akumulatorów zawierających niebezpieczne substancje (OJ L 264 23.10.1993 p.51).

Odpady z przemysłu dwutlenku tytanu

a) Dyrektywa Rady 78/176/EWG z dnia 20 lutego 1978 r. w sprawie odpadów z przemysłu dwutlenku tytanu znowelizowana dyrektywami Rady: 82/883/EWG, 83/29/EWG oraz 91/692/EWG (tekst pierwotny: OJ L 054 25.02.1978 p.19).
b) Dyrektywa Rady 92/112/EWG z dnia 15 grudnia 1992 r. w sprawie procedur harmonizacji programów redukcji i eliminacji zanieczyszczeń spowodowanych odpadami z przemysłu dwutlenku tytanu (OJ L 409 31.12.1992 p.11).

Komunalne osady ściekowe

a) Dyrektywa Rady 86/278//EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska, a szczególnie gleb, przy stosowaniu osadów ściekowych w rolnictwie znowelizowana dyrektywą Rady 91/692/EWG (tekst pierwotny: OJ L 181 04.07.1986 p.6)

Odpady opakowaniowe

a) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 365 31.12.1994 p.10).
b) Decyzja Komisji 97/129/WE z dnia 28 stycznia 1997 r. ustanawiająca system identyfikacji materiałów opakowaniowych podjęta stosownie do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 050 20.02.1997 p.28).
c) Decyzja Komisji 97/138/WE z dnia 3 lutego 1997 r. ustanawiająca wzory formularzy bazy danych podjęta stosownie do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 052 22.02.1997 p.22).
d) Decyzja Komisji 1999/177/WE z dnia 8 lutego 1999 r. ustanawiająca warunki odstępstw od wymogów dotyczących stężeń metali ciężkich w odniesieniu do skrzynek i palet wykonanych z tworzyw sztucznych – ustanowionych dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 056 04.03.1999 p.47).
e) Decyzja Komisji 2001/171/WE z dnia 19 lutego 2001 r. ustanawiająca warunki odstępstw od wymogów dotyczących stężeń metali ciężkich w odniesieniu do opakowań szklanych – ustanowionych dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 062 02.03.2001 p.20).
f) Decyzja Komisji 2001/524/WE z dnia 28 czerwca 2001 r. dotycząca publikacji referencji dla norm EN 13428:2000, EN 13429:2000, EN 13430:2000, EN 13431:2000 i EN 13432:2000 w Oficjalnym Dzienniku Wspólnot Europejskich w związku z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 190 12.07.2001 p.21).

Pojazdy wycofane z eksploatacji
(„wraki samochodowe")

a) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/53/WE z dnia 18 września 2000 r. w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji (OJ L 269 21.10.2000 p. 34).
b) Decyzja Komisji 2002/151/WE z dnia 19 lutego 2002 r. o minimalnych wymagań dla certyfikatu zniszczenia wydawanego zgodnie z art. 5(3) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/53/WE w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji (OJ L50 21.2.2002 p. 94).

Odpady ze statków

a) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/59/WE z dnia 27 listopada 2000 r. w sprawie urządzeń portowych do przyjmowania odpadów ze statków i pozostałości ładunku (OJ L 332 28.12.2000 p. 81).

Substancje zubożające warstwę ozonową

a) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2037/2000/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową (OJ L 244 29.09.2000 p. 1).
b) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2039/2000/WE z dnia 28 września 2000 r. nowelizującego Rozporządzenie 2037/2000/WE w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową w odniesieniu do alokacji chlorofluorowęglowodorów w stosunku do roku bazowego (OJ L 244 29.09.2000 p. 25).
c) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2038/2000/WE z dnia 28 września 2000 r. nowelizującego Rozporządzenie 2037/2000/WE w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową w odniesieniu do inhalatorów i pomp medycznych do środków farmaceutycznych (OJ L 244 29.09.2000 p. 25).

Azbest

a) Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczeni środowiska azbestem (OJ L 085 28.03.1987 p 40).

II. Wykaz projektów aktów prawnych Unii Europejskiej związanych z gospodarką odpadami

a) Poprawiony projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie statystyki w zakresie odpadów – COM(2001)0739 final – COD 1999/0010.
b) Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych – COM(2001)0729 final – COD 2001/0291.
c) Poprawiony projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ograniczenia stosowania pewnych niebezpiecznych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – COM(2001)0316 final – COD 2000/0159.
d) Poprawiony projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odpadów sprzętu elektrycznego i elektronicznego – COM(2001)0315 final – COD 2000/0158.